

BOHUS—KALMÁR • ERDŐ-MEZŐ GOMBÁI

BOHUS—KALMÁR

ERDŐ-MEZŐ
GOMBÁI

BOHUS-KALMÁR
ERDŐ-MEZŐ
GOMBÁI

A könyv népszerűen ismerteti a természetjárókkal, a mezőgazdasági szakemberekkel, a tanuló ifjúsággal és általában az érdeklődőkkel az erdőn-mezőn található gombaféleségeket. Leírja a könyv használatának módját, a gombafajtákat és megmagyarázza a szakkifejezéseket. Foglalkozik a gombafajok és fajták meghatározásával és részletes határozó-kulcsot ad. A szöveges részt egyszínű rajzok magyarázzák. A leggyakrabban előforduló és a legfontosabb fajokat viszont színes táblákon mutatja be. Szerkezete logikus, könnyen áttekinthető, tárgyalási módja népszerű és világos. Még azok számára is könnyen érthető, akiknek nincsen kellő szakképzettségük.

MEZŐGAZDASÁGI KIADÓ

BOHUS - KALMAR • ERDŐ - MEZŐ GOMBÁI

BOHUS GÁBOR
KALMÁR ZOLTÁN

OEE Könyvtár
Áll.Ell. 2019

ERDŐ-MEZŐ GOMBÁI

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET GOMBÁRÓK KÖNYVTÁRA	
K. napló tez. <u>6074.</u>	Közl. jelzés
..... csoport szám	Szakmai ágazat
Efű csoport szám	Elhelyezés <u>8/4.</u>

MEZŐGAZDASÁGI KIADÓ

BUDAPEST 1956

As illusztrációkat és a színes táblákat

LAKATOS MÁRIA

készítette

OEE Könyvtár
II. III. 2019

TARTALOMJEGYZÉK

I. A gombáról általában	3
II. Határozórész	19
Főhatározókulcs	24
Határozókulcsok	45
III. Színes táblák	169
Névmutató	171

I.

A GOMBÁRÓL ÁLTALÁBAN

A gombák a növényvilágban azonosan az állatokkal és az emberekkel ismertek. Míg a virágok és a gyümölcsök a természetben a leggyakoribbak, addig a gombák a legkevésbé ismertek. A gombák a természetben a leggyakoribbak, addig a gombák a legkevésbé ismertek. A gombák a természetben a leggyakoribbak, addig a gombák a legkevésbé ismertek.

A gombák a természetben a leggyakoribbak, addig a gombák a legkevésbé ismertek. A gombák a természetben a leggyakoribbak, addig a gombák a legkevésbé ismertek. A gombák a természetben a leggyakoribbak, addig a gombák a legkevésbé ismertek. A gombák a természetben a leggyakoribbak, addig a gombák a legkevésbé ismertek.

A gombákkal, illetve azokkal a növényekkel, amelyek a gombák által okozott károkat okozzák, a természetben a leggyakoribbak, addig a gombák a legkevésbé ismertek.

Magyarországi Erdészeti Egyesület
Közlönye
1866

Magyarországi Erdészeti Egyesület

E könyv célja, hogy a természetet járó turistákat, természetbarátokat, erdészeket, a tanuló ifjúságot, munkájuk után a természetben felüdülést kereső dolgozókat megismertesse az erdők, mezők gombáival. A természetet járók érdeklődését gyakran felkelti a gombák szép, sokszor feltűnő színe, alakja, tömege, nem utolsósorban azért, mert tudják, hogy a legtöbb gombafaj kitűnő, tápláló étel. E könyv képei és szövege segítségével szeretnénk megkönnyíteni a gombák megismerését.

A gombák a növényvilághoz tartoznak, de egészen más felépítésűek, mint a virágos növények. Ha egy gombát megnézünk, feltűnik, hogy nem találjuk rajta a virágos növények gyökerre, szárra és levélre való tagolódását. Az ilyen külső tagolódást nélkülöző növényi testet *telepnek*, magát a növényt pedig *telepes növénynek* nevezzük.

Maga a telep az egysejtűtől a soksejtű szervezetig igen nagy alakbeli változatosságot mutat. A könyvünkben ismertetett gombák valamennyien soksejtűek, így az egysejtű gombák tárgyalására nem térünk ki. A gombák sejtjei egy irányban osztódnak és ezek a sejtsorok alkotják a *gombafonalakat* (az ún. hifákat). A csúcsnövekedésű gombafonalak mellett azonban az is gyakran előfordul, hogy valamelyik sejt ferdén, oldalirányban osztódik, és ilyenkor a gombafonál elágazik. Így azután ezek a fonalak egész szövedéket alkotnak, amely szövedék a táplálékul szolgáló élő vagy elhalt szervezetet (táptalajt, aljzatot) behálózza, átjárja. Ezt a gombafonálszövedéket *tenyészfonálszatnak* (micéliumnak) nevezzük.

A gombafonál, illetve szövedéke tulajdonképpen a gomba tenyésztete (vegetatív teste), ez a szoros értelemben vett gomba,

melynek feladata a táplálékfelvétel, a táplálék átalakítása és a növekedés. Következőleg a gombafonálszövedék mindaddig növekszik, míg a táplálékául szolgáló anyagból táplálkozni tud. Kifejlődése és alakja attól függően, hogy milyen cél szolgálatában áll, rendkívül változatos. Legáltalánosabb a fonalak laza, sűrű szövedéke, az ún. fonalas micélium, mellyel az erdőtalajtól kezdve a penészes tárgyak bevonatáig mindenütt találkozunk. Színük nagyon változatos, a fehéresszürkétől a sárgán és zöldön át a feketéig minden árnyalatban előfordulnak.

A laza, pókhálószerű tenyészfonálat (fonalas micélium) megfelelő életkörülmények között meglehetősen gyorsan növekszik a tér minden irányában. Ennek a sugaras növekedésnek következménye, hogy a micéliumból fejlődő termőtestek szabályos alakú körben jelenhetnek meg. Az ilyen körök az ún. *boszorkánygyűrűk*, amelyek tehát mindig a micélium növekedési határát jelzik. A boszorkánygyűrű nagysága a gombafonálszövedék tenyészfeltételeitől függ. Kedvezőtlen körülmények között (pl. szárazságban) a boszorkánygyűrűnövekedés el is maradhat, viszont kedvező időjárás mellett évi 60 cm-rel is tágulhat.

Maga a *termőtest* (reproduktív test) ugyancsak sajátos módon alakult micéliumtömeg, amelyet a gombafonalak sűrű, tömött szövedéke alakít ki. Szöveti metszete keresztirányban valódi szövet képét mutatja. Minthogy azonban a gombafonalak csúcsaikon nőnek előre, hosszanti irányban az egyes fonalak között semmiféle szöveti kapcsolat nincsen. Ezért a gombák termőtesteinek szövetét *álszövetnek* nevezzük.

Téves az a mindennapi életben uralkodó felfogás, amely csak a föld felszínén megjelenő termőtestet tartja gombának. A termőtest csak *része* a telepnek, amely a táplálékfelvételt, az áthasonítást végző és növekedő tenyésztettel szemben a gomba szaporodását, elterjedését biztosítja.

Ha valamilyen kalapos gombát (pl. vargányát, csiperkét vagy galócát) óvatosan kiemelünk a földből, azt látjuk, hogy a tönk alján rendszerint fehér színű, puha fonalakból álló szerteágazó szövedék van. Ez a szövedék — a micélium — látszólag a tönk aljából nő ki. Valójában azonban éppen fordítva van: a gombafonálszövedékből ered a termőtest, mert a tenyésztet megfelelő körülmények között termőtestet fejleszt, és ezzel gondoskodik fájának fennmaradásáról.

A gombák termőteste nagyon változatos alakú. A sokféle ala-

kot és szerkezetet alig lehetne ismertetni. Ezért csak azokat a főbb, jellegzetesebb formákat soroljuk fel, amelyekkel a könyvben ismertetett gombák találkoznak. Lehet a termőtest csésze alakú, mint a csészegombáké, gömbölyded, gumó alakú, mint a pöfeteggombáké és a föld alatt termő szarvasgombáké, tölcser alakú, mint a trombitagombáké, nyelv alakú, legyező alakú, pata alakú, mint a taplóféléléké, kucsma alakú, mint a kucsmagombáké, korallszerűen elágazó, mint a korallgombáké stb. A leginkább elterjedt azonban az úgynevezett kalapra és tönkre tagoló alak, a kalaposgomba alak.

A termőtest húsának állománya szintén nagyon sokféle lehet a puha, lágyhúsú, porcos állománytól kezdve egészen a parafaszerű, kemény állományig.

Azok a gombafonalak, melyek a termőtestek felületéig nőnek, a gomba faja szerint a termőtest egy bizonyos meghatározott részén csúcsi sejtjeikkel szélesebb, vastagabb spóratermő szervekké alakulnak. Ezek a szervek szorosan egymás mellé sorakozva a *termőréteget* (himénium) alkotják. Egyes gombák, mint például a csésze-, korall- és kucsmagombák a termőréteg a termőtest felületét borítja, a kalaposgombák mindig a kalap alsó részén alakul ki. A kalaposgombák kalapjának alsó felén különböző felületnagobbító szerkezeteket látunk: lefelé irányuló tüskéket, mint a gerebengombáknál, apró nyílásokat, csöveskéket, mint a tinorúgombák és a taplóféléken, a legtöbb e könyvben ismertetett gomba termőrétege azonban lemezes szerkezetű. Ezek a szerkezeti megoldások végeredményben azt a célt szolgálják, hogy a termőréteget, vagyis a gomba spóratermő felületét növeljék. A csiperkén például 170 lemezt számítva, a termőréteg felülete négy-ötszöröse a kalap felületének. Ezeken a szerkezeteken alakulnak azután ki a termőgombafonalak végén azok az előbb említett szervek, melyekben, illetve melyeken a gomba spóráit kifejleszti. Itt csak az a két főalakot említjük, amely a könyvben ismertetett gombáknál előfordul: mégpedig a *tömlőt* és a *bazidiumot*.

A tömlőspórás gombák (pl. kucsmagombák, csészegombák, szarvasgombák) a termőgombafonál utolsó sejtje megnyúlt, hengeres tömlőszerű képletté alakul, melyben rendszerint nyolc spóra képződik. Megérés után a tömlő csúcsa kinyílik, ugyanakkor a tömlő hirtelen összeszorul, és ez az erő a spórákat kitesztja, kilövi a tömlőből.

A bazidiumos gombákon (pl. kalaposgombák, taplófélék, pöfeg-gombák) viszont a termőgombafonál utolsó sejtje bunkó alakúan megduzzad. Ezt a megvastagodott részt nevezzük bazidiumnak. A bazidium végén rendszerint négy kis nyelecske képződik, melyek mindegyikén egy-egy spóra fejlődik ki. A spórák megérés után ezekről a nyelecskékről lehullanak.

A gombák ezekben a tömlőkben, illetve a bazidiumokon alakult szaporítósejtek, a *spórák* útján szaporodnak. A könyvben ismertetett gombák spórái egysejtűek és az egyes fajokra jellemzően igen változatos alakúak (gömbölyű, tojásdad, mandula alakú, megnyúlt orsószerű, csillag alakú, szögletes). Felületük sima, esetleg tüskés, szemcsés vagy rajzolatossá. Nagyságuk a milliméter ezredrészével mérhető (általában 5—20 mikron), ezért alakú tulajdonságaik csak mikroszkópos vizsgálatok esetén adnak támpontot a gomba fajának meghatározásához.

A spórák színét szabad szemmel is érzékelhetjük. A spóraszín fontos meghatározási bélyeg, sőt a lemezesgombákat a meghatározás megkönnyítésére spóraszínük alapján mesterséges csoportokba is össze szokták foglalni (fehérszórás, rózsaszínspórás, sárga-barnaszórás és sötétszórás gombák). A spórák színe azonban éppen mikroszkopikus nagyságuk miatt csak tömegükben állapítható meg. Legtöbb esetben ugyan már a lemezek színe is azonos a spóraszínnel, mert a spórák a lemezeket sűrűn belepik. Előfordul azonban az is, hogy a két szín között eltérés mutatkozik. Ebben az esetben a spóraszín megállapítására spórahullatást kell végeznünk. Ez úgy történik, hogy a gomba tönkjét a kalap aljánál, vagyis a termőrétegnél levágjuk, majd a kalapot lemezes részével lefelé fordítva papírlapra helyezzük és három-négy órán át — esetleg valamivel lefedve — állni hagyjuk. Ha ezután óvatosan felemeljük a papírról, akkor a papíron a lemezeknek megfelelő elrendezésben finom port találunk. A spórák ugyanis oly tömegben hullanak ki, hogy a papírlapon porszerű bevonatot alkotnak.

Egy-egy gomba spóratermése számbelileg igen nagy. Csak példaként említjük meg, hogy a közönséges csiperke 48 óra alatt kb. 1800 millió spórát fejleszt, lemezeiről tehát óránként kb. 37 millió spóra hull ki.

A spórák elterjesztéséről a szél és víz mint legfontosabb tényezők, valamint az állatok, főleg a rovarok gondoskodnak. A spóranak az a rendeltetése, hogy kicsírázzon és a belőle kihaj-

tott új sejtfonál új fonálszövedéket és új termőtesteket hozzon létre. A spóra azonban csak kedvező körülmények között, bizonyos, mégpedig igen szigorú feltételek megvalósulása esetén csírázik ki. Ezzel magyarázható az, hogy bár a termőtest milliószámra hozza létre a spórákat, a keletkezett új gombanövények száma aránylag mégis kevés.

Az elmondottakban eddig röviden vázoltuk a gombák alaki tulajdonságait és fajfenntartási módjukat. Tekintsük át most ugyancsak röviden életmódjukat is.

A gombák és virágos növények között észlelhető nagy különbség nemcsak alaki felépítésükben és szaporodási módjukban jelentkezik, hanem abban is, hogy a gombák sejtszövetében nincs zöld színanyag (klorofil). Ez a körülmény életműködésük tekintetében döntő jelentőségű. A klorofil hiányában a gombák képtelenek a szerves anyagokból és vízből szerves anyagot előállítani, következésképpen képtelenek a magasabb rendű növényekhez hasonló önálló táplálkozásra is. A szükséges táplálékot élő vagy elhalt növényi, illetve állati szövetből készen, vagyis többnyire szerves anyagként veszik fel, és az így készen felvett táplálékot alakítják azután át saját testük anyagává.

A gombáknak éppen különleges táplálkozási módjuk miatt a természet háztartásában óriási szerepük van. Ha nem alakult volna ki olyan szervezet, amely a szerves anyagokat lebontja és visszaalakítja szerves anyagokká, akkor a természetben az anyagok körforgása nem volna egyensúlyban.

A gombák és a baktériumok azonban sajátos módon, az állatokéhoz hasonló táplálkozási módjukkal felemésztik az elhalt szervezeteket, felbontják és visszaalakítják kiinduló anyagaikra (mineralizáció), ezáltal biztosítva földünkön a nélkülözhetetlen egyensúlyt. Ezt a mellőzhetetlenül fontos szerepet tölti be a közel százezernyire tehető gombafaj, így a könyvünkben tárgyalt gombák is.

Ugyancsak ez a táplálkozásmód határozza meg a gombák előfordulási helyét (termőhelyét). Valamely szervezet csak ott létezhet, ahol az életéhez szükséges tárgyi feltételek megvannak. Minthogy pedig a gombák szerves anyagokkal táplálkoznak, következésképpen mindenütt előfordulnak, ahol a táplálkozásukhoz szükséges élő vagy elhalt szerves anyagok vannak.

A gombák nagy részének elhalt növényi és állati szervezetek, a talajban korhadó szerves maradványok szolgáltatják a táp-

lálékot. A gombáknak ez a csoportja tehát az elhalt szervezeteket takarítja el, lehullott ágakon, leveleken, elhalt fatörzseken, fatuskókon, korhadékokon tenyésznek, és ezért talajlakó vagy korhadéklakó (szaprofita) gombáknak nevezzük őket. Ilyenek például a könyvben ismertetett gombák közül a csiperkék, a tintagombák, a tölcsérgombák, az őzlábgombák stb.

Ezeknek a korhadéklakó gombáknak gazdasági jelentőségét egyebek mellett abból a szempontból is értékelhetjük, hogy néhány fajuk mesterségesen is termeszthető. A szükséges élet-körülmények megteremtése ugyanis nem ütközik különösebb nehézségekbe.

Az életlehetőségekért folytatott küzdelem egyes gombafajokat rászorított arra, hogy táplálékukat élő szervezetekben keressék, élő szervezeteket támadjanak meg. Ezek a gombák azután vagy a megtámadott szervezetek testének felületén, vagy a test belsejében fejlesztik ki fonálatukat. Életmódjuk miatt a gombáknak ezt a csoportját élősködő (parazita) gombáknak nevezzük. Az élősködő és korhadéklakó életmód sok gombánál azonban nem válik el egészen élesen, mert ugyanazok a gombák bizonyos körülmények között lehetnek élősködők, máskor viszont korhadéklakók. Leggyakoribb az az eset, mikor a gomba elpusztítja az élő szervezetet, azután tovább él a már elhalt szövetekben. Ilyen élősködő gomba például a gyűrűs tölcsérgomba. Az élősködő gombák gazdasági jelentőségét az általuk okozott károk (pl. az erdei fák pusztítása) összegéből mérhetjük le.

A harmadik fontos életmódtípus az, mikor a gomba valamely magasabb rendű növényvel, rendszerint erdei fával lép életközösségre, anélkül azonban, hogy ez a társnövény kárára válna. Ilyen társulásviszonnyal rendszerint a sovány, nitrogénben és foszforban viszonylag szegény talajokon találkozunk, ahol a fa lemond nagyterjedelmű hajszálgökerrendszer kialakításáról. Ennek a gyökérrendszernek a szerepét a gomba tenyészfonálzata veszi át. Ez a fonálhálózat átjárja a talaj messzebbfekvő részeit, nagy felületen jut hozzá a tápanyagokhoz és könnyen el tudja szállítani a gyökerekhez azokat az anyagokat, melyekre a fának szüksége van. Ezzel szemben a gomba saját szervezetének táplálására a gazdanövény gyökereiben levő szénhidrát-felesleget használja fel. Az együttélésnek ezt a formáját mikorrizának nevezzük.

Ennek a társas együttélésnek, vagy mikorrizaviszonnyak

ismerete igen fontos, mert a tapasztalat azt mutatja, hogy ezek a kapcsolatok meghatározottak és egymáshoz kötöttek. Ez pedig azt jelenti, hogy meghatározott gombafajok meghatározott fagy vagy egyéb növényfajokkal élnek társas kapcsolatban. Tehát ha megállapítjuk az erdő összetételét, előre tudhatjuk, hogy ott milyen gombák előfordulásával számolhatunk. Vannak olyan gombák, melyek kizárólag egy fafajhoz vannak kötve (mint például a sárga gyűrűstinorú, amely csak a vörösfenyővel él együtt). Vannak viszont olyan gombák, melyek több fafajjal is társulhatnak. Ilyen például az ehető tinorú, amely főként a tölgygel, a gyertyánnal és a gesztenyével áll kapcsolatban. Természetesen a nyílt területeknek, így a réteknek is megvannak a maguk jellegzetes gombái, amilyen például a szegfűgomba. Ezzel mindenütt találkozunk, ahol bizonyos fűfélék teremnek.

Amint már említettük, a táplálék megszerzésének módja és lehetősége döntően befolyásolja a gombák előfordulását. Mint-hogy pedig minden egyes gombafaj a maga szigorúan megszabott életmódját követi, következtetni tudunk egyes fajok előfordulási lehetőségeire is.

Nyilvánvaló, hogy élősködő, továbbá mikorriza életmódot folytató gombákat nem fogunk olyan helyen keresni, ahol az élősködésre, illetve a mikorriza életmódra nincs alkalmuk. A gyűrűs tölesérgombát hiába keressük mezőn vagy réten, mert ez a gomba a fák tönkjeiben élősködik és így csak ott fordulhat elő, ahol gazdanövénye él. Ugyanígy például a mikorrizás galambgombákkal is csak erdőkben, erdők szélén találkozhatunk. Ezzel szemben sokkal szélesebb életterük van a talajlakó, vagy másképp korhadéklakó gombáknak.

Mindenkinek feltűnhetett azonban az, hogy ugyanazon a helyen az egyik évben bőséges a gombatermés, míg a következő évben, esetleg években a termés igen gyenge, sőt néha teljesen el is marad. Nyilvánvaló tehát, hogy a táplálékul szolgáló szerves anyagok jelenlétén kívül még egyéb tényezők is vannak, melyek a gombák életfolyamatára és a termőtestképzésre befolyást gyakorolnak.

Ezek közül a tényezők közül, mint a legfontosabbat, elsősorban a vizet említjük meg. Minden gombának táplálékán kívül leg-elsősorban vízre van szüksége, mert szervezetük legnagyobb részben (a fajtól függően 80—90%-ban) vízből épül fel. Víz végzi a szervezetükben végbemenő anyagforgalmat, vízben oldva

veszik fel a szükséges szerves táplálékot is (a gomba ugyanis felvesz ásványi sókat is). Egyebek mellett víz szükséges ahhoz is, hogy a spórák kicsírázhassanak. Életüket, fejlődésüket tehát a víz jelenlévő mennyisége döntő módon befolyásolja.

A gombák vízigénye fajoként változó. Vannak nagyobb vízigényű fajok, mint például a csigagombák, kucsmagombák, pereszkek, pókhálósgombák, azután közepes vízigényűek, mint a legtöbb vargánya, a fülökék, a galambgombák és a csiperkék és végül szárazságtűrők, mint amilyen a legtöbb pöfetege, a piros galambgomba, áltrifla, gyilkos galóca stb.

A fajoként különböző vízigény mellett azonban minden egyes fajnál van a nedvességtartalomnak egy alsó és egy felső határa, amelynél a gomba már, vagy még képes élni. E két határ közé esik az a legkedvezőbb nedvességtartalom, amely a gomba fejlődésére a legalkalmasabb. Ennél a legkedvezőbb nedvességtartalomnál fejleszti ki azután a gombafonálat a termőtesteket. Így például egy olyan kisebb eső, amely elég ahhoz, hogy a pöfetegeket termőtestképzésre bírja, még mélyen alatta marad annak a nedvességmennyiségnek, amely egy nagyobb vízigényű faj, például egy pereszke termőtestképzéséhez szükséges.

Maga a termőtestképzés meglehetősen gyors folyamat és a csapadék nagyságától függően azonnal megindul. A termőtestek kifejlődésére a csapadék mennyiségén kívül igen nagy befolyással van a csapadék eloszlása is. A nagy tömegben, gyorsan lehulló vízmennyiség kevésbé előnyös, mert nem áztatja át eléggé a talajt, tehát a talaj nedvességtartalma nem lesz kielégítő. Ezzel szemben a huzamosabb ideig tartó, lassú, csendes esőzést jól felszívja a talaj és az ezt követő páradús időben azután nagy tömegben jönnek elő a termőtestek.

Éppen a gombák nagy vízigényéből következik, hogy csapadékhiányos, száraz időben, különösen a párolgást siettető forró nyárban a termőtestképzés szünetel és legfeljebb csak a szárazságtűrő fajokkal találkozunk, néha azokkal is csak elvétve. A rossz gombajaratú évek rendszerint szárazak, csapadékban szegények.

Mindebből következik viszont az is, hogy a túl nagy mennyiségben jelenlévő víz szintén káros a gombák fejlődésére. Ezért egyes, kifejezetten nagy nedvességigényű fajok kivételével, árterületeken, lápokon, mocsaras, kiöntéses helyeken, vízpartokon ritkán találunk gombákat.

Ugyancsak rendkívüli módon befolyásolja a gombák életjelenségeit a hőmérséklet is. Bár a víz, mint a növekedést befolyásoló tényező bizonyos fokig fontosabb a hőmérsékletnél, a kettő szoros összefüggése és megfelelő egyensúlya nagyon fontos. A hőigénnyel kapcsolatban egyébként — éppen úgy, amint azt a vízigényre vonatkozóan előbb megállapítottuk — három hőmérséklet jellemzi az egyes fajokat. A legkisebb és legnagyobb hőmérséklet az a két határ, amelynél a gomba már, vagy még kifejti életműködését. E két határ közé esik a legkedvezőbb hőmérséklet. Ez a hőmérséklet ugyancsak fajonként változik. A legtöbb gomba melegkedvelő, legkedvezőbb hőmérséklete 15—24 C°, de vannak olyan fajok, melyek még + 4—7 C°-nál is hoznak termőtestet (pl. a téli fülőke).

Minthogy a gomba tenyésztése a talajban él, termőtestét viszont a föld felszínén hozza, a hőmérséklet mindkét helyen fontos. A léghőmérséklet befolyása azonban kisebb és a talajhőmérsékletnek nagyobb a jelentősége, mert ez a tenyészfonalzat növekedésén kívül a termőtestképzést is erősen befolyásolja.

A gombák életfolyamatának alakulására hatással lehet a szél is. A kalaposgombáknak nincsenek párologást, vízleadást szabályozó szervei, így a szél a gombák termőtestét akár teljesen ki is száríthatja, eltekintve attól, hogy szárítja a talajt, és ezáltal csökkenti a talajnedvességet.

Közepes páratartalmú, nyári hőmérsékletű levegőben, erősebb szél hatása alatt a gomba saját súlya többszörösének megfelelő vízmennyiséget is képes elpárologtatni.

Ilyen körülmények között nyilvánvaló, hogy a szél nagy szerepet játszik a termőtestek kifejlődésében. Természetesen nagyon sok függ a gomba alaki felépítettségétől és a termőhelytől is. A vastagabb húsú gombák nagyobb vízmennyiséget tartalékolnak, mint a kistermetűek, de a vastagabb húsúaknál is egyező körülmények között a keményebb állományúak kevesebb nedvességet párologtatnak el, mint a lazább szövetű, puhább húsú fajok.

A termőhely ebből a szempontból is befolyásolhatja a termőtestek fejlődését, mert a megfelelő borító növényzettel benőtt talajon fejlődő gombákra a szél kisebb hatással van, mint a kopárabb, kiemelkedő helyeken, vagy a fák törzsén növő termőtestekre.

A fényvel szemben a gombák általában közömbösek. A legtöbb

gomba inkább árnyékot kedvelő és csak egyes fajok (például a nagy őzláb-gomba) fényigényesek. Egyébként a túlságosan erős fény, a napsütés fokozza a párologtatást és éppen ezért a termőtestek kifejlődésére károsan hat.

Más a helyzet azonban a mikorrizagombáknál. A mikorriza kifejlődése sötét, zárt erdőben visszamarad, mert a társnövény elegendő fény nélkül nem képes a gombáknak a szükséges szénhidrátfelesleget előállítani. A megfigyelések szerint a mikorrizakapcsolat olyan helyeken fejlődik legjobban, ahol a fák megvilágítottsága legalább negyedrésze a teljes napfénynek. Végeredményben azonban ez a fény mennyiség nem közvetlenül szükséges a gombának, hanem csak táplálékan keresztül közvetve és így a gombák fényigényével kapcsolatos megállapításunkkal nem áll ellentétben.

Láthatjuk, hogy a gombák növekedése, illetve a termőtestek megjelenése és fejlődése a környezethatások összességétől és kiegyensúlyozottságától függő folyamat. Ahhoz, hogy céltudatosan és megfelelő eredménnyel gyűjtsünk gombát, alaposan meg kell ismernünk a gombák életkörülményein kívül a termőhely adottságait is.

A gombák életkörülményeiket tekintve igen nagy alkalmazkodó képességről tesznek tanúságot és mindenütt megjelennek, ahol a körülmények rájuk nézve táplálkozáséletteni szempontból kedvezőek. Éppen ezért igyekeznünk kell fajonként megismernünk az egyes gombák életkörülményeivel. Tisztában kell lennünk azzal, hogy a keresett gomba korhadéklakó-e vagy élőködő, esetleg valamilyen növényvel mikorriza viszonyban él-e. Tudnunk kell azt, hogy az egyes gombafajok hogyan jelennek meg. Vannak ugyanis kifejezetten magányosan, példányonként növekvő gombák (ehető tinorú) más fajok viszont szorosan együtt növekvő csoportokban (vörösarna fülőke) fejlesztik ki termőtesteiket. Egyes fajok rendszerint csak szórványosan fordulnak elő (sárgászöld pereszke), más fajok előfordulása viszont tömeges (szemcsésnyelű tinorú).

Ismernünk kell továbbá a termőhely borítottságát, növényzetét, talajviszonyait is. Már maga a talajt borító növénytakaró összetétele is megszabja, hogy ott milyen gombákra számíthatunk. Más gombákat találunk ugyanis a fenyvesekben és ismét másokat a különböző lomberdő típusokban. Ugyancsak más gombák teremnek a réten, mások homokon és mások szerves

hulladékokkal szennyezett helyeken, például trágyadombok közelében.

Megművelt helyeken gombákkal nemigen találkozunk. A tenyészfonálat igen kényes szerv, tehát olyan helyeken, ahol növekedésében állandó háborgatásnak van kitéve, nem marad meg. Éppen ez a körülmény kárhoztatja sikertelenségre azokat a kísérleteket is, melyek a gombák átültetésére irányulnak.

Az erdőállomány fafajainak összetételén kívül fontos körülmény még az erdő zárt vagy nyílt volta is. De még ugyanabban a környezetben is változhat a gombák előfordulása, ha eltérőek a talajviszonyok. Más gombák nőnek agyagos, mások meszes vagy homokos talajon. Itt említjük meg a termőhely alapközétének fontosságát is. A gombatermés szempontjából nem mindegy az, hogy milyen a termőhely alapközétének összetétele. A mészkő és a dolomit például átengedi a csapadékvizet és így nem biztosítja a megfelelő talajnedvességet. Ezzel szemben az andezitet vagy bazaltot tartalmazó hegységek, minthogy jó záróréteget alkotnak és így a talajt mindig megfelelő nedvességben tartják, jó termőhelyeknek bizonyulnak.

Lényeges a domborzati viszonyok figyelembevétele is. A meredekebb lejtők nem tekinthetők kedvező termőhelyeknek, mert a csapadékvíz gyorsan leszalad róluk. Ezzel szemben a mélyedések, a lejtők beöblösödései összegyűjtik a csapadékvizet és a talajnedvességet, így ilyen helyeken tömegesebb előfordulásra számíthatunk.

A gyakorlati gombagyűjtés szempontjából nem közömbös végül az, hogy a gomba milyen időszakban fejleszti ki a termőtestet. Kétségtelenül a kora nyári és az őszi hónapok azok, melyek gombákban leginkább bővelkednek (az úgynevezett nyári és őszi csúcs), de ha az össztermést fajonként vesszük vizsgálat alá, kiderül, hogy egy bizonyos meghatározott időben egyszerre aránylag csak kevés fajjal találkozunk. Ha figyelembe vesszük azt, amit előbb az egyes fajok víz- és hőigényével kapcsolatban mondtunk, világossá válik ennek oka is.

A gyakorlati célok érdekében az egyes gombafajok termésidjét viszont fajonként kell megismernünk és ezért a termésidőt naptárilag is fel szokták dolgozni. Az ilyen gombanaptár támpontot nyújt a gyűjtőnek arra vonatkozóan, hogy mikor milyen fajokkal találkozhat, mikor számíthat legkorábbi megjelenésükre és mikor kell lemondania további keresésükről. Gyakori tapaszt-

talat az, hogy az időjárás következtében eltolódás mutatkozik az egyes fajok termésidejében. Előfordul, hogy tavaszi gombákkal késő nyáron vagy ősszel is találkozunk. Az is előfordul, hogy az őszi gombának számító gombák tavasszal hoznak termőtestet. Ezeket az egyébként csak szórványosan és nem törvényszerűen fellépő eseteket azonban nem lehet naptárba jegyezni, mert a termésidő tekintetében csak félrevezetnék a naptár használatját.

A gyűjtés megkönnyítésére a termésidő táblázatszerű összeállításán kívül az egyes fajok előfordulását földrajzilag is fel szokták dolgozni. Ez a feltérképezés, különösen több évi átlagban, szintén értékes adatokat nyújthat az egyes fajok előfordulására, különösen, ha a termőhely szigorú földrajzi megjelölésén kívül azt is megjelöli, hogy az egyes fajok milyen környezetben, milyen fa vagy más magasabb rendű növény közelében és milyen talajokon fordultak elő. Ilyen adatgyűjtést mindenki saját maga is végezhet, mert ez igen jó segédletnek bizonyul akkor, ha a megfelelő termésidőben bizonyos faj vagy fajok begyűjtését tűzzük ki célul.

Egész röviden összefoglaltuk a gombák alaki tulajdonságaira, életkörülményeire és termőhelyére vonatkozó legszükségesebb tudnivalókat. Ha az olvasó kirándulásain az elmondottak szem előtt tartásával figyelni meg a gombákat, gyakorlatilag is könnyen elsajátítja azokat az ismereteket, melyek a vak véletlent kiküszöbölve a gyűjtést tervszerűvé és céltudatosá tehetik.*

Még meg kell emlékeznünk röviden a gombák felhasználásáról is.

A könyvben ismertetett gombák közül sok gombafaj ehető. Ezek leírásában feltüntetjük, hogy a gomba ehető vagy jóízű, a legjobbaknál pedig, hogy kitűnő ízű.

A gomba magas fehérjetartalma folytán tápértékben a hús és zöldfőzelék között áll. Ezenfelül igen értékes tulajdonsága, hogy az emberi táplálkozásra előnyös, az emésztésre kedvező hatású zamatanyagok is vannak benne.

Az ehető gombafajok termésmennyisége is igen jelentős. Egy kat. hold erdőterületen közepes csapadékú évben legalább 5 kg

* A bevezető rész összeállításában közreműködött dr. Jolsvay Alajos.

ehető gomba terem. Tehát az ország 2 millió holdnyi erdőterületéről — jó szervezéssel — évenként 100 000 q ehető gombát lehetne begyűjteni és felhasználni.

A kellő begyűjtés hiánya miatt Magyarországon a gombafogyasztás még eléggé kismértékű. Az egy főre eső gombamennyiség jelenleg 25—30-szor kevesebb, mint például a Szovjetunióban vagy Finnországban.

A gombafogyasztást a mérges gombafajok zavarják, noha a mérges gombafajok száma kevés. Inkább a babonás tévhitiek vezettek nem egyszer gombamérgezéshez. Ilyen tévhit például, hogy a mérgesgomba megkékül, feltűnő színű, rossz ízű, hogy leforrázva méregteleníthető, hogy az ezüstkanál tőle megfeketedik. Sem ezek, sem az egyéb tévhitiek nem alkalmasak a mérgesgomba felismerésére. A méreganyagtartalom nem más jellegű tulajdonsága a gombának, mint a jellemző színe vagy szaga. A fajoként különböző összetételű méreganyagból következik, hogy a mérgezés tünetei is gombafajonként mások. Igen súlyosan mérgező a gyilkos galóca és a ragacsos galóca. Súlyosan mérgező a parlagi tölcsérgomba és a vörhenyes őzlábgomba. Mérgező a párduggalóca, a légyölő galóca, néhány susulykagomba faj, a nagy döggomba. Egészen enyhén mérgező a világitó tölcsérgomba és a farkastinorú. Ezeken kívül van még néhány olyan gombafaj, amely bizonyos körülmények között vagy egyes egyéneknek megárthat.

A rendszeresen tartott állami gombaszakértő tanfolyamoknak és a gombaárúsítás szakellenőrzésének kedvező hatása ma már megglehetősen érezhető. Szükség van azonban még egyrészt a gombaértékesítés további fejlesztésére, másrészt a gombaárúsítás szakellenőrzésének kiterjesztésére is.

MAGYARÁZAT A KÖNYV HASZNÁLATÁHOZ ÉS EGYES SZAKKIFEJEZÉSEK ÉRTELMEZÉSÉHEZ

E könyvben az erdő, mező leggyakrabban előkerülő vagy feltűnő gombáit találjuk meg.

A gombák meghatározásában „Főhatározókulcs” (24. oldal) alapján indulunk el. A „Főhatározókulcs” szerkezete — úgyszintén az utána következő határozókulcsoké is — olyan, hogy általában két lehetőség között választva haladunk tovább az utaló szám alapján. Egyes esetekben három vagy több lehetőség szerinti szétválasztást is találunk. Így határozva, illetve továbbhaladva eljutunk a kérdéses fajt mutató gombacsoportig (vagy fajig). Itt meg van adva a tábla száma, amelyen a csoportba tartozó fajok képe található, továbbá az az oldalszám, ahol a gombacsoport határozókulcsában az előbbieken vázolt módon folytatjuk a határozást mindaddig, míg a kérdéses gombafajhoz el nem jutunk. Ott megtaláljuk e gomba leírását, jellemzését is.

Az itt elmondottakat röviden egy példán szemléltetjük. Kucsagombát szedtünk és szeretnénk meghatározni. Először a 24. oldalon levő „Főhatározókulcs” 1/a pontjának szövegét olvassuk el. Mivel ez a szöveg nem illik gombánkra, elolvassuk az 1/b pont alatti szöveget. Megállapíthatjuk, hogy ilyen a meghatározandó gombánk: tönkje és kucsója van. Ekkor a jobb oldalon levő 46-os utalószám alapján megkeressük a 46. pontot (41. oldalon). A 46/a pont szövegét elolvassuk megállapíthatjuk, hogy gombánk nem ilyen (a kucsma nem nyálkás-ragadós), ellenben a 46/b pont szövegében mondottak már vonatkoznak gombánkra. Továbbmegyünk az utaló 47-es szám alapján a 47/a pontra. Gombánkat megvizsgálva a kucsma felületén méhsejtszerűen bemélyedő mezőcskéket látunk, ez egyező a 47/a pontban olvasható szöveggel és így megtudtuk, hogy a gombánk neve kucsagomba,

latinul *Morchella*. Hogy most már a kucsomagombák közül melyik fajt szedtük, azt úgy tudhatjuk meg, ha a „kucsomagombák” kifejezés alatt megadott 47. oldalt fellapozzuk, ott találjuk a kucsomagombák határozókulcsát, amelyben az előbbieik szerint járunk el.

A könyvben használt egyes szakkifejezések értelmezése:

Aljzat — a talaj vagy a faanyag, amelyen a gomba kifejlődik, illetve amelyen a termőtest kialakul.

Csoportos növéssé-nek nevezzük az olyan gombafajokat, amelyeknél több gombapéldány egy közös tőből többé-kevésbé csokorszerűen nő ki.

Élősködő — élő növényi anyagokból táplálkozó.

Fán termő — a gomba, ha faanyagon, fatörzsön, faágon vagy fatönkön nő és abból táplálkozik.

Farontó — az olyan gomba, amely élő vagy elhalt fákon korhasztó tevékenységet fejt ki.

Gyökerező — a gomba tönkje, ha az aljzatban fokozatosan elkeskenyedő, esetleg több ágra oszló folytatása van.

Hálózatosan recés — a tönk felülete, ha egymással összekötött erek emelkednek ki belőle.

Kajla — a gomba kalapja, ha a tönk nem a kalap közepén van.

Könnyező, izzadó — a gomba vagy valamely része, ha bő vízfelvétel esetén a felületén vízcseppeket izzad ki.

Körbensávós — a gomba kalapja, ha a színbeli eltérések egy középpont körül párhuzamos körökben mutatkoznak rajta.

Oldaltálló — a gomba tönkje, ha a gomba kalapjának a szélével van összekötve, tehát a kalap teljesen féloldalas.

Szétterülő — a termőtest, ha az aljzaton szétterül vagy kéregszerű bevonatot alkotva teljesen rajta fekszik.

Termőréteg — a termőtestnek a szaporítósejteket létrehozó része. A termőréteg leggyakrabban a kalap alsó részén helyezkedik el és többnyire lemezes szerkezetű vagy csövecskékből, tüskékből áll.

Termőtest — a gombának az a szerve, mely szaporodásáról és elterjedéséről gondoskodik. A köznyelv és az átlagos felfogás tulajdonképpen csak a termőtesteket tartja gombának, a talajt vagy a fát átszövő tenyészfonálatról (micéliumról) pedig nem tud.

A határozórészben ismertetett gombák vázlatos rendszertani kerete:

Tömlősgombák — *Ascomycetes*

Csészegomba-félék — Pezizaceae	45—46. oldal
ismertetve: 7 faj	
Agancsgomba-félék — Xylariaceae	50—51. oldal
ismertetve: 2 faj	
Kucsmagomba-félék — Helvellaceae	46—49. oldal
ismertetve: 11 faj	
Szarvasgomba-félék — Eutuberaceae	50. oldal
ismertetve: 2 faj	

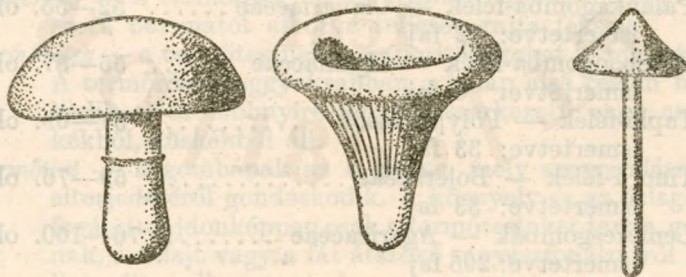
Bazidiumosgombák — *Basidiomycetes*

Réteggomba-félék — Thelephoraceae	51—52. oldal
ismertetve: 3 faj	
Palánkagomba-félék — Clavariaceae	52—55. oldal
ismertetve: 12 faj	
Gerebengomba-félék — Hydnaceae	55—57. oldal
ismertetve: 6 faj	
Tapló-félék — Polyporaceae	57—69. oldal
ismertetve: 33 faj	
Tinorú-félék — Boletaceae	69—76. oldal
ismertetve: 33 faj	
Lemezsgombák — Agaricaceae	76—160. oldal
ismertetve: 295 faj	
Pöfeteggombák — Gasteromycetes	160—168. oldal
ismertetve: 30 faj	

FŐHATÁROZÓKULCS

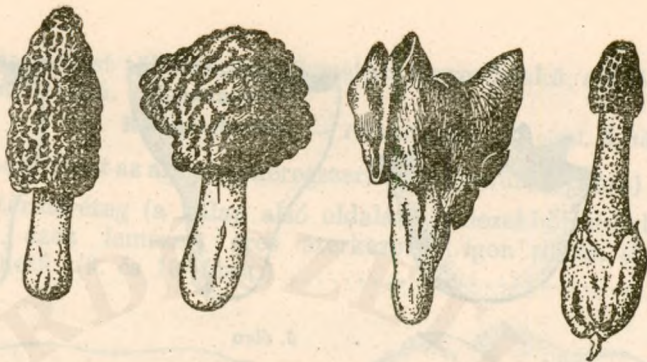
(E HATÁROZÓKULCS A GOMBACSOPORTOKIG, RITKÁBBAN EGYES FAJOKIG VEZET)

- 1 a** A termőtest két részből, kalapból és tönkből áll. (1. ábra.) **2**
- b** A termőtest két részből, kucsmából vagy süvegből és tönkből áll. (2. ábra.) **46**
- c** A termőtest nyelvalakú, legyezőalakú, kagylóalakú, taplóalakú, azaz féloldalas. Gyakran szívós, kemény, fás, de lehet puha is. Többnyire élő fán, fatönkén vagy korhadó faanyagon termő gombák. (3. ábra.) **40**
- d** A termőtest ágas-bogasan, korallszerűen, bokorszerűen elágazó vagy el nem ágazó bunkóalakú. (4. ábra.) **44**
- e** A termőtest csészealakú, serlegalakú. (5. ábra.) **48**
- Csészegomba-félék — *Pezizaceae* 45. oldal, 1. tábla**
- f** A termőtest gömbölyded, körtealakú, csillagalakú, esetleg nyeles, gömbalakú. A termőtest belseje éréskor rendszerint porrá esik szét (a föld alatt termő gombáké húsos marad, nem porlik szét). (6. ábra.) **48**

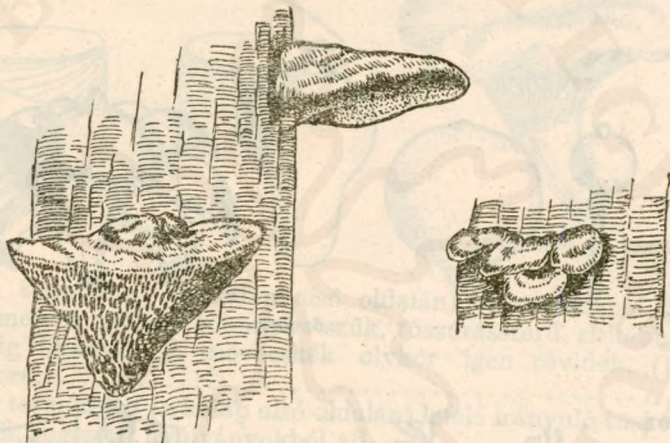

1. ábra

2. ábra

3. ábra

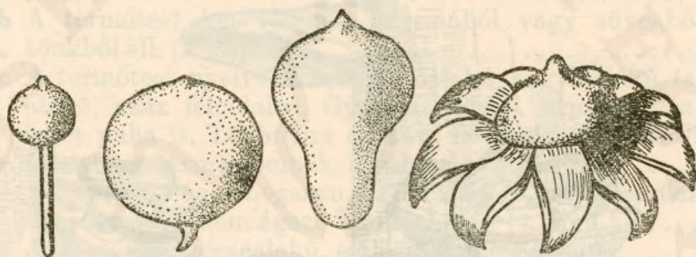

4. ábra

5. ábra

6. ábra

7. ábra

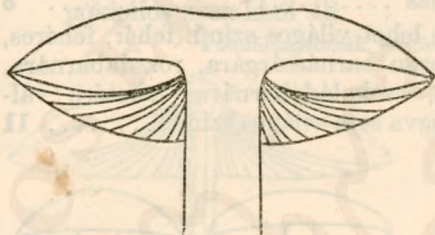
8. ábra

g A termőtest többszörösen összetett legyezőalakú, szabálytalan alakú. (7. ábra.)

Réteggomba-félék — *Thelephoraceae* 51. oldal, 3. tábla

h A termőtest az aljzaton kéregszerűen szétterülő (8. ábra) **53**

2 a A termőréteg (a kalap alsó oldalán) lemezekből, erekből áll, azaz lemezes, eres szerkezetű; igen ritkán sima felületű. (9. és 10. ábra.) **5**

9. ábra

10. ábra

b A termőréteg (a kalap alsó oldalán) csövecskékből áll, amelyek nyílásai többnyire szűk, tűszúrászerű, ritkábban tág likacsok. A csövecskék olykor igen rövidek. (11. ábra.) **3**

c A termőréteg (a kalap alsó oldalán) lefelé irányuló tüskékből, fogszerű nyúlványokból áll.

Gerebengomba-félék — *Hydnaceae* 55. oldal, 5. tábla

3 a A csövecskékből álló termőréteg a kalapról leválasztható, lefejthető. Puha húsú gombák.

Tinorúgombák — *Boletus, Strobilomyces* 69. oldal, 10–14. tábla

b A csövecskékből álló termőréteg a kalapról nem fejthető le. A gomba húsa lehet keményebb: parafaszerű is **4**

4 a A kalap és a tönk felülete feltűnően fényes.

Pecsétviaszgomba — *Ganoderma lucidum* 67. oldal, 9. tábla

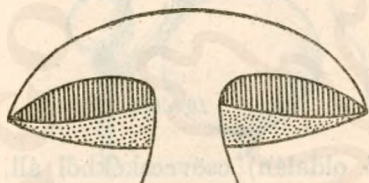
b A kalap és a tönk felülete nem fényes (legfeljebb a kalap lehet kissé).

Likacsosgombák, Májgomba — *Polyporus, Fistulina* 57. oldal, 5–7. tábla

5 a A termőréteg a felületről kiemelkedő erekből, ráncokból áll vagy sima felületű. (10. ábra.)

Róka gombák, Trombitagomba — *Cantharellus, Craterellus*
159. oldal, 44. tábla

- b** A termőréteg lemezekből áll, azaz lemezes szerkezetű (9. ábra.) **6**
- 6 a** A tönkön gallér van. (12. ábra.) **7**
- b** A tönkön nincs gallér. (13. ábra.) **13**
- 7 a** A lemezek színe állandóan világos színű: fehér, fehéres, esetleg sárga vagy rózsás **8**
- b** A lemezek színe eleinte lehet világos színű: fehér, fehéres, sárgás stb., de hamarosan barnássárgára, rozsdabarnára, barnára, vörösbarnára, csokoládébarnára, feketére változik, vagy kezdettől fogva sem világos színű..... **11**

11. ábra

12. ábra

13. ábra

8 a A tönk alján bocskor vagy párkányszerűen elálló perem, vagy pedig pikkelyek, rücskös pikkelyek vannak. A kalap felülete csupasz vagy pettyes; a pettyek világosabbak a kalap alapszínénél. **Galócaék** — *Amanita* 114. oldal, 27–28. tábla

b A tönk alján nincs bocskor, perem, pikkelyesség. A kalap felülete pikkelyes, szemcsés, pelyhes, ritkábban csupasz. A pikkelyek, szemcsék többnyire sötétebbek a kalap alapszínénél **9**

9 a Csoportos növéssű, fán termő, ragadós kalapú gomba. Az egész gomba fehér.

Gyűrűs fülőke — *Collybia mucida* 128. oldal, 34. tábla

b Többnyire csoportos növéssű, fatörzsön, fatönkön vagy körülötte termő, elszórtan szálkás-pikkelyes (nem ragadós) kalapú gomba. A gomba színe nem fehér.

Gyűrűs tölesérgomba — *Clitocybe mellea* 136. oldal, 37. tábla

- c A gomba nem csoportos növésű, nem fán termő. 10
- 10 a A tönk csöves, a kalapból gyakran kifordítható. (14. ábra.)
A kalap felülete többnyire pikkelyes, szemcsés.

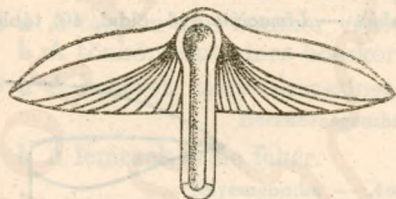
Özlábogombák — *Lepiota* 117. oldal, 29. tábla

- b A tönk tömött (nem csöves), a kalapból nem fordítható ki.
A kalap felülete csupasz, selymes.

Gyűrűs pereszke — *Tricholoma constrictum* 125. oldal, 30. tábla

- 11 a A lemezek a kifejlett gombán rozsdabarna színűek. A gallér pókhálós szálakból áll.

Pókhálógombák — *Cortinarius* 97. oldal, 21–23. tábla

14. ábra

15. ábra

- b A lemezek a kifejlett gombán barnássárga, sárgásbarna, rozsdabarna, barna színűek. A gallér szabályos (nem pókhálós szálakból álló).

Tőkegombák — *Pholiota, Rozites* 94. oldal, 20., 25. tábla

- c A lemezek a kifejlett gombán vörösbarna, csokoládébarna, fekete színűek. A gallér szabályos (nem pókhálós szálakból álló) 12

- 12 a A lemezek odanőttek a tönkhöz. (15. ábra.) A kalap felülete többnyire ragadós. A tönk inkább megnyúlt.

Harmatgombák — *Stropharia* 81. oldal, 16. tábla

- b A lemezek nem nőttek a tönkhöz, hanem felkanyarodók. A kalap felülete sohasem ragadós. A tönk inkább zömök. (16. ábra.)

Csiperkék — *Psalliota* 77. oldal, 15. tábla

- c A lemezek a tönknél felkanyarodók. A kalap felülete többnyire ragadós. A tönk megnyúlt. (17. ábra.)

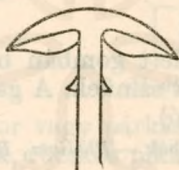
Gyűrűs trágyagomba — *Panaeolus separatus* 86. oldal, 17. tábla

- 13 a** A lemezek nem lefutók vagy csak kissé lefutók, tönkhöz nőttek, felkanyarodók. (18. ábra.) 14
b A lemezek kifejezetten lefutók. (19. ábra.) 32
- 14 a** A lemezek jellegzetesen ritkánállók. (20. ábra.) 15
b A lemezek sűrűnállók. (21. ábra.) 18
- 15 a** A gomba húsa megfeketedik, pattanva törő, morzsalékony.
 Szenes galambgomba — *Russula nigricans* 148. oldal, 41. tábla
b A gomba húsa nem feketedik meg, nem morzsalékony 16
- 16 a** A kalap legtöbbször ragadós. A tönkön felül a kalap alatt szemcsék, pelyhek vannak.

Csigagombák — *Limacium* 146. oldal, 40. tábla

16. ábra

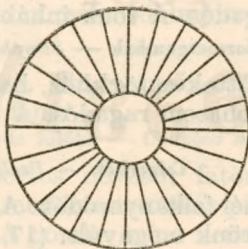
17. ábra

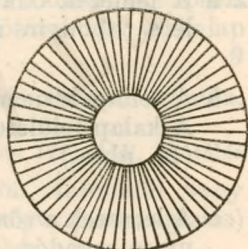
18. ábra

19. ábra

20. ábra

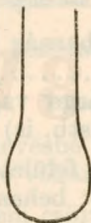

21. ábra

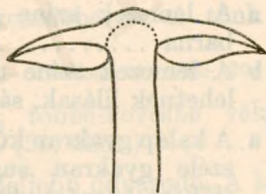
- b** A kalap nem ragadós. A tönkön felül a kalap alatt nincsenek szemcsék, pelyhek **17**
- 17 a** A gomba törékeny, nedvdús, élénk színű.
Nedűgombák — *Hygrocybe* 145. oldal, 35. tábla
- b** A gomba szívós, nem törékeny, nem nedvdús, nem élénk színű.
Szegfűgombák — *Marasmius* 131. oldal, 34. tábla
- c** A gomba eléggé szívós, nem törékeny, nem nedvdús; vörösesbarnás, rozsdasárga, lila, kékesszürke.
Változékony pénzecskegomba — *Clitocybe laccata* 135. oldal, 36. tábla
- 18 a** A tönkön alul bocskor van. (22. ábra.) **19**
- b** A tönkön alul nincs bocskor. (23. ábra.) **20**
- 19 a** A lemezek színe rózsaszínes, hússzínű.
Bocskorosgombák — *Volvaria* 113. oldal, 27. tábla
- b** A lemezek színe fehér.
Selyemgomba — *Amanita vaginata* 115. oldal, 27. tábla
- 20 a** A lemezek a kifejlett gombán sötétbarna, vörösbarna, barnásfekete, fekete színűek (a spórapor hasonló színű). **21**
- b** A lemezek a kifejlett gombán rózsaszínűek, vörösesek, hússzínűek (a spórapor hasonló színű) **23**
- c** A lemezek a kifejlett gombán rozsdasárga, piszkosbarna, rozsdabarna színűek (a spórapor hasonló színű) **24**
- d** A lemezek a kifejlett gombán fehérek, sárgák, szürkések, lilás rózsaszínűek, halvány rózsaszínűek, lilák (a spórapor azonban mindig fehér vagy fehéres)..... **28**

22. ábra

23. ábra

24. ábra

- 21 a** Éréskor a lemezek, esetleg az egész gomba fekete tinta-szerű folyadékká válik, elfolyósodik.

Tintagombák — *Coprinus* 87. oldal, 18. tábla

- b** Éréskor a lemezek nem folyósodnak el **22**

- 22 a** A kalap sárga, vörössárga, téglavörös, vörösbarna színű. A gomba mindig csoportos növési.

Kénvirággombák — *Hypoholoma* 82. oldal, 16. tábla

- b** A kalap fehér, okker, halvány rózsaszínű, barnás, szürkés, barna, feketés. A gomba lehet csoportos növési is.

Porhanyógombák, Trágyagombák, Könnyezőgomba — *Psathyrella*, *Panaeolus*, *Lacrimaria* 83. oldal, 17. tábla

25. ábra

26. ábra

- 23 a** A tönk a kalapból csuklósan kifordítható. A lemezek a tönknél felkanyarodók. (24. ábra.) Főként fán termők.

Csengetyűgombák — *Pluteus* 112. oldal, 26. tábla

- b** A tönk a kalapból nem fordítható ki. A lemezek a tönkhöz odanőttek vagy kissé lefutók. (25. ábra.) Ritkán teremnek fán.

Szögletespórás gombák — *Rhodophyllus* 109. oldal, 26. tábla

- 24 a** A lemezek színe piszkosbarnás (barnás) vagy piszkosbarna **25**

- b** A lemezek színe rozsdasárga vagy rozsdabarna (eleinte lehetnek lilásak, sárgásak stb. is) **26**

- 25 a** A kalap gyakran kúpalakú; felülete szálásrostos, pikkelyes; széle gyakran sugarasan behasadozó; színe különféle (főként barnás). (26. ábra.)

Susulykagombák — *Inocybe* 104. oldal, 24. tábla

b A kalap domború, majd ellaposodó; felülete sima, száraz vagy ragadós, nem szálás-rostos, nem behasadozó; színe főként barnásokker. (27. ábra.)

Fakógombák — *Hebeloma* 103. oldal, 24. tábla

26 a A tönk csöves. Vékony húsú, törékeny gombák. (28. ábra.)

Szemétgombák — *Naucoria* 90. oldal, 19. tábla

b A tönk tömör (nem csöves). Ritkábban vékonyhúsú, nem törékeny gombák. (29. ábra.) **27**

27 a A lemezek színe inkább rozsdasárga. Az egész gomba többnyire élénk sárga, rozsdasárga, narancsszínű. A tönkön lehetnek pókhálós fátyolmaradványok. Gyakran fán teremnek.

Lánggombák — *Flammula* 93. oldal, 19. tábla

27. ábra

28. ábra

29. ábra

b A lemezek színe inkább rozsdabarna. A gomba ritkán sárga, narancsszínű. A fiatal gombán a tönköt a kalappal pókhálószerű fátyol köti össze, később a tönkön pókhálós szálak láthatók. Mindig talajon (nem fán) teremnek.

Pókhálógombák — *Cortinarius* 97. oldal, 21–23. tábla

c A lemezek színe rozsdasárga, rozsdabarna. A tönk feltűnően pikkelyes.

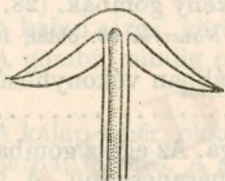
Tőkegombák — *Pholiota* 94. oldal, 20. tábla

28 a A tönk többé-kevésbé csöves, többé-kevésbé vékony. A kalap többnyire vékony húsú. (30. ábra.) **29**

b A tönk tömör (nem csöves), legfeljebb odvasodó. A kalap többnyire vastagabb húsú. (31. ábra.) **31**

29 a A kalap felülete többé-kevésbé pikkelyes vagy szemcsés.
(Csak kivételes esetekben tartoznak ide, mert legtöbbször
a tönk galléros.)

Ózλάβgombák — *Lepiota* 117. oldal, 29. tábla

30. ábra

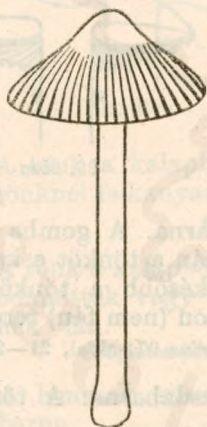

31. ábra

b A kalap felülete nem pikkelyes, nem szemcsés..... **30**

30 a A kalap széle többé-kevésbé bordás. A tönk végig egyenletesen vastag, nem megcsavarodó és nem szívós húsú.
(32. ábra.)

Kígyógombák — *Mycena* 133. oldal, 35. tábla

32. ábra

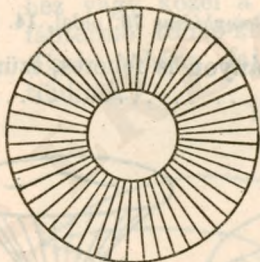
33. ábra

b A kalap széle általában nem bordás. A tönk gyakran lefelé elvékonyodó, gyakran megcsavarodó és a belseje többnyire erősen rostos-szálás. (33. ábra.)

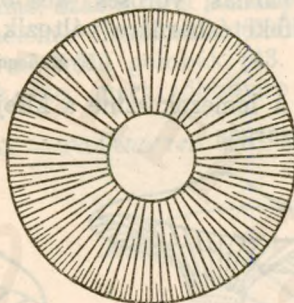
Fülökékgombák — *Collybia* 127. oldal, 33. tábla

c A kalap széle általában nem bordás. A tönk egyenletesen vastag, nem megcsavarodó; szívós, nehezen elszakítható. (Csak 1—2 faj tartozik ide, mert a többi fajnál a lemezek ritkánállók.)

Szegfűgombák — *Marasmius* 131. oldal, 34. tábla

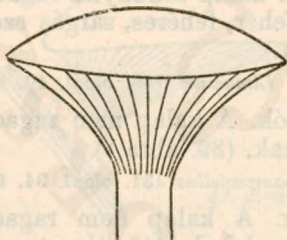
34. ábra

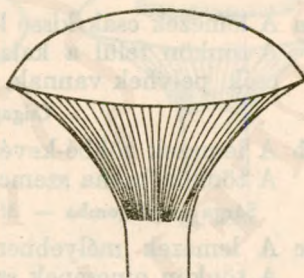
35. ábra

31 a A gomba húsa pattanva törő, morzsalékony. A lemezek is morzsalékonyak. A lemezek többnyire egyforma hosszúak. (34. ábra.)

Galambgombák — *Russula* 148. oldal, 41—44. tábla

36. ábra

37. ábra

b. A gomba húsa nem morzsalékony, hanem rostos-szálás. A lemezek sem morzsalékonyak. A lemezek többnyire váltakozóan különböző hosszúságúak. (35. ábra.)

Pereszkegombák — *Tricholoma* 120. oldal, 30—32. tábla

32 a A gombából megtöréskor folyadék szivárog elő: tejel.

Tejelőgombák — *Lactarius* 154. oldal, 45—46. tábla

- b A gomba nem tejel 33
- 33 a A lemezek ritkánállók. (36. ábra.) 34
- b A lemezek sűrűnállók. (37. ábra.) 36
- 34 a A lemezek színe csak eleinte világos: fehéres, szürkés, barnás, vöröses, később szürkésfeketére, vörösbarnára, feketésbarnára változik.

Nyálkásgombák — *Gomphidius* 76. oldal, 14. tábla

- b A lemezek színe a kifejlett példányon is fehéres, szürkés, sárgás 35

38. ábra

39. ábra

40. ábra

- 35 a A lemezek csak kissé lefutók. A kalap többnyire ragadós. A tönkön felül a kalap alatt fehér, fehéres, sárgás szemcsék, pelyhek vannak. (38. ábra.)

Csigagombák — *Limacium* 146. oldal, 40. tábla

- b A lemezek többé-kevésbé lefutók. A kalap nem ragadós. A tönkön barna szemcsék vannak. (39. ábra.)

Sárga szegfűgomba — *Marasmius campanellus* 131. oldal, 34. tábla

- c A lemezek mélyebben lefutók. A kalap nem ragadós. A tönkön nincsenek szemcsék, pelyhek. (40. ábra.)

Nyirokgombák — *Camarophyllus* 144. oldal, 39. tábla

- 36 a A lemezek éle jellegzetesen fűrészes, fogazott. (41. ábra.)

Fagombák — *Lentinus* 140. oldal, 39. tábla

- b A lemezek éle nem fűrészes-fogazott (42. ábra.) 37

- 37 a A lemezek színe a kifejlett gombán fehér, fehéres, okkerszínű, sárgás, szürkés, barnásszürkés, zöldes 38

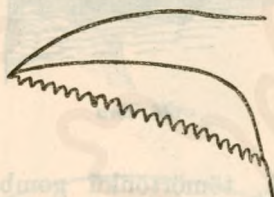
b A lemezek színe a kifejlett gombán rozsdabarna, piszkosbarna, barnás, barnássárga, rozdsasárga, rózsásárga, vörössárga, narancsszínű, narancsvöröses **39**

c A lemezek színe a kifejlett gombán rózsaszínű, hússzínű.

Kajsza lisztgomba — *Clitopilus prunulus* 135. oldal, 25. tábla

38 a A kalap erősen kajla, féloldalas, azaz a tönk a kalap széléhez vagy közel a kalap széléhez illeszkedik. Többnyire fántermő, többé-kevésbé szívós húsú gombák. (43. ábra.) (Csak néhány faj tartozik ide, mert többnyire nincs tönkjük.)

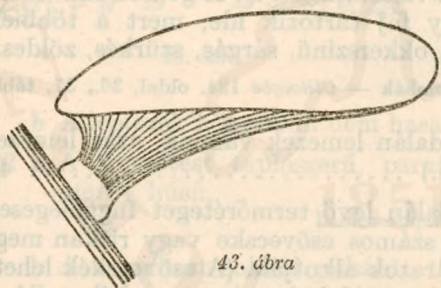
Laskagombák — *Pleurotus* 141. oldal, 38. tábla

41. ábra

42. ábra

43. ábra

44. ábra

b A kalap legfeljebb kissé kajla. Ritkán fántermő, puhább húsú gombák. (44. ábra.)

Tölcsérgombák — *Clitocybe* 134. oldal, 36., 37. tábla

39 a Csövestönkű, apró, talajon vagy fadarabokon termő gomba.

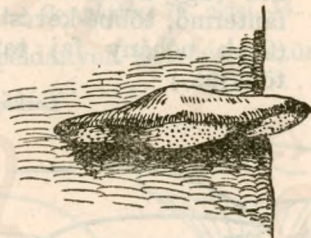
Téli személgomba — *Naucoria furfuracea* 92. oldal, 19. tábla

b Tömör- (nem csöves) tönkű, többnyire nagyobb termetű gombák. A lemezek többé-kevésbé egymással kereszt-erekkel összekötöttek, a kalap húsáról könnyen leválaszthatók. Amennyiben a lemezek nem ilyenek, akkor a gomba húsa lehet keserű.

Cölöpgombák, Álcölöpgombák — *Paxillus, Paxillopsis* 107. oldal, 25. tábla

45. ábra

46. ábra

c Többnyire nagyobb termetű, tömörtönkű gombák. A lemezek nincsenek kereszterekkel összekötve, a kalap húsáról könnyen nem választhatók le. A gomba húsa nem keserű. (Csak néhány faj tartozik ide, mert a többiek lemeze fehér, fehéres, okkerszínű, sárgás, szürkés, zöldes.)

Tölcsérgombák — *Clitocybe* 134. oldal, 36., 37. tábla

40 a A termőtest alsó oldalán lemezek vannak, azaz lemezes szerkezetű. (45. ábra.) 41

b A termőtest alsó oldalán levő termőréteget függőlegesen egymás mellett álló számos csövecske vagy ritkán megnyúlt tekervényes járatok alkotják. (A csövecskék lehetnek rövidek vagy igen rövidek is.) A csövecskék nyílásai szűkek, tűszúrás-szerűek vagy tágak, hasítókszerűen megnyúltak, esetleg tekervényesek, amikor is a válaszfalak az átlagosnál jóval vastagabbak. (46. ábra.) 43

c A termőtest alsó oldalán lefelé álló tüskék, fogszerű nyúlványok vannak. (47. ábra.)

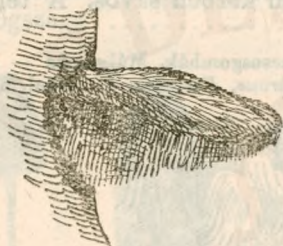
Gerebengomba-félék — *Hydnaceae* 55. oldal, 4. tábla

d A termőtest alsó oldala sima, rajta még tűszúrás-szerű apró nyílásokat sem találunk.

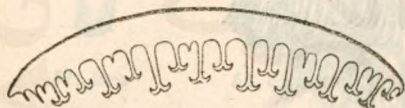
Réteggomba-félék — *Thelephoraceae* 51. oldal, 3. tábla

41 a A lemezek hosszában kettéhasadtak és szélük visszakunkorodó. (48. ábra.)

Hasadtlemező gomba — *Schizophyllum commune* 141. oldal, 38. tábla

47. ábra

48. ábra

49. ábra

b A lemezek hosszában nem hasadtak ketté 42

42 a A termőtest taplószerű, parafaszerű, børszerűen szívós, merev húsú.

Lemezestaplók — *Lenzites* 63. oldal, 8. tábla

b A termőtest sokkal puhább, többnyire könnyen törhető.

Laskagombák, Kacskagombák — *Pleurotus*, *Crepidotus*
141. oldal, 38. tábla

43 a A gomba húsa taplószerű, fakeménységű vagy legalább kívülről igen kemény kéreg fedi. A termőtest vastag; felülete gyakran körben sávos, körben árkos; termőrétege többnyire többretegű.

Évelő taplók, Kérgestapló — *Fomes*, *Placodes* 66. oldal, 9. tábla

- b** A gomba húsa többé-kevésbé parafaszzerű, bőrszerűen szívós, hajlítható. A termőtest többnyire vékonyabb; felülete rendszerint körben sávós. A termőréteg egyrétegű.

Egyrétűtaplók, Lemezestaplók, Labirintus tapló — *Trametes*, *Lenzites*
Daedalea 63. oldal, 8. tábla

- c** A gomba húsa többnyire puhább, gyakran rostos szerkezetű (később esetleg megkeményedhet). A termőtest vékony vagy vastag; felülete ritkán körben sávós. A termőréteg egyrétegű.

Likacsosgombák, Rozsdáslikacsosgombák, Májgomba — *Polyporus*,
Xanthochrous, *Fistulina* 57. oldal, 5—7. tábla

50. ábra

- 44 a** Az ágak végén kiszélesedő kalapok vannak. (49. ábra.)

Tüsgomba — *Polyporus umbellatus* 59. oldal, 6. tábla

- b** Az ágak végén sűrűn egymás mellett álló, hosszú tüskék vannak. (50. ábra.)

Petrezselyemgomba — *Dryodon coralloides* 58. oldal, 5. tábla

- c** Az ágak végén nincsenek kalapok, sem tüskék; vagy a termőtest el sem ágazó, hanem bunkóalakú **45**

- 45 a** A termőtest egészen vagy részben fekete, barnásfekete. A gomba húsa fás, fakeménységű.

Agancsgomba-félék — *Xylariaceae* 50. oldal, 3. tábla

b A termőtesten nincs fekete, feketésbarna szín. A gomba húsa puha vagy szívós (de nem fás).

Palánkgomba-félék — *Clavariaceae* 52. oldal, 3., 4. tábla

46 a A kucsma recésen gödrös, felülete nyálkás. A gombának messzire érezhető dögszaga van.

Szömörcsögomba — *Phallus impudicus* 160. oldal, 47. tábla

b A kucsma, süveg felülete nem nyálkás. A gombának nincs dögszaga **47**

51. ábra

52. ábra

53. ábra

54. ábra

47 a A kucsma a tönkkel csak a csúcán nőtt össze; felülete sima vagy hosszanti ráncok vannak rajta. (51. ábra.)

Cseh kucsmagomba — *Verpa bohemica* 47. oldal, 1. tábla

b A kucsma teljesen vagy legalább félig összenőtt a tönkkel; felülete kiemelkedő lécek által méhsejtszerű részekre osztott. (52. ábra.)

Kucsmagombák — *Morchella* 46. oldal, 1. tábla

c A kucsma (süveg) felülete tekervényesen, agyvelőszerűen ráncolt. (53. ábra.)

Redőgombák — *Gyromitra* 48. oldal, 2. tábla

d A süvegrész többszűcsű, papsapka alakú. (54. ábra.)

Papsapkgombák — *Helvella* 48. oldal, 2. tábla

48 a A termőtest végül csillagalakú, mert a külső burok csillagalakban szétnyílik. (55. ábra.)

Csillagombák — *Geastrum* 161. oldal, 47. tábla

- b** A termőtestnek hosszabb vékony nyele van. (56. ábra.)
 Nyeléspöfetegek — *Tulostoma* 161. oldal, 47. tábla
- c** A termőtest gömbalakú, gumóalakú, körtealakú, paprikaalakú; olykor lehet többnyire rövid nyelszerű, tönkszerű része is. (57. ábra.) 49
- 49 a** Föld alatt teremnek. Kettévágva belsejük feltűnően márványozott rajzolatot mutat.
 Szarvasgomba-félék — *Eutuberaceae* 50. oldal, 2. tábla
- b** Föld felett teremnek. Kettévágva belsejük nem (vagy nem feltűnően) márványozott 50

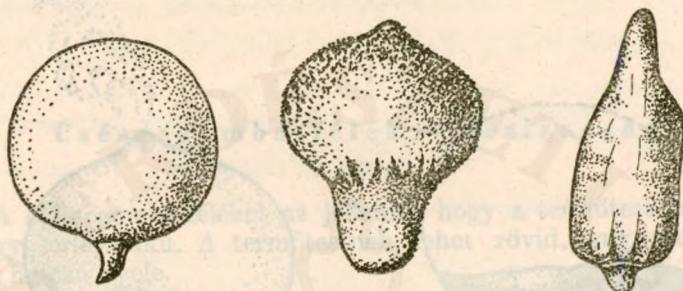
55. ábra

56. ábra

- 50 a** A gömbalakú termőtest belseje kettévágva különleges szerkezetet mutat. (58. ábra.)
 Szömörösöggomba — *Phallus impudicus* 160. oldal, 47. tábla
- b** A kúpalakú, paprikaalakú termőtest kettévágásakor látható, hogy a termőtest rövid nyele belül tengelyként folytatódik. (59. ábra.)
 Lemezpöfeteg — *Secotium agaricoides* 160. oldal, 47. tábla
- c** A gömbalakú, gumóalakú, körtealakú termőtest belsejében sem különleges szerkezet, sem tengely nem látható. (60. ábra.) 51
- 51 a** A termőtest buroka és maga a termőtest is kemény vagy törékeny. Belseje fiatalon is többnyire aránylag hamar sötét színű: szürke, szürkésbarna, sötétbarna, bíborbarna, zöldesszürke, fekete lesz és többnyire nem feltűnően márványozott rajzolatú.
 Áltriflák, Hasadt pöfeteg — *Scleroderma, Mycenastrum*
 167., 168. oldal, 48. tábla

b A termőtest burokja és maga a termőtest nem kemény, nem törékeny (kivéve bizonyos fokig a széteső pöfetegek — *Calvatia*). A termőtest belseje elég sokáig világos színű: fehér, sárgás, lilás és nem márványozott rajzolatú ... **52**

57. ábra

58. ábra

59. ábra

60. ábra

52 a A termőtestet borító burok felső része táblásan, kockásan összeropadozik és fokozatosan lehullik, szétesik, úgyszintén a termőtest felső része is. De a termőtest alsó része sokáig egyben megmarad. (61. ábra.)

Széteső pöfetegek — *Calvatia* 163. oldal, 48. tábla

b A termőtestet borító burok felső része és a termőtest felső része nem hullik le fokozatosan, nem esik szét. A termőtest porrá széteső belseje, a spórapor legtöbbször a termőtest felső részén keletkező nyíláson távozik. (62. ábra.)

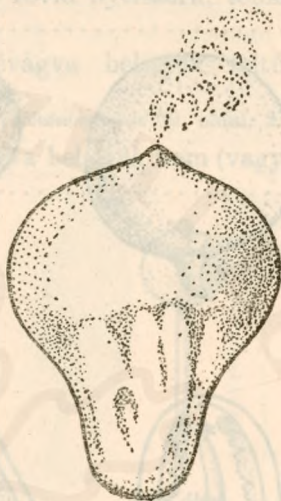
Sötétedő pöfetegek, Csészés pöfetegek, Valódi pöfetegek — *Bovista*, *Disciseda*, *Lycoperdon* 164., 165. oldal, 47., 48. tábla

53 a A gomba termőrétege sima vagy kissé ráncos felületű.
A könyvben nem ismertetjük.

Réteggomba-félék — *Thelephoraceae*

61. ábra

62. ábra

b A gomba termőrétege csöves szerkezetű, felülete likacsos.
A könyvben nem ismertetjük.

Kéreggombák — *Poria*

c A gomba termőrétege tüskés szerkezetű.
A könyvben nem ismertetjük.

Kéregerehenek — *Grainidia*

d A gomba termőrétege hálózatosan ráncos, redős, azaz ráncokkal, redőkkel körülhatárolt mélyedések vannak rajta.
A könyvben nem ismertetjük.

Redősgombák — *Merulius*

Csészegomba-félék — Pezizaceae

1. tábla

A csészegomba-féléket az jellemzi, hogy a termőtest csésze- vagy serlegalakú. A termőtestnek lehet rövid, vagy néhány cm hosszú nyele.

A csészegomba-félék határozókulcsa

1 a A termőtest serlegalakú. 1—4 cm hosszú nyele van, amely hosszanti irányban bordás, barázdás; a bordák felhatolnak a serlegre is.

A termőtest 3—7 cm magas. A serlegalakú rész kívül-belül barna. Lomberdőkben, főleg meszes talajon, tavasszal terem. Gyakori.

Bordás serleggomba — *Acetabula vulgaris*

b A termőtest csészealakú. Lehet rövid nyele is **2**

2 a A csésze belül élénk piros, narancsszínű **3**

b A csésze belül világosbarna, zöldesbarna, vörösbarna, sötétbarna **4**

c A csésze belül lila.

A csésze 5—10 cm széles; eleinte zárt, fehér gömb, később hegyes karéjokkal csillagszerűen felreped. Fenyőerdőben, főként meszes talajon tavasszal terem. Helyenként gyakori.

Lila tulipángomba — *Sarcosphaera coronaria*

3 a A csésze belül élénk piros.

A csésze 1—3 cm széles; kívül fehéres, okkerszínű vagy vöröses és rövid szőrökkel fedett. Lomberdőben a talajon korhadó ágakon kora tavasszal, ritkán ősszel is terem. Helyenként gyakori.

Piros csészegomba — *Sarcoscypha coccinea*

b A csésze belül narancsvörös, narancsszínű.

A csésze 2—8 cm széles; lapos; kívül világos narancsszínű. Erdei talajon rendszerint csoportosan, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Narancsvörös csészegomba — *Peziza aurantia*

4 a A csésze belül a középpontból kiindulva ráncos.

A csésze nagy, 5—12 cm széles; később ellaposodó; rövid nyele van; belül sötétbarna, kívül fehéres, okkerszínű. Erdők csupasz agyagos talaján, tavasszal terem. Nem gyakori.

Ráncos tárcsagomba — *Discotis venosa*

b A csésze belül nem ráncos **5**

5 a A csésze belül világosbarna. Trágyarakásokon, erősen trágyázott talajon, melegágyakban rendszerint csomókban terem.

A csésze 3—8 cm széles; rövid, fehér nyele van; kívül is világosbarna. Tavasztól őszig terem. Gyakori.

Melegági csészegomba — *Aleuria vesiculosa*

b A csésze belül vörösbarna, zöldesbarna. Erdők talaján terem, egyenként (nem csomókban).

A csésze 3—5 cm széles; nyeletlen; kívül is vörösbarna, zöldesbarna. Nyáron és ősszel terem. Gyakori.

Barna csészegomba — *Galactinia badia*

K u c s m a g o m b á k — M o r c h e l l a

1. tábla

A termőtest tönkből és kucsma-, süvegalakú kiszélesedett részből áll. A süveg felületén kiemelkedő bordák által határolt, méhsejtszerűen bemélyedő mezőcskék vannak. A süveg a tönkkel teljes hosszában vagy félig összenőtt. A tönk belül üres.

Cseh kucsmagomba — *Verpa*

1. tábla

A termőtest tönkből és kucsma-, süvegalakú kiszélesedett részből áll. A süveg felülete sima vagy hosszában ráncolt. A süveg a tönkkel csak a csúcson nőtt össze. A tönk belül üres.

A kucsmagombák és a cseh kucsmagomba határozókulcsa

1 a A süveg a tönkkel csak a csúcson nőtt össze.

A süveg felülete erősen ráncolt. A gomba 10—20 cm magas. A süveg sárga, barna. A tönk 6—16 cm hosszú; fehér. Erdőkben, bokros helyeken terem, tavasszal. Helyenként gyakori. Ehető.

Cseh kucsmagomba — *Verpa bohemica*

b A süveg a tönkkel legalább félig összenőtt **2**

2 a A süveg teljes hosszában összenőtt a tönkkel **3**

b A süveg alsó része (fele vagy egyharmada) nem nőtt össze a tönkkel, hanem szabadon eláll.

A gomba 5—12 cm magas. A süveg barna, feketés; felületén a bordák hosszanti irányban, nagyrészt párhuzamosan haladnak; a bordák feketések, feketék. A tönk fehér. Erdőkben, erdőszéleken, tavasszal terem. Gyakori. Ehető.

Fattyú-kucsmagomba — *Morchella hybrida*

3 a A süveg bordái hosszanti irányban párhuzamosan haladnak és ennek megfelelően a mezőcskék egymás alatt sorokba rendezetten helyezkednek el.

A gomba 5—10 cm magas. A süveg hegyes csúcsú; zöldesbarna, a bordák feketék. A tönk fehéres, okkerszínű. Erdőkben, tavasszal és nyár elején terem. Helyenként gyakori. Józú, ehető gomba.

Hegyes kucsmagomba — *Morchella conica*

b A bordák nem haladnak párhuzamosan, hanem zezgugosan és ennek megfelelően a mezőcskék rend nélkül helyezkednek el **4**

4 a A süveg kerekded, tojásalakú. A mezőcskék elég nagyok, sokszögletűek.

A gomba többnyire 8—12 cm magas. A süveg barnás-okker, barnás, sötétbarna, szürkésbarna színű. A tönk alsó része kiszélesedő; színe fehér, okkeres. Főként füves helyeken, erdőkben, mezőkön, kertekben, tavasszal terem. Gyakori. Jóízű, ehető gomba.

Ízletes kucsmagomba — *Morchella esculenta*

b Hasonló a közönséges kucsmagombához, de a bordák igen kanyargósak, sok rövid oldalaggal és a süveg színe inkább szürkés, barnásszürke.

Sötét kucsmagomba — *Morchella vulgaris*

Papsapka gombák — *Helvella*

2. tábla

A termőtest két részből áll: tönkből és süvegből. A süveg többcsúcsú, papsapka alakú vagy nyeregalakú. A süveg többnyire sima, ritkán kissé ráncos és helyenként összenő a tönkkel. A tönk vagy sima felületű vagy mély árkok és kiemelkedő bordák vannak rajta. A tönk belseje többnyire üreges.

Redőgombák — *Gyromitra*

2. tábla

Nagyobbtermetű gombák. A termőtest két részből áll: süvegből és tönkből. A süveg rendszerint két- vagy többcsúcsú, esetleg gumóalakú; felülete agyvelőszerűen ráncolt (a csúcsos redőgombánál mérsékelten ráncos). A tönk sima vagy bordás, barázdált. A termőtest belseje válaszfalakkal több üregre osztott.

A papsapka gombák és redőgombák határozókulcsa

1 a A süveg felülete tekervényesen, agyvelőszerűen ráncolt.

A termőtest 5—12 cm magas. A süveg igen változó alakú, rendszerint többcsúcsú vagy kerekded; barna, sötétbarna. A tönk fehér, többnyire sima felületű, néhány rövidebb hosszanti árokkal. Erdőkben, tavasszal terem. Nem gyakori. Megárthat.

Közönséges redőgomba — *Gyromitra esculenta*

- b A süveg papsapka alakú vagy nyeregalakú, felülete sima vagy ráncolt 2
- 2 a A tönk egész hosszában mélyen bordás, barázdált 4
- b A tönk sima vagy csak kissé barázdált 3
- 3 a A süveg feketésbarna, majd fekete, a tönk fehér. Többnyire vastagtönkű, nagyobb termetű gomba. Tavasszal terem.

A termőtest 5—10 cm magas. A süveg vagy szabályos: kétesúcsú vagy szabálytalan két-három csúcsú. Homokos talajon, vizek partján terem. Nem gyakori.

Homoki papsapkagomba — *Helvella monachella*

- b A süveg szürke, szürkésbarna, a tönk fehéres. Vékonytönkű, kis- és középtermetű gomba. Nyáron és ősszel terem.

A termőtest 5—10 cm magas. A süveg rendszerint szabályos, kétesúcsú. Erdőkben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Karcsú papsapkagomba — *Helvella elastica*

- c A süveg barna, a tönk fehéresokker színű húsvörös árnyalattal. Vastagabb tönkű, nagytermetű gomba. Ősszel terem.

A termőtest 7—12 cm magas. A süveg 5—8 cm széles; szabálytalan alakú, többesúcsú; ráncos felületű. Erdők talaján, ritkán erősen korhadt fatönkön terem. Nem gyakori.

Csúcsos redőgomba — *Gyromitra infula*

- d Hasonló a csúcsos redőgombához, de tavasszal terem.

Óriás redőgomba — *Gyromitra gigas*

- 4 a A süveg és a tönk fehér, fehéresokker színű.

A termőtest 7—15 cm magas. A süveg szabálytalan alakú, két-három csúcsú, kissé ráncos. A tönk bordái között helyenként összekötő bordák vannak. Erdőkben terem. Helyenként gyakori.

Fodros papsapkagomba — *Helvella crispa*

- b A süveg sötétszürke, feketésszürke, a tönk fehéres vagy szürkés.

A termőtest 5—10 cm magas. A süveg két-három csúcsú, szabálytalan alakú. A tönk mindig világosabb, mint a süveg. Erdőkben a talajon néha erősen elkorhadt fatönkön, nyáron és ősszel terem. Gyakori.

Szürke papsapkagomba — *Helvella lacunosa*

Szarvasgomba-félék — Eutuberaceae

2. tábla

A termőtest gumóalakú, gömbölyű; föld alatt fejlődik ki, vagy a felszínhez közel, vagy mélyebben. A termőtest belseje feltűnően márványozott.

Számos fajuk van, de nehezen találhatók, ezért csak a két feltűnőbb fajt ismertetjük.

A szarvasgomba-félék határozókulcsa

1 a A termőtest 3—7 cm széles; fekete, feketésbarna színű.

A termőtest felületét sokszögletű, gúlaalakú szemölcsök borítják. A termőtest belseje puha; szürkésfehér, sárgásfehér, majd bíborbarna; féhéren márványozott. A gomba kellemes illatú. Főként bükk-, gyertyán- és tölgyfák alatt, napfényes erdőkben, leggyakrabban meszes, agyagos talajban, az év második felében terem. Nem gyakori. A legjobb ízű ehető gombánk.

Nyári szarvasgomba — *Tuber aestivum*

b A termőtest 1,5—2,5 cm széles; eleinte okkerszínű, később vörösbarna, sötétbarna.

A termőtest alsó részébe egy üreg mélyed be. A termőtest felülete sima vagy finoman szemölcsös. Belseje szívós vagy fás; sötétszürke; sárgásan márványozott. Szaga kellemes. Meszes talajban tölgy- és bükkfák alatt, nyáron terem. Nem gyakori.

Üreges szarvasgomba — *Tuber excavatum*

AGANCSGOMBA-FÉLÉK — XYLARIACEAE

3. tábla

Bunkóalakú vagy többnyire néhányszor elágazó termőtestű, kisebb termetű, fakeménységű gombák. A termőtest egészen, vagy legalább részben fekete, barnásfekete. A gomba húsa belül azonban fehéres színű. Főleg fán, korhadó faanyagon termő gombák.

Az agancsgomba-félék határozókulcsa

1 a A termőtest sohasem elágazó, hanem hengeres és felül kiszélesedő, azaz bunkóalakú, az agancsgombákhoz hason-

lít. A termőtest színe azonban nem fekete, feketés, hanem sárgás, barnássárgás. vörössesárgás; húsa pedig puha, nem fakeménységű.

Részletes leírása az 52. oldalon.

Mozsárütőgomba — *Clavaria pistillaris*

- b** A termőtest többnyire elágazó, de csak néhány (2—8) ágra osztott. Kívülről mindig egészen vagy részben fekete, barnásfekete színű. A gomba húsa fás, fakeménységű.

A termőtest 5—10 cm magas, az ágak bunkóalakúak; felületük érdes. Húsa (a gomba belseje) fehéres színű. Korhadó fatönkén, faanyagon egész évben terem. Helyenként gyakori.

Bunkós agancsgomba — *Xylaria polymorpha*

- c** A bunkós agancsgombához hasonlít, de a bunkós ágvégeknek elvékonyodó, még ismét elágazó, hengeres vagy lapos, szürkés színű folytatásaik vannak.

Szarvasagancsgomba — *Xylaria hypoxylon*

Réteggomba-félék — Thelephoraceae

3. tábla

Termőtestük az aljzaton szétterülő vagy arról felemelkedő. Többnyire több egymás fölött elhelyezkedő termőtest emeletesen egymással összenőtt, vagy több termőtest legyezőszerűen összenőtt. Termőrétegük sima vagy ráncos, rücskös. Húsuk majdnem fakeménységű. Többnyire fán termők.

A réteggomba-félék határozókulcsa

- 1 a** A termőtest alsó oldala, azaz a termőréteg élénksárga, narancssárga, barnássárga vagy bíborvörös, lila, lilásbarna színű **2**
- b** A termőtest alsó oldala, azaz a termőréteg színe sötétbarna, feketésbarna.

A termőtest 1—5 cm széles, lapátszerű, legyezőalakú, de többszörösen összetett, azaz több termőtest egymással összenőtt. Színe barna, feketésbarna; felülete pikkelyes, szemölcsös. Széle rendszeren világosabb: sárgás-

barna, fehéres; felülete borostás, nemezes. A termőtest alsó oldala sugarasan ráncos. Fenyőerdők talaján a fenyőtűkön vagy a fenyőfacsemeték tövén, csoportosan, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. A facsemetéken élősködik.

Talajlakó szemölcsgomba — *Thelephora terrestris*

2 a A termőtest alsó oldala lila, bíborvörös színű, végül lehet többé-kevésbé megbarnuló.

A termőtest 2—5 cm széles; kagylóalakú, félköralakú, de többnyire több termőtest egymással összenőtt. Színe lila, de kifakuló, végül barnás-sárgás, körben csikos. Felülete bársonyos, nemezes. Erdei lombosfák, gyümölcsfák és fenyőfák korhadó faanyagán, főleg ősszel terem. Helyenként gyakori. Farontó.

Lilás réteggomba — *Stereum purpureum*

b A termőtest alsó oldala élénk sárga, narancssárga, barnás-sárga.

A termőtest 2—5 cm széles; félköralakú, nyelv alakú, gyakran több termőtest egymással összenőtt. Színe szürkés-sárgás, fehéres, barnás, körben csikos, szélein sárga. Felülete molyhos, szőrös, borostás. Erdei lombosfák tönkjén, tuskóján, faanyagán, egész évben terem. Igen gyakori. Farontó.

Borostás réteggomba — *Stereum hirsutum*

Palánkagomba-félék — Clavariaceae

3., 4. tábla

Többnyire ágas-bogasan, bokrosan, korallszerűen sokfelé elágazó, ritkábban csak néhány ágra oszló vagy egyszerű bunkóalakú (el nem ágazó), főként sárga, barnás, fehér, szürke vagy lila gombák. Húsuk rostos, puha vagy szívós, merev, de nem fakeményesű.

A palánkagomba-félék határozókulcsa

1 a A termőtest sohasem elágazó; hengeres és felül kiszélesedő; bunkóalakú.

A termőtest 5—25 cm magas; sárgás, barnás-sárga, vöröss-sárga, szürkés-sárga színű; felülete többnyire ráncos. A gomba húsa puha, fehéres, olykor kissé vöröses színű és végül többnyire kesernyés ízű. Lomberdőben és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Mozsárütőgomba — *Clavaria pistillaris*

b A termőtest mindig elágazó, többnyire ágas-bogasan sok ágra oszló. Az ágak hengeresek, ritkábban (főleg az ágvégek) lehetnek laposak is, de nem bunkóalakúak. **2**

2 a Az ágak levélszerűen laposak, fodrosan görbülők és kanyargósan görbék; ezért a gomba a fodroskelhez hasonló.

A termőtest 8—50 cm széles; színe sárgásfehér, végül megbarnuló. Lomb- és fenyőerdőben, fák tövén, tuskók mellett, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Fodros káposztagomba — *Sparassis crispa*

b Az ágak hengeresek, nem laposak, legfeljebb az ágak hegye lehet kissé ellaposodó **3**

3 a A gomba nagytermetű (magassága átlag 8—15 cm). A tönk vastag (kb. 2—5 cm). Többnyire a talajon terem **4**

b A gomba kisebb termetű (magassága átlag 2—8 cm). A tönk vékonyabb (2 cm-nél vékonyabb). Talajon vagy faanyagon terem **7**

4 a A tönk igen vastag, az ágak rövidek. Az ágvégek többnyire az ágaktól elütő, pirosas színűek.

A termőtest 5—15 cm magas; színe fehér, sárgás, barnás, az ágvégek kezdetben vörösesek. Az idős gomba kissé savanykás-kesernyés ízű is lehet. Lomberdők talaján, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Rózsaszínű korallgomba — *Ramaria botrytis*

b A tönk nem sokkal vastagabb az ágaknál, az ágak eléggé hosszúak. Az ágvégek az ágakkal megegyező, vagy alig elütő színűek **5**

5 a Az ágak színe rózsaszínessárga, vörössárga, vagy rozdsárga. A tönk sárgás, rózsaszínes, vörössárga színű **6**

b Az ágak színe sárga, vöröses árnyalat nélkül. A tönk inkább csak fehéres színű.

A termőtest 5—20 cm magas; az ágak többnyire egyenesen felállók. Az idős gomba lehet kissé kesernyés ízű. Erdők talaján nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Sárga korallgomba — *Ramaria flava*

c Az ágak színe szürke vagy lila, a tönk fehéres.

Részletes leírása a 7a alatt

Lila korallgomba — *Ramaria amethystina*

- 6 a** Az ágak többé-kevésbé kanyargósan görbék; sárgák, rozsdasárgák, narancsszínűek. A tönk világosabb, sárgásfehéres színű.

A termőtest 5–25 cm magas. Az idős gomba kesernyés ízű. Lomb- és fenyőerdők talaján, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Megárthat.

Narancsszínű korallgomba — *Ramaria aurea*

- b** A narancsszínű korallgombához hasonlít, de az ágak többé-kevésbé egyenesen felállók. Színük sárgásfehéres, sárgásrózsaszínes, halványbarnás, az ágvégek pedig lehetnek kezdetben kissé lilásvöröses árnyalatúak is.

Halvány korallgomba — *Ramaria pallida*

- 7 a** A gomba fehér, legfeljebb sárgásfehér, végül kissé megbarnuló lehet. Talajon terem.

A termőtest 3–8 cm magas; az ágvégek kissé ellaposodnak, és többnyire fésűszerűen fogazottak. Erdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Fésűs korallgomba — *Ramaria cristata*

- b** A gomba lila, lilásszürke, kékesszürke, szürke. Talajon terem.

A termőtest 2–15 cm magas. Az ágvégek lehetnek kissé laposak is. A tönk többnyire fehéres színű. Erdőben, nedves helyeken, kiszáradt vízmederben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Lila korallgomba — *Ramaria amethystina*

- c** A gomba barnássárga, sárga, rozsdasárga. Talajon vagy korhadó faanyagon terem **8**

- 8 a** A termőtest sokszorosán elágazó, többnyire sok, vékony mereven felálló ágból áll **9**

- b** A termőtest csak kevéssé elágazó, többnyire csak néhány vékony ágból áll **10**

- 9 a** Az ágvégek az ágakkal megegyező színűek.

A termőtest 2–10 cm magas; sárga, barnássárga, sárgásbarna, vörösesbarnás színű. A tönk töve többnyire fehéren molyhos. A gomba húsa szívós, hajlékony. Erdőben, fatörzsek tövében vagy bokrok alatt, olykor korhadó fadarabokon, egész évben terem. Gyakori.

Merev korallgomba — *Ramaria stricta*

- b** A merev korallgombához hasonló, de ágvégei többnyire zöldessárga színűek és az ágak inkább kanyargósan megöbülők.

Zöldfogú korallgomba — *Ramaria abietina*

- 10 a** A termőtest csak kevés elágazó, felfelé álló ágból áll. Az ágak színe élénksárga, narancsszínű; felülete ragadós.

A termőtest 3—10 cm magas. Korhadó fenyőfaanyagon vagy a talajon korhadó fenyőtűkön, főleg ősszel terem. Helyenként gyakori.

Narancsszínű enyves korallgomba — *Calocera viscosa*

- b** A narancsszínű enyves korallgombához hasonló, de a termőtest ismételtten kettéágazó és egymástól távolra kanyarodó ágakból áll. Az ágak színe sárga, rozsdássárga, végül többnyire megbarnuló; felülete nem ragadós.

Réten és erdei füves helyeken, főként moha között terem. Nem gyakori.

Moha-korallgomba — *Ramaria corniculata*

Gerebengomba-félék — Hydnaceae

5. tábla

Igen különféle alakú és méretű gombák. Lehetnek kalapos gomba alakúak, taplóalakúak, korallszerűen elágazók vagy az aljzaton szétterülő is. Jellegzetességük, hogy termőrétegük tüskés szerkezetű, azaz a gomba talaj felé néző oldalán függőlegesen, sűrűn egymás mellett elhelyezkedő tüskealakú képződmények vannak. Húsuk többnyire szívós-merev, egyes fajoké fakeménységű. Főként fán termők.

A gerebengomba-félék határozókulcsa

- 1 a** A gomba az aljzaton szétterülő, lapos; majdnem csak a tüskés, szemcsés felületű termőrétegből áll.

A könyv anyagában nem ismertetjük.

Kéreggerebenek, fésűsgombák, ráspolygombák — *Grandinia*, *Odontia*,
Radulum

- b** A gomba alakja a kalaposgombákhoz hasonló, azaz a termőtest egy kiszélesedett kalaprészből és egy tönkből áll **2**

c A gomba alakja a taplófélékhez hasonló, azaz félkör-alakú, vesealakú vagy pedig korallszerűen, többszörösen elágazó 4

2 a A kalap szabályosan kerek. esetleg kissé kajla. A tüskés termőréteg a tönkre rákanyarodó, lefutó 3

b A kalap teljesen féloldalas, a tönk a kalaprészt széléhez, sőt esetleg felkanyarodva a tetejéhez van növe. A tüskés termőréteg nem lefutó.

A kalap 1—2 cm széles, kerek vagy vesealakú; vörösesbarna, barnásfekete. Felülete szőrös. A termőréteg tüskéi szürkésfehér, szürkésbarna, végül barna színűek. A tönk 3—8 cm hosszú, vékony; barnásfekete. Felülete bársonyosan szőrös. A gomba húsa parafaszerű, bőrszerűen szívós, merev. A talajon korhadó fenyőtobozokon, fenyőágdarabokon, fenyőtűkön, egész évben terem. Nem gyakori.

Tobozgereben — *Pleurodon auriscalpium*

3 a Az egész gomba színe fehéres, sárga, okkersárga.

A kalap 4—20 cm széles, domború vagy lapos. A tönk 2—8 cm hosszú. A gomba húsa sárgásfehér; az idős példányoké kissé fanyar-kesernyészű. Lomberdőkben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Sárga gereben — *Hydnum repandum*

b A kalap színe szürkésbarna, barna, rozsdabarna; a tönk fehéres, szürkésvöröses, szürkésbarna; a termőréteg tüskéi kezdetben fehéresek, később barnák.

A kalap 5—30 cm széles; felülete nagy, szögletes, sötétebb színű pikkelyekkel díszített. A tönk 2—8 cm hosszú. A gomba húsa barnás, szürkés; merev, az idős példányoké többé-kevésbé fanyar-kesernyészű. Hegyvidéki fenyvesekben, ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Cserepes gereben — *Hydnum imbricatum*

4 a A termőtest korallszerűen ágas-bogas, többszörösen elágazó. A termőréteg tüskéi az ágak egyik oldalán, egy oldalra hajolva helyezkednek el.

A termőtest 10—40 cm széles; fehér, sárgás, halványbarnás. A gomba húsa majdnem parafaszerű, szívós; fehér; kissé a retekre emlékeztető ízű. Fenyőfák és erdei lombosfák korhadó anyagán, ágdarabjain, főleg ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Petrezselyemgomba — *Dryodon coralloides*

b A termőtest nem korallszerűen elágazó, hanem gumóalakú, kagylóalakú, taplóalakú; esetleg emeletesen több

egymás felett elhelyezkedő részre oszlik. A termőréteg tuskéi a termőtestet minden oldalon borítják 5

- 5 a** A termőtest többszörösen összetett, azaz többnyire sok egymás felett elhelyezkedő részből áll. Alul sűrűn álló és hosszabb, felül ritkábban álló és rövidebb tuskék borítják.

A termőtest 10—50 cm széles; fehér, megsárguló, végül többé-kevésbé vörössesárgára színeződik. A gomba húsa fehér vagy kissé rózsásárgás; puha, végül merevebb; savanykás ízű és jószagú. Erdei lombosfák tövén, tönkjén, tuskóján, főleg nyáron terem. Nem gyakori. Ehető.

Tüskés sörénygomba — *Dryodon cirrhatum*

- b** A termőtest magányos vagy legfeljebb néhány egymás felett elhelyezkedő részből áll. Körös-körül többé-kevésbé egyenletesen, igen hosszú tuskék borítják, csak a töve marad szabadon.

A termőtest 8—30 cm széles, gyakran kissé nyeles; fehér, megsárguló, végül rozsdaszínű. A gomba húsa fehér, kissé parafaszerű. Lombosfák tövén, törzsén, korhadó anyagán, ősszel és télen terem. Nem gyakori. Ehető.

Süngomba — *Dryodon erinaceus*

Likacsosgombák, Rozsdás-likacsosgombák, Májgomba — Polyporus, Xanthochrous, Fistulina

5—7. tábla

Igen különféle alakú, többnyire nagytermetű, általában merevebb, rostos húsú és főként fán termő gombák. Jellegzetességük a csöves szerkezetű (csövecskékből álló) termőrétegük, amely a gomba alsó oldalán látható apró, pontszerű, ritkábban tágabb likacsokról ismerhető fel. A legtöbb faj termőteste félkörös alakú, vesealakú, kagylóalakú, tehát taplóalakú, tönk nélküli, de vannak tönkös (főként a talajon termők), sőt csoportos növésű fajok is. A termőréteg a tönkre lefutó (ha van tönk) és a gomba húsaról nem fejthető le. Húsuk többnyire puha, rostos szerkezetű, de egyes fajoké lehet megkeményedő, megfásodó is.

A likacsosgombák és a májgomba határozókulcsa

- 1 a** A gomba tönkje többnyire többszörösen elágazó, ezért a gomba csoportos növéssű. Többnyire fák törzsén, tuskóján, faanyagon terem. **3**
- b** A gomba tönkje nem többszörösen elágazó, ezért a gomba nem csoportos növéssű, hanem magányosan, egyesével jelenik meg. Többnyire fák törzsén, tuskóján vagy a talajon korhadó, lehullott ágdarabokon terem **6**
- c** A gomba tönkje nem többszörösen, legfeljebb egyszer-kétszer elágazó, ezért a gomba nem csoportos, vagy legfeljebb kissé csoportos növéssű. Nem faanyagon, hanem a talajon terem **2**
- d** A gombának nincsen tönkje, ezért kalapja féloldalas, kagylóalakú, félköralakú, taplóalakú. Fák törzsén, tuskóján, faanyagon terem **9**
- 2 a** A kalap fehéres, szürkés, sárgás, vagy halvány rozsdabarnás.

A kalap 3—10 cm széles, domború vagy lapos. A termőréteg mélyen lefutó, fehér vagy citromsárga. A tönk 2—6 cm hosszú, lefelé vékonyodó, fehér vagy sárgás. A gomba húsa fehér, többé-kevésbé megsárguló, jószagú. Erdőtalajon, főleg hegyvidéken, tavasztól őszig terem. Nem gyakori. Jóízű, ehető gomba.

Fakó zsemlyegomba — *Polyporus ovinus*

- b** A kalap sárga, rozsdasárga, vörösbarna.

Részletes leírása a 15a alatt.

Fenyő-likacsosgomba — *Polyporus Schweinitzii*

- 3 a** A termőréteg feltűnően élénk sárga.

Részletes leírása a 10a alatt.

Sárga gévagomba — *Polyporus sulphureus*

- b** A termőréteg nem élénksárga **4**

- 4 a** A termőréteg és a gomba húsa nyomásra, sérülésre megfeketedik. Igen nagyméretű gomba, az egyes kalapok 6—30 cm szélesek.

A kalapok félkör alakúak, nyelvalakúak, lapátalakúak; színtük vörösesbarna, feketésbarna, szélük sárgás. Többnyire körben sávósak vagy sugarasan csíkosak. A termőréteg fehéres, sárgás, szürkésbarnás. A tönk oldaltálló, fehér, sárgásbarnás. A gomba húsa rostos, parafaszerű, bőrszerűen szívós. Erdei lombosfák tövén, olykor 1 m átmérőjű nagy csoportokban is, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Óriás likacsosgomba — *Polyporus giganteus*

b A termőréteg és a gomba húsa nem feketedik meg. Az egyes kalapok kisebbek: 1–12 cm szélesek 5

5 a A sokszor elágazó tönk végein ülő kalapok alakja kajla, féoldalal, nyelvalakú. A gomba rossz szagú.

A kalapok színe sárgásszürke, szürkésbarna, szürke; felületük többnyire sugarasan ráncos. A termőréteg fehéres. A tönk fehér. A gomba húsa száakra foszló, rostos, morzsalékony. Erdőben, fák tövén, ritkábban a talajon, nagy csoportokban, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Bokrosgomba — *Polyporus frondosus*

b A sokszor elágazó tönk végein ülő kalapok alakja többékevésbé kerek, a tönkvégek a kalapok közepéhez illeszkednek. A gomba jó szagú.

A kalapok színe különféle barna, barnás. A termőréteg mélyen lefutó, fehér. A tönkök egy közös nagy gumóból erednek, színük fehér. A gomba húsa kissé rostos, morzsalékony. Erdei lombosfák tövén vagy gyökerén, sokszor 1/2 m átmérőjű csoportokban, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Jóízű ehető gomba.

Tüskegomba — *Polyporus umbellatus*

6 a A gomba húsa vöröses, rostos, nedvdús. A termőréteg színe sárgásfehér, rozsdasárgás.

Részletes leírása a 9a alatt.

Májgomba — *Fistulina hepatica*

b A gomba húsa és a termőréteg zöldessárga, élénksárga, rozsdasárga, barna.

Részletes leírása a 15a alatt.

Fenyő likacsosgomba — *Polyporus Schweinitzii*

c A gomba húsa és a termőréteg fehér, halványsárgás, halványbarnás 7

7 a A kalap sötétebb pikkelyektől tarka. A gomba többnyire igen nagyméretű. (A kalap 5–60 cm széles.)

A kalap félkör alakú, vese alakú; sárga, rozsdasárga, barnás színű. A termőréteg nyílásai, főleg a tönk mellett tágak, szögletesek, a tönkön hálózatos recében folytatódnak. A tönk 3—8 cm hosszú, vastag, többnyire oldaltálló és görbe. Színe fehéres, de alul a tövén barnásfekete. A gomba húsa borszerűen szívós. Élő és elhalt lombosfák törzsén vagy ágain, többnyire magasan a talaj felett, tavasztól őszig terem. Gyakori. Fiatal korában ehető, de csekély értékű. Élősködő, farontó gomba.

Pisztricgomba — *Polyporus squamosus*

b A kalap nem pikkelyes, nem nagyméretű (a kalap szélessége többnyire 1—12 cm között van) **8**

8 a A tönk alul többé-kevésbé fekete, barnásfekete.

A kalap sárga, rozsdaszínű, vörösbarna, fényes. A kalap 1—15 cm széles, domború vagy lapos, félkör alakú, vese alakú, nyelvalakú. A tönk 0,5—5 cm hosszú, lehet középenálló is, oldaltálló is; fölül fehéres, sárgásbarnás, alul élesen elhatároltan barnásfekete. A gomba húsa parafaszerű, végül fakeményességű. Lombosfák tönkjén, korhadó fa anyagán, lehullott ágdarabokon egész évben terem. Nem gyakori.

Változékony likacsosgomba — *Polyporus varius*

b A tönk végig egyszínű, alul sem sötét vagy feketés. A kalap különféle barna, barnás, feketés, szürkés vagy fehéres színű.

A kalap 1—10 cm széles, domború, lapos vagy tölcéses, többnyire szabályosan kerek; lehet körben sávós vagy sugarasan csíkos is. Felülete, vagy inkább csak a kalap széle olykor szálas, pikkelyes is lehet. A tönk 1—7 cm hosszú, többnyire középen álló, különféle barna, barnás színű. A gomba húsa parafaszerű, borszerűen szívós. Lombosfák tönkjén, korhadó faanyagán és a talajon, lehullott korhadó ágdarabokon, egész évben terem. Gyakori.

Téli likacsosgomba — *Polyporus brumalis*

9 a A gomba húsa vöröses, hússzínű, feltűnően rostos szerkezete miatt tarka; nedvdús, a nyers húsról emlékeztető.

A termőtest 4—40 cm nagy; nyelvalakú, májalakú, olykor rövid tönkjel is van. Vöröses, szürkésvörös, rozsdaszínű, barnásvörös, végül sötét vörösbarna. A termőréteg sárgásfehér, rozsdasárga. A gomba savanykás-fanyar ízű. Erdei lombosfák törzsén, tövén, tuskóján, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Ehető.

Májpgomba — *Fistulina hepatica*

b A gomba húsa fehér, sárgás, vagy halványbarnás **10**

c A gomba húsa zöldessárga, rozsdasárga, rozsdabarna, vagy barna **13**

10 a A termőréteg élénksárga.

A kalap 5—40 cm széles, félkör alakú, vesealakú, gumóalakú, többnyire több kalap egymással szabálytalanul összenőtt. Színe élénk sárga, narancsszínű, rozsdabarnás. Felülete hullámos, gödrös. A tönk igen rövid vagy hiányzik. A gomba húsa fehéres; szívós, rostos, de fiatal korban nedvűs. Különböző lombosfák törzsén, tövén, csoportosan vagy emeletesen egymás fölött elhelyezkedő kalapokkal, tavasztól őszig terem. Gyakori. Fiatalon ehető, de csekély értékű. Élősködő, farontó gomba.

Sárga gévgomba — *Polyporus sulphureus*

b A termőréteg nem élénksárga 11

11 a A gomba kívülről nyomásra, sérülésre lassan megfeketedő. Többnyire jellegzetesen ánizsszagú.

A kalap 1—12 cm széles, félkör alakú, vesealakú, nyelvalakú, többnyire több kalap emeletesen egymás fölött elhelyezkedve, csoportosan összenőtt; fehér, sárgás, szürkésbarnás, többnyire körben sávos, tarka. A termőréteg fehéres, barnás, vöröses, szürke. A gomba húsa kezdetben puha, később bőrszerűen szívós. Lombos- és fenyőfák törzsén vagy faanyagán, egész évben terem. Gyakori. Élősködő, farontó gomba.

Szenes likacsosgomba — *Polyporus atustus*

b A gomba nyomásra, sérülésre nem feketedik. Többnyire nem ánizsszagú 12

12 a A termőréteg fehér, sárgásfehér, végül többnyire kissé barnuló. A gomba íze nem fanyar és nincs erős, átható szaga.

A kalap 3—12 cm széles, félkör alakú, vesealakú, kagylóalakú, olykor több példány egymással összenőtt, de lehet szétterült, fordított is; színe fehér, sárgásfehér, szürkésfehér, barnásfehér; felülete kezdetben molyhos, szőrös, nemezes, esetleg hullámosan ráncos. A gomba húsa fehér, olykor kissé szürkésen csíkos, puha, majd parafaszerű, szárazon törékeny. Fenyőfák, olykor lombosfák tövén, gyökerén és faanyagán egész évben terem. Gyakori. Farontó.

Foszlós likacsosgomba — *Polyporus lacteus*

b A foszlós likacsosgombához hasonlít, de többnyire fanyar-összehúzó íze és erős átható szaga van. A gomba húsa végül olykor csontkeménységű lesz.

Fehéres likacsosgomba — *Polyporus albidus*

13 a A kalap, a termőréteg és a gomba húsa érintésre, sérülésre többé-kevésbé lassan megfeketedő.

A kalap 8—35 cm széles, félkör alakú, vastag; színe rozsdasárga, vörösbarna, felülete kezdetben erősen szőrös, sörtés, bársonyos, később többnyire csupaszá válik. A termőréteg sárga, rozsdabarna, nedves időben izzadó, a kiváló cseppek helyén azután tág lyuk marad. A gomba húsa fiatal korban nedvdús, később szívós; sárga, rozsdabarna színű, gyakran csikós. Lombosfák törzsén, tövén, egész évben terem. Helyenként gyakori. Élősködő, farontó gomba.

Feketedő likacsosgomba — *Xanthochrous hispidus*

b A kalap és a gomba húsa érintésre, sérülésre nem feketedő, legfeljebb a termőréteg színe lehet feketés **14**

14 a A termőréteg többé-kevésbé feketésbarna. A gomba termőrétege faodúban, faüregekben fejlődik; a különálló gumó alakú, szabálytalanul gömbölyded, meddő termőtestek pedig a fatörzsek külső kérgén vannak.

A termőtest 3—15 cm széles, gömbölyded, szétterülő, szabálytalan alakú; színe rozsdasárga, rozsdabarna, feketésbarna, végül egészen feketés; felülete rücskös-egyenetlen, végül berepedező. A külön fejlődő termőréteg sárgásbarna, feketésbarna. A gomba húsa fakeményességű, csontkemény, a termőrétegben taplószerű. Erdei lombosfák törzsén, üregeiben, egész évben terem. Gyakori. Élősködő, farontó gomba.

Csertapló — *Xanthochrous obliquus*

b A termőréteg zöldessárga, rozsdasárga, rozsdabarna, csak kivételesen, az előregedett példányokon lehet feketésbarna. A termőréteg nem külön, hanem a termőtesten található; a termőtest kagylóalakú, vesealakú, félkör alakú vagy kerek **15**

15 a A termőréteg, főként kezdetben (olykor a gomba húsa is) inkább zöldessárga. A gomba nagytermetű (átlag 10—20 cm átmérőjű) és többnyire rövid tönkje van.

A kalap 6—40 cm széles, domború, lapos, végül tölcéses; kerek vagy félkör alakú, sokszor több példányé összenőtt; színe sárga, rozsdavörös, barna; felülete gödrös, egyenetlen. A termőréteg nyílásai tágak, szögletesek. A tönk igen rövid vagy teljesen hiányozhat. A gomba húsa zöldessárga, rozsdasárga, barna; szivacsos, parafaszerű, törékeny és igen könnyű. Fenyőfák, ritkábban egyes lombosfák tövén, gyökerén, tehát többnyire a talajon, tavasztól őszt végéig terem. Nem gyakori. Élősködő, farontó gomba.

Fenyő likacsosgomba — *Polyporus Schweinitzii*

b A termőrétegnek és a gomba húsának színe sárga, rozsdabarna, vörösbarna; zöldes árnyalat nélkül. A gomba kistermetű (átlag 3—7 cm átmérőjű) és tönkje soha sincsen.

A kalap 2—8 cm széles, kerek, félkör alakú, vesealakú, alul felül domború; színe sárga, rozsdaszínű, vörösesbarna. A gomba húsa kezdetben puha, később parafaszerű, törékeny. Erdei lombosfák törzsén, ágain, gyakran a talajon korhadó ágdarabokon, egész évben terem. Gyakori. Farontó.

Domború likacsosgomba — *Polyporus rutilans*

Egyrétűtaplók, Lemezestaplók, Labirintustapló — *Trametes*, *Lenzites*, *Daedalea*

8. tábla

Általában félkör alakú, legyezőalakú, vesealakú, kagylóalakú, tehát taplóalakú, fán termő, tönk nélküli gombák. Jellemzettségük bőrszíjszerűen szívós vagy parafaszerű húruk. Termőrétegük csöves szerkezetű (csövecskéből álló): a termőréteg felületén a csövek nyílásai lehetnek pontszerűek vagy tágak, egy irányban megnyúltak, azaz hasítókszerűek, olykor tekervényesen kanyargósak is. Sokszor a nyílások annyira megnyúltak, hogy a termőréteg lemezes, tehát olyan, mint a lemezes kalaposgombákon. A termőtest többnyire jellegzetesen körben sávós.

Az egyrétűtapló, lemezestaplók és a labirintustapló határozókulcsa

1 a A termőréteg kifejezetten lemezes szerkezetű, tehát a lemezes kalapos gombákra emlékeztető..... **7**

b A termőréteg nyílásai többnyire feltűnően tekervényesen görbültek és a nyílások közötti válaszfalak az átlagosnál jóval vastagabbak.

A termőtest 5—30 cm széles, eléggé vastag, de a szélein vékony. Olykor több termőtest egymással összenőtt. Színe barna, sárgásbarnás, szürkés. Felülete ráncos, rücskös. A termőréteg sárgásbarnás, szürkésbarnás. Főleg tölgyfán és annak elhalt faanyagán egész évben terem. Gyakori. Farontó.

Labirintustapló — *Daedalea quercina*

c A termőréteg többnyire likacsos, nyílásai aprók, túsűrűs-szerűek, olykor szabad szemmel nem is láthatók, de lehetnek tágabbak, esetleg kissé megnyúltak, hasítószűrűk vagy tekervényesek is. A termőréteg azonban nem kifejezetten lemezes szerkezetű és a válaszfalak sohasem feltűnően vastagok **2**

2 a A termőtest felülete erősen szőrös, sörtés, bársonyos, nemezes **3**

b A termőtest felülete csupasz (legfeljebb kezdetben lehet kissé nemezes, molyhos) **5**

3 a A termőréteg színe bíborvörös, lila, lilásbarna.

Részletes leírása az 52. oldalon.

Lilás réteggomba — *Stereum purpureum*

b A termőréteg színe feltűnően élénksárga, narancssárga, barnássárga.

Részletes leírása az 52. oldalon.

Borostás réteggomba — *Stereum hirsutum*

c A termőréteg színe fehér, halvány sárgás, halvány sárgásbarnás vagy szürkésbarnás **4**

4 a A termőtest felülete erősen szőrös, sörtés.

A termőtest 3—12 cm széles, többnyire egymásfölött több termőtest helyezkedik el; színe fehéres, sárgás, barna, szürkés, zöldes; feltűnően tarka, körben sávos; széle sárgás rozdsaszínű. Különféle lombosfákon, egész évben terem. Gyakori. Farontó.

Borostás egyrétűtápló — *Trametes hirsuta*

b A termőtest felülete bársonyos.

A termőtest 1—12 cm széles; többnyire több termőtest emeletesen egymás felett vagy egymás mellett elhelyezkedve összenőtt. Színe barna, szürke, sárga, feketés, rozsdavörös színekben feltűnően övesen tarka, körben sávos. Széle világos: fehér, sárgás. Erdei lombosfákon, vagy azok elhalt faanyagán, egész évben terem. Igen gyakori. Farontó.

Lépketápló — *Trametes versicolor*

5 a A termőréteg színe fehér, fehéres.

A termőtest 6—20 cm széles; kissé vastag, de széle vékony. Színe fehér, fehéres. A termőréteg nyílásai megnyúltak, hasítószűrűk, de aprók. Húsa fehér. Erdei lombosfákon, egész évben terem. Gyakori. Farontó.

Púpos egyrétűtápló — *Trametes gibbosa*

b A termőréteg színe nem fehér, fehéres, hanem szürkés, barnás, vöröses, lilás..... **6**

6 a A termőtest eléggé vastag, csak a széle vékony. A gomba lombosfákon vagy azok faanyagán terem.

A termőtest 2—20 cm széles; szürke, barnásszürke, vöröses, vöröses-barnás, olykor lehet sárgás vagy körben sávosan tarka is. A termőréteg színe szürkés, vörösszürke, vöröses; nyílásai gyakran megnyúltak, tekervényesek, sőt lehetnek hasitékszerűen annyira megnyúltak is, hogy a termőréteg a lemezesgombák termőrétegére emlékeztető. A gomba húsa fehéresbarnás, vörösbarnás. Egész évben terem. Helyenként gyakori. Farontó.

Rózsaszínes egyrétűtapló — *Trametes confragosa*

b A termőtest vastag. A gomba fenyőfákon terem.

A termőtest 3—13 cm széles; félgömbalakú, kagylóalakú; sárgásbarna, vörösbarna, végül fekete. Felülete gödrös, egyenetlen, többé-kevésbé körben árkos. A termőréteg szürkés, vörösbarna, vörösszilás. A gomba húsa sárgás, vörössbarna. Egész évben terem. Nem gyakori. Élősködő.

Fenyőtapló — *Trametes pini*

c A termőtest vékony. A gomba fenyőfákon és azok faanyagán terem.

A termőtest 1—10 cm széles; olykor több termőtest emeletesen egymás felett elhelyezkedve összenőtt; fehér, szürkésfehér, vöröses, lilás; körben sávos. A termőréteg szürkés, vörösbarnás, vörösszilás. A gomba húsa barnászöröses. Egész évben terem. Helyenként gyakori. Farontó.

Fenyő-egyrétűtapló — *Trametes abietina*

7 a A lemezek éle hosszában kettéhasadt és kétfelé széthajló.

Részletes leírása a 141. oldalon.

Hasadtlemező gomba — *Schizophyllum commune*

b A lemezek éle hosszában nem hasadt ketté és nem hajlik szét..... **3**

8 a A termőréteg sárgásbarna, rozsdasárga, rozsdabarna, barna.

A termőtest 0,5—10 cm széles; gyakran szalagszerűen szélében megnyúlt, olykor több termőtest egymással összenőtt. Színe sárgásbarna, barna, feketésbarna, körben sávos; széle lehet fehéres. A gomba húsa rozsdabarna. Fenyőfán, fenyőfaanyagán, egész évben terem. Helyenként gyakori. Farontó.

Fenyő-lemezestapló — *Lenzites abietina*

b A termőréteg színe fehéres, sárgás, világosbarnás **9**

9 a A termőtest feltűnően körben sávós, sokszínű, tarka.

A termőtest 2—10 cm széles; szürke, barna, fehér, sárga, vörös, lilás vagy zöldes. Felülete bársonyosan szőrös, nemezes. A gomba húsa fehér, barnásfehér. Erdei lombosfákon egész évben terem. Helyenként gyakori.

Fakó lemezestapló — *Lenzites betulina*

b A termőtest nem tarka; csak a szélein lehet kissé körben sávós; színe fehér, sárgás, halványbarnás.

A termőtest 1—5 cm széles; rendszeren több termőtest egymással összenőtt. A termőréteg kezdetben még nem lemezes, csak likacsos szerkezetű. A gomba húsa fehér, halvány barnássárgás. Különbféle lombosfákon, egész évben terem. Helyenként gyakori. Farontó.

Fehéres lemezestapló — *Lenzites albida*

Évelőtaplók, Kérgestaplók, Lakkostapló **— Fomes, Placodes, Ganoderma**

9. tábla

Általában „taplóalakú”, kagylóalakú, vesealakú, pataalakú, fán termő, tönk nélküli gombák. A termőréteg csöves szerkezetű, a csövek nyílásai általában pontszerűen aprók. Jellegzetességük, hogy húsuk fakeménységű és termőrétegük több rétegű, azaz a termőtest többnyire évelő és időszakonként új réteg keletkezik rajta. Ezért a termőtest többnyire feltűnően vastag, felülete pedig a rétegeknek megfelelően körben árkos. Egyes fajokon a termőtest felületét igen kemény kéreg fedi, míg a gomba belseje, főleg fiatal korában, lehet puhább is.

Az évelőtaplók, kérgestaplók és a lakkostapló **határozókulcsa**

1 a A termőtest fölül a felső oldalán többnyire élénkvrös, vörösbarna, narancsszínű és többé-kevésbé fényes **2**

b A termőtest fölül nem vöröses, vörösbarna vagy narancsszínű, legfeljebb rozsdabarna színű és nem fényes **3**

2 a A termőtest többnyire kalapból és jól fejlett tönkből áll. A kalapot és a tönköt feltűnően fényes, lakkszerű kéreg fedi. Nem a fák törzsén terem.

A kalap 5—30 cm széles; kerek, vesealakú; széle többnyire az alapszínénél világosabb; sárga, fehéres; felülete kezdetben barnapiros. A termőréteg fehér, barnás. A tönk 1—18 cm hosszú; színe és felülete megegyezik a kalapéval. A gomba húsa szívós, fakeménységű; fehéresbarnás és keserű ízű. Erdőben, fák tövén és gyökerén, nyáron és ősszel terem. Igen gyakori. Élősködő, farontó gomba.

Pecsétviaszgomba — *Ganoderma lucidum*

b A termőtestnek tönkje nincsen. Felülete inkább csak kezdetben fényes kissé. Mindig fán, fák törzsén terem.

A termőtest 8—50 cm széles; félkör alakú, kagylóalakú, pataalakú; színe nemcsak narancsszínű, vörösbarna, hanem lehet fehéressárga, barnás-sárga, barnásfekete is; széle feltűnően világosabb; fehér, sárga. A termőréteg színe fehér, sárgás, sárgásbarnás, érintésre vörösbarnásra változik. A gomba húsa parafaszerű, fakeménységű; fehéres, sárgás, sárgásbarnás, többnyire kissé savanyú szagú. Erdei lombosfákon és fenyőfákon, egész évben terem. Gyakori. Farontó.

Szegett tapló — *Fomes marginatus*

3 a A gomba húsa főleg kezdetben nedvtartalmú, lédús, puha, csak kívülről fedi kemény kéreg. A gomba, főleg a termőréteg, vízcseppeket izzadó.

A termőtest 10—60 cm széles; vastag, gömbölyded, párnaalakú; olykor több termőtest egymással összenőtt is lehet. Színe fehér, szürkés, sárgásbarnás, rozsdasárga, rozsdabarna, sötétbarna. Felülete rücskös, gödrös, egyenetlen. A termőréteg és a gomba húsa rozsdabarna. Lombosfák törzsén, tövén, egész évben terem. Nem gyakori. Farontó, olykor élősködő is.

Könnyező kérgestapló — *Placodes dryadeus*

b A gomba húsa még kezdetben sem nedvtartalmú puha, hanem mindig parafaszerű, fakeménységű. Gyakran még keményebb kéreg fedi. A gomba sohasem izzadó 4

4 a A termőtest többé-kevésbé fehéresszürke, barnásszürke, szürke vagy fekete, csak kivételesen lehet kissé vörösésbarnás is 5

b A termőtest rozsdasárga, rozsdabarna, feketésbarna . . . 7

5 a A termőtest nem nagyon vastag, inkább lapos. Felülete feltűnően körben árkos.

A termőtest 6—60 cm széles; félkör alakú, vesealakú; színe fehéres-szürke, sárgásszürke, barnásszürke, vörösesbarnás; felülete kezdetben szemeses, poros. A termőrétteg fehéres, sárgás, megbarnuló. A gomba húsa fakeménységű; sárgásbarna, vörösbarna, sötétbarna. Erdei lombosfák és fenyőfák törzsén, tövén, gyökerén, egész évben terem. Helyenként gyakori. Farontó gomba, olykor élőködő is.

Derestapló — *Fomes applanatus*

b A termőtest feltűnően vastag, pataalakú. Felülete kevésbé árkos **6**

6 a A termőtest színe már kezdetben is, később is szürke, barnásszürke, feketés; csak a szélein rozsdasárgás. A gomba húsa parafaszerű, végül fakeménységű.

A termőtest 10—60 cm széles; olykor keményebb, feketés vagy egészen fekete kéreg fedi. A termőrétteg fehéres, sárgás, végül barna, rozsdabarna. A gomba húsa sárgásbarna, rozsdabarna. Erdei lombosfák törzsén, gyakran egészen magasan, egész évben terem. Gyakori. Farontó, sokszor élőködő gomba.

Bükkfatapló — *Fomes fomentarius*

b A bükkfataplóhoz hasonlít, de a termőtest színe eleinte inkább sárgás rozsdabarna, széle duzzadtabb, a gomba húsa pedig feltűnően kemény, szinte csontkeménységű. Mindenféle lombosfán terem.

Parázstapló — *Fomes igniarius*

7 a A gomba húsa fehéres, sárgás, halványbarnás színű

A termőtest 5—25 cm széles; gömbölyded, félkör alakú, vesealakú; gyakran több termőtest egymással szabálytalanul összenőtt; színe rozsdabarna, barnásfeketés, olykor körben sávós; széle többnyire világosabb; fehéressárgás, barnás. Felülete rücskös, gödrös, egyenetlen. A termőrétteg fehér, halvány barnássárgás. A gomba húsa parafaszerű, fakeménységű. Főként fenyőfák tövén, gyökereiben, üregeiben, egész évben terem. Helyenként gyakori. Élőködő, farontó gomba.

Gyökértapló — *Fomes annosus*

b A gomba húsa rozsdasárga, rozsdabarna, sötétbarna. A termőtest eléggé vékony.

A termőtest 3—20 cm széles; félkör alakú, kagylóalakú; gyakran több termőtest emeletesen egymás fölött elhelyezkedve összenőtt; színe rozsdasárga, rozsdabarna, barnásfekete; széle világosabb; sárgásbarnás, rozsdasárga; felülete rücskös, ráncos, egyenetlen. A termőrétteg barnás-sárga, rozsdabarna. A gomba húsa parafaszerű, fakeménységű. Bokrok tövén, ritkábban egyes lombosfákon, egész évben terem. Gyakori. Élőködő.

Ribizke tapló — *Fomes ribis*

c A gomba húsa sárgásbarna, rozsdabarna. A termőtest feltűnően vastag.

Részletes leírása a 6b alatt.

Parázstapló — *Fomes igniarius*

Tinorúgombák — *Boletus*, *Strobilomyces*

10—14. tábla

Főként nagytermetű gombák, amelyeknél a termőtest kalapra és tönkre különül. A kalap alsó részén van a csövecskékből álló termőrétteg. Ez a csövesrész a kalapról leválasztható, lefejthető. Erdőben talajon teremnek.

A tinorúgombák határozókulcsa

1 a Az áltriflának nevezett pöfeteggombákon élőködik.

Az egész gomba többé-kevésbé sárga. Nem gyakori.

Élősd tinorú — *Boletus parasiticus*

b Talajon teremnek 2

2 a A tönk belseje többé-kevésbé üres..... 3

b A tönk belseje nem üres, hanem tömör 4

3 a A gombát átvágva a vágási felület azonnal megkékül.

Az egész gomba fehéres, szalmasárga, barnássárga. A kalap 5—13 cm széles. A kalap felülete és részben a tönk felülete többé-kevésbé szálas, nemezes, bozontos vagy molyhos. A tönk 5—12 cm hosszú. Főként homokos talajú erdőkben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Kékesedő tinorú — *Boletus cyanescens*

b A gombát átvágva a vágási felület nem kékül meg.

A kalap és a tönk barna. A kalap 4—8 cm széles. A csöves rész fehér vagy világossárga. A tönk 4—8 cm hosszú. Lomberdőben nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Gesztenye tinorú — *Boletus castaneus*

4 a A tönkön gallér van vagy a kalap alsó oldalát hártya borítja 5

b A tönkön nincs gallér, illetve a kalap alsó oldalát nem borítja hártya **6**

5 a A gallér végül többé-kevésbé ibolyás, barnás, feketésbarna. A kalap színe csokoládébarna, barna, sárgásbarna. A tönk felső részén szemcsék vannak.

A kalap ragadós, szárazon fénylő; 4—14 cm széles. A csöves rész sárga. A tönk sárga vagy többé-kevésbé barnás; 3—11 cm hosszú. Fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Barna gyűrűstinorú — *Boletus luteus*

b A gallér nem ibolyás, nem feketésbarna, hanem fehéres, sárgás. A kalap színe sárga, narancsbarna. A tönkön nincsenek szemcsék.

A kalap ragadós, szárazon fénylő; 4—18 cm széles. A csövesrész sárgás. A tönk sárga, sárgásbarnás; 4—12 cm hosszú. Vörösfenyők alatt, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Sárga gyűrűstinorú — *Boletus flavus*

c Hasonló a sárga gyűrűstinorúhoz, de többé-kevésbé szürkés színű. Nem gyakori. Ehető.

Szürke gyűrűstinorú — *Boletus viscidus*

6 a A gombát kettévágva, a vágásfelületen a hús színe fehér, fehéres vagy kissé sárgás és e szín megmarad, nem változik meg **7**

b A gombát kettévágva, a vágásfelületen a hús más színű (sárga stb.) vagy ha fehér, fehéres, kissé sárgás, akkor ez a szín csakhamar megváltozik kékre, zöldre, vörösesre szürkére vagy feketére **11**

7 a A tönk felületén hálózat (rece) látható **8**

b A tönk felületén hálózat (rece) nincs **9**

8 a A kalap alsó oldalán levő csövecskék nyílásai szűkek, (tűszúrás-szerűek). A tönkön nincs sárga szín.

A kalap többé-kevésbé barna, lehet halvány barnás is; 5—20 cm széles. A csövesrész eleinte fehéres, majd sárgás, végül többé-kevésbé zöldes-sárga, zöld. A tönk fehéres, szürkés, barnás vagy világos barna; 5—20 cm hosszú; eleinte majdnem gömbalakú, később hasas vagy bunkóalakú. A gomba húsa fehér. Főként lomberdőben, tavasz végétől ősz közepéig terem. Gyakori. Kítűnő ízű ehető gomba.

Vargánya, ebetőtinorú — *Boletus edulis*

b Hasonló a vargányához, de a csövesrész a kifejlődött példányokon rózsaszínű vagy húsvörös. Íze keserű.

Epeízű tinorú — *Boletus tellesus*

c A kalap alsó oldalán levő csövecskék nyílásai tágak (nem tűszúrás-szerűek). A tönk többé-kevésbé sárga (lehet vörösesbarna is).

Bővebb ismertetése a 26a-nál.

Molyhos tinorú — *Boletus subtomentosus*

9 a A tönk felső részén apró szemcsék vannak. A csövesrész sárga. A kalap ragadós, szárazon fénylő. A gomba kizárólag fenyőfák alatt terem.

A kalap sárgásbarna, vörössárga; 5—11 cm széles. A tönk világossárga; 4—6 cm hosszú. Tavasztól késő őszig terem. Gyakori. Ehető.

Szemcsésnyelű tinorú — *Boletus granulatus*

b A tönk többé-kevésbé szürkés, feketés pelyhekkal, pikkelyekkel, nagyobb szemcsékkal borított. A csövesrész később szürkés. A kalap ritkán ragadós, szárazon nem fénylő. Kizárólag lombosfák alatt terem.

Bővebb ismertetése a 18a-nál.

Érdesnyelű tinorú — *Boletus scaber*

c A tönk csupasz. A csövesrész sárga, zöldessárga. A kalap lehet ragadós is, nem is. Lombos- vagy fenyőfák alatt terem **10**

10 a A csövesrész nyílásai szűkek (tűszúrás-szerűek). A kalap színe barna vagy sötétbarna; felülete csupasz, lehet ragadós. Főként fenyőerdőben terem.

Bővebb ismertetése a 25a-nál.

Barna tinorú — *Boletus badius*

b A csövesrész nyílásai tágak (nem tűszúrás-szerűek) A kalap barnássárga vagy barna; felülete többnyire molyhos, szarvasbórszerű. Főként lombdőben terem.

Bővebb ismertetése a 26a-nál.

Molyhos tinorú — *Boletus subtomentosus*

c A csövesrész nyílásai szűkek (tűszúrás-szerűek). A kalap okkerszínű, sárgás, barnás; felülete csupasz, hamvas. Kizárólag lomberdőben, főként tölgyfák alatt terem.

A kalap 5—20 cm széles. A csövesrész többé-kevésbé sárga, végül zöldes. A tönk 5—18 cm hosszú; hasas vagy bunkóalakú; többé-kevésbé sárga. Tavasz végén és nyáron terem. Nem gyakori. Ehető.

Okkerszínű vargánya — *Boletus impolitus*

d A csövesrész nyílásai lehetnek tágabbak is. A kalap rózsaszínes, rózsaszínesszürke, barnásvöröses; felülete ragadós, szárazon kissé fénylő. Kizárólag lomberdőben terem.

A kalap 2—7 cm széles. A csövesrész élénksárga. A tönk sárga, alul barnás, barnásvöröses; 3—6 cm hosszú; alul többnyire kihegyesedő. Nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Aranybélésű tinorú — *Boletus auriporus*

11 a A gomba húsa csípős ízű.

A kalap sárgásbarna, sárgásvörös; 3—7 cm széles. A csövesrész vörösbarna. A tönk 3—7 cm hosszú. A hús többé-kevésbé sárga. Főként fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Borsos tinorú — *Boletus piperatus*

b A gomba húsa keserű ízű **12**

c A gomba húsa sem nem csípős, sem nem keserű ízű ... **13**

12 a A tönk alsó részén nincs vörös szín. A tönk a talajban többnyire gyökérszerű részben folytatódik.

A kalap szürkés, okkerbarnás. A kalap 8—20 cm széles; felületén sokszor kockás repedések vannak. A csövesrész sárga, zöldessárga. A tönk 5—10 cm hosszú; rajta igen finom hálózat (rece) van; színe sárga. A gomba húsa sárgás, sárga; kékülő. Lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Gyökerező tinorú — *Boletus radicans*

b A tönk alsó része többé-kevésbé vörös és nem folytatódik gyökérszerű részben.

A kalap szürkésbarna, okkeres; 8—20 cm széles. A csövesrész sárgás, sárga, zöldessárga. A tönk felül többé-kevésbé sárga, lefelé többé-kevésbé vörös és vörös hálózat (rece) van rajta; 5—10 cm hosszú. A gomba húsa fehéres, sárgásfehéres; kékülő. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Kissé mérgező.

Farkastinorú — *Boletus pachypus*

- 13 a** A csövesrész nyílásai (a kalap alsó oldala) narancsszínűek, vörösek, csak eleinte lehetnek esetleg sárgák **14**
- b** A csövesrész nyílásainak a színe nem vörös **17**
- 14 a** A kalap zöldesbe vagy rózsaszínbe hajló szürkésfehéres. A tönk többnyire hasas és finom hálózatos (rece) van rajta **15**
- b** A kalap sárga, narancsszínű, vöröses, barna, sötétbarna. A tönk csak eleinte lehet hasas, később erősebben megnyúlik, vagy nincs rajta hálózatos (rece), vagy ha van, az hosszúszemű **16**
- 15 a** A kalap zöldesbe hajló szürkésfehéres. Szaga többnyire kellemetlen.

A kalap 6—25 cm széles. A tönk vastag, 6—15 cm hosszú, sárga és főleg alul meggyvörös. A gomba húsa fehéres, sárgás, kékülő. Lombdombokban, nyáron és kora ősszel terem. Nem gyakori. Megárthat.

Sátántinorú — *Boletus satanas*

- b** A kalap rózsaszínbe hajló szürkésfehéres. Szaga nincs.

Egyéb tulajdonságaiban megegyezik a sátántinorúval.

Bíbor tinorú — *Boletus rhodoxanthus*

- 16 a** A tönköt hosszúszemű hálózatos (rece) borítja.

A kalap sárga, narancsszínű, vöröses vagy barna; sötétbarna; 5—20 cm széles. A tönk sárga és vörös; 4—15 cm hosszú. A gomba húsa többé-kevésbé sárga, a tönk alsó részében borvörös; erősen kékülő. Lombdombokban, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Megárthat.

Változékonny tinorú — *Boletus luridus*

- b** A tönkön nincs hálózatos (rece), hanem finoman pontozott.

Egyéb tulajdonságaiban megegyezik a változékonny tinorúval.

Vörös tinorú — *Boletus erythropus*

- 17 a** A tönk pelyhekkkel, pikkelyekkel, szemcsékkel borított. A gomba húsa a vágási felületen végül többé-kevésbé megszurkül, megfeketedik **18**

- b** A tönk felső részén szemcsék vannak. A gomba sárga színű húsa a vágási felületen nem szurkül, nem feketedik meg.

Bővebb ismertetés a 9a-nál.

Szemcsésnyelű tinorú — *Boletus granulatus*

c A tönkön nincsenek pelyhek, pikkelyek, szemcsék. A gomba többnyire sárga színű húsa a vágási felületen nem szürkül meg, hanem többnyire kékre vagy zöldre elszíneződik **19**

18 a A gomba fehér, fehéres húsa a vágási felületen kissé megszürkül. A kalap barna, fehéresszürke.

A kalap 4—12 cm széles. A csövesrész eleinte fehéres, majd szürkés, szürkésbarna. A tönk 8—15 cm hosszú; fehéres. Nvilt lomberdőben, ligetekben, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Érdesnyelű tinorú — *Boletus scaber*

b A gomba világossárga húsa a vágási felületen rózsaszínes lesz, megvörösödik. majd megszürkül, megfeketedik. A kalap sárga, barna.

A kalap 4—10 cm széles; felületén sokszor repedések vannak. A csövesrész sárga, majd barnás. A tönk 8—15 cm hosszú; sárga. Lombosfák alatt, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Jóízű ehető gomba.

Sárga érdesnyelű tinorú — *Boletus rimosus*

c A gomba fehéres színű húsa a vágási felületen vörösesre, kékesre, zöldre színeződik, majd megszürkül, megfeketedik. A kalap narancsszínű, téglaszínű, vörösbarna.

A kalap 4—12 cm széles. A csövesrész eleinte fehéres, majd szürkés, szürkésbarna. A tönk 8—15 cm hosszú; fehéres, barnás, szürkés. Főként nyárfák és nyírfák alatt, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Vörös érdesnyelű tinorú — *Boletus rufus*

d A gomba szürkés húsa a vágási felületen vörösre színeződik, majd megfeketedik. A kalap szürkésfeketés, feketésbarna.

A kalap felülete nemezes, pelyhes, gyakran elálló pikkelyekkel borított, 5—12 cm széles. A csövesrész eleinte fehér, majd szürke, végül sötétbarna, feketésbarna. A tönk 8—15 cm hosszú; szürkés, feketésbarna, fekete; felülete szálás pikkelyes. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Pikkelyes tinorú — *Strobilomyces strobilaceus*

19 a A tönk felületén hálózat (rece) van **20**

b A tönk felületén hálózat (rece) nincs **21**

20 a A kalap rózsaszínű, vörös, néha sárga; finom szálakkal borított. A gomba többi része sárga.

A kalap 7—20 cm széles; a tönk 5—15 cm hosszú. Lombdőben főként nyáron terem. Nem gyakori. Kitűnő ízű ehető gomba.

Királyvargánya — *Boletus regius*

b Hasonló a királyvargányához, de a kalap színe más: ezüstszürke, fehéres, később barnás és a kalap felülete nem szálas.

Nyári vargánya — *Boletus aestivalis*

c Hasonló a királyvargányához, de a kalap színe más: barna, vörösbarna.

Sárgahúsú vargánya — *Boletus appendiculatus*

21 a A gomba húsa a vágási felületen azonnal sötétkékre színeződik.

A kalap sötétbarna, vörösbarna; 4—15 cm széles. A csövesrész sárga, zöldessárga, zöldes. A tönk 3—11 cm hosszú; sárga, barnásvörös. Erdők szélén, bokros helyeken nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Ligeti tinorú — *Boletus pulverulentus*

b A gomba húsa a vágási felületen nem azonnal kékül és többnyire nem sötétkék, hanem csak kékes, zöldes színre, vagy nem kékül **22**

22 a A csövesrész a tönkre rákanyarodik, lefutó **23**

b A csövesrész nem lefutó, nem kanyarodik rá a tönkre **24**

23 a Égerfák alatt terem. A csövesrész nyílásai szűkek (tűszűrő-szerűek).

A kalap és a tönk eleinte sárgás, később sárgásbarnás, rozsadabarnás. A kalap 4—16 cm széles, a tönk 3—12 cm hosszú. A gomba húsa sárgás, barnás; a vágási felületen előbb kékül, majd vörösbarnás lesz. Nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Éger tinorú — *Boletus lividus*

b Fenyőfák alatt terem. A csövesrész nyílásai tágak (nem tűszűrő-szerűek).

A kalap és a tönk sárgásbarna, barnásvörös. A kalap 3—15 cm széles, a tönk 3—10 cm hosszú. A gomba húsa sárga, barnás; a vágásfelületen nem vagy csak kissé kékül. Nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Tehéntinorú — *Boletus bovinus*

24 a A kalap nemezzel borított, amely sötétebb pikkelykékre szakad fel.

A kalap sárgásszürke, narancsszínű, sárgásbarnás; 5—12 cm széles. A tönk sárga, narancsbarnás; 3—9 cm hosszú. A gomba húsa sárgás, halvány narancsszínű, többé-kevésbé kékül. Fenyőerdőben terem, nyáron és ősszel. Nem gyakori. Ehető.

Tarka tinorú — *Boletus variegatus*

b A kalap nincs nemezzel borítva és nem is pikkelyes . . **25**

25 a A csövesrész nyílásai a kifejlett példányon is szűkek (tűszúrás-szerűek). A kalap színe barna vagy sötétbarna, felületén nincsenek repedések. Főként fenyőerdőben terem.

A kalap 4—18 cm széles. A csövesrész sárgás, zöldessárga, barnás, zöldes. A tönk sárgás, ritkábban barnás, hosszanti szálakkal; 4—13 cm hosszú. A gomba húsa fehéres, sárgás; többé-kevésbé kékülő. Nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Jóízű ehető gomba.

Barna tinorú — *Boletus badius*

b A csövesrész nyílásai a kifejlett példányon tágak (nem tűszúrás-szerűek). A kalap barnássárga, közép barna, néha vörös; felületén gyakran repedések vannak **26**

26 a A csövesrész még az öreg példányokon is sárga, legfeljebb zöldessárga.

A kalap barnássárga, barna; felülete többnyire molyhos, szarvasbőrszerű; 4—13 cm széles. A tönk többé-kevésbé sárga, barnássárga, vörösesbarna; 4—10 cm hosszú. Főként lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Molyhos tinorú — *Boletus subtomentosus*

b A csövesrész csak eleinte sárga, zöldessárga, majd zöld lesz.

A kalap barnássárga, barna; 3—9 cm széles; gyakran egész felületén repedések vannak (csaknem minden kifejlett példányon). A tönk sárga, barnássárga, vörösesbarna; 4—8 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben, tavasztól ős végéig terem. Gyakori. Ehető.

Aranytinorú — *Boletus chrysenteron*

c Hasonló az aranytinorúhoz, de a kalap színe piros.

Piros tinorú — *Boletus sanguineus*

N y á l k á s g o m b á k — G o m p h i d i u s

14. tábla

Közepes termetű gombák. Lemezeik lefutók, szürkésbőlbarnásból-vörösesből csokoládébarnára, feketére sötétedők. A fiatal gombán a kalap szélét a tönkkel fátyolszerű burok köti össze.

A nyálkás gombák határozókulcsa

1 a A lemezek fehéresből szürkésfeketére sötétedők.

A kalap 5—10 cm széles; sötétbarna, vörösesbarna, lilás, barnásszürke; nyálkás-ragadós. A tönk 5—10 cm hosszú; fehér, később barnás, tövén élénk citromsárga. A fiatal gombán levő fátyol nyálkás. A gomba húsa fehér, szürkés, a tönk tövében citromsárga. Fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Barna nyálkás gomba — *Gomphidius glutinosus*

b A lemezek halványbarnásak, vörösesek, majd sötét csokoládébarnára változnak.

A kalap 5—10 cm széles; rézvörös, borvörös, vörösbarna, narancsvörös; nem nyálkás, csak kissé ragadós vagy száraz. A tönk 5—10 cm hosszú, olyan színű, mint a kalap. A gomba húsa narancsvörös, vörösesbarnás, vörössárga, a tönk tövében élénkebb sárga. Fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Vöröses nyálkás gomba — *Gomphidius viscidus*

Csiperkék — *Psalliota*

15. tábla

Közepes- vagy nagytermetű, vastaghúsú, fehéresbarnás színű gombák. A lemezek fehérből rózsaszínűre, vörösbarnára, végül barnásfeketére változnak. A tönkön fejlett gallér van.

A csiperkék határozókulcsa

1 a A gomba húsa kettévágva vagy eltörve, többé-kevésbé erősen, feltűnően megvörösödik.

A kalap 5—12 cm széles, kúpalakú, szögletesen harangalakú, végül szétterülő; színe barnás, vörösbarna, barna, kivételesen lehet világosabb: szürkésbarnás; felülete erősen szálkás, pikkelyes. A lemezek kezdetben szürkés rózsaszínűek, sérülésre megvörösödnek, majd csakhamar feketésbarnára sötétednek. A tönk 4—12 cm hosszú, belül csöves; színe fehéres. A gomba húsa többnyire jellegzetesen jószagú. Főleg fenyvesben, de lomberdőben, kertekben is, árnyékos helyeken, nyár elejétől késő ősziig terem. Helyenként gyakori. Jóízű ehető gomba.

Erdi csiperke — *Psalliota silvatica*

- b** A gomba húsa kettévágva vagy eltörve fehér, fehéres marad, vagy lassanként rózsaszínűre, vörösesre, sárgás-vörösesre, barnásra változik 2
- c** A gomba húsa kettévágva vagy eltörve többé-kevésbé megsárgul, esetleg szürkésre, feketésre változik 5
- 2 a** A gomba kistermetű, a kalap többnyire csak 2—4 cm széles.

Részletes leírása a 6a alatt.

Kis csiperke — *Psalliota comtula*

- b** A gomba nem kistermetű, a kalap többnyire 5—15 cm széles 3
- 3 a** A kalap fehér, fehéres, sárgásbarnás, halványbarnás színű; alakja eleinte gömbölyű, később félgömbalakú, domború; felülete csupasz vagy apró szálkás pikkelyekkel fedett. A gomba húsa inkább rózsaszínűre változik 4
- b** A kalap szürkés, szürkésbarnás, barnás, gyakran félgömbalakú vagy olykor kúpalakú, szögletes domború, végül lapos; felülete kissé szálkás pikkelyes, többnyire kockásan berepedező. A gomba húsa inkább sárgásra, vöröses-sárgásra változik.

A kalap 5—12 cm széles. A lemezek sokáig fehéresek, majd rózsaszínűre, végül sötétbarnára változnak. A tönk 3—8 cm hosszú; többnyire tömör; fehér, fehéres. A gomba szagtalan vagy gyengén ánizsra emlékeztető szagú. Néha kivételesen lehet kellemetlen, karbolra emlékeztető szagú is. Réteken, legelőkön, útszéleken, kortekben, tavasztól késő őszig terem. Mesterségesen is termesztik. Helyenként gyakori. Jóízú ehető gomba.

Réti csiperke — *Psalliota hortensis*

- 4 a** A kalap szélét a tönkkel összekötő burok a tönk alsó részén ered, ezért a fiatal, még zárt gomba többé-kevésbé körtealakú, a kifejlett gombán pedig a gallér többnyire a tönk alsó részén bocskorszerűen alakul ki (esetleg lehet kettős vagy hiányozhat is).

A kalap 4—20 cm széles, többnyire tartósan gömbölyű, félgömbalakú, aláhajló szélű marad. Színe főként fehér, néha kissé barnás vagy szürkés-fehér. A lemezek fehéresből gyorsan rózsaszínűre, majd feketésbarnára sötétednek. A tönk 4—15 cm hosszú, többnyire feltűnően vastag és belül tömör; színe fehér, fehéres. A gomba húsa kemény, merev; fehér, fehéres,

de többnyire rózsaszínűre változik. A gomba szaga jellegzetes, sajátos. Kertekben, udvarokon, útszéleken, legelőkön, néha ritkás erdőkben is terem. tavasztól ősziig. Mesterségesen is termesztik. Helyenként gyakori. Jóízű ehető gomba.

Nagy csiperke — *Psalliota edulis*

b A kalap szélét a tönkkel összekötő burok nem a tönk alsó, hanem a felső részén ered, ezért a kifejlett gombán szabályos gallér alakjában marad vissza.

A kalap 5—10 cm széles, többnyire sokáig gömbölyű, félgömbalakú marad. Színe fehéres, halványbarnás, rozsdabarnás. A lemezek fehéresből gyorsan rózsásra, majd barnásfeketére sötétednek. A tönk 3—8 cm hosszú, tömör vagy kissé csöves; fehéres, halványbarnás. A gomba húsa fehéres marad, vagy kissé rózsásra, sárgászörösesre változik. Szaga jellegzetes, sajátos. Kertekben, udvarokon, útszéleken, legelőkön, réteken, trágyás helyeken, kora tavasztól késő ősziig terem. Igen gyakori. Jóízű ehető gomba.

Kerti csiperke — *Psalliota campestris*

5 a A kalap sárga, rozsdasárga, rozsdabarna; barna pikkelyektől tarka.

A kalap 7—30 cm széles, félgömbalakú, végül lapos. A lemezek nem érik el a tönköt, akörül külön gyűrűben futnak össze; színük sokáig fehéres, végül rózsaszínű, majd barnásfekete lesz. A tönk 6—30 cm hosszú; fehéres, sárgás, barnás. A gomba húsa fehéresből sárgára, barnásárgára, vörössárgára változik; kellemes mandulaszagú vagy ánizsszagú. Fenyő- és lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Jóízű ehető gomba.

Óriáscsiperke — *Psalliota augusta*

b A kalap fehér, sárgás, barnás, szürkés vagy vöröses; felülete sima vagy kissé szálkásan pikkelyes, de nem fedik sötétebb színű pikkelyek

6 a A gomba apró termetű; a kalap többnyire csak 1—5 cm széles.

A lemezek kezdetben fehéresek, de többnyire hamarosan szürkésvörösesek, majd sötét vörösesbarnák, feketésbarnák lesznek. A tönk 3—6 cm hosszú, belül csöves; fehéres, vöröses, olykor megsárguló. A gallér olykor hiányozhat is. A gomba húsa szagtalan vagy gyengén ánizsra emlékeztető. Erdőben, bokros helyeken, kertekben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Kis csiperke — *Psalliota comtula*

- b** A gomba nem apró termetű. A kalap többnyire 6—20 cm széles 7
- 7 a** A kalap színe inkább fehér, sárgás vagy barnás; felülete többnyire csupasz vagy csak apró szemcsékkel, szálkás pikkelykével fedett 8
- b** A kalap színe inkább szürkés, szürkésbarnás, feketés; felülete többnyire szálkásan pikkelyes 9
- 8 a** A gomba jó szagú, szagtalan vagy többé-kevésbé ánizsra emlékeztető szagú. Kívül-belül nyomásra, sérülésre kissé megsárgul.

A kalap 6—20 cm széles, félgömbalakú, majd lapos; színe lehet fehér, sárgás, barnás vagy vöröses is. A lemezek sokáig szürkések, végül vöröses-, majd barnásfekete színűek lesznek. A tönk 5—15 cm hosszú, alul bunkóalakúan kissé megvastagodott, belül többnyire csöves; fehér, fölül olykor kissé feketedő. Erdőszéleken, bokros-füves helyeken, kertekben, útszéleken, tavasztól őszt végéig terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Erdőszéli csiperke — *Psalliota arvensis*

- 8 b** A gomba feltűnően kellemetlen, rossz szagú: karbol szagú. Kívül-belül, nyomásra, sérülésre, főleg a tönk alja, feltűnően megsárguló.

A kalap 6—12 cm széles, félgömbalakú, majd lapos. Többnyire fehér, sárgásfehér. A lemezek szürkések, majd vörösesek, végül barnásfeketéek lesznek. A tönk 5—12 cm hosszú; fehéres. Útszéleken, erdőszéleken, legelőkön, füves helyeken, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Megárthat.

Sárguló csiperke — *Psalliota xanthoderma*

- 9 a** A gomba többnyire szagtalan vagy kissé ánizsszagú, csak kivételesen lehet kellemetlen karbolszagú. A tönk fehéres.

Részletes leírása a 3b alatt.

Réti csiperke — *Psalliota hortensis*

- b** A gomba jellegzetesen tintaszagú, karbolszagú. A tönk színe többé-kevésbé barnásfeketés.

A kalap 6—12 cm széles. A lemezek szürkésből rózsásvörösek, végül barnásfekete színűek lesznek. A tönk 5—12 cm hosszú. A gomba húsa sárguló és többé-kevésbé feketedő is. Árnyékos, trágyás helyeken, főleg erdőkben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Tintaszagú csiperke — *Psalliota meleagris*

Harmatgombák — Stropharia

16. tábla

A csiperkékhez hasonló, de kisebb termetű és ragadós kalapú gombák. A lemezek színe vörösesbarna, sötétbarna. A tönkön gallér van.

A harmatgombák határozókulcsa

1 a A kalap és a tönk színe többé-kevésbé feltűnően kékeszöld vagy zöld.

A kalap 3—10 cm széles; felülete nyálkásan ragadós, szárazon fénylő. A kalap és a tönk felülete lehet kissé fehéren pelyhes, pikkelyes is. A lemezek színe kezdetben halvány, majd vörösszürkés, később vörösesbarna, feketésbarna lesz. A tönk 5—10 cm hosszú. A gomba húsa nem jóízű. Erdőben, kertekben, árnyékos helyeken ősszel terem. Helyenként gyakori.

Zöld harmatgomba — *Stropharia aerugirosa*

b Sem a kalapon, sem a tönkön nincs kékeszöld vagy zöld szín **2**

2 a A kalap és a tönk felülete pelyhes, pikkelyes; színe narancssárga, rozsdabarna.

A kalap 3—8 cm széles, eleinte kúpalakú, később lapos. A lemezek színe vörösbarna. A tönk 8—15 cm hosszú, többnyire eléggé mélyen álló gallérja van. Erdőkben, füves helyeken, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Pikkelyes harmatgomba — *Stropharia squamosa*

b A kalap és a tönk nem pikkelyes, legfeljebb csak nyomokban; színe fehér, sárga vagy barna (nem narancssárga, nem rozsdabarna) **3**

3 a A kalap fehér vagy sárga, esetleg barnássárga **4**

b A kalap kifejezetten barna, sötétbarna vagy zöldesbarna.

A kalap 1—5 cm széles, félgömbalakú, kissé kúpos, végül lapos. A lemezek barnássárgák, végül vöröses árnyalatú barnásfeketék. A tönk 1—8 cm hosszú, barnássárgás; gallérja többnyire nincsen. Trágyás helyeken, gyakran csoportosan terem, kora tavasztól télig. Helyenként gyakori.

Trágya harmatgomba — *Stropharia merdaria*

4 a A tönk rövid (2—5 cm hosszú), többnyire rovátkolt gallérral, amely azonban gyakran hiányozhat is.

A kalap 2—6 cm széles, félgömbalakú, később lapos. A lemezek vörösesbarnák, végül feketések. A tönk fehér. A gomba kissé retökszagú. Réteken, legelőkön, füves útszéleken, tavasztól őszig terem. Gyakori.

Sárga harmatgomba — *Stropharia coronilla*

b A tönk vékony és megnyúlt (5—14 cm hosszú), gallérja fátyolszerű és igen hamar eltűnik.

A kalap 1—5 cm széles, félgömbalakú. A lemezek sárgásbarnák, később vörösesbarnák, végül feketések. A tönk sárgás; felül selymes fényű, alul gyakran pelyhes-pikkelyes. Legelőkön, erdei tisztásokon; trágyán terem, tavasztól őszig. Nem gyakori.

Félgömbalakú harmatgomba — *Stropharia semiglobata*

Kénvirággombák — *Hypoloma*

16. tábla

Csoportos növéssű, fán termő gombák. Kalapjuk élénksárga, rozsdasárga, barnásvörös. A lemezek színe zöldessárgából, zöldeszürkéből zöldesbarnára, barnásfeketére változik. A tönköt a kalap szélével kezdetben pókhálószerű fátyol köti össze.

A kénvirággombák határozókulcsa

1 a A lemezek zöldes árnyalatúak: zöldesfehér, zöldessárga, zöldeszürke, zöldesbarna, zöldesfekete színűek. Főként lombosfák törzsén, tövén, tuskóján terem **2**

b A lemezek nem zöldes árnyalatúak: kezdetben szürkék, később sötét vörösesbarnák. Fenyőfák törzsén, tövén, tuskóján terem.

A kalap 2—8 cm széles; sárga, narancsszínű. A tönk 5—10 cm hosszú, vörösesbarnás színű. A gomba húsa kissé kesernyés ízű. Főleg hegyvidéken, egész éven át terem. Nem gyakori.

Fenyő-kénvirággomba — *Hypoloma capnoides*

2 a A lemezek színe kezdetben zöldessárga, később zöldesbarna. A kalap kisebb (3—10 cm széles), inkább kénsárga, csak a közepén vörössárga.

A tönk 5—20 cm hosszú, sárga, esetleg kissé vörösesbarnásan szálkás. A gomba húsa sárga, kissé megbarnuló és keserű ízű. Erdei lombosfák tövén, tuskóján, egész évben, nagy csoportokban terem. Igen gyakori. Megárthat.

Sárga kénvirággomba — *Hypoloma fasciculare*

b A lemezek színe kezdetben zöldesfehér, zöldesszürke, végül zöldesbarna. A kalap nagyobb (5—20 cm széles), inkább sárgászvörös, barnászvörös, téglaszínű.

A tönk 5—20 cm hosszú, sárga, többé-kevésbé vörösesbarnás szálakkal. A gomba húsa vörössárgás, kissé kesernyés ízű. Erdei lombosfák tövén és tuskóján, egész évben, nagy csoportokban terem. Gyakori.

Vörhenyes kénvirággomba — *Hypoloma sublateritium*

Porhanyógombák, Trágyagombák, Szálkásgomba — *Psathyrella*, *Panaeolus*, *Lacrimaria*

17. tábla

Főként kistermetű, fehéres, barnás színű, törékeny gombák. Egyes fajok csoportos növésűek. A kalap többnyire bordás szélű. A lemezek fehéresből, halvány vörösesből, szürkésből, barnásból, lilásból sötét vörösbarnák, barnásfeketék lesznek.

A porhanyógombák, a trágyagombák és a szálkásgomba határozókulcsa

1 a A kalap felülete többé-kevésbé sűrűn szálkás, pikkelyes, szőrös. A lemezek, főleg nedves időben, vízcseppeket izzadnak.

A kalap 6—15 cm széles; barna, sárgásbarna, rozsdabarna, esetleg rozsdavörös. A lemezek vörösesbarnák, végül vörösesfeketék, néha világosabban foltosak, azaz tarkák. A tönk 5—14 cm hosszú; világos vörösesbarnás. A gomba húsa sárgás, kissé összehúzó ízű. Erdőkben, füves helyeken, ősszel terem, olykor csoportosan vagy seregesen is. Helyenként gyakori.

Könnyező szálkásgomba — *Lacrimaria lacrimabundum*

b A kalap felülete csupasz vagy csak gyéren szálkás, pikkelyes. A lemezek vízcseppeket nem izzadnak (kivéve a 3a szám alatti fajt) **2**

- 2 a** A kalap és a tönk vagy legalább az egyik, szálkás, pikkelyes **3**
- b** A kalap és a tönk felülete csupasz, nem szálkás-pikkelyes, legfeljebb apró szemcsékkel borított **4**
- 3 a** A kalap és a tönk többnyire világos alapon sötétebb színű szálkás pikkelyekkel díszített. A kalap mérete többnyire 5—7 cm.

A kalap 3—9 cm széles, fehér, barnán tarka, olykor sárgás, kissé lilás vagy egészen barna. A lemezek halvány vörösesek, majd feketés vörösbarnák. Nedves időben lehetnek izzadók. A tönk 5—13 cm hosszú; fehéres vagy többé-kevésbé sötétebb színű, elálló pikkelyektől tarka. Néha még hamar eltűnő gallérja is van. A gomba húsa többnyire keserű-csipős ízű. Különféle fák tövéén és tuskóján, nyáron és ősszel, kissé csoportosan terem. Nem gyakori.

Pikkelyes porhanyógomba — *Psathyrella caput-Medusae*

- b** A kalap főleg a szélein, sötétebb alapon többnyire világosabb színű, pelyhes pikkelyekkel díszített. A tönk csupasz vagy pelyhes-szálal pikkelyekkel fedett. A kalap mérete többnyire csak 2—4 cm.

Részletes ismertetése a 7b alatt.

Keskenylemezű porhanyógomba — *Psathyrella spadiceo-grisea*

- 4 a** A kalap többé-kevésbé ragadós vagy fényes. A tönkön gallér, gallérszerű öv van, vagy a kalap széle csipkés fátyolmaradványokkal díszített **3**
- b** A kalap nem ragadós, széle gyakran bordás. A tönkön gallér, a kalap szélén fátyolmaradványok nem látszanak, legfeljebb csak a fiatal gombán jelentéktelenül, hamar eltűnő nyomokban **5**
- 5 a** Csoportosan, seregesen terem. Apró termetű, a kalap mérete legfeljebb 2 cm. A kalap többé-kevésbé gyűszűalakú, színe sárgás, sárgásszürke, szürkés.

A kalap 0,2—2 cm széles, erősen sugarasan bordás. A lemezek kezdetben vörösesek, később barnásfeketék. A tönk 2—5 cm hosszú, fonálszerűen vékony, fehéres-áttetsző. Fatörzsek körül, korhadó faanyagban, tuskókon, tavasztól őszig terem. Helyenként gyakori.

Sereges porhanyógomba — *Psathyrella disseminata*

- b** Csoportosan terem, egy tőből fejlődik sok példány. Nagyobb termetű, a kalap mérete 2 cm-nél nagyobb. A kalap nem gyűszűalakú, csak domború, színe különféle barna, ritkán világosabb.

A kalap 2—12 cm széles, nedvesen barna, szárazon barnássárgásra kifakuló. Lemezei halvány barnásak, vörösesbarnásak, végül barnák, csokoládébarnák. A tönk 3—11 cm hosszú, fehér, selymes fényű és hullámosan egyenetlen felületű. Erdei lombosfák tövéen vagy tuskóján, sokszor azok közelében a talajon, nagy csoportokban, gyakran seregesen, főleg ősszel terem. Igen gyakori. Ehető.

Barna porhanyógomba — *Psathyrella hydrophila*

- c** Nem csoportosan, hanem magányosan, egyesével terem, ritkábban 2—3, de sohasem fejlődik sok példány egy közös tőből. Különféle nagyságú. A kalap mérete 1—10 cm. Alakja domború vagy kúpos. Színe különféle: fehér, szürke, barna, vöröses vagy sárgás **6**
- 6 a** A lemezek többé-kevésbé tarkák: vörösesbarna, feketésbarna színűek és világosabban foltosak. A kalap barna, szürke, vörösesbarna, lilásbarna, szárazon szürkéssárgás, barnássárga, vörössárga, de sohasem fehéres. A kalap széle nem bordás, rendszeren széles övben sötétebb színű. A tönk barnás.

A kalap 1—4 cm széles. A tönk 4—8 cm hosszú. Réten, mezőn, legelőn, kertekben, utak mentén: fű között, nyáron és ősszel terem. Gyakori.

Réti trágyagomba — *Panaeolus foenicisii*

- b** A lemezek nem foltosak, nem tarkák; kezdetben világos szürkésvöröses, lilás színűek. A kalap nedvesen lehet barna, feketésbarna, vörösesbarna, szürkés, sárgás vagy fehéres, de szárazon mindig fehéres: sárgásfehér, szürkésfehér, rózsaszínesfehér. A kalap széle többnyire bordás, olykor övszerűen sötétebb színű is lehet. A tönk fehér, fehéres **7**
- 7 a** A kalap csak szárazon fehéres, széle többnyire bordás. A tönk megnyúlt, átlag 8—15 cm hosszú.

A kalap 1—10 cm széles; nedvesen barna, feketésbarna, vörösesbarna, szárazon sárgásfehér, rózsaszínes, szürkés. A lemezek szürkések, végül feketés vörösbarnák. A tönk 5—19 cm hosszú, többnyire a talajban

gyökerező, barnásfehér, fehéres. Erdőn, mezőn, kertekben, utak szélén, főként fahulladékon, nem ritkán seregesen, tavasztól késő ősziig terem. Gyakori. Ehető.

Karcsú tücsökgomba — *Psathyrella gracilis*

- b** A kalap csak szárazon fehéres, széle olykor bordás. A tönk nem annyira megnyúlt, átlag 4—8 cm hosszú.

A kalap 1—6 cm széles; nedvesen szürkésbarna, sárgásbarna, esetleg sötétebb vörösesbarna, szárazon sárgásfehér, szürkésfehér, halvány barnássárgás krémszínű. A kalap szélén gyakran fehér pelyhes pikkelyek vannak. A lemezek kezdetben halvány lilásszürkék, később vörösbarnák, feketések. A tönk 3—10 cm hosszú, fehér, selymes fényű. Fatönkök körül, fahulladékon, nedves talajon, tavasztól késő ősziig gyakran seregesen terem. Gyakori. Ehető.

Keskenylemezű porhanyógomba — *Psathyrella spadiceo-grisea*

- c** A kalap nedvesen is, szárazon is fehéres, széle nem vagy alig bordás. A tönk 4—8 cm hosszú.

A kalap 3—8 cm széles. Fehér, sárgásfehér, barnásfehér, esetleg kissé lilás árnyalattal. Peremén pelyhes, csipkésen lecsüngő fátyolmaradványok lehetnek. A lemezek szürkésrózsaszínűek, lilásak, végül sötét vörösesbarnák. A tönk fehér. Erdőkben, kertekben, utak szélén, árnyékos helyeken, már kora tavasztól késő ősziig, gyakran seregesen terem. Igen gyakori. Ehető.

Fehér porhanyógomba — *Psathyrella Candolleana*

- 3 a** A kalap szélén csipkésen lecsüngő fátyolmaradványok vannak. A tönkön többnyire nincsen gallér.

A kalap 1—5 cm széles, kúpalakú, gyűszűalakú. Színe igen különféle lehet: szürke, barnás, sárgás, fehéres. A lemezek szürkés vörösbarnák, végül barnásfeketék. A tönk 4—10 cm hosszú, merev; vörösbarnás, szürkésfehéres. A gomba húsa barnásszürkés. Legelőn, kertekben, útszéleken, trágyás helyeken, tavasztól ősziig terem. Gyakori.

Csipkés trágyagomba — *Panaeolus campanulatus*

- b** A kalap szélén fátyolmaradványok többnyire nincsenek. A tönkön gallér vagy legalább övszerű gallérmaradvány van.

A kalap 1—6 cm, gyűszűalakú; fehéres, sárgás, halvány szürkésbarnás. A lemezek vörösbarnák, feketésbarnák. A tönk 5—20 cm hosszú, megnyúlt, lefelé vastagodó. A gomba húsa fehéres. Trágyás helyeken, tavasztól ősziig terem. Nem gyakori.

Gyűrűs trágyagomba — *Panaeolus separatus*

Tintagombák — Coprinus

18. tábla

Kúpos kalapú, törékeny, puha húsú gombák. A kalap felülete erősen bordás, ráncos. A lemezek megfeketednek és végül tinta-szerűen elfolyósodnak. Feltűnően gyorsan kifejlődő, hamar elpusztuló, elfolyósodó, és általában kisebb termetű gombák.

A tintagombák határozókulcsa

1 a A kalap fehér, szürke vagy feketés, legfeljebb a közepén lehet kissé sárga, barna vagy vöröses. Felülete többnyire erősen pelyhes, gyapjas, pikkelyes, szemcsés vagy szálkás, de néha lehet csupasz is **2**

b A kalap többnyire teljesen sárga, barna vagy vöröses és felülete többnyire csupasz **9**

2 a A kalap pettyes-tarka: sötét feketésszürke, barnásfekete vagy feketésvöröses alapon nagy, fehér, pelyhes pikkelyekkel.

A kalap 4—10 cm széles, kúpos, harangalakú. A lemezek fehérből megfeketedők. A tönk megnyúlt, 10—20 cm hosszú; fehér. Erdőtalajon, magányosan, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Harkály-tintagomba — *Coprinus picaceus*

b A kalap nem pettyestarka **3**

3 a A kalap többnyire erősen, sűrűn pelyhes, gyapjas.

A kalap kezdetben hengeralakú, majd megnyúlt tojásalakú, végül kúposan szétnyíló, 3—16 cm széles. Színe fehér, később főleg közepén, sárgásbarnásra, szélein pedig szürkésre változhat. A lemezek kezdetben fehérek, gyakran rózsaszínesek, végül megfeketednek. A tönk megnyúlt, 5—16 cm hosszú; fehér. Rajta többnyire gyűrűszerűen elmozdítható gallér van. Trágyás talajon, megművelt területeken, szőlőkben, kertekben, szántókon, útszéleken, nyáron és ősszel, többnyire seregesen terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba, de hamar elfolyósodik.

Gyapjas tintagomba — *Coprinus comatus*

b A kalap csupasz vagy csak gyéren, egymástól távolálló, kisebb pikkelyekkel, pelyhekkal, szálakkal díszített .. **4**

4 a A kalap többnyire erősen sugarasan bordás. Középen többé-kevésbé sárgás, barnás vagy vöröses színű **5**

b A kalap nem bordás, hanem csak finoman ráncos, apró ráncokkal. Többnyire egészen szürke.

A kalap 4—11 cm széles, tojásalakú, majd harangalakú. Szürke, sárgás-szürke, barnásszürke, de ritkán lehet vörösesbarnás is. A lemezek szürkés, barnásak, végül megfeketednek. A tönk 4—20 cm hosszú; fehér, selymes fényű. Nedves trágyás helyeken, korhadó faanyagon, fatörzsek tövében, tavasztól késő őszig, többnyire csoportosan terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba, de hamar elfolyósodik.

Ráncos tintagomba — *Coprinus atramentarius*

5 a A lemezek fehérből először vörösesek, rózsaszínűek, lilásak, majd vörösesbarnák lesznek, csak azután feketednek meg.

A kalap 2—8 cm széles, kezdetben tojásalakú, később kúposan szétnyíló. Fehér, szürkés, barnás és főleg középen lehet kissé rózsaszínes, vörösesbarnás is. A tönk 2—15 cm hosszú, fehér. A tönkön többnyire alul bocskorszerű perem van, de ez sokszor hiányozhat is. Trágyás, árnyékos helyeken, erdőtalajon, kertekben, tavasztól őszig, magányosan terem. Nem gyakori.

Bocskoros tintagomba — *Coprinus sterquilinus*

b A lemezek fehérből először szürkésbarnák, majd barnásfeketék, feketék lesznek; vöröses árnyalat a lemezeken fiatalon sincsen **6**

6 a A tönk sűrűn pikkelyes, szálkás, pelyhes vagy gyapjas.

A kalap 0,5—8 cm széles, kezdetben hengeres gyűszűalakú, később kúp alakúan szétnyíló; színe szürke, a kalap közepén rozdsasárga, vörösesbarna. Kezdetben a kalapon fehér pelyhes szálak, pikkelyek lehetnek. A tönk 2—15 cm hosszú; fehér. Erdőtalajon a korhadó fadarabokon vagy a korhadó lombon, magányosan terem, nyáron és ősszel. Nem gyakori.

Gatyás tintagomba — *Coprinus lagopus*

b A tönk csupasz vagy legfeljebb apró pikkelyektől kissé szemcsés **7**

7 a A tönk többnyire gyökérszerűen folytatódik a talajban. A kalap fehéres, halványszürke, legfeljebb a közepén lehet többé-kevésbé barnássárgás.

A kalap 0,5—8 cm széles. Kezdetben a kalap felülete pikkelyektől szemcsés is lehet. A tönk 2—15 cm hosszú, fehér. Trágyás helyeken,

trágyán vagy korhadó faanyagban, magányosan vagy kis csoportokban, egész évben terem. Gyakori.

Trágya-tintagomba — *Coprinus fimetarius*

- b** A tönknek soha sincsen gyökérszerű folytatása. A kalap szürke, sárgásszürke vagy barnásszürke, közepén barnás-sárga vagy rozsdabarnás **8**
- 8 a** A kalap húsa hártyszerűen vékony, áttetsző. A kalap felülete erősen ráncos-bordás, de a közepén ettől elkülönülő sima korong van.

A kalap 1—5 cm széles, kezdetben domború vagy kúpalakú, később szétnyílik, sőt a széle felkunkorodik. A lemezek nem érik el a tönköt; kezdetben fehéresek, szürkék, végül megfeketednek; többnyire nem folyósodnak el. A tönk 3—10 cm hosszú, fehér, selymesfényű. Igen törékeny gomba. Erdőszéleken, kertekben, útszéleken, tavasztól késő őszig, magányosan terem. Gyakori.

Gyenge áltintagomba — *Coprinus plicatilis*

- b** A kalap húsa igen vékony, de nem hártyszerű, nem áttetsző. A kalap közepén nincs elkülönülő sima korong.

Részletes leírása a 9c-nél.

Kérész tintagomba — *Coprinus ephemerus*

- 9 a** A kalap mérete átlagosan 3—5 cm, színe inkább sárgásbarna, vörösbarna.

A kalap 1—8 cm széles, tojásalakú, gyűszűalakú, majd kúposan szétnyíló. Sárgás, rozsdaszínű, barna, közepén mindig többé-kevésbé vörösbarna. Kezdetben sokszor csillogó apró szemcsék díszítik. A lemezek először fehérek, rózsaszínesek, később szürkésbarnák, sötétbarnák, végül megfeketednek. A tönk 2—15 cm hosszú, fehér, fehéres, selymes fényű. Fatörzsek körül, tuskók, oszlopok tövében, a talajban korhadó fagyökerek fölött; kertekben, útszéleken, udvarokban, de erdőben is, nagyterjedelmű csoportokban terem, kora tavasztól a tél beálltáig. Igen gyakori. Ehető, de gyorsan elfolyósodik.

Kerti tintagomba — *Coprinus micaceus*

- b** Hasonlít a kerti tintagombához, de kalapja inkább sárga, barnásárga és nedvesebb helyeken terem.

Érdesspórájú tintagomba — *Coprinus tergiversans*

- c** A kalap mérete átlagosan 1—2 cm, színe inkább szürkés-sárga, szürkésbarna.

A kalap 0,5—3 cm széles, eleinte gyűszűalakú, kúpalakú, végül laposan szétnyíló. Szürke, szürkéssárga, szürkésbarna, csak a közepén lehet barnássárga, rozsdasárga. A lemezek barnásszürkék, feketésbarnák, igen hamar megfeketednek. A tönk 3—10 cm hosszú, vékony, fehér. Trágyás helyeken, főleg trágyán, többnyire kisebb csoportokban, olykor magányosan, egész évben terem. Gyakori. Az egész gomba igen gyorsan elfolyósodik, többnyire 1—2 óra alatt kifejlődik és szétfolyik.

Kérésztintagomba — Coprinus ephemerus

Szemétgombák — Naucoria

19. tábla

Apró, törékeny, vékonyhúsú, sárga, barna vagy rozsdaszínű gombák. A lemezek színe rozsdasárga vagy sárgásbarna. A lemezek egyes fajoknál kissé lefutók is lehetnek. A tönk csöves.

A szemétgombák határozókulcsa

1 a	A lemezek egyáltalában nem lefutók	2
b	A lemezek inkább kissé lefutók	6
2 a	A kalap főként kezdetben kúpalakú, gyűszűalakú, széle kezdetben is egyenes (nem aláhajló)	4
b	A kalap főként kezdetben félgömbalakú, domború, széle kezdetben aláhajló, begöngyölt	3
3 a	A kalap inkább barna, felülete gyakran lehet szemcsés, pelyhes. A tönk barnás, vörösesbarna, többé-kevésbé fehéren szemcsés, molyhos, tövén többnyire fehéren pelyhes.	

A kalap 1—4 cm széles; különféle barna színű, szárazon sárgásbarnára kifakul. Lehet kissé ragadós. A lemezek rozsdasárgák, vörösbarnák. A tönk 3—8 cm hosszú. A gomba húsa néha kissé kesernyés ízű és jó szagú. Lombosfák alatt, tavasztól őszig terem. Helyenként gyakori.

Szemcsés szemétgomba — Naucoria escharioides

- b** Hasonlít hozzá, de kissé ritkábban álló lemezeivel különbözik, továbbá száraz, szívós-merev húsú és csípős ízű.

Részletes leírása a 132. oldalon.

Gyapjaslábú szegfűgomba — Marasmius peronatus

- c A kalap inkább sárga, barnássárga; felülete többnyire csupasz. A tönk sárgásfehéres, sárga, rozsdasárga, csupasz vagy aprón szemcsés.

A kalap 1—6 cm széles; felülete többnyire ragadós, szárazon fénylő. A lemezek rozsdasárgák, sárgásbarnák. A tönk 2—7 cm hosszú, merev. A gomba húsa lisztízű és lisztzagú, néha kissé rossz szagú. Réteken, legelőkön, útszéleken, néha erdőkben, trágyás, füves helyeken, többnyire seregesen, kora tavasztól késő őszig terem. Gyakori. Ehető, csekély értékű.

Réti szemétgomba — *Naucoria semiorbicularis*

- d A kalap sárga, rozsdabarna, széle bordás. A tönk barna, rozsdabarna, többnyire fehér szálaktól tarka.

Részletes leírása a 96. oldalon.

Fenyő-tőkegomba — *Pholiota marginata*

- 4 a A kalap többnyire sugarasan bordás, ráncos felületű. A kalap és a tönk rozsdasárga, rozsdabarna 5
b A kalap legfeljebb a szélén lehet kissé bordás. A kalap, de különösen a tönk színe sötét, feketésbarna.

A kalap 1—6 cm széles, kúp alakú; sötétbarna, de széle többé-kevésbé világos, sárgás. A lemezek sárgásrózsaszínűek, majd vörössárgák lesznek. A tönk 3—7 cm hosszú, merev, lefelé többnyire elvékonyodó. Sötét barnásfekete, vörössfekete, fölül azonban világosabb színű. A gomba húsa sötétbarna színű, uborkaszagú vagy halszagú. Erdőben, kertekben, a talajban korhadó fahulladékon tavasztól őszig terem. Nem gyakori.

Uborkaszagú szemétgomba — *Naucoria cucumis*

- 5 a A lemezek lehetnek kissé lefutók is. A tönkön többnyire gallérmaradvány látszik. A kalap felülete többnyire erősen sugarasan bordás.

A kalap 0,5—3 cm széles; kúpos, gyűszűalakú. Barnássárga, rozsdabarna, szárazon halvány barnássárgás színű. A lemezek halvány barnássárgásak, végül rozsdasárgák. A tönk megnyúlt: 2—12 cm, sőt még hosszabb is lehet; esetleg az aljzatban gyökerező; halvány barnássárgás, rozsdabarnás színű, alul többnyire fehéren molyhos. Főleg mocsaras, nedves helyeken, moha között tavasztól őszig terem. Helyenként gyakori.

Turjángomba — *Naucoria sphagnum*

- b Hasonlít a turjángombához, de tönkje rövidebb, galléros és szálkásan pelyhes.

Apró tőkegomba — *Pholiota blattaria*

- c** A lemezek nem lefutók. A tönkön gallérmaradvány sohasem látszik. A kalap felülete sima vagy csak kissé bordás. Trágyás, füves helyeken, mindenfelé terem.

A kalap 0,5—5 cm széles; kúpos, gyűszűalakú; rozsdabarna, rozsdasárga, de barnássárgásra, söt fehéresre kifakulhat. A lemezek sárgák, rozsdasárgák. A tönk merev, törékeny, megnyúlt, 4—11, söt 15 cm hosszú is lehet. Rozsdabarnás, sárgásbarnás színű. Legelőn, útszéleken, kertekben, erdőben, egész évben terem. Igen gyakori.

Karcsú szemétgomba — *Naucoria tenera*

- 6 a** A tönk megnyúlt, átlag 4—10 cm hosszú. Moha között, nedves helyeken terem.

Részletes leírása 5a alatt.

Turjángomba — *Naucoria sphagnum*

- b** A tönk rövidebb, nem annyira megnyúlt, átlag 2—5 cm hosszú. Talajon, fű között vagy fahulladékon, nem moha között terem **7**

- 7 a** A kalap ragadós vagy fényes, többnyire erősen bordás; olykor fehér pelyhes pikkelyek díszítik, főleg a szélét. Általában barna.

A kalap 0,5—3 cm széles, domború, majd ellaposodó. Vörösbarna, sárgásbarna, szürkésbarna színű, szárazon szürkéssárgásra, vöröses-szürkésre kifakul. A lemezek lefutók, barnásak, végül vörösbarnák. A tönk 1—5 cm hosszú; vörösbarna, néha rajta nyomokban gallérmaradvány is látszik. Korhadó faanyagon, fahulladékon és füvek gyökerén, tavasztól őszig terem. Gyakori.

Bordás szemétgombácska — *Naucoria inquilina*

- b** A kalap nem ragadós, nem fényes, többnyire csak kissé bordás; csupasz, vagy kissé pelyhes, szálas, nemezes. Rozsdabarna, barnás színű.

A kalap 0,5—4 cm méretű; gyűszűalakú, ellaposodó, söt végül tölcseralakúvá válik. Rozsdabarna, rozsdasárga, de halvány rózsássárgásra, barnássárgásra kifakuló. A lemezek csak kissé vagy alig lefutók, vörösesbarna színűek. A tönk 2—6 cm hosszú; halvány vörösesbarnás. Talajon, a talajban korhadó faanyagon vagy korhadó leveleken, egész évben terem. Igen gyakori.

Téli szemétgomba — *Naucoria furfuracea*

Lá ng g o m b á k — Flammula

19. tábla

Általában élénksárga, rozsdasárga színű, közepes termetű gombák. A kalap gyakran ragadós. A tönk alul sötétebb barnás színű; húsa rostos. Egyes fajok csoportosan nőnek. Jellegzetesen őszi gombák.

A lá ng g o m b á k h a t á r o z ó k u l c s a

1 a A kalap élénksárga, zöldessárga, rozsdasárga, narancs-színű vagy rozsdabarna **2**

b A kalap színe nem élénk: fehéres, zöldesfehér, szürkés, szürkéssárgás vagy halványbarnás, legfeljebb a kalap közepén lehet kissé rozsdabarnás.

A kalap 2—12 cm széles; többnyire erősen nyálkás-ragadós, szárazon fényes. Főleg a szélén gyakran könnyen letörlődő fehér, pelyhes pikkelyek vannak. A lemezek sokáig halványak maradnak, majd szürkéssárgások, barnások lesznek. A tönk 4—12 cm hosszú, olykor a talajban gyökerező; fehér, sárgásfehér, barnásfehér; gyakran pelyhes, pikkelyes, olykor pókhálószerű fátyolmaradvánnyal. A gomba húsa halvány, a tönk aljában rozsdabarnás, többé-kevésbé kesernyés retékízű. Lombos-fák alatt, fatörzsek körül, fahulladékon, fadarabokon, magányosan vagy csoportosan, főleg ősszel terem. Gyakori.

Fakó lá ng g o m b a — *Flammula lenta*

c Hasonlít hozzá, de mindig kistermetű (a kalap és a tönk mérete csak 1—4 cm).

Részletes leírása a 109. oldalon.

Barnás lábú álcölöpgomba — *Paxillopsis scambus*

2 a A kalap felülete nyálkás-ragadós, bőre többé-kevésbé lehúzható.

A kalap 2—6 cm széles; narancsszínű, rozsdasárga, a kalap szélén zöldessárga. A lemezek sárgák, zöldessárgák, végül zöldesbarnák, rozsdabarnások. A tönk 3—10 cm hosszú; sárga, zöldessárga, rozsdasárga, alul többé-kevésbé rozsdabarna. A gomba húsa sárga, zöldes-sárga, a tönk tövében rozsdaszínű. Fenyvesben, tavasztól ősziig, csoportosan terem. Nem gyakori.

Ragadós lá ng g o m b a — *Flammula spumosa*

b A kalap felülete kezdetben sem ragadós, bőre nem húzható le **3**

3 a A kalap sárga vagy zöldessárga, közepe többé-kevésbé rozsdabarna. Többnyire csoportosan terem, lombos és fenyőfák tövében, füvek gyökerén vagy nád között.

A kalap 2—10 cm széles, közepén gyakran kissé csúcsos. A lemezek sokáig fehéresek, sárgásak, sárgák, végül rozsdás színűek lesznek. A tönk 3—12 cm hosszú, sárga, zöldessárga, alul rozsdabarnás. A gomba húsa sárgás, a tönk tövében rozsdás színű, többnyire kesernyés ízű és olykor rossz szagú. Főleg ősszel terem. Helyenként gyakori.

Sárga lánggomba — *Flammula alnicola*

b A kalap narancssárga, rozsdasárga, rozsdabarna. Inkább magányosan, legfeljebb kissé csoportosan, fenyőfán, fenyőfaanyagon, többnyire a talajon korhadó fenyőgallydarabokon terem.

A kalap 2—10 cm széles. A lemezek kezdetben élénksárgák, végül rozsdabarnák lesznek. A tönk 3—8 cm hosszú, olykor gyökerező, rozsdasárga vagy rozsdabarna. Tövén többé-kevésbé fehéren molyhos. A gomba húsa sárgás, a tönk tövében rozsdás, többé-kevésbé keserű ízű. Főleg ősszel terem. Gyakori.

Fenyő lánggomba — *Flammula sapinea*

Tőkegombák — *Pholiota*, *Rozites*

20., 25. tábla

Többnyire csoportos növésű, főként nagyobb termetű, sárgásbarna vagy fehéres gombák. A lemezek színe sárgásbarna, rozsdabarna. A tönkön rendszeren gallér van. A tönk vagy a kalap felülete (esetleg mindkettő) többnyire pikkelyes. Általában fán teremnek.

A tőkegombák határozókulcsa

1 a A kalap és a tönk árkos-ráncos felületű. A tönk tövében sokszor bocskor van.

A kalap 5—12 cm széles; barnás, barnássárgás. A lemezek barnássárgásak, végül barnásak. A tönk 6—15 cm hosszú; fehéresbarnás. A gomba húsa fehéres. Fenyőerdők talaján, magányosan, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Jóízű ehető gomba.

Ráncos tőkegomba — *Rozites caperata*

- b** A kalap és a tönk nem árkos-ráncos felületű, legfeljebb a kalap széle lehet bordás. A tönk töve sohasem bocsoros 2
- 2 a** A kalap felülete kifejezetten pikkelyes, szálkás, pelyhes, esetleg ragadós is. Többnyire rosszízűek, retekiszagúak 3
- b** A kalap csupasz, legfeljebb csak nyomokban pelyhes, szemcsés és sohasem ragadós. Általában jóízűek 5
- 3 a** A kalap és a tönk fehéres, sárgásfehér, barnásfehéres, rozsdásfehér.

A kalap 6—20, esetleg még több (30) cm széles. Felületén nagyobb, szálkás-pelyhes pikkelyek, szélén csipkés, cafrangos fátymaradványok vannak. A lemezek halványak, végül barnák, rozsdabarnák. A tönk 5—15 (esetleg 30) cm hosszú, merev; fehéres, alul barna; többé-kevésbé felálló szálkás pikkelyekkel, pelyhekkel fedett. A gomba húsa fehéres, a tönkben barnás; többnyire többé-kevésbé keserű ízű. Lombos fák tönkjén, törzsén, faanyagán, többnyire csoportosan, nyáron és ősszel terem. Gyakori.

Nyárfa-tőkegomba — *Pholiota destruens*

- b** A kalap és a tönk sárga, rozsdasárga, rozsdabarna színű 4
- 4 a** A kalap élénksárga, rozsdasárga színű és többnyire fel-tűnően ragadós; felületén ritkánálló, a kalapra rásimuló, nedves időben felduzzadó, sötétebb színű pikkelyek vannak.

A kalap 6—20 cm széles. A lemezek barnássárgák, végül rozsdabarnák. A tönk 5—20 cm hosszú, szívósan merev, sárgás, alul rozsdás, durván pikkelyes, esetleg ragadós. Gallérja sokszor hiányzik. A gomba húsa sárgás, a tönk tövében rozsdás; többnyire összehúzóan kesernyés ízű. Lombosfák törzsén, legtöbbször eléggé magasan a talaj fölött, csoportosan, főként ősszel terem. Helyenként gyakori.

Rozsdasárga tőkegomba — *Pholiota aurivella*

- b** A kalap élénk narancssárga, rozsdasárga; nem ragadós, hanem szálkás, nemezes, rostos-szálas felületű.

A kalap 5—20 cm széles, közepén többnyire csúcsos, kissé kúpalakú. A lemezek sárgák, végül rozsdabarnák. A tönk 6—18 cm hosszú; sárga, rozsdabarnás. A gomba húsa sárga, többé-kevésbé csipős-keserű ízű és retekiszagú. Lombosfák tövéen vagy az erdőtalajon, füves helyeken, többnyire csoportosan, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Aranysárga tőkegomba — *Pholiota spectabilis*

c A kalap kevésbé élénk, barnássárgás, rozsdabarnás, nem ragadós, hanem rajta sűrűnálló, tüskés, olykor kampósan elálló, ritkábban a kalapra rásimuló nagyobb pikkelyek vannak.

A kalap 4—15 cm széles. A lemezek sárgásak, zöldessárgák, végül zöldesbarnák. A tönk 6—12 cm hosszú; barnássárgás, rozsdabarnás, többé-kevésbé elálló, tüskés-kampós pikkelyekkel. Gallérja csak szálakból áll és hamar eltűnik. A gomba húsa fehéressárgás, barnássárgás; többé-kevésbé retékizű és retekszagú. Lombos- és fenyőfák törzsén és tövében, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Tüskés tőkegomba — *Pholiota squarrosa*

5 a A kalap kicsiny, kúpalakú, mérete 1—5 cm. A kalap széle többnyire bordás. Gallérja többnyire nincsen.

A kalap sárga, rozsdabarna, barna, szárazon sárgásfehérre kifakuló színű. A lemezek barnássárgák, végül rozsdabarnák. A tönk 2—8 cm hosszú; barna, rozsdabarna, gyakran fehér szálaktól tarka. A gomba húsa halvány barnássárgás; lisztizű és lisztszagú. Fenyőfatönkön, fenyőfaanyag, fenyőtűkön, gyakran seregesen és csoportosan, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Fenyő-tőkegomba — *Pholiota marginata*

b A kalap közepes, átlag 3—8 cm méretű, ritkán kúpalakú, többnyire domború. A gallér ritkán hiányzik **6**

6 a A tönk felülete többé-kevésbé pikkelyes. Csoportosan, lombosfák tövén, fatörzseken, tuskókon terem **7**

b A tönk felülete nem pikkelyes. Többnyire magányosan, a talajon terem **8**

7 a A kalap sárgásbarnás, a tönk barna. A tönk többnyire erősen pikkelyes. A lemezek gyakran kissé lefutók.

A kalap 3—8 cm széles; sárga, sárgásbarna, rozsdabarnás színű. A lemezek barnássárgák, rozsdabarnák. A tönk 4—10 cm hosszú; barna. Lombosfák törzsén, tuskóján, csoportosan, tavasztól őszig terem. Helyenként gyakori. Józízü ehető gomba.

Változékony tőkegomba — *Pholiota mutabilis*

b A kalap és a tönk többé-kevésbé fehéres. A tönk felülete alig pikkelyes. A lemezek nem lefutók.

A kalap 3—10 cm széles, közepén barnássárga, rozsdabarna, szélein többé-kevésbé fehéres. A kalap széle többnyire ráncos, berepedező. A lemezek sárgásak, végül rozsdabarnák. A tönk 5—10 cm hosszú;

fehéres. A tövén barnás színű és kissé pikkelyes. A gombának erős kellemes szaga van. Egyes lombosfák tövén, fatönkőkön, csoportosan, tavasztól őszig terem. Nem gyakori. Kitűnő ehető gomba.

Déli tőkegomba — *Pholiota cylindracea*

3 a A kalap barna, felülete többé-kevésbé erősebben ragadós.

A kalap 3—8 cm széles; barna, sötétbarna, szárazon sárgásbarnára kifakuló. Széle többnyire bordás. A lemezek barnásak, barnák. A tönk 3—7 cm hosszú; halványbarnás; selymes fényű és hosszant rovátkolt. Bokros helyeken, erdőtalajon, ősszel terem. Nem gyakori.

Sötét tőkegomba — *Pholiota erobia*

b A kalap fehéres, világosbarnás, nem vagy alig ragadós.

A kalap 2—10 cm széles; fehér, sárgás, barnássárgás, halványrozsdás; olykor táblásan berepedező vagy sugarasan behasadozó. A lemezek halvány szürkéssárgásak, barnásak, zöldesbarnásak. A tönk 4—10 cm hosszú; fehér, alul barnás. A gallér olykor hiányozhat. A gomba húsa lisztízű és lisztszagú. Fűves helyeken, mezőn, szántóföldön, kertekben, esetleg erdőben is, a talajon, magányosan, kora tavasztól őszig terem. Gyakori. Ehető.

Tavaszi tőkegomba — *Pholiota praecox*

Pókhálós gombák — *Cortinarius*

21—23. tábla

Főként nagy- és középtermetű gombák, amelyeknél a kalapot és a tönköt eleinte pókhálószerű fátyol köti össze. A pókhálószerű fátyol később szétszakad és maradványai a tönk felső vagy középső részén látható szálak. A lemezek színe eleinte változatos: ibolya, lila, sárga, zöldes, fehéres, majd e színek eltűnnek és a lemezek rozsdabarnák lesznek.

A pókhálós gombák határozókulcsa

- 1 a A tönk alul peremes gumóban végződik 2
- b A tönk peremes gumó nélküli 6
- 2 a A gombán kék, kékesszürkés, ibolya, ibolyásbíbor, lila, lilás hússzín van, különösen a fiatal példányokon 3
- b A gombán nincs kék, ibolya, lila szín, még a tönk felső részében sem 4

3 a A kalap kék, ibolya színű, bíbor, lila, barna, sárgás, fehéres. A gomba húsa fehéres, sárgás, ibolyás, lilás, kékes színe a vágási felületen változatlan marad. A lemezek színe a fiatal példányokon kék, lila, ibolyás, szürkésbíbor, fehéres.

A kalap 5—15 cm széles, felülete lehet ragadós is; a tönk 4—10 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben, ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Kék pókhálógomba — *Cortinarius caerulescens*

b A gomba hasonló a kék pókhálógombához, de a hús színe a vágási felületen megsötétül vagy bíborszínű lesz.

Bíbor pókhálógomba — *Cortinarius purpurascens*

c A kalap sárga színű. A bíborszín, lilaszín csak a lemezek színében van meg. A gomba húsa a vágási felületen változatlan színű marad. A gomba egyébként hasonló a kék pókhálógombához.

Liláslemezű pókhálógomba — *Cortinarius calochrous*

d A kalap barnásvöröses, széle ibolyáslila. A lemezek színe a fiatal példányokon zöldessárga, zöld.

A kalap 4—12 cm széles; felülete ragadós vagy száraz. A tönk fehéres, lilás, vöröses, felső részén lehet zöldessárga is; 4—8 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben, főként ősszel terem. Nem gyakori.

Vörös pókhálógomba — *Cortinarius rufoolivaceus*

4 a A gombán zöld, zöldessárga szín van.

A kalap 4—12 cm széles; zöld, sárgászöld, középen lehet barnás; felülete ragadós vagy száraz. A lemezek a fiatal példányokon sárga, zöldessárga, zöldes színűek. A tönk 4—8 cm hosszú; sárga, zöld vagy fehéres. A gomba szaga gyakran kellemes, ánizsszerű. Lomb- és fenyőerdőben, főként ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Zöld pókhálógomba — *Cortinarius prasinus*

b A gombán nincs zöld vagy zöldessárga szín **5**

5 a A lemezek a fiatal példányokon fehéresek, világos barnás-sárgás színűek. A gomba húsa fehéres, sárgás. A kalap színe sárgás, sárga, barnássárga, ritkábban barna.

A kalap 4—10 cm széles; felülete ragadós vagy száraz. A tönk 5—11 cm hosszú; fehéres, sárgás. Lomb- és fenyőerdőben, főként ősszel terem. Helyenként gyakori. Jóízű ehető gomba.

Sárgásbarna pókhálógomba — *Cortinarius multiformis*

b A lemezek a fiatal példányokon eleinte sárgák. A hús sárga, vörössárga. A kalap sárga, narancsszínű, barnás narancsszínű, barnássárga.

A kalap 5—10 cm széles; felülete ragadós vagy száraz. A tönk 4—8 cm hosszú; fehéres, sárgás, sárgásbarnás. Főként lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Sárga pókhálógomba — *Cortinarius fulgens*

6 a A gomba húsa keserű ízű **7**

b A gomba húsa nem keserű ízű **8**

7 a A kalap zöld, zöldesbarna, sárgászöld.

A kalap 4—12 cm széles; felülete ragadós vagy száraz. A tönk 5—9 cm hosszú; fehéres, zöldes, zöldesbarna. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Keserű pókhálógomba — *Cortinarius infractus*

b A kalap színe fehéres, sárga.

A kalap 3—6 cm széles; felülete ragadós, szárazon fénylő. A tönk 4—10 cm; lehet orsóalakú; fehéres, sárgás. Főként lomberdőben ősszel terem. Nem gyakori.

Epeízű pókhálógomba — *Cortinarius vibratilis*

8 a A tönk alsó része többé-kevésbé élénkvrös.

A kalap 3—8 cm széles; barnászörös, ibolyásbarna, barna, okkores színű. A lemezek a fiatal példányokon ibolyásak, bíborosak, húsvörösek, sárgásak. A tönk 3—8 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben, ősszel terem. Nem gyakori.

Vöröslábú pókhálógomba — *Cortinarius Bulliard*

b A tönk alsó része nem vörös **9**

9 a Legalább a lemezek vagy a tönk felső része, kívül vagy belül, főként a fiatal példányokon többé-kevésbé kék, kékeszürke, ibolyaszínű, ibolyásbíbor, lilaszínű **10**

b A gombán nincs kék, ibolyás, ibolyásbíbor, lila szín .. **13**

10 a A tönknek gumója van vagy hagymaszerűen duzzadt, bunkóalakú, orsóalakú **11**

b A tönk egyenletesen vastag vagy lefelé vékonyodó .. **12**

11 a A gomba húsa különösen a kifejlett, idősebb példányokban sárga, vörössárgás, barnás; többnyire kellemetlen szagú vagy retekiszagú. A kalap felülete mindig száraz; pikkelyes, nemezes, szálas. A tönk 1,5—3 cm vastag.

A kalap 4—15 cm széles; a tönk 6—12 cm hosszú. A kalap és a tönk fiatal példányon ibolyaszínű, lila, barnás; később kifakul barnásra, sárgásra, fehéresre. Lomb- és fenyőerdőben, főként ősszel terem. Nem gyakori.

Lila hagymatönkűgomba — *Cortinarius traganus*

b A gomba húsa később is fehéres, ibolyás marad; sohasem kellemetlen szagú vagy retekiszagú. A kalap felülete száraz, nedves időben ragadós; pikkelyes, gyapjas, pelyhes, szálas, később csupaszodó. A tönk 1,5—6 cm vastag.

A kalap 6—15 cm széles; lila, barna, sárgás. A tönk 6—10 cm hosszú; fehér, sárgás, lilás, ibolyás. Lomb- és fenyőerdőben, főként ősszel terem. Nem gyakori. Jóízű ehető gomba.

Változékony pókhálósgomba — *Cortinarius largus*

c A gomba húsa később is fehéres, ibolyás, szürkés marad; sohasem kellemetlen szagú vagy retekiszagú. A kalap felülete mindig száraz, szálas, néha pikkelykés. A tönk 0,5—1,5 cm vastag.

A kalap 2—8 cm széles; a tönk 4—9 cm hosszú. A kalap és a tönk ibolyás, kékes, lilás, szürkés, barnás. Lomb- és fenyőerdőben, ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Lilás bőrgomba — *Cortinarius anomalus*

d A gomba húsa később is fehéres, kékes marad; sohasem kellemetlen szagú vagy retekiszagú. Nedves időben a kalap is, a tönk is ragadós. A tönk 1—2 cm vastag.

A kalap 4—8 cm; főként ibolyáskék színű. A tönk 6—8 cm hosszú; fehér, sárga, lila, ibolyás színű. Lomberdőben, főként ősszel terem. Nem gyakori.

Kék nyálkástönkűgomba — *Cortinarius salor*

12 a A tönk lefelé keskenyedő, rajta övszerű burokmaradványok vannak, amelyek később eltűnnek.

A kalap 3—10 cm széles; barna, ibolyás, bíbor, vörössárgás. A tönk 5—12 cm hosszú; egy vagy több öve van; színe ibolyás, lila, fehéres, barnás. A gomba néha gyümölcsíz szagú. Főként lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Szagos övesgomba — *Cortinarius torvus*

b A tönk egyenletesen vastag; nincsenek rajta övszerű burokmaradványok; felülete főként a fiatal példányon pelyhes, szálas.

Bővebb ismertetése a 11c-nél.

Lilás bőrgomba — *Cortinarius anomalus*

13 a A tönk felülete megszáradva fénylő, nedves időben ragadós, később övekre, pikkelyekre felszakadó.

A kalap 3—10 cm széles; barna, sárgásbarna. A tönk 5—15 cm hosszú; többnyire lefelé vékonyodó; fehéres, sárgás, barnás. Főként lombosfák alatt, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Barna nyálkástönkgomba — *Cortinarius collinitus*

b A tönk nem ilyen **14**

14 a A gomba húsa sárga, vörös, zöld.

A kalap 2—7 cm széles; barna, vörös, bíborvörös. A lemezek eleinte sárgásak, zöldessárgák, vörösek. A tönk 3—8 cm hosszú; sárgás, sárga, vörös, zöld; egyenletesen vastag. Lomb- és fenyőerdőben, főként ősszel terem. Helyenként gyakori.

Változékony bőrgomba — *Cortinarius cinnamomeus*

b A gomba húsa más színű: fehéres, barnás, barna, legfeljebb kissé sárgás, vöröses, zöldes **15**

15 a A tönk lefelé vékonyodó és kihegyesedő.

A kalap 2—8 cm széles; barna, szárazon barnássárgás. A tönk 6—12 cm hosszú, fehéres. A gomba húsa fehéres, néha kissé barnás. Főként bükkfák alatt, ősszel terem. Nem gyakori.

Orsós pókhálógomba — *Cortinarius rigens*

Lehet a tönk kihegyesedő a 21a és 21b-nél is.

b A tönk lefelé nem vékonyodik, nem hegyesedik **16**

16 a A kalap és a tönk felülete bársonyos, gyapjas, pikkelyes, szemcsés. A kalap felülete mindig száraz, sohasem ragadós.

A kalap 3—9 cm széles; a tönk 3—7 cm hosszú. A kalap és a tönk okkeres, barna, barnászöld, zöld. A gomba gyakran retekszagú. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Pikkelyes pókhálógomba — *Cortinarius sublanatus*

b A kalap és a tönk felülete többnyire csupasz, de lehet szálas, pikkelyes, szemcsés is. A kalap felülete néha ragadós **17**

17 a A tönk gumós, hasas, bunkóalakú vagy orsóalakú **18**

b A tönk egyenletesen vastag **19**

18 a A kalap felülete száraz, nedves időben ragadós. A kalap és a tönk szálas, szemcsés, pelyhes, később csupaszdó. A gomba húsa fehéres, okkeres.

A kalap 5—10 cm széles; okkeres, sárgásbarnás. A tönk 5—8 cm hosszú; okkeres, barnás. Lehet a gomba kellemetlen szagú, földszagú. Lomb- és fenyőerdőben, ősszel terem. Nem gyakori.

Földszagú pókhálógomba — *Cortinarius cliduchus*

b A kalap felülete nedves időben sem ragadós. A kalap és a tönk felülete csupasz. A gomba húsa fehéres, később sárgás, vöröses, barnás.

A kalap 5—12 cm széles; vöröses, rozsdaszínű, barna. A tönk 5—9 cm hosszú; fehéres, vöröses, barnás. Főként lomberdőben, ősszel terem. Helyenként gyakori.

Merev pókhálógomba — *Cortinarius subferrugineus*

c A kalap felülete nedves időben sem ragadós; csupasz, de lehet végül pikkelyekre, rostokra felszakadozó. A tönk barnás felületén fehér szálak, övszerű díszítések vannak. A gomba húsa világosabb vagy sötétebb barna.

A kalap 3—8 cm széles; a tönk 5—10 cm hosszú. A kalap és a tönk barna, okkeres. A tönk alul fehéren molyhos. Lomb- és fenyőerdőben terem. Gyakori.

Barna övesgomba — *Cortinarius brunneus*

19 a A kalap többé-kevésbé fénylő **20**

b A kalap nem fénylő, felszíne rostokra, pikkelyekre felszakadozhat **21**

20 a A kalap barna, barnásvörös. A tönk csupasz; fehéres, barnás. A gomba húsa barnás, világos hússzínű.

A kalap 2—7 cm széles. A tönk 3—6 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben, ősszel terem. Nem gyakori.

Selymes pókhálógomba — *Cortinarius castaneus*

b A kalap rozsdaszínű, barnásárga. A tönk felületén szálak, övek vannak; rozsdaszínű, sárga. A gomba húsa rozsdásárga, sárga, néha barnás.

A kalap 3—8 cm széles. A tönk 4—7 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben, gyakran csoportosan, ősszel terem. Nem gyakori.

Sárga övesgomba — *Cortinarius renidens*

21 a A kalap barna, okkeres. A tönk felületén fehér szálak, övszerű díszítések vannak. A tönk barna, okkeres; alul fehéren molyhos. A gomba húsa világosabb vagy sötétebb barna.

Bővebb ismertetése a 18c-nél.

Barna övesgomba — *Cortinarius brunneus*

b A kalap rozsdaszínű, rozsdabarna. A tönköt eleinte fehéres fátyol borítja; végül a tönk rozsdaszínű. A gomba húsa rozsdaszínű.

A kalap 3—9 cm széles. A tönk 5—10 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben ősszel terem. Nem gyakori.

Rozsdás övesgomba — *Cortinarius hinnuleus*

Fakógombák — *Hebeloma*

24. tábla

Barnásokker színű, vastag húsú, gyakran ragadós kalapú gombák. A lemezek eleinte fehéresek, okkerszínűek, majd barnásokker, piszkosbarna színűek. A tönkön felül, a kalap alatt szemcsék, pelyhek vannak.

A fakógombák határozókulcsa

- 1 a** Fiatalon a kalapot és a tönköt fátyol köti össze, amelynek maradványai a kifejlett példányon is láthatók, és pedig mint szálak a kalap szélén vagy a tönkön, esetleg mint gallér a tönkön **2**
- b** Fiatalon sincs a gombának fátyola **4**
- 2 a** A kalapon eleinte elszórtan pelyhek, pikkelyek vannak. A tönkön felül nincsenek szemcsék, pelyhek.

Részletes leírása a 93. oldalon.

Fakó lánggomba — *Flammula lenta*

b A kalapon eleinte sincsenek elszórtan pelyhek, pikkelyek. A tönkön felül szemcsék, pelyhek vannak **3**

3 a A tönk vastag (15—25 mm).

Részletes leírása a 102. oldalon.

Földszagú pókbálógomba — *Cortinarius cliduchus*

b A tönk vékonyabb (6—15 mm).

A kalap 2—6 cm széles; fehéres, okkerszínű, barnásokker színű, közepe lehet sárgásbarna. A tönk 4—10 cm hosszú; fehér, majd többé-kevésbé barna; néha pelyhes gallérja van. A gomba húsa fehéres vagy barnás. Lomb- és fenyőerdőben, erdei tisztásokon olykor seregesen, tavasztól őszig terem. Helyenként gyakori.

Fátyolos fakógomba — *Hebeloma fastibile*

4 a A gomba szaga édes-aromás.

A kalap 2—6 cm széles; fehéres, barnásokker, vörösesbarnás színű. A tönk 4—8 cm hosszú; fehéres, lefelé többnyire barnás. A gomba húsa fehéres, a tönkben barnás. Erdőkben, főként ősszel terem. Nem gyakori.

Édesszagú fakógomba — *Hebeloma sacchariolens*

b A gomba szaga nem édes-aromás, hanem többnyire a retek szagára emlékeztető.

A kalap 3—15 cm széles; fehéres, okkerszínű, barnásokker, vörösesbarnás. A tönk 3—13 cm hosszú, fehér, tövén többé-kevésbé barnás. A gomba húsa fehér, fehéres, néha kissé barnás. Lomb- és fenyőerdőben, gyakran seregesen, főként nyár végén és ősszel terem. Gyakori. Megárt-hat.

Retekszagú fakógomba — *Hebeloma crustuliniforme*

Susulyka gombák — *Inocybe*

24. tábla

Kicsiny termetű gombák. Kalapjuk többnyire hegyes-kúpos, sugarasan rostos vagy bordás, ráncos, főként barna, barnássárga színű. A kalap széle többnyire behasadozó. A lemezek sárgásbarnás, szürkésbarna, barna színűek. Húsuk puha, vizenyős. Magányosan, nem csoportosan teremnek.

A susulykagombák határozókulcsa

- 1 a A kalap többé-kevésbé félgömbalakú, domború, végül ellaposodó. A lemezek színe zöldessárgás, zöldesbarnás. A tönk zöldessárga, zöldesbarna, felülete szálás vagy szemcsés, pikkelyes. A gomba húsa sárga.

A kalap 1—6 cm széles; zöldessárga, barnássárga, rozsdasárga; felülete szálas, nemezes vagy gyapjas, pikkelyes. A tönk 1—6 cm hosszú. A gomba többnyire kesernyés-csipős ízű és földszagú. Erdőtalajon, olykor csoportosan is, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Kissé mérgező.

Olajsárga susulyka — *Inocybe dulcamara*

- b** A kalap többé-kevésbé kúpalakú, ha ellaposodik, közepe csúcsos marad. A lemezeken nincs zöldes árnyalat. A tönk fehér, rózsás, sárgás, barnás, vörösbarna vagy lila; felülete többnyire nem pikkelyes. A gomba húsa fehér, vöröses, barnás vagy lilás, nem sárga **2**
- 2 a** A kalap rózsássárgás, vöröses, lilásvörös, többé-kevésbé megvörösödő. A lemezek és a gomba húsa is többé-kevésbé megvörösödő **3**
- b** A kalap nem rózsássárgás, vöröses, lilásvörös. Legfeljebb a gomba húsa lehet kissé megvörösödő **5**
- 3 a** A kalap sugarasan rostos, lehet kissé pikkelyes is. A tönk alul alig gumós. Szaga mindig erősen érezhető, kellemes **4**
- b** A kalap csak selymes szálas, szálkásan pikkelyes. A tönk alul erősen gumós. Szaga kellemetlen, de lehet kissé jó szagú is.

A kalap 2—9 cm széles. Kezdetben az egész gomba fehér, fehéres színű. Később a kalap és a tönk sárgásrózsaszínűre, sárgásvörösre, téglaszínűre változik. A lemezek fehéresből megvörösödők, sárgásbarnák, vörösesbarnák, vörösfoltosak lesznek. A tönk 2—10 cm hosszú. A gomba húsa fehér, de főleg a tönkben, többé-kevésbé megvörösödő. Íze édeskés, csipős. Erdőben, kertekben, árnyékos füves helyeken, tavasztól őszig terem. Nem gyakori. Erősen mérgező.

Téglavörös susulyka — *Inocybe Patouillardii*

- 4 a** A kalap és a tönk vörösbarna, lilásvörös, vörös.

A kalap 2—11 cm széles. A lemezek fehéresek, majd szürkésbarnák, rozsdabarnák lesznek és többnyire vörösen foltosodnak. A tönk 3—9 cm hosszú, szálas-csíkos. A gomba húsa fehéres, megvörösödő, a tönkben sárgásvöröses, íze édeskés-sós. Erdőtalajon, füves helyeken, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Borvörös susulyka — *Inocybe jurana*

- b** A kalap és a tönk fehéres, rózsaszínes, sárgásrózsaszínű, sárgásbarnás vagy barnás.

Körteszagú susulyka — *Inocybe piriodora*

- 5 a** A kalap sugarasan bordás-rostos, többnyire behasadozó, néha kissé pikkelyes felületű **6**
- b** A kalap csupasz vagy selymes, szálas, szálkás, pikkelyes, esetleg táblásan, cserepesen felszakadozó, de nem bordás-rostos, nem behasadozó, esetleg kissé a szélein **10**
- 6 a** A gomba feltűnő erősen gyümölcs- vagy virágszagú.

A kalap 2—10 cm széles; fehéres, sárgásrózsaszínes, sárgásbarnás, barnás. A lemezek fehéresből szürkésbarnák, rozsdabarnásak lesznek. A tönk 3—9 cm hosszú; fehéres, rózsaszínes, sárgás. A gomba húsa fehéres, többnyire kissé megvörösödő; sós-édeskés ízű. Fűves erdőtalajon, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Körteszagú susulyka — *Inocybe piriodora*

- b** A gomba rossz szagú vagy szagtalan, néha gyengén jó szagú **7**
- 7 a** A tönk töve alul feltűnően gumós **8**
- b** A tönk tövében nincs feltűnő gumó **9**
- 8 a** A kalap és a tönk barna, vörösbarna. A gomba húsa lehet kissé barnuló-vörösödő. Jó szagú vagy kissé rossz szagú.

A kalap 2—10 cm széles. A lemezek fehéresből szürkés-sárgásak, rozsdabarnásak lesznek. A tönk 2—10 cm hosszú. Lomberdők talaján, tavasztól őszig terem. Nem gyakori. Kissé mérgező.

Csillagspórás susulyka — *Inocybe asterospora*

- b** A kalap és a tönk sárga, barnássárga, vagy sárgásfehér színű. A gomba húsa fehéres, a tönkben lehet kissé barnás. Többnyire rossz szagú, kezdetben néha kissé jó szagú.

A kalap 2—10 cm széles. A lemezek fehéresből szürkés-sárgásak, szürkésbarnásak lesznek. A tönk 2—10 cm hosszú. Erdőben, kertekben, bokros helyeken, tavasztól őszig terem. Gyakori.

Gumós susulyka — *Inocybe Cookei*

- 9 a** A gomba húsa a tönk tövében többnyire kissé megvörösödő.

Részletes leírása 10a alatt.

Barna susulyka — *Inocybe lucifuga*

- b** A gomba húsa a tönk tövében legfeljebb kissé barnás.

A kalap 2—10 cm széles; sárga, barnássárga, rozsdasárga; felülete selymes szálás, sugarasan rostos-bordás. A lemezek fehéresek, szürkés-sárgák, végül barnák. A tönk 2—10 cm hosszú; fehér, sárgásbarnás; selymes fényű. A gomba húsa édeskés-kesernyés ízű; szagtalan vagy olykor rossz szagú. Erdőben, kertekben, árnyékos helyeken, magányosan, tavasztól őszig terem. Gyakori. Erősen mérgező.

Kerti susulyka — *Inocybe fastigiata*

- 10 a** A kalap csak selymesen szálás, de lehet sugarasan bordás-rostos, behasadozó vagy táblásan felrepedező is. A tönk fehéres, sárgás, rózsásbarnás, vörösesbarnás.

A kalap 1—8 cm széles; barna, rózsaszínű, sárgás, néha fehéres. A lemezek fehéresből szürkésárgák, szürkésbarnák, barnák lesznek. A tönk 2—8 cm hosszú. A gomba húsa többnyire erősen rossz szagú. Nedves, árnyékos helyeken, vagy nedves füves helyeken, tavasztól őszig, magányosan terem. Gyakori. Kissé mérgező.

Barna susulyka — *Inocybe lucifuga*

- b** Hasonló a barna susulykához, de többnyire sötétebb, vörösesbarna színű. A kalapon és a tönkön, valamint a tönk húzában egyaránt több-kevesebb lila szín is látható.

Sötét susulyka — *Inocybe obscura*

- c** A kalap lehet ragadós; szárazon selymes fényű, sugarasan szálás, néha azonban csupasz. A tönk fehér, lila vagy halvány téglavöröses.

A kalap 1—5 cm széles; fehér, lila, ritkán téglavörös. A lemezek fehéresből szürkésárgák, szürkésbarnák lesznek. A tönk 1—5 cm hosszú. A gomba húsa lehet kissé csípős ízű és rossz szagú. Árnyékos helyeken, erdőtalajon terem, többnyire seregesen, nyáron és ősszel. Helyenként gyakori. Kissé mérgező.

Selymes susulyka — *Inocybe geophylla*

Cölöpgombák — Paxillus, Paxillopsis

25. tábla

Tölcséralakú, különféle méretű gombák. A kalap gyakran kajla, széle többnyire begöngyölt. A lemezek lefutók, gyakran keresztlécekkel összekötöttek, sárgás, rozsdabarna, vöröses-sárgás, sárgásszürke, barnás színűek. A tönk többnyire rövid.

A cölöpgombák határozókulcsa

- 1 a** A tönk teljesen hiányzik, vagy ha megvan, egészen oldalt-
álló. A kalap ezért féloldalas, nyelvalakú, kagylóalakú.

A kalap 2—10 cm széles; barnássárga, sárgásfehéres. A lemezek, ha a tönk hiányzik, egy középponton kívül álló pontban futnak össze; színük barnássárga. A tönk, ha megvan, akkor is csak igen rövid és sárgás színű. A gomba húsa fehér. Fenyőfán, fenyőfaanyagban, nemesak az erdőben, hanem olykor bányákban, pincékben, épületekben is előfordul, főként nyáron és ősszel. Farontó. Nem gyakori.

Nyeletlen cölöpgomba — *Paxillus panuoides*

- b** A tönk a kalap közepén van, vagy legfeljebb csak kissé középponton kívül álló. A kalap ezért szabályosan kerek vagy kajla, de nem teljesen féloldalas **2**

- 2 a** A tönk színe sötét: feketés, barnásfekete, felülete pedig bársonyos.

A kalap 8—20 cm széles, lapos, gyakran kajla; különféle barna színű. A lemezek sárgák, okkersárgák. A tönk 3—5 cm hosszú, vastag. A gomba húsa fehéres, kissé fanyar-kesernyész ízű. Főként fenyőerdőben, a talajon vagy fatuskókon, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Bársonyostönkű cölöpgomba — *Paxillus atrotomentosus*

- b** A tönk színe nem sötét: feketés, barnásfekete; felülete nem bársonyos **3**

- 3 a** Nagytermetű. (A kalap átlag 6—10 cm.) Az egész gomba sárgásbarna, rozsdabarna színű.

A kalap 5—20 cm széles, lapos, olykor kissé kajla. Nedvesen kissé ragadós, szárazon lehet fénylő. Széle, főként fiatal korban, feltűnően begöngyölt, aláhajló. A lemezek barnássárgák, de érintésre, sérülésre rozsdabarnán foltosodnak, végül teljesen rozsdabarnára sötétedhetnek. A tönk 3—7 cm hosszú. A gomba húsa sárgás, de elvágva vagy eltörve rozsdabarnásra változik. Erdőkben, kertekben, vízpartokon, árnyékos-bokros helyeken, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Ehető.

Begöngyöltészű cölöpgomba — *Paxillus involutus*

- b** Közepes termetű (a kalap átlag 3—7 cm). A kalap szürkésbarna, szürkés-sárgás, szürke, fehéres. A lemezek sárgásrózsásak, szürkés-sárgák, sárgák, szürkés-vörösesek, szürkék. A tönk fehéres, barnás.

A kalap 2—8 cm széles, többnyire tölcésalakú, de közepén gyakran kis csúcs marad; gyakran kajla. Olykor sötétebben körben csíkos is lehet.

A tönk 1—8 cm hosszú. Nyomásra, sérülésre a gomba húsa és minden része kívülről is többé-kevésbé megfeketedik. Erősen keserű ízű. Erdőben, árnyékos helyeken, korhadó anyagokon, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Keserű álcölöpgomba — *Paxillopsis mundulus*

- c** Kistermetű. (A kalap átlag 2—3 cm.) A kalap és a tönk többé-kevésbé fehér, fehéres. A lemezek rózsássárgák, barnássárgák, barnák.

A kalap 1—4 cm széles, lapos; fehéres, halvány sárgásbarnás (testszínű). Felülete sokszor ragadós. A tönk 1—3 cm hosszú, többnyire görbe; csak felül fehéres, alul többé-kevésbé barnás színű. A gomba húsa fehéres, többnyire kissé megbarnuló. Erdőben fatörzsek tővéen vagy a talajon, ősszel terem. Nem gyakori.

Barnáslábú álcölöpgomba — *Paxillopsis scambus*

- d** Hasonlít a barnáslábú álcölöpgombához, de a kalap széle szőrös; főleg fenyvesben terem.

Borostás álcölöpgomba — *Paxillopsis tricholoma*

Szögletespórás gombák — Rhodophyllus

26. tábla

Különféle méretű, rózsaszínes, hússzínű lemezeikről felismerhető gombák. A lemezek a tönkhöz hozzánőttek vagy lefutók. A kalap gyakran selymes fényű és vékony húsu. A tönk húsa rostosan szálakra foszló. Talajontermő gombák.

A szögletespórás gombák határozókulcsa

- 1 a** A kalapon vagy a tönkön többnyire élénk sárga, zöld, vagy kék szín látható **2**
- b** Sem a kalapon, sem a tönkön nincs élénk sárga, zöld vagy kék szín, legfeljebb a kalap kissé zöldesszürkés vagy barnássárgás **3**
- 2 a** A kalap vagy a tönk színe többé-kevésbé kék, kékesszürke, lilásszürke, feketés-kék, néha barna.

A kalap 0,5—6 cm széles, félgömbalakú, kúpalakú vagy töleséres. Színe különféle kék, lila, szürke vagy fekete, néha barna. Felülete gyakran szálas, pikkelyes. A lemezek kezdetben lehetnek fehéresek, később

kékesek, szürkésék, végül vörösesek. A tönk 2—8 cm hosszú. Erdei lombosfák tövéén, tuskóján vagy korhadó faanyagán, nedves mohás helyeken, továbbá nedves füves helyeken, réteken, legelőkön is, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Kékes pitykegomba — *Rhodophyllus chalybeus*

b A kalap és a tönk inkább élénk sárgászöld, szürkészöld.

A kalap 1—4 cm széles, kúposan domború vagy tölcéses; zöld, sárgászöld, barnászöld vagy szürkészöld; gyakran sötétebb szálaktól csíkos. A lemezek lehetnek a tönkre lefutók is; sárgás, zöldes, végül vöröses színűek. A tönk 1—8 cm hosszú; többnyire sárga, sárgászöld vagy kékeszöld. Erdei füves helyeken, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Zöldes pitykegomba — *Rhodophyllus incanus*

3 a A kalap és a tönk többnyire inkább feketés színű. A kalap felülete nem selymesen fényes, hanem többé-kevésbé szemcsés-pikkelyes. A tönk felül többnyire feketén pontozott.

Részletes leírása a 2a alatt.

Kékes pitykegomba — *Rhodophyllus chalybeus*

b A kalap és a tönk színe világosabb; szürke, fehéres, sárgás, barnás, legfeljebb sötétbarna. A kalap felülete csupasz, selymesen fényes. A tönk nem feketén pontozott . . . 4

4 a Apró gomba; a kalap többnyire csak 1—2 cm széles és mélyen tölcéses.

A kalap 0,5—3 cm széles; sötétbarna vagy szürke színű; gyakran sugaras csíkos. A lemezek a tönkre lefutók; fehéresek, barnásak, végül vörösesek. A tönk 1—3 cm hosszú; lefelé vékonyodó, sötétbarna, szürke színű. Füves helyeken: réten, mezőn, legelőn, kertekben, útszéleken, sőt üvegházakban is, tavasztól őszig terem. Nem gyakori.

Sötét köldökögomba — *Rhodophyllus parkensis*

b Nem apró termetű, a kalap átlag 3—8 cm széles; alakja ritkán tölcéses, többnyire inkább domború, kúpalakú 5

5 a A kalap többnyire hegyesen kúpos, közepén csúcsos, ritkán tölcéses; széle többnyire erősen bordás. A tönk vékony (vastagsága átlag 3—5 mm); színe barna, barnásszürke, sárgásszürke.

A kalap 1—6 cm széles; különféle barna, vörösbarna, szürkésbarna, zöldesbarna, szárazon világosabb: sárgásszürkés. A lemezek olykor kissé a tönkre lefutók; fehéres, sárgás, barnás, szürkés, végül vöröses

színűek. A tönk 2—16 cm hosszú, gyakran felfelé vékonyodó. A gomba többnyire lisztszagú, vagy kellemetlen szagú. Mohás erdőtalajon, tisztásokon, réten, legelőn, korhadó faanyagon, lombon vagy fű között egyaránt előfordul és tavasztól késő őszig terem. Gyakori.

Mezei kupakgomba — *Rhodophyllus pascuus*

- b** A kalap csak domborúan, tompán kúpos, de közepén többnyire csúcsos; széle legfeljebb kissé bordás. A tönk kissé vastagabb (átlag 5—10 mm), színe szürke, barnás-szürke.

A kalap 2—8 cm széles; sötétbarna, de szürkésárgásra kifakulhat. A lemezek fehéresek, szürkésbarnák, végül szürkésvörösek. A tönk 2—8 cm hosszú. Lehet lisztszagú és lisztízű is. Réteken és erdei füves helyeken, gyakran seregesen, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Fényes pitykegomba — *Rhodophyllus sericeus*

- c** Hasonlít a fényes pitykegombához, de nagyobb termetű és inkább vörösesebarna, lilásbarna színű.

Sötétlemezű döggomba — *Rhodophyllus porphyrophaeus*

- d** A kalap alig kúpos, inkább domború vagy lapos; széle nem bordás. A tönk vastagabb (átlag 5—25 mm); színe fehéres, halvány **6**

- 6 a** A kalap szürkés, szürkésbarna, zöldesszürke, sárgásszürke vagy barna. A lemezek kezdetben (a fiatal gombán) fehéres színűek, de hamarosan vörösre változnak.

A kalap 3—12 cm széles; többnyire sugarasan szálcsíkos, és lehet olykor táblásan felrepedező vagy behasadozó is. A lemezek néha kissé lefutók. A tönk 4—11 cm hosszú, gyakran szálasan csíkos, rostosan hasadozó. A gomba többé-kevésbé erősen, olykor kellemetlenül lisztszagú és lisztízű. Kertekben, bokros helyeken, erdőszéleken, olykor csoportosan, főként kora tavasszal terem. Gyakori. Ehető, de csekély értékű.

Tövisaljgomba — *Rhodophyllus clypeatus*

- b** Hasonlít a tövisaljgombához, de kisebb termetű, gyakran lúgszagú, klórszagú. Erdőben, nyáron és ősszel terem. Ártalmas lehet.

Lúgszagú döggomba — *Rhodophyllus nidorosus*

- c** A kalap inkább fehéres, sárgás, halványbarnás, halvány-szürkés. A lemezek kezdetben (a fiatal gombán) sárgás színűek, és csak később válnak vörösessé.

A kalap 5—16 cm széles. Felülete finoman sugarasan szálás. A tönk 5—16 cm hosszú, többnyire vastag (1—4 cm) szálás-rostosan hasadozó. A gomba többnyire kellemetlen (romlott lisztre vagy romlott retekre emlékeztető) szagú és ízű. Lomberdőkben, árnyékos, bokros helyeken, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Mérgező.

Nagy döggomba — *Rhodophyllus lividus*

Csengettyűgombák — *Pluteus*

26. tábla

Közepes és kistermetű, rózsaszínű, hússzínű lemezű gombák. Jellegzetességük, hogy a tönk a kalappal nincs szorosan összenőve és abból csuklószerűen kifordítható. A lemezek a tönknél felkanyarodók. Főként fán termő és többnyire magányosan növő gombák.

A csengettyűgombák határozókulcsa

1 a A kalap élénksárga, barnássárga, narancsszínű vagy piros.

A kalap 2—7 cm széles. A lemezek először fehérek, majd rózsaszínűek, vörösesek, de többnyire helyenként citromsárga színűek. A tönk 5—10 cm hosszú; fehér, sárgás, barnás, alul gyakran rozsdabarnás. Erdei lombosfák és fenyőfák tönkjén, tuskóján, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Sárga csengettyűgomba — *Pluteus leoninus*

b A kalap nem élénksárga vagy piros színű **2**

2 a A kalap felülete gyakran ráncos-eres, a széle többnyire bordás. A lemezeken és a tönkön olykor sárga szín mutatkozik. A tönk csupasz, nem fedik sötétebb szálak. A gomba húsa többnyire nem tiszta fehér, hanem szürkés, sárgás vagy barnás.

A kalap 1—6 cm széles. Különbféle barna, szürke vagy feketés színű. A lemezek fehérek, kékesfehérek, később vöröses rózsaszínűek, olykor többé-kevésbé sárgák. A tönk 2—8 cm hosszú; fehér, kékesfehér vagy sárga színű. Erdei lombosfák törzsén, tuskóján, gyökerén, vagy korhadó fadarabokon, tavasztól őszig terem. Helyenként gyakori.

Sárgalábú csengettyűgomba — *Pluteus nanus*

- b** A kalap többnyire nem ráncos-eres, a széle sohasem bordás. A lemezeken és a tönkön sárga szín soha sincsen. A tönköt többnyire sötétebb szálak fedik. A gomba húsa tiszta fehér.

A kalap 4—18 cm széles. Különféle barna, szürke, feketés, sárgás vagy fehéres színű, sőt néha sötétebb pikkelyektől tarka is lehet; felülete többnyire selymesen fénylő. A lemezek sokáig fehérek, csak lassan változnak rózsaszínesre, vörösesre. A tönk 4—18 cm hosszú, fehéres, barnás. Lombosfák és fenyőfák törzsén, tuskóján, gyökerén, vagy korhadó anyagán, tavasztól késő őszig terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Változékony csengettyűgomba — *Pluteus cervinus*

B o c s k o r o s g o m b á k — V o l v a r i a

27. tábla

Bocskoros tönkű, rózsaszínes, hússzínű lemezű, fehéres, barnás, szürkés színű gombák. A kalap gyakran ragadós. A tönk megnyúlt, a kalapból csuklószerűen kifordítható. A gomba húsa puha, vizenyős.

A b o c s k o r o s g o m b á k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 a** Aprótermetű; a kalap csak 1—2 cm széles.

A kalap színe fehér, a közepén lehet kissé sárgás is. A tönk 1—4 cm hosszú, fehér. Utak mentén, kertekben, mezőkön, fű között, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Apró bocskorosgomba — *Volvaria pusilla*

- b** Nem aprótermetű; a kalap 2 cm-nél mindig nagyobb **2**

- 2 a** A kalap felülete csupas�, ragadós, szárazon fényes.

A kalap 6—14 cm széles; fehér, sárgásfehér, szürkésfehér, néha lehet többé-kevésbé szürkésbarna is. A lemezek végül kissé megbarnulhatnak. A tönk 8—20 cm hosszú, felfelé vékonyodó, fehér, barnásfehér színű. Kertekben, utak szélén, ligetekben, korhadó anyagokat tartalmazó talajon, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Ragadós bocskorosgomba — *Volvaria speciosa*

- b** A kalap felülete nem ragadós és nem csupas�, hanem pelyhes, szálas, nemezes vagy pikkelyes **3**

3 a A kalap igen nagy, 8—20 cm széles, színe fehér, sárgás vagy szürkés. Élő vagy elhalt lombos fák törzsén, tövén, vagy tuskóján, nyáron és ősszel terem.

A tönk 8—16 cm hosszú, fehér. Bocskora igen nagy, feltűnő. Nem gyakori. Jóízű ehető gomba.

Óriás bocskorosgomba — *Volvaria bombycina*

b A kalap nem olyan nagy, 2—10 cm széles; színe feketés-szürkés, gyakran csíkosan tarka. Mohás erdőtalajon, trágyás helyeken, nyáron és ősszel terem.

A lemezek színe végül lehet barnásvöröses is. A tönk 5—12 cm hosszú, fehér. Bocskora kívül többnyire barnásszürke színű. Nem gyakori.

Csíkos bocskorosgomba — *Volvaria volvacea*

Galócák — Amanita

27., 28. tábla

Nagyobb termetű, különféle színű, de többnyire fehéresen pettyes kalapú gombák. A tönkön általában gallér és bocskor van; bocskor helyett egyes fajoknál párkányszerűen elálló peremet vagy durva pikkelyeket találunk. A tönk és a lemezek fehérek (kivételesen élénksárgák). A gomba húsa puha, vizenyős. Jellegzetesen erdei talajon teremnek.

A galócák határozókulcsa

1 a A tönk és a lemezek színe élénksárga.

A kalap 6—20 cm széles; piros, narancsszínű, vörössárga. A tönk 8—16 cm hosszú. A fiatal gombát körülvevő burok a tönk tövén nagy fehér bocskor alakjában marad meg. Főként déli fekvésű lomberdőben, nyáron terem. Helyenként gyakori. Jóízű ehető gomba.

Császárgomba — *Amanita caesarea*

b A tönk és a lemezek színe fehér; kivételesen lehet sárgás vagy zöldes árnyalatú is, de nem élénksárga **2**

2 a A fiatal gombát körülvevő fehér burok a tönk tövén feltűnő nagy bocskor alakjában marad meg. A kalap felületén nincsenek pettyek, legfeljebb egy-egy nagyobb burokdarab **3**

b A tönk tövén a burok csak rücskös pikkelyek vagy keskeny párkányszerű perem alakjában marad meg. A kalap felülete többnyire jellegzetesen pettyes: a kalap színénél világosabb, többnyire könnyen letörölhető pettyekkel díszített 4

c A tönk tövén a burok csak rücskös pikkelyek, övszerű kidudorodások alakjában marad meg. A kalap felülete csupas, vagy nagyobb kockás pikkelyekkel díszített.

A kalap 6—30 cm széles, erősen domború és vastag húsú; színe fehér, fehéres, szürkés, széle feltűnően pelyhes-rojtos. A tönk 7—25 cm hosszú, alul répaszerűen megvastagodott. Lomberdőben vagy magányos lombosfák alatt, nyáron és kora ősszel terem. Nem gyakori.

Cafrangos galóca — *Amanita strobiliformis*

3 a A tönk galléros. A kalap széle nem bordás.

A kalap 5—15 cm széles; színe olajzöld, sárgászöld, citromsárga vagy fehéres, selymesen fényes; a tönk 8—16 cm hosszú; színe fehér, de lehet zöldesen tarka is. A gombának jellegzetes, nem kellemetlen szaga van. Lomberdőkben, nyár elejétől késő őszig terem. Helyenként gyakori, igen erősen mérgező.

Gyilkos galóca — *Amanita phalloides*

b A gyilkos galócahoz hasonlít, de tiszta fehér, kalapja többnyire ragadós. Igen erősen mérgező.

Ragadós galóca — *Amanita verna*

c A tönkön gallér nincsen. A kalap széle feltűnően bordás.

A kalap 4—15 cm széles; szürke, barna, rozsdasárga vagy fehér; selymesen fényes. A tönk 7—30 cm hosszú; fehér, de lehet olykor kissé szürkés vagy sárgás is. Lomb- és fenyőerdőben, tisztásokon, bokros helyeken, nyár elejétől késő őszig terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Selyemgomba — *Amanita vaginata*

4 a A kalap élénkvrös, vörösesbarna, barna, sárgásbarna, sárgásszürke, barnásszürke, zöldesszürke vagy szürke; többnyire sűrűn álló pettyekkel díszített 7

b A kalap vörössárga, sárga, zöldessárga, halványzöld vagy fehéres; többnyire csak kevesebb, vagy csak ritkábban álló pettyekkel díszített 5

5 a A kalap széle nem vagy alig bordás; zöldessárga, citromsárga, halványzöld vagy fehéres; a kalapon levő pettyek színe inkább sárgásbarnás.

A kalap 5—10 cm széles, többnyire lapos. A tönk 7—12 cm hosszú; tövén a bocskor csak párkányszerű perem alakjában marad meg. A gomba többnyire kissé retekszagú. Főleg fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Citromszínű galóca — *Amanita citrina*

- b** A kalap széle bordás; színe vörössesárga, sárga, barnás-sárga; a kalapon levő pettyek színe inkább fehéres **6**
- 6 a** A tönk töve kiálló pikkelyektől rücskös. A fejlett gallér bordásan rovátkolt.

Részletes leírása a 8c alatt.

Légyölő galóca — *Amanita muscaria*

- b** A tönk tövén párkányszerű perem van. A gallér nem rovátkolt, olykor gyengén fejlett, sőt hiányozhat is.

A kalap 5—12 cm széles. A tönk 5—12 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben, főleg nyáron terem. Nem gyakori.

Sárga galóca — *Amanita junquillea*

- 7 a** A burok a tönk tövén csak rücskösség, kiálló pikkelyek alakjában marad meg. A tönkön fejlett, rovátkolt gallér van **8**
- b** A burok a tönk tövén párkányszerű, övszerű perem alakjában marad meg. A tönkön a gallér nem rovátkolt, olykor gyengén fejlett, sőt hiányozhat is.

A kalap 6—15 cm széles; színe barna, feketésbarna, szürkésbarna, halvány barnás; széle bordás. A lemezek színe fehér. A tönk 6—15 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Mérgező.

Párducgalóca — *Amanita pantherina*

- 8 a** A kalap többé-kevésbé szürke; barnásszürke, szürke, zöldesszürke, sárgásszürke. A gomba húsa fehér vagy kissé megbarnuló.

A kalap 5—20 cm széles; széle többnyire kissé bordás. A lemezek fehérek, néha kissé megbarnulók. A tönk 6—20 cm hosszú; fehér, szürkésfehér. Lomb- és fenyőerdőben, bokros helyeken, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Szürke galóca — *Amanita spissa*

- b** A kalap többnyire többé-kevésbé vörös: vörösesbarnás, vörösesokker, halvány vörös. A gomba húsa többé-kevésbé megvörösödő.

A kalap 5—30 cm széles; széle többnyire kissé bordás. A lemezek fehérek, de érintésre, sérülésre többnyire megvörösödők. A tönk 6—30 cm hosszú: fehér, vörösesbarnás. Lomb- és fenyőerdőben, bokros helyeken, tavasztól késő őszig terem. Igen gyakori. Jóízű ehető gomba.

Piruló galéca — *Amanita rubescens*

- c** A kalap többnyire élénkvröös: piros, narancsszínű, vöröses-sárga, néha azonban lehet barnássárga is. A gomba húsa fehér és nem változik.

A kalap 8—30 cm széles, széle többnyire bordás. Felületén a pettyek részben vagy teljesen hiányozhatnak. A lemezek fehérek, sárgás-fehérek. A tönk 7—25 cm hosszú; fehér, olykor citromsárgás árnyalattal. Fenyvesben, ritkábban lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Kissé mérgező.

Légýölő galéca — *Amanita muscaria*

Özlábgombák — *Lepiota*

29. tábla

Igen különféle méretű, fehér, barna, vöröses színű, rendszeren sötétebben pikkelyes kalapú gombák. A kalap többnyire kúpalakú. A lemezek fehérek, fehéresek. A tönk megnyúlt, csöves, a kalapból gyakran csuklószerűen kifordítható és többnyire galléros. A gallér a nagyobb termetű fajoknál gyűrűszerű, elmozdítható.

Az özlábgombák határozókulcsa

- 1 a** A gallér a tönkön elmozdítható gyűrű. A tönk a kalapból csuklósan kifordítható. A lemezek a tönk körül porcos gyűrűben összenöttek. Általában nagyobb termetűek (a kalap többnyire 10—15 cm széles) **2**
- b** A gallér nem elmozdítható gyűrű, vagy nincs is gallér. A tönk a kalapból csuklósan többnyire nem fordítható ki. A lemezek nem nőttek gyűrűben össze. Nem annyira nagyméretűek (a kalap többnyire 3—10 cm széles) **4**
- 2 a** a gomba húsa kettévágva vagy eltörve vöröstre, sárgás-vöröstre változik.

A kalap 7—18 cm széles; kezdetben tojásalakú, később kúpalakú, végül lapos; színe fehéres, szürkés, halványbarnás; felülete táblásan, csere-

pesen felszakadozó nagy, barna pikkelyektől tarka. A kalap közepe egyszínű barna. A lemezek sérülésre megvörösödők. A tönk 7—20 cm hosszú, lefelé vastagodó, alul gumós; fehéres-szürkés. Erdőkben, kertekben, árnyékos helyeken, főleg ősszel terem. Helyenként gyakori. Jóízű ehető gomba.

Piruló őzlábgomba — *Lepiota rhacodes*

b A gomba húsa nem vörösödik meg, fehér marad vagy halványbarnásra változik **3**

3 a A kalap fehéres alapon nagy, barna, barnás pikkelyektől tarka.

A kalap 10—30 cm széles; kezdetben tojásalakú, később kúpalakú, végül lapos, de a közepén kis kiálló csúcs marad. A kalap közepe egyszínű, barna. A lemezek fehérek, de néha lehetnek vörösesbarnán foltosak is. A tönk 10—30 cm hosszú, lefelé vastagodó, alul gumós; fehéres vagy barnafoltos, tarka. Lomberdők szélén, akácokban, bokros helyeken, nyár elejétől késő őszig terem. Igen gyakori. Jóízű ehető gomba.

Nagy őzlábgomba — *Lepiota procera*

b A nagy őzlábgombához hasonlít, de kisebb termetű és halványabb színű.

Karcsú őzlábgomba — *Lepiota gracilentia*

c A kalap nem annyira tarka, egyszínű fehéres vagy fehéres alapon, fehéresbarnás apró szemcsékkel fedett.

Bővebb leírása a 6b alatt.

Csipkés őzlábgomba — *Lepiota excoriata*

4 a A kalap felülete felálló, tüskés pikkelyekkel fedett.

A kalap 5—15 cm széles, félgömbalakú, kúpalakú, végül lapos; színe különféle barna. A lemezek fehéresek, végül esetleg barnásak. A tönk 5—12 cm hosszú, alul gumós; színe felül fehér, alul barnás. A gombának kellemetlen, rossz szaga van. Erdőkben, bokros, árnyékos helyeken, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Tüskés őzlábgomba — *Lepiota acutesquamosa*

b A kalap felülete nem tüskés pikkelyekkel fedett **5**

5 a A tönk felső része más, mint az alsó; fölül többnyire sima és csupasz, alul ellenben sűrűn szemcsés, pikkelyes, pelyhes; az alsó részből mint egy tokból kiáll a felső rész. A gallér tölcészerűen felálló vagy hiányzik **9**

b A tönk alsó része nem tokszerű, megegyezik a felső részével; nem pikkelyes, nem szemcsés, nem pelyhes. A gallér

többnyire szabályos, lelógó vagy pelyhes és övszerű, ritkán felálló, néha hiányozhat is 6

- 6 a** A kalap 5—12 cm széles, felülete csupasz, legfeljebb szálkás-szemcsés, aprón pikkelyes. A tönk a kalapból csuklósan kifordítható.

A kalap félgömbalakú, végül lapos; színe fehér, sárgásfehér. A lemezek fehérek, sárgásfehérek, végül többnyire halvány rózsaszínűre változnak. A tönk 6—12 cm hosszú; fehéres, sárgásfehér. A gomba húsa fehér. Kertekben, szántókon, réteken, legelőkön, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Tarló őzlábomba — *Lepiota naucina*

- b** A tarló őzlábombához hasonlít, de kalapja barnásabb színű, pikkelyesebb és a kalap széle csipkésen rojtos.

Csipkés őzlábomba — *Lepiota excoriata*

- c** A kalap csak 2—4 cm széles; felülete csupasz. A tönk a kalapból csuklósan nem fordítható ki.

A kalap félgömbalakú, kúpalakú, végül lapos. Az egész gomba fehér színű. A tönk 2—8 cm hosszú. Fűves helyeken, ősszel terem. Nem gyakori.

Cingár őzlábombácska — *Lepiota serena*

- d** A kalap felülete pikkelyekkel vagy nagyobb szemcsékkal díszített, amelyek rendszeren sötétebb színűek a kalap alapszínénél 7

- 7 a** A gallér pelyhes, övszerű vagy hiányzik. A tönk felülete a gallértól lefelé többnyire pelyhes, gyapjas. A kalap színe fehéres, sárgás, sárgásbarna, széle többnyire csipkés, pelyhes, cafrangos.

A kalap 3—8 cm széles; kúpalakú, végül lapos, de középen kissé csúcsos maradhat. A lemezek fehéresek, később sárgásak. A tönk 5—12 cm hosszú, fehéres. A gomba többnyire reteksgagú. Erdőben, bokros-kertes helyeken, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Gyapjas őzlábomba — *Lepiota clypeolaria*

- b** A gyapjas őzlábombához hasonló, de kalapja alig pikkelyes és az egész gomba tiszta fehér színű.

Reteksgagú őzlábomba — *Lepiota erminea*

- c** A gallér nem pelyhes, övszerű, hanem hártvás, lelógó, ritkán felálló vagy hiányzik. A tönk felülete csupasz vagy

kissé pikkelyes. A kalap színe vöröses, vörösesbarnás, barnás, barna, széle sohasem csipkés vagy cafrangos .. **8**

8 a A gomba feltűnően rossz szagú.

A kalap 1—5 cm széles, kúpalakú, végül lapos; fehéres alapon barna, vörösbarna pikkelyéktől tarka; a kalap közepe egyszínű barna. A lemezek fehérek. A tönk 2—6 cm hosszú; fehéres. Erdőkben, erdőszéleken, útszéleken, füves-bokros helyeken, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Büdös őzlábgomba — *Lepiota cristata*

b A gombának feltűnő szaga nincsen.

A kalap 1—7 cm széles, félgömbalakú, kúpalakú, végül lapos; fehéres, barnás vagy halvány vöröses alapon apró, vörösesbarnás, barnás, barna színű pikkelyekkel, szemcsékkel fedett. A lemezek fehérek vagy kissé barnásak. A tönk 2—6 cm hosszú, fehéres, vöröses színű. A gomba húsa többnyire kissé megvörösödik. Erdőben, erdőszéleken, útszéleken, kertekben, árnyékos-bokros füves helyeken, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Erősen mérgező.

Vörhenyes őzlábgomba — *Lepiota helveola*

9 a A kalap és a tönk felülete szemcsés; színe vörösesbarnás, rozsdasárgás.

A kalap 2—7 cm széles, domború, végül lapos. A lemezek sárgásfehérek. A tönk 4—9 cm hosszú, fölül csupasz és fehéres színű. A gomba olykor kissé rossz szagú. Főként fenyőerdőben, fű között, ősszel terem. Nem gyakori.

Rozsdás őzlábgomba — *Lepiota granulosa*

b A kalap és a tönk felülete pelyhes, pikkelyes; színe fehér, sárgás, sárgásbarna.

Részletes leírása 7a alatt.

Gyapjas őzlábgomba — *Lepiota clypeolaria*

Pereszkegombák — *Tricholoma*

30.—32. tábla

Főként nagy vagy középtermetű gombák, amelyek húsa különösen a tönkben rostos. A lemezek tönkhöz nőttek vagy felkanyarodók, esetleg kissé lefutók; színük fehér, szürkés, sárgás, sárga, esetleg lila,

A pereszkegombák határozókulcsa

- 1 a** Fán termők 2
b Talajon termők 3
2 a A fák tövén terem, csoportosan. A kalap szürke, barna; felülete csupasz. A tönk felülete nem nemezes.

A kalap 5—15 cm széles. Széle eleinte aláhajló. A lemezek fehérek, fehéresek. A tönk 5—20 cm hosszú; színe fehér, fehéres, ritkábban alul szürkés vagy barnás. A gomba húsa fehér, fehéres; lisztszagú vagy szagtalan. Erdőkben, ligetekben és nyiltabb helyeken, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Csoportos pereszke — *Tricholoma conglobatum*

- b** Gyakran magasan a fák törzsén terem. A kalap fehéres, okkeres, barnásokker, néha barna: csupasz. A tönk legalább alul nemezes.

A kalap 7—30 cm széles: gyakran kajla, azaz a tönk nem a közepén ered; felülete lehet kockásan repedezett. A lemezek fehérek, fehéresek. A tönk 5—9 cm hosszú; fehér, fehéres. Lombosfák törzsén, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Laskapereszke — *Tricholoma ulmarium*

- c** Fenyőfatönkön terem. A kalapot és tönköt sárga alapon bíborszínű bársonyosság, nemezeség borítja, amely később felszakad apró pikkelyekre, vagy a kalap és a tönk barnás-bíborszínű.

A kalap 5—12 cm széles; a tönk 4—8 cm hosszú. A lemezek élénksárgák; élük többé-kevésbé fűrészkes. A gomba húsa sárga. Nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Bársonyos pereszke — *Tricholoma rutilans*

- 3 a** A gomba ánizsszagú.

Részletes leírása a 136. oldalon.

Ánizsszagú zöld tölcsergomba — *Clitocybe odora*

- b** A gomba nem ánizsszagú. 4
4 a A kalap többé-kevésbé sárga, zöld színű 5
b A kalap vagy a lemezek ibolya-, lila-, rózsaszínűek, világos hússzínűek 9

- c A kalap narancsszínű, vörös, barnászvörös, vörösbarna 11
 d A kalap fehér, fehéres, okkerszínű, barnásokker színű, vöröses okkerszínű 13
 e A kalap szürke, barna színű 19

5 a A gomba erősen kellemetlen szagú.

Az egész gomba kénsárga. A kalap 3—8 cm széles; a tönk 4—10 cm hosszú. Főként lomberdőben, különösen ősszel terem. Nem gyakori.

Büdös pereszke — *Tricholoma sulphureum*

b A gomba nem kellemetlen szagú 6

6 a A tönköt bizonyos magasságig durva pikkelyek, pelyhek borítják.

A kalap 5—12 cm széles; világossárga, zöldessárga, barnássárga, fehéres; pereme lehet csipkés, fátyolos. A lemezek fehéresek, sárgásak. A tönk 4—7 cm hosszú; fehéres, sárgás. Réten, füves akácokban, fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Pikkelyes pereszke — *Tricholoma luteovirens*

b A tönköt nem borítják durva pikkelyek, legfeljebb apró pikkelykék 7

7 a A gomba húsa a tönkben hamarosan vagy egy idő után megvörösödik.

A kalap 4—10 cm széles; színe szürkészöld vagy barnászöld (de lehet barna, feketés, vörösesokker vagy hálvány okker is); felülete csupasz, de lehet szálás, pikkelyes, repedezett is. A lemezek fehéresek. A tönk 4—8 cm hosszú; színe fehéres; felülete lehet szálás, pikkelyes. A gomba néha szappanszagú. Lomb- és fenyőerdőben, főleg ősszel terem. Helyenként gyakori.

Szappanszagú pereszke — *Tricholoma saponaceum*

b A gomba húsa a tönkben nem vörösödik meg 8

8 a A gomba húsa nem keserű.

A kalap 3—10 cm széles; sárga, zöldes, közepén lehet barnás és pikkelyes. A lemezek fehérek, sárgák, zöldesek. A tönk 4—7 cm hosszú; fehéres, sárga, zöldessárga. Lehet lisztszagú. Főként fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Sárgászöld pereszke — *Tricholoma equestre*

b A gomba húsa keserű.

A gomba hasonló a sárgászöld pereszkéhez, csupán keserű ízével és abban tér el, hogy a kalap felületét sugarasan elrendezett hosszú szálak borítják.

Sárgászöld keserűpereszke — *Tricholoma sejunctum*

9 a A gomba virágillatú (ibolya, nőszirm szagára emlékeztető).

A kalap 4—14 cm széles; halvány hússzínű, világosokker kevés hússzínű árnyalattal (lehet barnásokker). A lemezek fehéresből a kalap színére változók. A tönk 4—8 cm hosszú; fehéres vagy többé-kevésbé olyan színű, mint a kalap: felülete többé-kevésbé szálás, felül szemcsés. Erdők szélén, gyakran kőrisfák alatt, hegyi legelőkön, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Szagos pereszke — *Tricholoma irinum*

b A gomba lisztszagú.

A kalap 5—10 cm széles; hússzínű (de lehet okkerszínű, barnás okkerszínű); felülete finoman pelyhes; széle hullámos és aláhajló. A lemezek fehéresek vagy a kalapnál halványabb színűek. A tönk 3—7 cm hosszú; fehéres vagy a kalapnál halványabb színű; felül aprón szemcsés. Főként fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Csalóka pereszke — *Tricholoma truncatum*

c A gombának nincs virágillata, sem lisztszaga 10

10 a A lemezek — különösen a fiatal példányoknál — ibolyaszínűek, lilák, de legalább barnás hússzínűek.

A kalap 4—15 cm széles; ibolyaszínű, lilaszínű, barnás hússzínű, barnás. A tönk 3—10 cm hosszú; olyan színű, mint a kalap. Lomb- és fenyőerdőben, erdők szélén, ligeteken, réteken nyáron és ősszel, néha tavasszal terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Lila pereszke — *Tricholoma nudum*

b Hasonló a lila pereszkéhez, de csak a tönk ibolyáslila.

A kalap és a lemezek fehéresek, szürkésfehéresek, világos okkerszínűek. Jóízű ehető gomba.

Lilatönkű pereszke — *Tricholoma personatum*

c Hasonló a lila pereszkéhez, de kisebb termetű (a kalap 2—5 cm széles) és a lemezek mindig fehérek, fehéresek. Csak a kalap és a tönk ibolyaszínű, lila, rózsaszínű, világos hússzínű.

Ibolyás pereszke — *Tricholoma ionides*

11 a A tönknek peremes gumója van.

A kalap 5—10 cm széles; barnásvörös, vörösesbarna (lehet barnásokker színű is). A lemezek fehérek, okkeresek, barnásak. A tönk 5—7 cm hosszú; fehéres, barnásvöröses; eleinte a kalappal pókhálós fátyol köti össze; amelynek maradványai később is megtalálhatók. Főként fenyőerdőben, nyár végén és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Gumós pereszke — *Tricholoma bulbigerum*

b A tönknek nincs peremes gumója **12**

12 a A kalap narancsszínű, barnás narancsszínű. A tönkön körkörösén elhelyezett narancsszínű pikkelyek vannak.

A kalap 4—10 cm széles; felülete pikkelyes, gyakran ragadós. A lemezek fehérek, fehéresek. A tönk 4—8 cm hosszú. A gomba húsa lisztszagú és lisztízű. Fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Narancssárga övespereszke — *Tricholoma aurantium*

b A kalap barnásvörös, vörösbarna színű. A tönkön vagy gallér van, vagy alulról felfelé bizonyos magasságig vörösbarna; szálas, pikkelyes, vagy pedig csupasz.

A kalap 5—10 cm széles; gyakran ragadós. A lemezek fehérek, ritkábban sárgásak; vörösfoltosságra hajlamosak. A tönk 4—8 cm hosszú. A gomba húsa többnyire lisztszagú és lisztízű vagy többé-kevésbé keserű. Főként fenyőfák és nyárfák alatt, nyár végén és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Kesernyés pereszke — *Tricholoma albobrunneum*

13 a A gomba húsa a tönkben hamarosan vagy egy idő után megvörösödik.

A kalap halvány okkerszínű, vöröses okkerszínű (lehet szürkészöld, barnászöld, barna, feketés is).

Részletes leírása 7a alatt.

Szappanszagú pereszke — *Tricholoma saponaceum*

b A gomba húsa a tönkben nem vörösödik meg **14**

14 a A tönknek peremes gumója van.

Részletes leírása 11a alatt.

Gumós pereszke — *Tricholoma bulbigerum*

b A tönknek nincs peremes gumója **15**

15 a A gomba húsa keserű vagy csípős ízű **16**

- b A gomba húsa nem keserű, nem csípős ízű 17
- 16 a A gomba húsa keserű ízű. A kalap főként a szélén nemezes; színe sárgásfehér, világos barnásokker.

A kalap 6—12 cm széles; a széle többnyire begöngyölt és lehet bordás. A lemezek fehérek, sárgásak, esetleg vörösfoltosak és végül vörösesek is. A tönk 6—8 cm hosszú; olyan színű, mint a kalap. Lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Keserű fakópereszke — *Tricholoma acerbum*

- b A gomba húsának csípős-keserű utóíze van. A kalap 3—10 cm széles; csupasz, nem nemezes; színe sokáig fehér, később világos okker.

A lemezek fehérek. A tönk 5—10 cm hosszú; fehér; gyakran lefelé elvékonyodó. A gomba kellemetlen- vagy lisztszagú. Lomberdőben, ősszel terem. Helyenként gyakori.

Csípős fehér pereszke — *Tricholoma album*

- 17 a A tönkön, különösen eleinte, gallér van.

A kalap 3—5 cm széles; fehér, később kissé barnás is lehet. A lemezek fehérek. A tönk 3—5 cm hosszú; alul kihegyesedő is lehet; fehér. A gomba erősen lisztszagú. Erdőben, mezőn és legelőn, főként ősszel terem. Nem gyakori.

Gyűrűs pereszke — *Tricholoma constrictum*

- b A tönkön nincs gallér, hanem bizonyos magasságig durva pikkelyek, pelyhek borítják.

Részletes leírása a 6a alatt.

Pikkelyes pereszke — *Tricholoma luteovirens*

- c A tönkön sem gallér, sem durva pikkelyek nincsenek 18
- 18 a A gomba húsa virágillatú, nyáron és ősszel terem.

Részletes leírása 9a alatt.

Szagos pereszke — *Tricholoma irinum*

- b A gomba lisztszagú, tavasszal és nyár elején terem.

A kalap 4—15 cm széles; fehér, fehéresokker, okker színű. A lemezek fehérek, okkeresek. A tönk 4—7 cm hosszú; fehér, fehéres. Erdőkben, erdők szélén, füves helyeken, fák alatt terem. Helyenként gyakori. Jóízű ehető gomba.

Májusi pereszke — *Tricholoma Georgii*

c A gomba húsa lisztszagú. A gomba nyáron és ősszel terem.

Részletes leírása 9b alatt.

Csalóka pereszke — *Tricholoma truncatum*

19 a A gomba húsa a tönkben hamarosan vagy egy idő után megvörösödik.

Részletes leírása 7a alatt.

Szappanszagú pereszke — *Tricholoma saponaceum*

b A gomba húsa a tönkben többé-kevésbé barna vagy megbarnul.

A kalap 3—15 cm széles; színe világosabb vagy sötétebb szürke, barna, feketés. A lemezek többnyire fehérek, ritkábban okkerszínűek. A tönk 2—9 cm hosszú; színe fehér vagy olyan mint a kalap színe; felülete többé-kevésbé szálas, hosszant csikos. A gomba húsa gyakran lisztszagú. Erdőben, kertekben, mezőn, legelőn, tavasztól ősz végéig terem. Gyakori. Ehető.

Változékonny pereszke — *Tricholoma melaleucum*

c A gomba húsa és a lemezek megszurkülnek, megfekednek.

A kalap 3—10 cm széles; világosabb vagy sötétebb szürke, barna, feketésbarna. A tönk 3—9 cm hosszú, fehéres, majd többé-kevésbé szürke, barna. A gomba gyakran rossz szagú. Főként fenyőerdőben, ősszel terem. Nem gyakori.

Foltosodó pereszke — *Tricholoma semitale*

d A gomba húsának és lemezeinek színe változatlan marad 20

20 a A lemezek igen szélesek (1—3 cm). A tönk tövén gyökérszerű micéliumkötegek erednek.

Részletes leírása a 129. oldalon.

Széleslemezű fülőke — *Collybia platyphylla*

b A lemezek keskenyebbek. A tönk tövén nem erednek gyökérszerű micéliumkötegek 21

21 a Csoportosan — csomókban terem. A kalap felülete csak ritkán szálas, pikkelyes, szemcsés.

Részletes leírása 2a alatt.

Csoportos pereszke — *Tricholoma conglobatum*

b Nem terem csoportosan — csomókban. A kalap felülete többnyire szálas, pikkelyes, szemcsés **22**

22 a A kalapot sugarasan elrendezett hosszú szálak borítják.

A kalap 5—15 cm széles; szürke, barna. A lemezek fehéresek, sárgásak. A tönk 4—7 cm hosszú; fehéres, sárgás. A gomba lehet lisztszagú. Főként fenyőerdőben, különösen ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Szürke pereszke — *Tricholoma portentosum*

b A kalap felülete szálas, pikkelyes, szemcsés.

A kalap 3—8 cm széles; szürke, barnásszürke, néha ibolyásszürke; a közepe lehet csaknem fekete is. A lemezek fehérek, fehéresszürkék, lehetnek sárgafoltosak is. A tönk 3—8 cm hosszú; többnyire egyenletesen vastag; fehéres, szürkés; felülete lehet alig szálas, de sűrűn pikkelyes is. A gomba lehet lisztszagú. Főként fenyőerdőben terem, különösen ősszel. Gyakori. Ehető.

Rákízű pereszke — *Tricholoma Terreum*

c A kalap felülete csupasz.

Részletes leírása 19b alatt.

Változékonny pereszke — *Tricholoma melaleucum*

Fülőkegombák — *Collybia*

33., 34. tábla

Inkább kisebb termetű, domború kalapú és vékonyhúsú gombák. Jellegzetességük, hogy tönkjük többnyire lefelé elvékonyodó, gyakran megcsavarodó, sőt lehet gyökérszerűen folytatódó; mindig rostos húsú. A lemezek színe fehér, sárgás vagy szürkés. Egyes fajok csoportos növéské és fántermők.

A fülőkegombák határozókulcsa

1 a A kalap felülete ragadós **2**

b A kalap felülete nem ragadós **3**

2 a A tönk galléros. A kalap fehér, fehéres. Csoportosan, fatörzsön, fatuskón terem.

Az egész gomba fehér, fehéres színű. A kalap 3—10 cm széles. A tönk 4—8 cm hosszú. Erdei lombosfákon, olykor azok gyökerén a talajon, csoportosan, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Gyűrűs fülőke — *Collybia mucida*

- b** A tönk nem galléros, felülete bársonyos. A kalap sárga, rozsdasárga. Csoportosan, fatörzseken, fatuskókon terem.

A kalap 3—13 cm széles. A lemezek világossárgák. A tönk 4—10 cm hosszú; fölül sárgás, alul rozsdavörös, zöldesbarna, feketésbarna. A gomba kissé halszagú. Mindenféle lombosfán, főleg ősszel és télen terem. Gyakori. Ehető.

Téli fülőke — *Collybia velutipes*

- c** A tönk nem galléros, nem bársonyos felületű; a talajban hosszú, gyökérszerű folytatása van. A kalap színe barna, szürkésbarna, zöldesbarna, sárgásbarna. Erdőtalajon, magányosan terem.

A kalap 4—15 cm széles; közepén kissé csúcsos; felülete ráncos, ragadós. (Szárason nem ragadós, de fényes.) A lemezek fehérek, halvány rózsásak. A tönk 8—40 cm hosszú, fehéres, szürkés, barnás, hosszant csíkos. Lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Ehető.

Gyökeres fülőke — *Collybia radicata*

- 3 a** A kalap és a tönk felülete bársonyos.

A kalap 3—7 cm széles; barnás, szürkés, sárgás. A lemezek fehérek. A tönk 7—15 cm hosszú; alul megvastagodott és a talajban gyökérszerűen folytatódik; színe rozsdabarna vagy a kalappal megegyező. Lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Hosszúszárú fülőke — *Collybia longipes*

- b** A kalap és a tönk felülete nem bársonyos 4

- 4 a** A tönk lefelé feltűnően elvékonyodik, dugóbúzászerűen megsavarodó.

Az egész gomba vörösbarna, gesztenyebarna vagy halvány barnás-vöröses színű. A kalap 4—15 cm széles; közepén többnyire csúcsos. A lemezek a kalap színénél kissé világosabb színűek; gyakran foltosodnak. A tönk 5—12 cm hosszú. Erdei lombosfák tövén, tuskóján, gyökerén, csoportosan, tavasztól ősz végéig terem. Gyakori. Ehető.

Vörösbarna fülőke — *Collybia fusipes*

- b** A vörösbarna fülőkéhez hasonlít, de fehéres, halvány-vöröses színű, rosszízű és inkább fenyőfák tövén terem.

Foltos fülőke — *Collybia maculata*

- c A tönk lefelé nem vékonyodik el, nem vagy legfeljebb csak kissé elcsavarodó 5
- 5 a A gomba talajon fekvő vagy a talajba mélyedt fenyőtobozon terem (utóbbi esetben a tönknek hosszú, gyökérszerű folytatása van). A kalap általában csak 1—2 cm széles.

A kalap színe barna, szürkésbarna, sárgásbarna, vörösesbarna. A lemezek fehérek, sárgásszürkék. A tönk 4—7 cm hosszú; barnászörös, rozsdasárga, sárgásbarna. Fenyvesben, ősztől tavaszig terem. Helyenként gyakori.

Toboz fülőke — *Collybia tenacella*

- b A gomba nem fenyőtobozon terem. A kalap általában 2—9 cm széles 6
- 6 a A lemezek színe szürke, szürkés, barnásszürkés.

A kalap 3—7 cm széles; szürke, barnásszürke, feketés. A tönk 3—12 cm hosszú; fehéres, szürkés. A gomba lisztszagú. Főleg fenyvesben, kissé csoportosan, ősszel terem. Nem gyakori.

Szürkelemezű fülőke — *Collybia inolens*

- b A lemezek színe nem szürke, szürkés, hanem fehér, fehéres, sárgás, halványbarnás, barna 7
- c A lemezek színe rózsaszínű, lilás.

Részletes leírása a 133. oldalon.

Retekszagú kígyógomba — *Mycena pura*

- 7 a A tönk felülete hosszában csíkos-ráncos, rostos-szálás 8
- b A tönk felülete nem csíkos-ráncos, nem rostos-szálás, hanem csupasz, sima vagy pelyhes-gyapjas 9
- 8 a A kalap sugarasan szálás-rostos. A lemezek feltűnően szélesek. A tönk tövén gyökérszerűen szétágazó micéliumkötegek vannak.

A kalap 6—15 cm széles; barna, barnásszürke színű. A lemezek fehérek. A tönk 6—13 cm hosszú, fehéres színű. Erdőben, lombosfák tövén, közelében, tavasztól őszig terem. Nem gyakori.

Széleslemezű fülőke — *Collybia platyphylla*

- b A széleslemezű fülőkéhez hasonló, de a kalap felülete nem szálás-rostos, a tönkön micéliumkötegek nincsenek, és a tönk a kalapból csuklósan kifordítható.

Részletes leírása a 113. oldalon

Változékony csengettyűgomba — *Pluteus cervinus*

- c** A kalap felülete nem szálas-rostos. A lemezek nem feltűnően szélesek. A tönk alul bunkószerűen megvastagodott, gyakran lapos, tövén gyökérszerű micéliumkötegek nincsenek.

A kalap 4—9 cm széles, közepén rendszeren kissé csúcsos. Színe különféle: vörösbarna, sárgásbarna, barna, szürkés, zöldesbarna, fehéres, közepén többnyire sötétebb. A lemezek színe fehéres. A tönk 4—7 cm hosszú; vörösbarna, sötétbarna, lehet fehéres is. A gomba kissé dohos, penészsre emlékeztető szagú. Lomb- és fenyőerdők talaján, többnyire seregesen, főleg ősszel terem. Gyakori. Ehető.

Bunkóslábú fülőke — *Collybia butyracea*

- 9 a** A tönk felülete vagy legalább a töve pelyhes, gyapjas, molyhos, nemezes **10**
- b** A tönk csupasz, nem pelyhes, gyapjas, molyhos, nemezes **11**
- 10 a** A tönk végig pelyhes, nemezes. A lemezek színe fehéres, halványbarnás, szürkésrózsás.

Részletes leírása a 132. oldalon.

Pelyhestönkű szegfűgomba — *Marasmius confluens*

- b** A pelyhestönkű szegfűgombához hasonló, de feltűnően rossz szagú.

Részletes leírása a 132. oldalon.

Büdös szegfűgomba — *Marasmius impudicus*

- c** A tönknek csak a töve pelyhes, gyapjas. A lemezek színe sárgás, rozsdabarnás, barnás.

Részletes leírása a 132. oldalon.

Gyapjaslábú szegfűgomba — *Marasmius peronatus*

- 11 a** A tönk színe világos rozsdavörös, rozsdasárga. A gomba nem csoportosan terem.

A kalap 2—6 cm széles; fehéres, okkerszínű, rozsdaszínű, halvány vörösesbarnás. A lemezek fehérek, sárgásfehérek. A tönk 3—8 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben, seregesen, kora tavasztól késő ősziig terem. Igen gyakori. Ehető.

Rozsdásszárú fülőke — *Collybia dryophila*

- b** A tönk színe sötétebb rozsdavörös, barnásvörös, bíborvörös. A gomba csoportosan terem.

A kalap 2—8 cm széles; fehéres, rózsaszínes, okkeres. A lemezek fehérek, rózsaszínesek. A tönk 5—10 cm hosszú. Erdőben, lombosfák tövén, tuskókon, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Csoportos fülöke — *Collybia acervata*

Szegfűgombák — Marasmius

34. tábla

Aprótermetű, domború kalapú, többnyire barnás, fehéres színű, szívós tönkű gombák. Jellegzetességük: ritkánálló lemezeik. A lemezek színe fehér, barnás, sárga. A tönk alul gyakran sötétebb színű: sötét rozsdabarna vagy feketés.

A szegfűgombák határozókulcsa

1 a A kalap többnyire tolcseralakú, köldökös, a lemezek a tönkre lefutók. A kalap és a lemezek többé-kevésbé élénk sárga színűek.

A kalap 1—3 cm széles: élénk sárga, rozsdasárga. A tönk 2—6 cm hosszú: gesztenyebarna, felül sárga. Korhadó fenyőfaanyagon, fenyőtűkön, kissé csoportosan, főleg hegyvidéken, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Sárga szegfűgomba — *Marasmius campanellus*

b A kalap lapos, domború vagy közepén kissé csúcsos. A lemezek nem lefutók. A kalap és a lemezek nem élénk sárga színűek **2**

2 a A gomba feltűnően fokhagyma- vagy hagymaszagú.

A kalap 1—4 cm széles: fehéres okkerszínű, barnás, halványvöröses. A lemezek kissé sűrűnállók: fehéresek, rózsássárgások. A tönk 2—10 cm hosszú; sötét vörösbarna, feketésbarna, de fölül lehet fehéressárgás is. Erdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Fokhagymagomba — *Marasmius scorodonius*

b A gomba szaga más jellegű vagy a gomba szagtalan **3**

3 a Nagyobb termetűek (a kalap átlag 2—5 cm széles). A tönk szívós, merev, kb. 2—6 mm vastag **4**

b Aprótermetűek (a kalap csak néhány milliméter vagy legfeljebb 1—1,5 cm széles). A tönk kemény, de igen vékony (legfeljebb 2 mm vastag), lószőr- vagy drótszálszerű **7**

4 a A kalap (és a tönk felső része is) többnyire fehér, fehéres.

A kalap 1—6 cm széles: fehér, de lehet többé-kevésbé szürkés, rózsás, ibolyás, feketés is. A lemezek fehéresek, sárgásak, ibolyásbarnák. A tönk 3—8 cm hosszú; vörösbarna, lila, feketésszínű, csak felül fehéres. Lomb- és fenyőerdőben, többnyire seregesen, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Ehető.

Változékony szegfűgomba — *Marasmius Wynnei*

b A kalap sohasem fehér, fehéres színű **5**

5 a A tönk végig csupasz, nem pelyhes, nem gypjas. A lemezek ritkánállók.

Az egész gomba halványbarnás, okkeres, olykor vörösesbarnás színű. A kalap 2—5 cm széles. A tönk 4—7 cm hosszú. A gomba jellegzetesen jószagú. Fű között, réten, legelőn, erdőszéleken, seregesen, kora tavasztól késő őszig terem. Igen gyakori. Jóízű ehető gomba.

Mezei szegfűgomba — *Marasmius oreades*

b A tönk végig pelyhes, gypjas, szemcsés, nemezes, hamvas. A lemezek inkább kissé sűrűn állók **6**

c A tönk csak a tövén gypjas. A lemezek inkább sűrűn állók.

A kalap 2—7 cm széles; barna, sárgásbarna, szürkésbarna. A lemezek sárgás, barnás, rozsdabarnás színűek. A tönk 4—8 cm hosszú, világosbarnás, a tövén fehér vagy sárga színű pelyhes gypjasság van. A gomba húsa kissé csípős ízű. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Gyakori.

Gypjaslábú szegfűgomba — *Marasmius peronatus*

6 a A gombának feltűnő, rossz szaga nincsen.

A kalap 2—5 cm széles; vöröses, rózsásokker, vörösbarna, szárazon sárgásfehéresre kifakuló színű. A lemezek fehéresek, barnásak, szürkésrózsásak. A tönk 3—8 cm hosszú; vöröses, vörösbarna. Erdőben, korhadó lombon, korhadó faanyagban, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Pelyhestönkű szegfűgomba — *Marasmius confluens*

b A pelyhestönkű szegfűgombához hasonlít, de feltűnően rossz, rothadt káposztára emlékeztető szaga van; a kalap és a tönk színe pedig többnyire sötétebb, bíborbarna, lilásvöröses.

Büdös szegfűgomba — *Marasmius impudicus*

7 a A lemezek a tönkhöz nőttek, sárgásfehéres színűek. A tönk többé-kevésbé vöröses, vörösesbarna.

A kalap 0,4—1,5 cm széles; fehér, rózsaszínes, vörösesbarnás színű. A tönk 3—5 cm hosszú, lószőryszerű. Korhadó fadarabokon, korhadó faleveleken, egész évben terem. Gyakori.

Lószőr szegfűgombácska — *Marasmius androsaceus*

b A lemezek nem érik el a tönköt; feltűnően ritkánállók; fehér, fehéres színűek. A tönk sárgásbarnás színű, vöröses árnyalat nincsen rajta.

A kalap 0,2—1 cm széles; fehér. A tönk 1—3 cm hosszú, lószőryszerű. Korhadó faleveleken, seregesen, főleg ősszel terem. Gyakori.

Apró szegfűgombácska — *Marasmius epiphyllum*

K í g y ó g o m b á k — M y c e n a

35. tábla

Főként karcsú, törékeny, hosszútönkű, bordáskalapú gombák. A lemezek nem lefutók, fehéresek, sárgások, szürkések, rózsaszínűek, lilás rózsaszínűek, lila színűek. A tönk csöves. A kalap húsa vékony, gyakran igen vékony vagy hiányzik.

A k í g y ó g o m b á k h a t á r o z ó k u l c s a

1 a A gomba reteksgagú, lilás rózsaszínű, lila, barnásibolya szürkés ibolyaszínű.

A kalap 2—5 cm széles; a tönk 4—7 cm hosszú. Erdőkben, nyáron és ősszel terem. Igen gyakori.

Reteksgagú kígyógomba — *Mycena pura*

b A gomba nem reteksgagú, nem lilás rózsaszínű, lila, barnás ibolya, szürkés ibolya színű **2**

2 a A kalap és a tönk felülete ragadós.

A kalap 1—2,5 cm széles; közepén barnás, a szélén sárgás, fehéres; lehet teljesen barnás vagy sárgás. A lemezek fehéresek, végül lehetnek rózsások. A tönk 5—8 cm hosszú; felül citromsárga, lefelé halványabb. Mohában, főként lombosfák alatt, ősszel terem. Nem gyakori.

Sárga ragadós kígyógomba — *Mycena epipterygia*

b Sem a kalap, sem a tönk nem ragadós **3**

3 a A tönk hosszant bordás, árktolt.

A kalap 2—7 cm széles; szürkésbarna, barnásszürke. A lemezek fehéresek, halvány okkerszínűek, szürkésék. A tönk 3—14 cm hosszú; szürke, szürkésbarna, szürkésibolya, szürkésfehér; fénylő. Lombosfák tönkjé közelében, nyáron és ősszel terem. Gyakori.

Barázdálttönkű kígyógomba — *Mycena polygramma*

b A tönk sima (nem bordás, árkolt) 4

4 a A gomba szaga lúgra, salétromsavra emlékeztető.

A kalap 1—4 cm széles; barna, barnásszürke, feketés színű. A lemezek szürkésfehérek, szürkék. A tönk 5—10 cm hosszú; barnás, barnás-szürkés. Fenyőfák és lombosfák tönkjén vagy közelében csoportosan, főként ősszel terem. Gyakori.

Lúgszagú kígyógomba — *Mycena alcalina*

b A gomba szaga más jellegű, nem lúgra, nem salétromsavra emlékeztető, vagy a gomba szagtalan.

A kalap 2—8 cm széles; barnás, szürke, hússzínű, vörösesbarnás, szürkés-okker színű; lehet eleinte csaknem feketés is. A lemezek fehéresszürkék, szürkésrózsaszínűek, rózsaszínűek. A tönk 2—11 cm hosszú; barnás, vörösesbarnás, vörösessárgás, felső részén fehér. Főleg fatönkön, de földön is, magányosan vagy csoportosan, főként ősszel terem.

Rózsáslemezű kígyógomba — *Mycena galericulata*

c Hasonló a rózsáslemezű kígyógombához, de mindig talajon, magányosan, levelek között vagy fű között terem; a kalap színe rendszerint szürke, barna; a lemezek sohasem rózsaszínűek.

Barnásszürke kígyógomba — *Mycena metata*

d Hasonló a rózsáslemezű kígyógombához, de a tönk felül élénk rozsdasárga, alul barnásvörös, barnás, végül lehet a tönk teljesen barnásvörös; mindig csoportos növéssű.

Cifra kígyógomba — *Mycena inclinata*

Tölcsérgombák, Kajszagomba — Clitocybe, Clitopilus

25., 36., 37. tábla

Tölcséralakú, lefutó lemezű, általában nagyobb termetű gombák. A lemezek színe különféle: fehér, barnás, szürkés, narancssárga, rózsaszínű, hússzínű, barnásvörös, lilás vagy zöldes. A spórapor színe azonban mindig fehér, kivételesen rózsaszínű. A tönk húsa rostosan szálakra foszló.

A tölcsérgombák és a kajszagomba határozókulcsa

- 1 a** A lemezek színe a kifejlett példányon rózsaszínű, hússzínű, lilásvöröses **2**
- b** A lemezek színe többé-kevésbé élénk narancssárga, rozdsárga, rózsássárga **3**
- c** A lemezek színe fehér, sárgásfehér, szürkés, barnás, sárgásbarna vagy zöldes **4**
- 2 a** A kalap és a tönk fehér, fehéres, szürkés.

A kalap 3—15 cm széles, lapos, tölcséralakú. A tönk 2—6 cm hosszú. A gomba húsa fehér, savanykás lisztízű és lisztzagú. Erdőben, akácokban, kertekben, bokros helyeken, tavasztól őszig, sokszor seregesen terem. Gyakori. Ehető.

Kajsza lisztgomba — *Clitopilus prunulus*

- b** A kalap és a tönk színe vörösbarna, rozdsárga, vöröses vagy lila.

A kalap 1—8 cm széles; domború, de a közepén köldökös. A lemezek alig lefutók, inkább csak a tönkhöz nőttek, ritkánállók és vastagok. A tönk 3—12 cm hosszú, többnyire görbe, a kalappal megegyező színű. Erdőben, árnyékos, bokros helyeken, egész évben terem. Gyakori.

Változékony pénzecskegomba — *Clitocybe laccata*

- 3 a** A lemezek színe inkább rozdsárga, narancssárga. A kalap narancssárga, rozdsaszínű, narancsbarna; többé-kevésbé sugarasan szálas, vonalas, kissé fényes.

A kalap 4—20 cm széles; tölcséralakú, sokszor kissé kajla. A lemezek mélyen lefutók, sűrűnállók. A tönk 4—20 cm hosszú, többnyire lefelé vékonyodó, a kalappal megegyező színű. A gomba húsa narancssárga, nedvdús. Egyes erdei lombostűk tövében, tuskóján, gyökerén, nyáron és kora ősszel, csoportosan terem. Gyakori. Kissé mérgező.

Világító tölcsérgomba — *Clitocybe phosphorea*

- b** A lemezek színe inkább narancsvörös, rózsássárga, fehéressárga. A kalap színe narancssárga, sárgásfehér; felülete többnyire szarvasbőrszerűen nemezes, bársonyos.

A kalap 2—10 cm széles; alig tölcséralakú, inkább lapos, olykor kissé kajla. A lemezek mélyen lefutók, kissé ritkán állók. A tönk 3—8 cm hosszú; színe és felülete a kalappal megegyezik. Főleg fenyvesben terem, nyáron és ősszel. Nem gyakori.

Narancsszínű tölcsérgomba — *Clitocybe aurantiaca*

c A lemezek színe rózsássárga. A kalap és a tönk fehéres, majd barnásszürkés. A gomba húsa kesernyés ízű.

Részletes leírása a 109. oldalon.

Keserű álcölgomba — *Paxillopsis mundulus*

4 a A tönk többnyire galléros. A kalap felületén többnyire szálkás pikkelykék vannak. Általában jellegzetesen csoportos növéssű gomba.

A kalap 2—15 cm széles; domború vagy lapos, közepén kissé csúcsos, sárga, sárgásbarna, rozsdabarna, barna. A lemezek alig lefutók; fehérek, barnán foltosak vagy barnásak. A tönk 5—16 cm hosszú; fehéres, barnás, alul sötétebb barna. A gomba húsa nyersen fanyar ízű. Főleg erdei lombosfák és fenyőfák tövében, tuskóján, vagy körülötte, ősszel terem. Igen gyakori. Ehető.

Gyűrűs tölesérgomba — *Clitocybe mellea*

b A tönk sohasem galléros. A kalap felülete csupasz, nem pikkelyes. Általában nem csoportosan termő gombák **5**

5 a A kalap és a tönk zöld vagy zöldesszürke. A gomba jellegzetesen ánizsszagú.

A kalap 3—12 cm széles; lapos vagy kissé töleséres. A lemezek csak kissé lefutók; szürkésfehér, zöldesfehér színűek. A tönk 3—8 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdők talaján, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Ehető.

Ánizsszagú zöld-tölesérgomba — *Clitocybe odora*

b Sem a kalapon, sem a tönkön zöldes szín nincsen. A gomba nem ánizsszagú, hanem szagtalan, lisztzagú vagy rossz szagú **6**

6 a A kalap inkább fehér, fehéres, sárgásfehér, barnásfehér, szürkésfehér, okkerszínű, halvány sárgásbarnás **7**

b A kalap barnássárga, rozsdássárga, sárgásbarna, vörösesbarna **10**

c A kalap inkább barna, barnásszürke, szürke, esetleg feketés színű **13**

7 a Kisebber termetűek; a kalap szélessége átlag 2—5 cm, a tönk 2—10 mm vastag **8**

b Nagyobb termetűek: a kalap szélessége átlag 5—20 cm, a tönk 5—50 mm vastag **9**

- 8 a** Az egész gomba inkább fehér, sárgásfehér; a lemezek színe fehérből sárgásra, barnássárgásra változik.

A kalap 1—7 cm széles, domború, majd tölséres. A lemezek kissé lefutók. A tönk 1—8 cm hosszú. A gomba kissé lisztszagú. Fűves helyeken, réten, mezőn, legelőn, nyáron és ősszel, olykor seregesen terem. Gyakori. Megárthat.

Mezei tölsérgomba — *Clitocybe dealbata*

- b** Az egész gomba inkább szürkésfehér, barnásfehér, okkerszínű, halvány sárgásbarnás; a lemezek a kalappal meg-
egyező színűek.

A kalap 1—7 cm széles, domború, majd kissé tölséres. A lemezek kissé lefutók. A tönk 1—8 cm hosszú, rendszeren görbe. A gomba jó szagú vagy kissé rossz szagú. Réten, legelőn, szántóföldeken, parlagon, de olykor erdőben is, többnyire seregesen, főleg ősszel terem. Gyakori. Súlyosan mérgező.

Parlagi tölsérgomba — *Clitocybe corda*

- c** A kalap fehér, sárgásfehér, barnásfehér, a lemezek azonban barnásak, barnássárgák, a tönk pedig alul barnás.

Részletes leírása a 109. oldalon.

Barnáslábú álcölgomba — *Paxillopsis scambus*

- 9 a** A lemezek többnyire csak kissé lefutók; fehérek, később többé-kevésbé sárgásra, barnássárgásra változók.

A kalap 5—15 cm széles; kúposan domború vagy lapos, kissé tölséres, fehér, fehéresokker, szürkésfehér, főleg a szélein kezdetben ezüstösfé-
ren hamvas, olykor körben repedezett. A tönk 2—15 cm hosszú, fehér. Lomberdőben, fenyőerdőben, kertekben, nedves árnyékos helye-
ken, többnyire seregesen vagy csoportosan, nyáron és ősszel te-
rem. Helyenként gyakori.

Nagy fehér-tölsérgomba — *Clitocybe cerussata*

- b** A lemezek mélyen lefutók; fehérek, gyakran halvány
zöldeskék árnyalattal, végül többnyire barnásra vál-
toznak.

A kalap 8—40 cm széles; többnyire erősen tölséres; fehér. A tönk 4—16
cm hosszú, fehér, fölül olykor halvány zöldeskék. Fűves helyeken,
nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Óriás fehér-tölsérgomba — *Clitocybe candida*

Lásd a 12a-t is.

- c** A lemezek csak kissé lefutók; szürkék, barnásszürkések.

Részletes leírás a 15b alatt.

Szürkéslemezü tölsérgomba — *Clitocybe inornata*

10 a A tönk feketésbarna, felülete bársonyos.

Részletes leírása a 108. oldalon.

Bársonyostönkű cölöpgomba — *Paxillus atrotomentosus*

b A tönk nem feketebarna, felülete nem bársonyos **11**

11 a A lemezek rozsdabarnán foltosodnak. A gomba húsa rozsdabarnára elszíneződik.

Részletes leírása a 108. oldalon.

Begöngyöltszélű cölöpgomba — *Paxillus involutus*

b A lemezek nem foltosodnak; a gomba húsa nem változik rozsdabarnára **12**

12 a A gomba nagyméretű (a kalap 8—40 cm széles, a tönk 10—60 mm vastag). A lemezek eleinte fehérek, később sárgásak, barnásak.

A kalap domború, majd kissé tölcséres, de középen többnyire csúcsos; széle aláhajló; barnásokker, okkerszínű. A lemezek mélyen lefutók. A tönk 4—16 cm hosszú, felfelé vékonyodó, barnásfehéres színű. A gomba többnyire kellemesen jó szagú. Erdőszeleken, erdei tisztásokon, ligetekben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Jóízű ehető gomba.

Óriás tölcsérgomba — *Clitocybe geotropa*

b A gomba közepes méretű (a kalap 3—10 cm széles, a tönk 3—12 mm vastag). A lemezek fehérek, végül sárgásak.

A kalap erősen tölcséralakú, közepén esetleg kissé csúcsos; barnássárga, sárgásbarna, rozsdabarnás színű. A lemezek mélyen lefutók, fehérek, végül halványsárgásak. A tönk 2—12 cm hosszú; fehéres, vagy a kállal egyező, de halványabb színű. A gomba gyengén jó szagú. Erdőkben, bokros helyeken, nyáron és ősszel, többnyire seregesen terem. Gyakori. Ehető.

Sereges tölcsérgomba — *Clitocybe infundibuliformis*

c A gomba közepes méretű. (A kalap 3—13 cm széles, a tönk 5—20 mm vastag.) A lemezek sárgásbarnák, vöröses okkerszínűek.

A kalap erősen tölcséralakú, közepén sohasem csúcsos; rozsdasárga, narancssárga, vörösesbarna, többnyire kissé fényes. A lemezek mélyen lefutók. A tönk 3—10 cm hosszú; a kalapnál kissé világosabb színű. Húsa kissé fanyar-kesernyés ízű. Lomb- és fenyőerdőkben, többnyire seregesen, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Ehető.

Rozsdasárga tölcsérgomba — *Clitocybe inversa*

d A gomba kis méretű (a kalap 2—8 cm széles, a tönk 2—8 mm vastag). A lemezek hússzínűek, vörösesek, lilás-barnásak.

Részletes leírása a 2b alatt.

Változékony pénzecskegomba — *Clitocybe laccata*

13 a A gomba erősen csoportos növéssű. A lemezek alig lefutók.

Részletes leírása a 121. oldalon.

Csoportos pereszke — *Tricholoma conglobatum*

b A gomba nem csoportos növéssű, legfeljebb 2—3 példány nőhet egy tőből. A lemezek többnyire jobban lefutók 14

14 a A lemezek színe (főként a kifejtett gombán) szürke, sárgásszürke, barnásszürke. A gomba szagtalan vagy rossz szagú 15

b A lemezek színe szürke, szürkésfehér. A gomba jellegzetesen ánizsra emlékeztető szagú.

Részletes leírása az 5a alatt.

Ánizsszagú zöld-tölcsérgomba — *Clitocybe odora*

c A lemezek színe fehér, halványsárgás, esetleg halvány-szürkés (de nem szürke). A gomba kellemes (fűszer-) szagú vagy jó lisztszagú 16

15 a A kalap kisebb (átmérője átlag 2—5 cm), alakja többnyire mélyebben tölcéses; széle többé-kevésbé bordás.

A kalap 1—8 cm széles; barna, szürke, feketés, szárazon kifakuló: sárgás, szürkés is lehet. A lemezek kissé lefutók, kezdetben fehérek, majd sárgásszürkék, barnásszürkék. A tönk 2—10 cm hosszú; barnásszürkés, feketés, olykor fehéren selymes, szálás, öves. Fű között, erdőben, réten egyaránt, ősztől tavaszig terem. Helyenként gyakori.

Téli tölcérgomba — *Clitocybe cyathiformis*

b A kalap nagyobb (átmérője átlag 5—8 cm), alakja inkább domború vagy kissé tölcéses; széle nem bordás.

A kalap 3—10 cm széles; barnásszürke, vörösseszürke, szürke, gyakran körben repedezett vagy körben foltos. A lemezek alig lefutók, sárgásszürkék, barnásszürkék, vörösseszürkék. A tönk 4—10 cm hosszú, a kalappal megegyező színű. A gomba többnyire feltűnően rossz szagú. Erdőben, valamint magányosan álló lombos fák alatt is, ősszel terem. Helyenként gyakori.

Szürkéslemezű tölcérgomba — *Clitocybe inornata*

16 a A kalap barna, barnás, barnássárgás, olykor halványbarnás. A lemezek mélyen lefutók; fehér, szürkésfehér, színűek.

A kalap 4—12 cm széles; domború, majd tölcéses, gyakran kajla. A tönk 2—5 cm hosszú, lefelé vékonyodó, olykor gyökerező. Réten, mezőn, legelőn, parlagon, főleg ősszel terem. Helyenként gyakori. Jóízű ehető gomba.

Ördögsekér-tölcésgomba — *Clitocybe Eryngii*

b A kalap szürke, barnásszürke, lilásszürke, sárgásszürke. A lemezek csak kissé lefutók; halványsárgás színűek.

A kalap 7—25 cm széles; domború, végül kissé tölcéses. A tönk 4—15 cm hosszú; felfelé vékonyodó. Erdőtalajon, ősszel, seregesen terem. Gyakori. Ehető.

Szürke tölcésgomba — *Clitocybe nebularis*

F a g o m b á k — L e n t i n u s

39. tábla

Közepes termetű, fán termő gombák. Jellemző sajátosságuk, hogy a lemezük lefutó és éle fűrészcs, fogazott. Tönkjük a kalaphoz gyakran nem a középpontban illeszkedik. Húsuk szívós vagy fás.

A f a g o m b á k h a t á r o z ó k u l c s a

1 a Csoportos növésű. A gomba többé-kevésbé ánizsszagú.

A kalap 2—10 cm széles; tölcésalakú vagy féloldalas; színe húsvörös, sárgásbarna. A lemezek fehéres, húsvörös. A tönk 2—8 cm hosszú; színe húsvörös, sárgásbarna, tövén sötétebb vagy feketés; felülete árktolt, ráncos, bordás. Lombosfák tönkjén, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Ánizsszagú fagomba — *Lentinus cochlearis*

b Nem csoportos növésű. A gomba nem ánizsszagú. . . **11**

2 a A kalap és a tönk felületén sűrűn apró, pontszerű pikkelykék vannak.

A kalap 3—15 cm széles; téglavörös, sárgavörös, barnásokker színű. A lemezek fehéres, sárgásak. A tönk 2—10 cm hosszú; téglavörös, sárgás, fehéres. Lombos- és fenyőfák tönkjén, tavasztól őszig terem. Nem gyakori.

Rőt fagomba — *Lentinus cyathiformis*

b A kalap és a tönk felületén nem apró pontszerű, hanem szálas vagy foltszerű nagyobb pikkelyek vannak **12**

3 a Lombosfán, különösen fűzfán, nyárfán terem.

A kalap 3—8 cm széles; fehéres, sárgás; felületén barna, feketés pikkelyek vannak. A lemezek sárgásak. A tönk 2—7 cm hosszú; fehéres, sárgás; felülete szintén pikkelyes. Tavasztól őszig terem. Helyenként gyakori.

Nyárfagomba — *Lentinus tigrinus*

b Fenyőfán terem.

A kalap 5—12 cm széles; fehéres, okkerszínű, vöröses; felületén foltszerű, többé-kevésbé sötétebb pikkelyek vannak. A lemezek fehérek, végül sárga színűek lesznek. A tönk 3—10 cm hosszú; fehéres, okkerszínű, tövén barnás; felülete molyhos, szemcsés vagy pikkelyes; lehet gallérja is. A gomba húsa bőrszerűen szívós, majdnem fás; szaga kellemes. Tavasztól őszig terem. Nem gyakori.

Pikkelyes fagomba — *Lentinus lepideus*

L a s k a g o m b á k,

K a c s k a g o m b á k, H a s a d t l e m e z ű g o m b a — *Pleurotus, Crepidotus, Schizophyllum*

38. tábla

Féloldalas, azaz tönk nélküli vagy egészen rövid tönkű, azaz kajla, fán termő, különféle méretű gombák. A lemezek színe fehér, szürke, vöröses, narancssárga vagy barnássárga. Húsuk különféle, egyes fajoké puha, egyeseké pedig bőrszerűen szívós.

A l a s k a g o m b á k, k a c s k a g o m b á k és a h a s a d t l e m e z ű g o m b a h a t á r o z ó k u l c s a

1 a A lemezek éle hosszában kettéhasadt és kétfelé szétkunkorodó.

A kalap 1—5 cm széles; félkör alakú, kagylóalakú, legyezőalakú. Szürke, barnásszürkés, fehéres színű; felülete szőrös, borostás, nemezes. A lemezek vörösesek, lilásak, szürkésék. A gomba húsa bőrszerűen szívós, kemény. Lombosfák törzsén, ágán, korhadó faanyagán, egész évben terem. Igen gyakori.

Hasadtlemező gomba — *Schizophyllum commune*

- a A lemezek éle nem hasadt hosszában ketté 2
- 2 a A lemezek színe a kifejlett gombán barnássárga, vöröses-sárga, rozsdasárga, vörösesbarnás lesz. A kalap vékony, bőrszerűen szívós, merev 7
- b A lemezek színe a kifejlett gombán is fehér, szürkésfehér, sárgásfehér, okkerfehér. A kalap húsa kissé vastagabb, inkább puha, nem bőrszerűen szívós 3
- 3 a A gomba a földön terem 4
- b A gomba a fák törzsén, tövén, tuskóján vagy faanyagon terem 5
- 4 a A kalap kerek, tölcésalakú, legfeljebb kajla. Legelőn, réteken, szántókon terem.

Részletes leírása 140. oldalon.

Ördögsekér-tölcésérgomba — *Clitocybe Eryngii*

- b A kalap teljesen féloldalas, lapátalakú. Erdőben, kertekben, árnyékos helyeken, fák alatt terem.

A kalap 2—12 cm széles; barna, barnás színű. A lemezek mélyen lefutók, fehéresek, sárgásak, szürkések. A tönk 1—5 cm hosszú, fehéres. A gomba húsa lisztízű és lisztszagú. Nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Földi laskagomba — *Pleurotus petaloides*

- 5 a A kalap felülete pelyhes-nemezes vagy kockásan repedezett, széle többnyire csipkés-cafrangos. A tönk gyakran galléros.

A kalap 5—30 cm széles; domború, kajla vagy féloldalas; fehér, sárgás, halványbarnás. A lemezek fehérek, megsárgulók, végül lehetnek élénk-sárgák is. A tönk 2—10 cm hosszú; fehéres, sárgás, barnás. A gomba húsa fehéres, kissé megsárguló. Különféle lombos- és fenyőfákon, valamint azok faanyagán, főleg ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Pihés laskagomba — *Pleurotus dryinus*

- b A kalap felülete csupasz, sima, széle nem cafrangos. A tönkön gallér nincsen 6
- 6 a A tönk egészen oldaltálló vagy hiányzik. A lemezek mélyen lefutók.

A kalap 5—35 cm széles, domború vagy lapos, kajla vagy féloldalas; színe szürke, barna, fekete, kék, sárgásbarnás, vagy fehéres. A lemezek fehérek vagy szürkésfehérek. A tönk 1—5 cm hosszú (ha van); fehéres, szürkés. Különféle lombosfák és bokrok tövén, tuskóján, törzsén, fa-

anyagán, ősztől tavaszig terem. Jellegzetesen csoportos növési, a termőtestek emeletesen egymás fölött helyezkednek el. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Késői laskagomba — *Pleurotus ostreatus*

- b** A tönk közepén vagy a középponton kívül, de nem oldalt-álló. A lemezek csak kissé vagy egyáltalában nem lefutók.

Részletes leírása a 121. oldalon.

Laskapereszke — *Tricholoma ulmarium*

- 7 a** A gomba húsa szívós, bőrszerű, fás. A gombának tönkje van **8**

- b** A gomba húsa puha, kocsonyás vagy kócszerű. A gombának tönkje nincsen **9**

- 8 a** A kalap és főleg a tönk felülete mereven szőrös, sörtés.

A kalap 2—6 cm széles; kajla, féloldalas; okkerszínű, sárgásbarna, vörösesbarnás, fehéres. A lemezek fehéresből, lilásvörösesből sárgásbarnák lesznek. A tönk 0,5—7 cm hosszú; sárgásbarnás, vörösesbarnás. A gomba húsa lehet kissé csipős-keserű ízű. Fatörzseken, fatönkökön, többé-kevésbé csoportosan, egész évben terem. Gyakori.

Sörtés dücskögomba — *Pleurotus rudis*

- b** A kalap és a tönk nem szőrös-sörtés, hanem csupasz vagy legfeljebb aprón szemcsés.

A kalap 1—4 cm széles; féloldalas, vesealakú, kagylóalakú; fehéres, barnássárgás, sárgásbarna színű. A lemezek a tönktől éles vonallal elhatárolódnak; színük barnássárga. A tönk 0,5—3 cm hosszú, felfelé vastagodó és lapos; barnássárgás színű. A gomba húsa kissé csipős-keserű, fanyar ízű. Fatörzseken, tönkökön, egész évben terem. Gyakori.

Kis dücskögomba — *Pleurotus stipticus*

- 9 a** A kalap félköralakú, vesealakú, egyenes szélű; színe többnyire fehér; felülete selymesen pelyhes, nemezes.

A kalap 0,5—3 cm széles. A lemezek fehéresből sárgászörösek, vörösesbarnásak lesznek. Lombosfák korhadó faanyagán, olykor lágyszárú növények megfásodó részein, egész évben terem. Nem gyakori.

Változékony kacsagomba — *Crepidotus variabilis*

- b** A kalap vesealakú, nyelvalakú, sokszor több lebenyre osztott; széle hullámos és karéjos; színe fehéresokker, barnássárga, sárgásbarna; felülete csupasz, nedves, kissé kocsonyás-ragadós tapintású.

A kalap 2—8 cm széles. A lemezek sárgásbarnák. Lombosfák törzsén, tuskóján, csoportosan, tavasztól őszig terem. Nem gyakori. Ehető.

Kocsonyás kacs Kagomba — *Crepidotus mollis*

- c** A kocsonyás kacs Kagombához hasonlít, de fenyőfán terem, lemezei sárgák és a kalap felülete nem nedves, nem ragadós.

Részletes leírása a 108. oldalon.

Nyeletlen cölöp gomba — *Paxillus panuoides*

Nyirok gombák — Camarophyllus

39. tábla

Közepes vagy kistermetű, lefutó lemezű, de többnyire nem tölcséres kalapú gombák. A kalap felülete száraz (nem nyálkásragadós). A tönk felülete csupasz (nincsenek rajta szemcsék, pelyhek). A lemezek ritkánállók, az átlagosnál kissé vastagabbak, fehérek, szürkések, sárgák.

A nyirok gombák határozó kulcsa

1 a A kalap fehér.

A kalap 1—5 cm széles; széle bordás lehet. A lemezek fehérek. A tönk 3—8 cm hosszú; fehér. Legelőn, mezőn, főleg ősszel terem. Gyakori. Ehető.

Fehér nyirok gomba — *Camarophyllus virgineus*

b A kalap okkerszínű, sárgás hússzínű, narancsszínű, narancsvöröses.

A kalap 3—7 cm széles. A lemezek sárga, világos narancsszínűek. A tönk 4—10 cm hosszú; olyan színű, mint a kalap. Mezőn, legelőn, de erdőben is, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Élénkszínű nyirok gomba — *Camarophyllus pratensis*

c A kalap szürke, barnásszürke, feketés színű.

A kalap 4—18 cm széles; felülete sugarasan szálás. A lemezek fehéresek, szürkések. A tönk 3—7 cm hosszú; hasonló színű mint a kalap. Fenyőerdőben, ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Barnásszürke nyirok gomba — *Camarophyllus caprinus*

Nedűgombák — *Hygrocybe*

35. tábla

Kisebb termetű, élénk színű, vizenyősen puha húsú gombák. A lemezek az átlagosnál kissé vastagabbak, sárgás, sárga, zöldes, narancsvörös, vörös színűek. A gomba húsa üvegszerű.

A nedűgombák határozókulcsa

1 a A tönk, különösen a felső részén, zöld színű.

A kalap 1—5 cm széles; barna, narancsszínű, okkerszínű, vöröses; zöld nyálka borítja. A lemezek zöldesek, vörösesek, sárgások. A tönk 4—7 cm hosszú; éppúgy ragadós, mint a kalap. Legelőn, mezőn, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Zöldes nedűgomba — *Hygrocybe psittacina*

b A tönk nem zöld, hanem vörös, vörössárga vagy sárga **2**

2 a A gomba nyomásra vagy anélkül is feketedő.

A kalap 2—5 cm széles; sárga, narancsszínű, narancsvörös, meggyvörös. A lemezek sárga színűek. A tönk 6—9 cm hosszú; sárga, a töve fehér. Füves helyeken, tavasztól őszig terem. Nem gyakori.

Feketedő nedűgomba — *Hygrocybe conica*

b A gomba nyomásra sem feketedő **3**

3 a A gomba húsa a tönk belsejében fehér, fehéres.

A kalap 4—12 cm széles; vörös színű, de hamarosan sárgára kifakuló; többé-kevésbé ragadós. A lemezek eleinte sárgák, majd vörös színűek. A tönk 6—12 cm hosszú; sárga vagy vörös, szálasan csíkos, a tövén fehér. Legelőn, mezőn, ősszel terem. Nem gyakori.

Vörös nedűgomba — *Hygrocybe punicea*

b A gomba húsa a tönk belsejében sárgás, sárga vagy vörös színű **4**

4 a A kalap sárga színű (csak a közepén lehet narancsszínű).

A kalap 3—5 cm széles; inkább nedves, mint ragadós. A lemezek sárgás, sárga színűek. A tönk 3—8 cm hosszú; sárga színű, töve lehet fehér. Legelőkön, erdőszéleken, ligetekben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Sárga nedűgomba — *Hygrocybe obruksa*

b A kalap meggyvörös, téglavörös, narancsszínű.

A kalap 2—4 cm széles; inkább nedves, mint ragadós. A lemezek sárga, narancsvörös színűek. A tönk 3—7 cm hosszú; többé-kevésbé vörös, alul lehet sárga vagy fehér. Legelőkön, füves helyeken, főként összlet terem. Nem gyakori.

Piros nedűgomba — *Hygrocybe coccinea*

Csigagombák — *Limacium*

40. tábla

Közepes termetű, ragadós kalapú, gyérlemező gombák. A lemezek az átlagosnál többé-kevésbé vastagabbak; tönkhöz nőttek vagy mérsékelten lefutók; nem sűrűnállóak; színük fehér, fehéres, sárga, okkeres, halvány hússzínű (a spórapor fehér). A tönk felülete különösen a felső részén szemcsés, pelyhes.

A csigagombák határozókulcsa

- 1 a Az egész gomba fehér, fehéres, sárgásfehér, okkerszínű 2
- b A lemezek, gyakran a tönk is, olykor a kalap is többé-kevésbé élénk sárga 3
- c A kalap vörös, hússzínű, vörösesokker, rózsaszínessárgás, barnászöldes vagy barna, zöldesbarna, barnászöld. A lemezek színe nem sárga 4
- 2 a A kalap és többnyire a tönk felülete is nyálkás, ragadós. A tönk felső részén mindig vannak szemcsék. Többnyire különleges, inkább kellemetlen, kissé a kőrísogárra emlékeztető szaga van.

A kalap 3—10 cm széles; a tönk 5—10 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben főleg ősszel terem. Gyakori. Ehető.

Elefántesont-csigagomba — *Limacium eburneum*

- b A kalap és a tönk felülete száraz. A tönk felső részén nincsenek szemcsék. Nincs különleges szaga.

A kalap 4—13 cm széles; a tönk 4—15 cm hosszú. Lomberdőben, főleg ősszel terem. Nem gyakori.

Nagy csigagomba — *Limacium penarium*

3 a A kalap barna, zöldesbarna, barnászöld, ritkán sárga színű.

A kalap 3—6 cm széles. A tönk 4—6 cm hosszú; többnyire sárga; gyakran gallérszerű öve van. Fenyőerdőben, késő ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Fagyálló csigagomba — *Limacium hypothejum*

b A kalap sárga színű.

A kalap 3—6 cm széles. A lemezek fehéresek vagy többé-kevésbé sárgák. A tönk 4—6 cm hosszú; fehéres, sárgás. Vörösfenyők alatt, ősszel terem. Nem gyakori.

Vörösfenyő-csigagomba — *Limacium lucorum*

4 a A kalap színe barna, zöldesbarna, barnászöld, esetleg lilásbarna.

A kalap 3—10 cm széles. A lemezek színe fehér, lehet kékés vagy zöldes árnyalatú. A tönk 5—12 cm hosszú; barna, zöldesbarna, fehér-tarka, felső részén fehér; pikkelyes nyálka borítja. Főként lomberdőben, különösen ősszel terem. Gyakori. Ehető.

Olajbarna csigagomba — *Limacium olivaceoalbum*

b A kalap színe vörös, hússzínű, vörösesokker, rózsaszínes-sárgás, barnászöröses **5**

5 a A lemezek vörösre foltosodók, néha egészen vörösek. A kalap vörös, vöröses színű.

A kalap 5—12 cm széles. A tönk 5—8 cm hosszú; fehéres, többé kevésbé vöröses vagy vörösfoltos. Főleg lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Vörös csigagomba — *Limacium russula*

b A lemezek fehéresek, rózsaszínessárgásak, rózsaszínesek. A kalap hússzínű, barnászöröses, vörösesokker, rózsaszínessárgás **6**

6 a A tönk vastagabb, zömökebb (1,5—2,5 cm vastag).

A kalap 5—12 cm széles. A tönk 6—7 cm hosszú; fehér vagy rózsássárgás színű. Lomberdőben, főleg ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Rózsás csigagomba — *Limacium pudorinum*

b A tönk vékonyabb, karcsúbb (0,5—1,5 cm vastag) **7**

7 a A kalap felülete finoman sugarasan szálas. A gomba húsa fehér.

A kalap 3—8 cm széles. A tönk 4—11 cm hosszú; fehér színű. Lomb-erdőben, ősszel terem. Nem gyakori. Ehető.

Késői csigagomba — *Limacium arbustivum*

b A kalap felülete nem szálas. A gomba húsa rózsássárgás.

A kalap 2—6 cm széles. A tönk 4—11 cm hosszú; fehéres, rózsássárgás színű. Lomb- és fenyőerdőben, ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Karcsú csigagomba — *Limacium leucophaeum*

Galambgombák — Russula

40.—44. tábla

Kalapjuk többnyire élénk színű; lemezeik fehér, sárgás vagy sárga színűek. Húsuk a tönkben is pattanva törő, morzsalékony (nem rostos).

A galambgombák határozókulcsa

1 a A kalap vagy fehéres vagy fehéresből barnára, feketésre változó; ha többé-kevésbé barna, fekete, akkor a gomba húsa a vágási felületen sötétszínűre (barnára, szürkére, feketére) változik **2**

b A kalap másszínű (vörös, sárga, zöld stb.) vagy ha barna, akkor a gomba húsa a vágási felületen nem változik sötétszínűre (barnára, szürkére, feketére) **4**

2 a A gomba húsa a vágási felületen változatlan marad.

A kalap 5—15 cm széles; fehéres, barnás. A lemezek fehérek, lehetnek eleinte kissé kékeseek. A tönk 2—5 cm hosszú; fehér, fehéres. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Ehető.

Nagy fehér-galambgomba — *Russula delica*

b A gomba húsa a vágási felületen barnára, szürkére, feketére elszíneződik; gyakran észlelhető vörös átmeneti szín is.. **3**

3 a A lemezek aránylag vastagok és ritkánállók.

A kalap 7—16 cm széles; szürkés, barna, végül fekete. A lemezek eleinte sárgásfehérek, később feketedők. A tönk 3—8 cm hosszú; fehéres, barna, fekete. A gomba húsa a vágási felületen először vörös, majd fekete lesz. Főként lomb-erdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Szenes galambgomba — *Russula nigricans*

b A lemezek vékonyak és sűrűnállók.

A kalap 5—10 cm széles; fehéres, barna, végül fekete. A lemezek fehérek, majd szürkén át feketedők. A tönk 3—5 cm hosszú; fehér, szürkésbarna. A gomba húsa fehérestől barnásszürkéig lassan megsötétedő. Lomb- és fenyőerdőben, főként nyáron terem. Helyenként gyakori. Ehető.

Feketéllő galambgomba — *Russula adusta*

c Hasonló a feketéllő galambgombához, de a gomba húsa előbb megvörösödik, azután megsötétedik.

Piruló galambgomba — *Russula densifolia*

4 a A hús a vágási felületen lassan barnára változik; halszagú.

A kalap 5—12 cm széles; főként borvörös, bíborvörös, barnászvörös. A lemezek krémszínűek, okkerszínűek. A tönk 4—10 cm hosszú; fehér, vöröses. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Barnulóhúsú galambgomba — *Russula xerampelina*

b A gomba húsa a vágási felületen sötétszürkére változik; nem halszagú.

A kalap 4—11 cm széles; borvörös, barnászvörös. A lemezek fehérek, krémszínűek, szürkésárgák. A tönk 4—7 cm hosszú; fehér. Főként fenyőerdőben, nyáron és ősz elején terem. Nem gyakori.

Szürkülő vörös-galambgomba — *Russula vinosa*

c A gomba húsa a vágási felületen nem változik barnára vagy sötétszürkére. A gomba esetleg kivételesen halszagú is lehet 5

5 a A lemezek az idősebb példányokon is fehérek, fehéresek, sárgásak 6

b A lemezek a kifejlett példányokon okkerszínűek, sárgák 21

6 a A kalap többé-kevésbé vörös, bíborszínű, lila színű 7

b A kalap sárga, barna, barnásszürke 15

c A kalap zöld, zöldesszürke, barnászöld 18

7 a A gomba húsa többé-kevésbé csípős ízű 8

b A gomba húsa nem csípős ízű 12

8 a A gomba húsa mérsékelten vagy alig csípős.

A kalap 4—12 cm széles; feketésvörös, bíborvörös, borvörös, kifakulva lilás. A lemezek fehérek, világossárgások. A tönk 3—8 cm hosszú; fehér; gyakran szürkés. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Feketésvörös galambgomba — *Russula atropurpurea*

- b** A hús erősen, „égetően” csípős 9
9 a A tönk mindig fehér 10
b A tönk többé-kevésbé rózsás, vöröses, bíboros 11
10 a A kalap élénkpiros; 3—11 cm széles. A tönk puha. A gomba nem sárguló.

A lemezek fehérek. A tönk 4—8 cm hosszú. Fenyő- és lomberdőben, főként nyáron terem. Nem gyakori. Megárthat.

Hánytató galambgomba — *Russula emetica*

- b** A kalap élénkpiros, rózsás, gyakran erősen kifakuló; 3—7 cm széles. A tönk kemény. A gomba, főként a lemezek, sárgulásra hajlamosak (több-kevesebb idő után, de legalább is másnapra).

A lemezek fehérek, fehéresek. A tönk 3—5 cm hosszú. Lomberdőben, főként nyáron terem. Nem gyakori. Megárthat.

Sárguló piros-galambgomba — *Russula luteotacta*

- c** A kalap változatos színű, legtöbbször lila; 2—6 cm széles. A tönk törékeny, puha. A gomba nem sárguló.

A lemezek fehérek, fehéresek. A tönk 3—7 cm hosszú. Lomb- és fenyőerdőben, nyár elejétől késő őszig terem. Gyakori. Megárthat.

Törékeny galambgomba — *Russula fragilis*

- d** A kalap feketésvörös, bíborvörös, borvörös, kifakulva lilás; 4—12 cm széles. A tönk nem egészen kemény, nem egészen puha, inkább a kettő között. A gomba nem sárguló. Inkább lomberdőben terem.

Részletes ismertetése 8a alatt.

Feketésvörös galambgomba — *Russula atropurpurea*

- 11 a** A kalap élénkvörös, vérvörös; többé-kevésbé kifakuló. A hús gyakran keserű ízű, csak ritkán sárguló.

A kalap 4—9 cm széles; a tönk 4—7 cm hosszú. A lemezek fehéresek, krémszínűek. Fenyőerdőben, nyáron és ősz elején terem. Nem gyakori. Megárthat.

Vérvörös galambgomba — *Russula sanguinea*

- b** A kalap élénkpiros, rózsás; gyakran erősen kifakuló. A hús nem keserű. A gomba, főként a lemezek hajlamosak a sárgulásra (legalább is másnapra). Lomberdőben terem.

Részletes ismertetése a 10b alatt.

Sárguló piros-galambgomba — *Russula luteotacta*

- 12 a** A lemezek a kifejtett példányoknál is fehérek, fehéresek maradnak. A kalap felülete gyakran sugarasan eres **13**

- b** A lemezek a kifejtett példányoknál krémszínűek, sárgásak lesznek. A kalap felülete gyakran bársonyos **14**

- 13 a** A tönk főleg alul és a lemezek rozsdásodásra, rozsdafoltosságra hajlamosak. A kalap borvörös, húsvörös, barnászvörös, szürkészvörös (lehet barna vagy zöld is).

A kalap 4—12 cm széles; a tönk 3—8 cm hosszú. Lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Dióízű galambgomba — *Russula heterophylla*

- b** A tönk és a lemezek nem hajlamosak a rozsdásodásra; tiszta fehérek maradnak. A kalap keverten lila, bíbor és zöld vagy csak lilaszínű.

A kalap 5—15 cm széles; felülete többé-kevésbé sugarasan eres. A tönk 5—10 cm hosszú. Lomberdőben, főként nyáron terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Kékhátú galambgomba — *Russula cyanoxantha*

- 14 a** A kalap felülete mindig többé-kevésbé bársonyos. A tönk igen kemény: fehér vagy vöröses. A gomba húsa gyakran kesernyés, rossz ízű.

A kalap 5—10 cm széles; élénkpiros; rózsásra, fehéresre kifakuló; felülete lehet repedezett is. A tönk 3—6 cm hosszú. Lomberdőben, főként nyáron terem. Gyakori.

Piros galambgomba — *Russula lepida*

- b** A kalap felülete lehet bársonyos, szemcsés. A tönk többé-kevésbé kemény; többnyire ibolyaszínű, lehet sárgás, vöröses, ritkán fehér is. A gomba húsa nem kesernyés ízű.

A kalap 3—11 cm széles. A tönk 3—6 cm hosszú; gyakran lefelé vékonyodó. Lomb- és fenyőerdőben, főként nyáron terem. Nem gyakori. Ehető.

Változékony galambgomba — *Russula amoena*

- 15 a** A gomba húsa többé-kevésbé csípős ízű **16**
b A gomba húsa nem csípős ízű **17**
16 a A kalap citromsárga, sárga, okkerszínű; széle nem bordás.

A kalap 4—12 cm széles. A lemezek fehérek, krémszínűek. A tönk 4—8 cm hosszú; fehér, gyakran szürkés. A gomba húsa, főként a lemezek, csípős ízűek. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősz elején terem. Nem gyakori.

Sárga galambgomba — *Russula ochroleuca*

- b** A kalap sárgásbarna, barnásokker (szürke árnyalat nélkül); széle feltűnően bordás.

A kalap 5—15 cm széles; felülete igen ragadós. A lemezek fehéresek, fehéressárgások, lehetnek barna foltosak, sárgásbarnások. A tönk 5—10 cm hosszú; fehéres, lehet barnás; belül gyakran üreges. A gomba többnyire kellemetlen szagú. Lomb- és fenyőerdőben, főként nyáron terem. Igen gyakori.

Büdös galambgomba — *Russula foetens*

- c** A kalap szürkésbarna, szürkésbarnás okker; széle feltűnően bordás.

A kalap 3—10 cm széles. A lemezek fehéresek, krémszínűek. A tönk 3—6 cm hosszú; fehér, lehet szürkés; tövén többnyire vöröses vagy barna. A gomba szaga lehet kellemetlen. Lomb- és fenyőerdőben, főként nyáron terem. Nem gyakori.

Fésűs galambgomba — *Russula pectinata*

- 17 a** A kalap színe különféle barna (lehet vörös és zöld is). A lemezek és a tönk rozsdafoltosságára hajlamosak.

Részletes ismertetése a 13a alatt.

Dióízű galambgomba — *Russula heterophylla*

- b** A kalap sárga. A tönk gyakran lefelé vékonyodó.

Részletes ismertetése a 14b alatt.

Változékony galambgomba — *Russula amoena*

- 18 a** A kalap felülete pettyes, varas mezőcskékre repedező.

A kalap 5—15 cm széles; zöld, szürkészöld. A lemezek fehérek, krémszínűek. A tönk 4—8 cm hosszú. Íze nem csípős. Lomberdőben, nyáron és ősz elején terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Varas zöld-galambgomba — *Russula virescens*

- b** A kalap felülete nem pettyes, nem varas **19**
- 19 a** Nyírfák alatt terem.
- A kalap 5—14 cm széles; élénk zöld, szürkészöld. A lemezek fehérek, sárgások. A tönk 3—7 cm hosszú. Íze lehet kissé csípős is. Nyáron és ősz elején terem. Nem gyakori. Jóízű ehető gomba.
- Fűzöld galambgomba — *Russula aeruginea*
- b** Egyéb fák alatt terem **20**
- 20 a** A tönk tövén gyakran rozsdaszínű. A lemezek lehetnek rozsdafoltosak. A kalap felülete többnyire nem mutat sugaras erezettséget. A kalap színe zöld, barnászöld (lehet barna és vörös is).
- Részletes ismertetése a 13a alatt.
- Dióízű galambgomba — *Russula heterophylla*
- b** A tönk mindig tiszta fehér. A lemezek nem rozsdafoltosak. A kalap felülete többé-kevésbé sugarasan erezett. A kalap zöld színében többnyire több-kevesebb lilás szín van.
- Részletes ismertetése a 13b alatt.
- Kékhátú galambgomba — *Russula cyanoxantha*
- 21 a** A tönk többé-kevésbé citromsárgára futtatott. A lemezek éle citromsárga, élénksárga.
- A kalap 4—9 cm széles; élénksárga, narancsszínű, vörössárga. A tönk 4—8 cm hosszú. Íze lehet kissé csípős is. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Jóízű ehető gomba.
- Aranyos galambgomba — *Russula aurata*
- b** A gomba nem ilyen, a tönk nem citromsárgára futtatott, a lemezek éle nem citromsárga, nem élénksárga **22**
- 22 a** A tönk mindig többé-kevésbé lila, bíbor színű. A lemezek kénsárgák, citromsárgák.
- A kalap 5—10 cm széles; színe főként bíbor, lilászöld, barnászöld, lila, de lehet zöld vagy sárga is. A tönk 3—8 cm hosszú. Íze igen csípős. Fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Megárthat.
- Fenyő-galambgomba — *Russula drimeia*
- b** A tönk fehér vagy rózsásra, vörösesre futtatott. A lemezek a gomba fejlődése során krémszínűből okkersárgáig sötétednek **23**

23 a A tönk törékeny és fiatalon is puha. A kalap 2—7 cm széles **24**

b A tönk nem törékeny és fiatalon nem puha, hanem meglehetősen kemény. A gomba többnyire nagyobb termetű (a kalap 4—15 cm széles) **25**

24 a A kalap sárga, sárgabarack színű.

A kalap 2—6 cm széles. A lemezek már fiatalon is okkersárga színűek. A tönk 3—6 cm hosszú; fehér. Íze nem csípős. Főként lomberdőben, nyáron és ősz elején terem. Gyakori. Ehető.

Kis sárga-galambica — *Russula lutea*

b A kalap nem sárga, sárgabarack színű, hanem főként vörös, bíbor színű, zöldes.

A kalap 2—7 cm széles. A lemezek halványsárgából sötétsárgák lesznek. A tönk 2—6 cm hosszú; fehér. Íze lehet kissé csípős is. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Többszínű galambgomba — *Russula nauseosa*

25 a A gomba húsa csípős ízű.

A kalap 4—12 cm széles; vörös, bíbor, ibolya, narancsszínű; kifakulhat okkerszínűre is. A lemezek fiatalon krémszínűek, sárgásak, később okkersárgák lesznek. A tönk 3—7 cm hosszú; fehér; lehet rózsás, vöröses is. Fenyő- és lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Megárthat.

Vörös galambgomba — *Russula veternosa*

b A gomba húsa nem csípős ízű.

A kalap 5—15 cm széles; a kék, szürke, fekete, fehér kivételével csaknem valamennyi színben. A lemezek eleinte krémszínűek, majd okkerszínűek, sötétsárgák lesznek. A tönk 5—9 cm hosszú; fehér, vagy vörösre, lilásra futtatott, vagy vörös. Főként lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Ízletes nagy-galambgomba — *Russula alutacea*

c Hasonló az ízletes nagy-galambgombához, de a tönk mindig fehér és főként fenyőerdőben terem.

Barnászörös galambgomba — *Russula integra*

Tejelőgombák — *Lactarius*

45., 46. tábla

Jellemző sajátáguk, hogy megtörve tejnedvet választanak ki. A kifejlett példányok többnyire tölcser alakúak. A gomba húsa,

éppen úgy, mint a galambgombáknál, morzsalékony, laza sejtes szerkezetű. A lemezek a tönkre lefutók; színüknek a meghatározásban többnyire nincs különösebb jelentőségük.

A tejelőgombák határozókulcsa

1 a A kalap a szélén szőrös, gyapjas 2

b A kalap a szélén nem szőrös, gyapjas, hanem csupasz vagy legfeljebb szálas, pelyhes, pikkelyes, nemezes 4

2 a A tejnedv fehér marad 3

b A tejnedv először fehér, majd hamarosan sárga színű lesz.

A kalap 6—13 cm széles; világossárga, sárgásokker színű. A tönk 3—6 cm hosszú, világossárga, sárga; felülete gödrös. A gomba húsa fehéres, majd sárga; égetően csípős ízű, éppen úgy, mint a tejnedv is. Főként fenyőfák alatt, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Borostás keserűgomba — *Lactarius scrobiculatus*

3 a A kalap hússzínű, rózsaszínű, vöröses okkerszínű.

A kalap 4—15 cm széles; többé-kevésbé sötétebben körben sávós. A tönk 3—8 cm hosszú; olyan színű, mint a kalap. A gomba húsa fehér, fehéres; csípős ízű, éppen úgy a tejnedv is. Többnyire nyírfák alatt, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Megárthat.

Szörgomba — *Lactarius torminosus*

b A kalap szürkésbarna, zöldesbarna, zöldesfekete színű.

A kalap 6—15 cm széles. A tönk 4—8 cm hosszú; szürkésbarna, zöldesbarna, zöldesfekete. A gomba húsa fehéres, lehet barnuló; égetően csípős ízű, éppen úgy a tejnedv is. Főként fenyő- és nyírfák alatt nyáron és ősszel terem. Nem gyakori. Megárthat.

Sötét keserűgomba — *Lactarius turpis*

4 a A tejnedv narancsvörös, vörös színű, majd zöldes lesz.

A kalap 4—15 cm széles; téglavörös, narancsvörös, kifakuló, sötétebben körben sávós; később zöldes lesz, nyomásra is zöldül. A tönk 4—8 cm hosszú; olyan színű mint a kalap. A gomba húsa többé-kevésbé narancsszínű. Fenyőfák alatt, nyár végén és ősszel terem. Helyenként gyakori. Kitűnő ehető gomba.

Rizike — *Lactarius deliciosus*

b A tejnedv nem narancsvörös, vörös színű és színe nem változik zöldesre 5

5 a A fehér tejnedv és többnyire a gomba húsa is rövidebb-hosszabb idő után rózsaszínűre változik.

A kalap 3—8 cm széles; világosokker, szürkés színű. A tönk 3—6 cm hosszú. A gomba húsa nem mindig csípős ízű. Lomberdőben, főként nyáron terem. Nem gyakori.

Hamvas keserűgomba — *Lactarius azonites*

b A tejnedv és többnyire az a felület is, ahol a tejcseppek előtörnek, többé-kevésbé megsárgul (gyakran csak hosszabb idő után) vagy már kezdettől fogva sárgás, sárga **6**

c A tejnedv és többnyire a gomba húsa is, ibolyaszínűre változik **7**

d A tejnedv víztiszta vagy fehér és ilyen is marad (esetleg szürkés, szürkészöldes, barnás lesz) **8**

6 a A tejnedv kezdettől fogva sárgás árnyalatú.

A kalap 3—10 cm széles; húsbarna, vörösbarna. A tönk 3—10 cm hosszú; olyan színű, mint a kalap. A gomba húsa világosabb, mint a kalap színe; nem csípős ízű. Lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Gyakori.

Vörösbarna tejelőgomba — *Lactarius quietus*

b A tejnedv először fehér, majd azonnal megsárgul.

A kalap 4—10 cm széles; vörössárga, világos narancsszínű; sötétebben körben sávós. A tönk 3—6 cm hosszú; fehér vagy olyan színű, mint a kalap. A gomba húsa fehér, majd megsárguló; erősen csípős, éppen úgy a tejnedv is. Főként lombosfák alatt, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Sárgatejű keserűgomba — *Lactarius chrysorrheus*

7 a A kalap és a tönk sárga.

A kalap 4—14 cm széles; a tönk 4—7 cm hosszú. A gomba húsa fehéres, a vágási felületen ibolyaszínűre változik; lehet csípős ízű is, éppen úgy a tejnedv is. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Lilásodó sárga-tejelőgomba — *Lactarius aspideus*

b Hasonló a lilásodó sárga-tejelőgombához, de a kalap szürkés hússzínű, szürkés ibolyásbarna.

Lilásodó tejelőgomba — *Lactarius uvidus*

8 a A kalap fehéres (lehet kissé sárgás, rózsás) **9**

b A kalap nem fehéres **10**

9 a A lemezek hússzínűek, rózsaszínűek. Többnyire nyárfák alatt terem.

A kalap 8—30 cm széles; fehér, halványrózsaszínű; bíborvöröses, vöröses foltokkal. A tönk 3—5 cm hosszú; fehér; lehet vörös foltos is. A hús fehér; igen csípős ízű. Nedvesebb bokros helyeken, ligetekben, erdők szélén, főként nyáron terem. Nem gyakori.

Vöröspettyes tejelőgomba — *Lactarius controversus*

b A lemezek fehérek vagy kissé sárgásak. Főként lomb-erdőben terem.

A kalap 5—20 cm széles; fehér, sárgás; csupasz. A tönk 3—8 cm hosszú; fehér; csupasz. A gomba húsa fehér; égetően csípős ízű, éppen úgy a bőséges, fehér színű tejnedv is. Nyáron és ősszel terem. Igen gyakori. Különleges elkészítés esetén ehető.

Keserűgomba — *Lactarius piperatus*

c Hasonló a keserűgombához, de a kalap és a tönk felülete nemezes, pelyhes.

Pelyhes keserűgomba — *Lactarius vellereus*

10 a A kalap — különösen a szélén — szálas, pelyhes nemezes; szürkésbarna, zöldesbarna, zöldesfekete színű.

Részletes leírása a 3b alatt.

Sötét keserűgomba — *Lactarius turpis*

b A kalap csupasz; zöld, szürkészöld, barnás árnyalatú zöld.

A kalap 4—10 cm széles; gyakran körben foltos. A tönk 4—5 cm hosszú; halványzöld, szürkészöld. A gomba húsa fehér; erősen csípős ízű, éppen úgy a tejnedv is. A fehér tejnedv elszíneződhet szürkészöldre vagy lehet szürke foltos. Lomb-erdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Zöldes keserűgomba — *Lactarius blennioides*

c A kalap csupasz; nem zöld színű **11**

11 a A gomba húsa és a lemezek az előtörő tejnedvtől többkevesebb idő után megbarnulnak.

A kalap 5—12 cm széles; narancsszínű, barnászöld, sárgásbarna, rozsdabarna. A tönk 4—10 cm hosszú; olyan színű mint a kalap. A tejnedv fehér; bőséges; nem csípős ízű. Lomb-erdőben, főként nyáron terem. Nem gyakori.

Kenyérgomba — *Lactarius volemus*

b A gomba húsa és a lemezek nem barnulnak meg **12**

- 12 a** A tejnedv ízleléskor először jóízű, majd később keserű, csípős utóíze lesz, vagy változatlanul jóízű marad **13**
- b** A tejnedv ízleléskor azonnal többé-kevésbé csípős ízű **14**
- 13 a** A kalap színe narancssárga, sárgásbarna, barna. A tejnedv fehér vagy vizesfehéres; eleinte édeskés, majd többnyire keserű-csípős utóíze van.

A kalap 2—8 cm széles. A tönk 2—6 cm hosszú; olyan színű, mint a kalap, de lehet vöröses és lefelé barnás bíborszínű is. A gomba húsa halványabb színű, mint a kalap. Lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Édeskés tejelögomba — *Lactarius subdulcis*

- b** A kalap színe húsbarna, vörösbarna. A tejnedv fehér; jóízű, nincs keserű-csípős utóíze.

Részletes ismertetése 6a alatt.

Vörösbarna tejelögomba — *Lactarius quietus*

- c** A kalap színe különféle barna. A tejnedv víztiszta, vizes-fehéres; jóízű, nincs keserű-csípős utóíze. A gomba szaga száradáskor a cikória pótkávé szagára emlékeztet.

A kalap 2—8 cm széles. A tönk 2—5 cm hosszú; barna színű. A gomba húsa halványabb színű, mint a kalap. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Cikória tejelögomba — *Lactarius camphoratus*

- 14 a** A kalap színe barnászörös; közepén gyakran csúcsos.

A kalap 4—11 cm széles. A tönk 5—8 cm hosszú; barnászörös. A tejnedv fehér. A gomba húsa fehéres, világos barnászörös; égetően csípős ízű, éppen úgy, mint a tejnedv. Fenyőfák alatt, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Rőt keserűgomba — *Lactarius rufus*

- b** A kalap színe narancsszínű, barnássárga, okker; közepén nem csúcsos.

A kalap 5—15 cm széles; gyakran körben sávós. A tönk 3—5 cm hosszú; fehéres, sárgás, barnássárgás, halvány narancsszínű. A tejnedv fehér. A gomba húsa fehér, fehéres; erősen csípős ízű, éppen úgy a tejnedv is. Főként lomberdőben, erdőszéleken, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Begöngyöltszélű keserűgomba — *Lactarius insulsus*

c A kalap színe barnába, ibolyásba, rózsásba hajló szürke; közepén nem csúcsos.

A kalap 4—10 cm széles; lehet körben sávós is. A tönk 3—6 cm hosszú; olyan színű, mint a kalap. A tejnedv fehér; csipősségének mértéke változó. A hús fehéres. Főként lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Gyöngyös keserűgomba — *Lactarius pyrogalus*

Róka gombák, Trombitagomba — *Cantharellus*, *Craterellus*

44. tábla

Tölcséralakú, kisebb termetű, sárga vagy kékesszürke, barnás-szürke színű gombák. Jellegzetességük, hogy a kalap alsó oldalán nem lemezek, hanem erek, ráncok vannak.

A róka gombák és a trombitagomba határozókulcsa

1 a A gomba külső felülete (a termőréteg) alig ráncos, majdnem sima, csak gyengén kiemelkedő erek vannak rajta; színe szürke, kékesszürke, feketés.

A gomba 2—8 cm széles és 5—12 cm magas; tölcséralakú, trombitaalakú; szürke, barnásszürke, megfeketedő. A gomba (föül) egészen a talajig bemélyedően tölséres, üres. Lomberdőben, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Jóízű ehető gomba.

Sötét trombitagomba — *Craterellus cornucopioides*

b A termőréteg kiemelkedően ráncos, eres; többé-kevésbé sárga **2**

2 a A kalap barnás, sárgásbarna, szürkéssárga. A kalap közepe mélyen, olykor a talajig bemélyedő, tölséres, tehát a gomba tönkje belül többnyire üres.

A kalap 2—6 cm széles. A ráncos termőréteg szürkéssárga. A tönk (az egész gomba) magassága 3—10 cm; színe sárga, barnássárga. Erdők mohás talaján, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Tölcséralakú róka gomba — *Cantharellus tubaeformis*

b Az egész gomba sárga, narancssárga, sárgásfehér. A gomba felülről lapos vagy kissé bemélyedő; belül tömör, nem üres.

A kalap 3—12 cm széles. A tönk (az egész gomba) magassága 3—8 cm. Lomb- és fenyőerdőben, nyár elejétől késő őszig terem. Igen gyakori. Jóízű ehető gomba.

Sárga rókgomba — *Cantharellus cibarius*

Szömörceöggomba — Phallus

47. tábla

A termőtest eleinte gömbalakú majd tönkre és süvegre különül. A süveg felülete kiemelkedő bordák által méhsejtszerű részekre osztott. A süveg felületét igen kellemetlen szagú fehéres vagy zöld nyálka borítja.

Lemezespöfeteg — Secotium

47. tábla

A termőtest kúpalakú, paprikaalakú; rövid nyele van, amely a termőtest közepében tengelyként folytatódik. A termőtest belseje függőleges lemezek által kamrákra osztott; később por-szerű tömeggé esik szét.

A szömörceöggomba és a lemezespöfeteg határozókulcsa

1 a A fiatal termőtest gömbalakú; belseje különleges szerkezetet mutat, mert már látható benne a tönk és a süvegrész.

A gömbalakú termőtest burka később megreped és a fehér, sárgásfehér tönk hirtelen megnyúlik. A tönk felső részén van a süveg. Ilyenkor a termőtest 8—20 cm magas. A gombának ekkor messzire érezhető dög-szaga van (gömbalakú állapotában még nincs szaga). Erdőben, bokros helyeken, homokos mezőn, nyáron és ősszel terem. Gyakori.

Szömörceöggomba — *Phallus impudicus*

b A termőtest fiatalon is, éretten is kúpalakú, paprikaalakú; belsejében tengelyként folytatódik a termőtest nyele.

A termőtest 2—12 cm magas; eleinte fehér, majd okkerszínű; belseje fiatalon sárgásbarna, zöld, később barna. Legelőkön, akácokban, ritkábban egyéb erdőkben is, főként homokos talajon, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori.

Lemezespöfeteg — *Secotium agaricoides*

Nyelespöfetegek — Tulostoma

47. tábla

A termőtest két részből áll: karesú nyélből és gömbölyded, papírszerű burokkal borított termőrészből, amelyben a spórapor fejlődik.

A nyelespöfetegek határozókulcsa

- 1 a A termőtest tetején levő nyílás széle többé-kevésbé csőszerűen kiemelkedő 2
b A termőtest tetején levő nyílás széle sík, nem emelkedik ki csőszerűen.

A termőtest nyele 2—7 cm hosszú, vörösbarna színű; többnyire vörösbarna pikkelyekkel fedett. A termőtest gömbölyű, spóraport tartalmazó része átlag 1 cm átmérőjű, fehéres, sárgás színű. Főként homokpusztákon egész évben terem. Helyenként gyakori.

Szemcsés nyelespöfeteg — *Tulostoma granulorum*

- 2 a A termőtest nyele 2—6 cm hosszú; világos színű: fehéres, sárgás, barnás.

A termőtest gömbölyű — spóraport tartalmazó — része 0,5—1 cm átmérőjű; fehéres, sárgás. Főként homokos talajon, füves helyeken, egész évben terem. Helyenként gyakori.

Öves nyelespöfeteg — *Tulostoma brumale*

- b A termőtest nyele hosszabb: többnyire 6—8 cm; barna, vörösbarna; hasonló színű pikkelyekkel fedett.

Egyébként hasonló az öves nyelespöfeteghez.

Szálkásnyelű pöfeteg — *Tulostoma squamosum*

Csillaggombák — Geastrum

47. tábla

A gomba csillagalakú. A termőtest külső burka csillagszerűen felhasad, a belső burok pedig borítja a gömbölyded — spóraport tartalmazó — ún. termőrészt.

A csillaggombák határozókulcsa

1 a A gömbölyded belső burkon egynél több nyílás van.

A gomba 5—15 cm átmérőjű. A csillagalakú külső burok okkerszínű, barnás, alsó oldalán sötétbarna szögletes pikkelyekkel díszített. A gömbölyded belső burok sárgás, barnás, szürke színű; ezüstösen fénylő; több rövid nyelecske kapcsolja a külső burokhoz. Homokos talajon, főleg akácerdőben, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Szitaszájú csillaggomba — *Geastrum coliforme*

b A gömbölyded belső burkon csak egy nyílás van 2

2 a A csillagalakú külső burok két részre különül: az alsó fészekszerű vagy csészeszerű, a talajon vagy a talajban marad, a felső boltozatosan kiemelkedik, lebenyeinek hegyével a fészekszerű alsó rész széléhez kapcsolódik.

A gomba 8—12 cm széles; barna. A csillagalakú külső burok többnyire 4 lebenyű. Homokos talajú erdőkben, főleg akácokban, nyáron terem. Nem gyakori.

Csészés csillaggomba — *Geastrum fornicatum*

b A csillagalakú külső burok nem különül két részre 3

3 a A többé-kevésbé gömbölyded termőrész tetején levő nyílás széle barázdált, bordázott, ráncos.

A gomba kiterült lebenyekkel 3—8 cm széles. A csillagalakú külső burok 8—10 lebenyű; fehéres, okkeres, világosbarna; közepéből nyelecskével emelkedik ki a fehér, okkeres, szürke, barna, feketés termőrész. A nyelecske felső részén gallér van. Lomb- és fenyőerdőben, tavasztól őszig terem. Nem gyakori.

Galléros csillaggomba — *Geastrum Bryantii*

b Hasonló a galléros csillaggombához, de kisebb: 1—3 cm széles, nincs gallérja és főként homokos mezőkön, erdőtisztásokon terem. Nem gyakori.

Fésűs csillaggomba — *Geastrum nanum*

c A többé-kevésbé gömbölyded termőrész tetején levő nyílás széle nem barázdált, nem bordázott, nem ráncos 4

4 a A gömbölyded termőrész belsejében alul nincs gömbölyded vagy palackalakú elkülönült rész. A nyílás szabálytalan alakú vagy csillagalakú.

A gomba kiterült lebenyekkel 4—8 cm széles. A csillagalakú külső burok 5—20 lebenyű. A lebenyek megnedvesedve kiterülnek, szárazon össze-
csukódnak; belül barnák, repedezett felületűek, kívül szürkék vagy
szürkésbarnák. Többnyire hegyvidéken, köves lejtőkön, száraz, kopár
erdőkben, tavasztól őszig terem. Nem gyakori.

Repedéses csillaggomba — *Geastrum hygrometricum*

b A gömbölyded termőrész belsejében alul gömbölyded vagy
palackalakú elkülönült rész van. A nyílás kerek **5**

5 a A gömbölyded termőrész alján csészealakú gallér van, ez
választja el a termőrést a csillagalakú külső buroktól.

A gomba kiterült lebenyekkel 6—12 cm széles. A külső burok 4—7
lebenyű; okkerszínű, barna; fiatalon vastag; belső felülete repedezett.
Erdőkben, főként ősszel terem. Nem gyakori.

Hármas csillaggomba — *Geastrum triplex*

b A gömbölyded termőrész alján nincs csészealakú gallér **6**

6 a A csillagalakú külső burok lebenyei elegendő víz hatására
kiterülnek, szárazon összezsugorodnak.

A gomba kiterülve 2,5—5 cm széles. A külső burok 7—10 lebenyű;
belül barna, kívül okkerszínű, fehéres. A gömbölyded termőrész nyílása
kiemelkedő, széle összetapadt szálakból áll. Homokos talajú erdőben
és mezőn, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Rideg csillaggomba — *Geastrum corollinum*

b A csillagalakú külső burok lebenyei szárazon nem csukód-
nak össze; a növekedés folyamán először szétterülnek,
majd a termőtest alá visszahajlanak.

A gomba kiterülve 4—8 cm széles. A külső burok 5—15 lebenyű; belül
okkerszínű, világosbarna, sárgásbarna, lehet repedezett; kívül fehéres.
A gömbölyded termőrész nyílásának a széle sugarasan elrendezett finom
rostokból áll. Fenyő- és lomberdőben, tavasztól őszig terem. Gyakori.

Közönséges csillaggomba — *Geastrum fimbriatum*

Széteső pöfetegek — *Calvatia*

48. tábla

A termőtest eléggé puha, gömbölyded vagy körtealakú, eleinte
fehér. A termőtestet borító burok felső része táblásan össze-
repedezik és fokozatosan lehullik, szétesik, úgyszintén többnyire
a termőtest felső része is. A termőtest alsó része ezután még
sokáig megmarad.

A széteső pöfetegek határozókulcsa

- 1 a** A termőtest belseje eleinte fehér, később lilaszínű. Főleg szikes legelőkön, gyengén füves helyeken nyáron terem.

A termőtest 6—15 cm széles, 6—20 cm magas, gömbölyded, felül kiszélesedő vagy hengeres; fehér, majd sárgás, barna, lilaszínű. Nem gyakori.

Lilabelű pöfeteg — *Calvatia cyathiformis*

- b** A termőtest belseje később sem lilaszínű. Nem szikes legelőkön terem **2**

- 2 a** A termőtest gömbölyded, igen nagy, általában 15—30 cm átmérőjű.

A termőtest eleinte fehér, később sárgásbarnás, megszáradva barna is lehet; belseje fehér, majd zöldessárga, zöldesbarna. Füves helyeken, mezőkön, kertekben, erdőkben, tavasztól őszig terem. Helyenként gyakori. Fiatalon ehető.

Óriás pöfeteg — *Calvatia maxima*

- b** A termőtest körtealakú vagy hengeres, kisebb (általában 5—10 cm széles) **3**

- 3 a** Legelőkön, mezőkön, erdei tisztásokon, főként nyáron és ősszel, főleg hegyvidékeken terem. A termőtest inkább széles; hengeres, zsákalakú, felül kiszélesedő.

A termőtest 5—10 cm széles, 8—16 cm magas; fehér, majd okkerszínű, barna; belseje fehéres, sárgás, zöldessárga, végül barna. Helyenként gyakori. Fiatalon ehető.

Pikkelyes pöfeteg — *Calvatia caelata*

- b** Erdőkben, bokros helyeken, nyáron és ősszel terem. A termőtest inkább magas s többé-kevésbé hosszú, hengeres részből kiszélesedő, gömbölyded feje van.

A termőtest 3—8 cm széles, 7—15 cm magas; fehér, később barnás; felületén szemcsék, tüskék vannak; belseje fehér, majd sárgászöld, barnászöld, barna. Nem gyakori. Fiatalon ehető.

Változékony pöfeteg — *Calvatia sacca* t

Valódi pöfetegek — *Lycoperdon*

47., 48. tábla

A termőtest eléggé puha, gömbölyded vagy körtealakú; fiatalon fehér vagy fehéres; felületét fiatalon, sokszor később is, szemcsék, tüskék, szemölcsök borítják; érett korában a tetején kerek vagy szabálytalan alakú nyílás keletkezik.

Sötétedő pöfetegek — Bovista

47. tábla

A termőtest eléggé puha, gömbölyded; felülete csupas�. A külső fehér burok később darabokban lehámlik és láthatóvá lesz a szürke, barna vagy fekete, papírszerű belső burok. A termőtest felső részén később nyílás keletkezik.

Csészéspöfetegek — Disciseda

47. tábla

A termőtest gömbölyded; alsó részén keletkezik a nyílás; tetején a külső burok fordított csészét alkot.

A valódi-, sötétedő- és csészéspöfetegek határozókulcsa

1 a A termőtest alsó részén keletkezik a nyílás, a tetején a külső burok fordított csészét képez, amelyhez mindig föld tapad.

A termőtest 1—4 cm átmérőjű; fehéres, okkerszínű, végül barna, néha szürke. Főként homokos talajon terem, erdőn kívül, de akácokban is, főként ősszel. Nem gyakori.

Csészéspöfeteg — Disciseda Debreceniensis

b A termőtest felső részén keletkezik a nyílás. A külső burok nem alkot csészét **2**

2 a A termőtest külső fehér és csupas� burka később darabokban lehámlik és láthatóvá lesz a szürke, barna vagy fekete papírszerű belső burok **3**

b A termőtest nem ilyen **4**

3 a A külső burok lehámlása után látható belső burok szürke.

A termőtest 1—3 cm átmérőjű; belseje eleinte okkerszínű, zöldes, majd barna. Főleg síksági területen, réteken, legelőkön, tavasztól ősziig terem. Gyakori. Fiatalon ehető.

Szürke pöfeteg — Bovista plumbea

b A külső burok lehámlása után látható belső burok barna, feketésbarna, fekete.

A termőtest 3—6 cm átmérőjű; belseje eleinte okkerszínű, majd barnászöldes, barna. Főként hegyi legelőkön, réteken, erdei tisztásokon tavasztól őszig terem. Nem gyakori. Fiatalon ehető.

Feketedő pöfeteg — *Bovista nigrescens*

- 4 a A termőtest felületét borító nagyobb tüskék, szemölcsszerű tüskék lehullása, ill. ledörzsölése után hálózatos rece látható vagy a lehullott tüskék helye halványabb foltok alakjában tűnik elő.

A termőtest többnyire körtealakú; 2—5 cm széles, 2—5 cm magas, belseje eleinte fehér, később zöldessárga, barnászöld, halványbarna. A termőtest tetején éréskor kis nyílás keletkezik. Erdők talaján, néha korhadt tuskókon, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Fiatalon ehető.

Bimbós pöfeteg — *Lycoperdon gemmatum*

- b Hasonló a bimbós pöfeteghez, de a termőtestet többé-kevésbé egymáshoz hajló, hosszú tüskék borítják. Nem gyakori.

Tüskés pöfeteg — *Lycoperdon echinatum*

- c A termőtest felületét borító nagyobb tüskék lehullása, ill. ledörzsölése után nem marad hálózatos rece, vagy pedig a termőtestet apró tüskék borítják, vagy egyáltalán nincsenek tüskék 5

- 5 a A termőtest alsó részében spóraporrá szét nem eső, ún. meddőrész van. A termőtest többnyire 1,5 cm-nél nagyobb és gyakran körtealakú, lehet gömbölyded is 6

- b A termőtest alsó részében nincs spóraporrá szét nem eső, ún. meddőrész. A termőtest apró, 1—1,5 cm széles; mindig gömbölyded.

A termőtest fehér, okkerszínű, barnás; belseje fehér, majd zöldessárga, barnászöld. Erdőben és mezőn, főként homokos talajon, tavasztól őszig terem. Gyakori.

Törpe pöfeteg — *Lycoperdon pusillum*

- 6 a A meddőrész sejtes szerkezetű 7

- b A meddőrész tömött, nem látszik sejtes szerkezetűnek.

A termőtest gömbölyded, lehet körtealakú is; 1—4 cm átmérőjű; eleinte fehér, sárgás, később sárgásbarna, barna; felülete eleinte finoman szemcsés vagy igen apró tüskék fedik, később csupasz lesz; belseje sárgás, majd zöldesbarna. A termőtest tetején éretten kisebb-nagyobb nyílás keletkezik. Legelőkön, erdőben, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Fiatalon ehető.

Tömött pöfeteg — *Lycoperdon furfuraceum*

7 a A termőtest nyílása később igen tág lesz. A meddőréssz és a spóraporrá széteső termőrész többé-kevésbé sík lappal élesen elhatárolt, egymástól könnyen szétválasztható.

A termőtest gömbölyded, körtealakú, fordított kúpalakú; 1—4 cm átmérőjű; fehéres, sárgás, később barnássárga, világosbarna, szürke; felülete eleinte szemcsés vagy felül tüskés, később csupasz vagy szemcsés; belseje fehér, majd zöldesbarna. Réten, legelőkön, néha erdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Fiatalon ehető.

Szélesszájú pöfeteg — *Lycoperdon hiemale*

b A termőtest nyílása később sem szélesedik ki erősen. A meddőréssz és a termőrész nincs elhatárolva sík lappal, nem választható könnyen szét **8**

8 a Főként csoportosan, többnyire fák töve mellett vagy korhadt tuskókon, nyáron és ősszel terem. A termőtestet állandóan megmaradó pikkelykék, szemcsék, apró tompa tüskék borítják.

A termőtest körtealakú vagy tojásdad; 1—3 cm széles, 2—5 cm magas; tövén hosszú, fehér micéliumzsinór van; eleinte fehér vagy okkerszínű, később barna, szürke; belseje fehér majd zöldessárga, barnászöld. A termőtest tetején éretten kis nyílás keletkezik. Gyakori. Fiatalon ehető.

Körtealakú pöfeteg — *Lycoperdon piriforme*

b Általában nem csoportosan terem, inkább talajon és csak ritkán korhadt tuskókon. A termőtestet tüskék vagy szemcsék borítják, amelyek később lehullanak vagy megmaradnak.

A termőtest körtealakú, ritkábban gömbölyded; 2—4 cm széles, 2—6 cm magas; eleinte fehéres, sárgás, később barna; belseje sárgás, majd barnászöld, barna, bíborszínű. A termőtest tetején éretten kis nyílás keletkezik. Lomb- és fenyőerdőben, nyáron és ősszel terem. Helyenként gyakori. Fiatalon ehető.

Üstökös pöfeteg — *Lycoperdon umbrinum*

Hasadt pöfeteg — *Mycenastrum*

48. tábla

A termőtest gömbölyded; burokja szívós, kemény és érés felé tetején szabálytalanul karéjokra hasad.

Áltriplák — Scleroderma

48. tábla

A termőtest gumóalakú vagy gömbölyded; burokja és maga a termőtest belseje is kemény vagy törékeny; belseje fiatalon is aránylag hamar sötét színű lesz és többnyire kissé márványozott.

Áltriplák és a hasadt pöfeteg határozókulcsa

1 a A fiatalon fehéres, gömbölyded termőtest burokja később tetején szabálytalanul karéjokra hasad.

A termőtest 2—8 cm széles; alján karógyökérszerű micéliuma van, amelytől éretten elválik. A külső burok fehéres, sárgás; sima, éretten szögletes darabokra rohad és lehullik. A belső burok szürkés, barnás. A termőtest belseje eleinte sárgás, majd barnászöldes, bíborbarna. Főként homokos, füves helyeken, ahol legeltetnek, nyáron és ősszel terem. Nem gyakori.

Hasadt pöfeteg — *Mycenastrum corium*

b A fiatalon sárgás, barnás, gumóalakú vagy gömbölyded termőtest burokja tetején később sem hasad karéjokra, hanem vagy szabálytalan nyílás vagy hasadás keletkezik rajta **2**

2 a A burok — különösen amíg a gomba fiatal — vastag; szárazon kemény.

A termőtest 3—7 cm széles; fehéres, sárgás, narancsszínű, barna; alján többnyire vastag gyökérszerű micéliumkötegek vannak; felülete sima vagy pikkelyes, szemölcsös, kockásan felrepedező; belseje eleinte fehéres, de hamarosan szürke, fekete, végül zöldesszürke lesz, lehet fehéres erektől márványozott is. Világos erdőkből, bokros helyeken, kopár hegyoldalakon, nyáron és ősszel terem. Gyakori. Megárthat.

Áltripla — *Scleroderma vulgare*

b A burok vékony, szárazon törékeny.

A termőtest 3—8 cm széles; sárgásbarna; többnyire hosszabb (3—7 cm) tönkje van, amely gyökérszerű micéliumkötegekben folytatódik; belseje sötétbarna, szürkésbarna, és fehéres vagy sárgás erektől márványozott. Főként homokos talajú erdőkből, nyáron és ősszel terem. Gyakori.

Nyeles áltripla — *Scleroderma verrucosum*

III.

SZÍNES TÁBLÁK

1851

/1866/

1. lila tulipángomba (*Sarcosphaera coronaria*); 2. ráncos tárcsagomba (*Disciotis venosa*); 3. melegágyi csészegomba (*Aleuria vesiculosa*); 4. bordás serleggomba (*Acetabula vulgaris*); 5. barna csészegomba (*Galactinia badia*); 6. piros csészegomba (*Sarcoscypha coccinea*); 7. narancsvörös csészegomba (*Peziza aurantia*); 8. cseh kucsmagomba (*Verpa bohemica*); 9. hegyes kucsmagomba (*Morchella conica*); 10. ízletes kucsmagomba (*M. esculenta*); 11. fattyú kucsmagomba (*M. hybrida*)

PAPSAPKAGOMBÁK, REDŐGOMBÁK ÉS SZARVASGOMBÁK

1 csúcsos redőgomba (*Gyromitra infula*); 2 óriás redőgomba (*G. gigas*);
3. karcú papsapkagomba (*Helvella elastica*); 4. homoki papsapkagomba (*H. monachella*); 5. fodros papsapkagomba (*H. crispa*); 6. szürke papsapkagomba (*H. lacunosa*); 7. nyári szarvasgomba (*Tuber aestivum*); 8. üreges szarvasgomba (*T. excavatum*)

RÉTEGGOMBA-FÉLÉK, AGANCSGOMBÁK
ÉS PALÁNKAGOMBA-FÉLÉK

3. tábla

1. talajlakó szemölcsősgomba (*Thelephora terrestris*); 2. mozsárütőgomba (*Clavaria pistillaris*); 3. borostás réteggomba (*Stereum hirsutum*); 4. lilás réteggomba (*S. purpureum*); 5. bunkós agancsgomba (*Xylaria polymorpha*); 6. szarvasagancsgomba (*X. hypoxylon*); 7. fodros káposzttagomba (*Sparassis crispa*)

1. narancsszínű korallgomba (*Ramaria aurea*); 2. sárga korallgomba (*R. flava*);
 3. rózsaszínű korallgomba (*R. botrytis*); 4. fésűs korallgomba (*R. cristata*);
 5. moha-korallgomba (*R. corniculata*); 6. merev korallgomba (*R. stricta*);
 7. lila korallgomba (*R. amethystina*); 8. narancsszínű enyves-korallgomba
 (*Calocera viscosa*)

1. cserepés gereben (*Hydnum imbricatum*); 2. sárga gereben (*H. repandum*);
 3. süngomba (*Dryodon erinaceum*); 4. petrezselyemgomba (*D. coralloides*);
 5. tüskés sörénygomba (*D. cirrhatum*); 6. toboz-gereben (*Pleurodon auriscalpium*); 7. májgomba (*Fistulina hepatica*)

1. tűskegomba (*Polyporus umbellatus*); 2. óriás likacsosgomba (*P. giganteus*);
 3. fakó zsemlegomba (*P. ovinus*); 4. bokroszgomba (*P. frondosus*); 5. sárga
 gévagomba (*P. sulphureus*)

1. fenyő-likacsosgomba (*Polyporus Schweinitzii*); 2. téli likacsosgomba (*P. brumalis*); 3. pisztrícigomba (*P. squamosus*); 4. szenes likacsosgomba (*P. adustus*); 5. változékony likacsosgomba (*P. varius*); 6. foszlós likacsosgomba (*P. lacteus*); 7. domború likacsosgomba (*P. rutilans*); 8. feketedő likacsosgomba (*Xanthochrous hispidus*); 9. csertapló (*X. obliquus*)

LEMEZESTAPLÓK, LABIRINTUSTAPLÓ ÉS EGYRÉTŰTAPLÓK

1. fenyő-lemezestapló (*Lenzites abietina*); 2. fakó lemezestapló (*L. betulina*); 3. labirintustapló (*Daedalea quercina*); 4. rózsaszínes egyrétűtapló (*Trametes confragosa*); 5. borostás egyrétűtapló (*T. hirsuta*); 6. púpos egyrétűtapló (*T. gibbosa*); 7. fenyőtapló (*T. pini*); 8. lepketapló (*T. versicolor*); 9. fenyő-egyrétűtapló (*T. abietina*)

ÉVELŐTAPLÓK, KÉRGESTAPLÓ ÉS LAKKOSTAPLÓ

9. tábla

1

2

3

4

5

6

7

1. bükkfatapló (*Fomes fomentarius*); 2. derestapló (*F. applanatus*); 3. ribizketapló (*F. ribis*); 4. gyökértapló (*F. annosus*); 5. szegett-tapló (*F. marginatus*); 6. könnyező kérgestapló (*Placodes dryadeus*); 7. pecsétviaszgomba (*Ganoderma lucidum*)

1. kékesedő tinorú (*Boletus cyanescens*); 2. sárga gyűrűstinorú (*B. flavus*);
 3. vargánya (*B. edulis*); 4. okkerszínű vargánya (*B. impolitus*); 5. gesztenye-
 tinorú (*B. castaneus*); 6. tarka tinorú (*B. variegatus*)

1. barna gyűrűstinorú (*Boletus luteus*); 2. szemcsésnyelű tinorú (*B. granulatus*);
 3. vörös érdesnyelű-tinorú (*B. rufus*); 4. aranytinorú (*B. chrysenteron*); 5. sárga
 érdesnyelű-tinorú (*B. rimosus*); 6. sárgahúsú vargánya (*B. appendiculatus*);
 7. királyvargánya (*B. regius*)

TINORÚGOMBÁK

1. érdesnyelű tinorú (*Boletus scaber*); 2. pikkelyes tinorú (*B. strobilaceus*);
3. tehéntinorú (*B. bovinus*); 4. farkastinorú (*B. pachypus*); 5. égertinorú
(*B. lividus*)

1. gyökeres tinorú (*Boletus radicans*); 2. sátántinorú (*B. satanas*); 3. változó tinorú (*B. luridus*); 4. bíbor tinorú (*B. rhodoxanthus*); 5. ligeti tinorú (*B. pulverulentus*)

1. molyhos tinorú (*Boletus subtomentosus*); 2. barna tinorú (*B. badius*);
 3. borsos tinorú (*B. piperatus*); 4. aranybélésű tinorú (*B. auriporus*); 5. vörösés
 nyálkásgomba (*Gomphidius viscidus*); 6. barna nyálkásgomba (*G. glutinosus*)

1. erdei csiperke (*Psalliota silvatica*); 2. tintaszagú csiperke (*P. meleagris*);
 3. kerti csiperke (*P. campestris*); 4. erdőszéli csiperke (*P. arvensis*); 5. sárguló
 csiperke (*P. xanthoderma*); 6. óriáscsiperke (*P. augusta*); 7. kis csiperke (*P.*
comtula); 8. réti csiperke (*P. hortensis*); 9. ízletes csiperke (*P. edulis*)

1. zöld harmatgomba (*Stropharia aeruginosa*); 2. félgömbalakú harmatgomba (*S. semiglobata*); 3. pikkelyes harmatgomba (*S. squamosa*); 4. sárga harmatgomba (*S. coronilla*); 5. trágya harmatgomba (*S. merdaria*); 6. sárga kénvirág-gomba (*Hypholoma fasciculare*); 7. vörhenyes kénvirág-gomba (*H. sublateritium*)

SZÁLKÁSGOMBA, TRÁGYAGOMBÁK
ÉS PORHANYÓSGOMBÁK

17. tábla

1. könnyező szálkásgomba (*Lacrimaria lacrimabundum*); 2. csipkés trágyagomba (*Panaeolus campanulatus*); 3. gyűrűs trágyagomba (*P. separatus*); 4. pikkelyes porhanyósgomba (*Psatyrella caput Medusae*); 5. réti trágyagomba (*P. foenicicii*); 6. fehér porhanyósgomba (*P. Candolleana*); 7. karsú tücsök-gomba (*P. gracilis*); 8. szürkés porhanyósgomba (*P. spadiceogrisea*); 9. sereges porhanyósgomba (*P. disseminata*); 10. barna porhanyósgomba (*P. hydrophila*).

1. gyapjas tintagomba (*Coprinus comatus*); 2. harkály-tintagomba (*C. picaceus*);
 3. bocskoros tintagomba (*C. sterquilinus*); 4. trágya-tintagomba (*C. fimetarius*);
 5. kerti tintagomba (*C. micaceus*); 6. ráncos tintagomba (*C. atramentarius*);
 7. gatyás tintagomba (*C. lagopus*); 8. gyenge áltintagomba (*C. plicatilis*);
 9. kérész-tintagomba (*C. ephemerus*)

1. szemcsés szemétgomba (*Naucoria escharioides*); 2. réti szemétgomba (*N. semiorbicularis*); 3. uborkaszagú szemétgomba (*N. cucumis*); 4. karcsú szemétgomba (*N. tenera*); 5. téli szemétgomba (*N. furfuracea*); 6. bordás szemétgomba (*N. inquilina*); 7. ragadós lánggomba (*Flammula spumosa*); 8. fakó lánggomba (*F. lenta*); 9. fenyő lánggomba (*F. sapinea*); 10. sárga lánggomba (*F. alnicola*)

1. változékony tőkegomba (*Pholiota mutabilis*); 2. tüskés tőkegomba (*Ph. squarrosa*); 3. rozsdasárga tőkegomba (*Ph. aurivella*); 4. aransárga tőkegomba (*Ph. spectabilis*); 5. fenyő tőkegomba (*Ph. marginata*); 6. nyárfa tőkegomba (*Ph. destruens*); 7. tavaszi tőkegomba (*Ph. praecox*); 8. sötét tőkegomba (*Ph. erebia*); 9. déli tőkegomba (*Ph. cylindracea*)

1. kék pókhálógomba (*Cortinarius caerulescens*); 2. zöld pókhálógomba (*C. prasinus*); 3. sárgásbarna pókhálógomba (*C. multiformis*); 4. lilás bőrgomba (*C. anomalus*); 5. sárga pókhálógomba (*C. fulgens*); 6. változékony bőrgomba (*C. cinnamomeus*); 7. selymes pókhálógomba (*C. castaneus*)

1. változékony pókhálógomba (*Cortinarius largus*); 2. lila hagymatönkűgomba (*C. traganus*); 3. keserű pókhálógomba (*C. infractus*); 4. kék nyálkástönkűgomba (*C. salor*); 5. merev pókhálógomba (*C. subferrugineus*); 6. orsós pókhálógomba (*C. rigens*); 7. liláslemezű pókhálógomba (*C. calochrous*); 8: barna nyálkástönkűgomba (*C. collinitus*)

1. barna övesgomba (*Cortinarius brunneus*); 2. epeízú pókhálógomba (*C. vibratilis*); 3. sárga övesgomba (*C. renidens*); 4. vöröslábú pókhálógomba (*C. Bulliardi*); 5. szagos övesgomba (*C. torvus*); 6. földszagú pókhálógomba (*C. cliduchus*); 7. pikkelyes pókhálógomba (*C. sublanatus*); 8. rozsdás övesgomba (*C. hinnuleus*)

1. fátyolos fakógomba (*Hebeloma fastibile*); 2. édesszagú fakógomba (*H. sacchariolens*); 3. retkszagú fakógomba (*H. crustuliniforme*); 4. csillagspórás susulyka (*Inocybe asterospora*); 5. borvörös susulyka (*I. jurana*); 6. körteszagú susulyka (*I. piriadora*); 7. kerti susulyka (*I. fastigiata*); 8. barna susulyka (*I. lucifuga*); 9. téglavörös susulyka (*I. Patouillardii*); 10. gumós susulyka (*I. Cookei*); 11. olajsárga susulyka (*I. dulcamara*); 12. selymes susulyka (*I. geophylla*)

**CÖLÖPGOMBÁK, KAJSZAGOMBA
ÉS RÁNCOS TŐKEGOMBA**

25. tábla

1. bárnyostönkű cölöpgomba (*Paxillus atrotomentosus*); 2. begöngyöltszélű cölöpgomba (*P. involutus*); 3. nyeletlen cölöpgomba (*P. panuoides*); 4. keserű álcölöpgomba (*Paxillopsis mundulus*); 5. barnáslábú álcölöpgomba (*P. scam- bus*); 6. kajsza lisztgomba (*Clitopilus prunulus*); 7. ráncos tőkegomba (*Rozites caperata*)

SZÖGLETESSPÓRÁSGOMBÁK ÉS CSENGETTYŰGOMBÁK

1. nagy döggomba (*Rhodophyllus lividus*); 2. mezei kupakgomba (*R. pascuus*); 3. tövisaljagomba (*R. clypeatus*); 4. sötét köldökösgomba (*R. parkensis*); 5. zöldes pitykegomba (*R. incanus*); 6. kékcs pitykegomba (*R. chalybeus*); 7. fényes pitykegomba (*R. sericeus*); 8. sárgalábú csengettyűgomba (*Pluteus nanus*); 9. sárga csengettyűgomba (*P. leoninus*); 10. változékony csengettyűgomba (*P. cervinus*)

1. ragadós bocskorosgomba (*Volvaria speciosa*); 2. csíkos bocskorosgomba (*V. volvacea*); 3. óriás bocskorosgomba (*V. bombycina*); 4. apró bocskorosgomba (*V. pusilla*); 5. gyilkosgálóca (*Amanita phalloides*); 6. császárgomba (*A. caesarea*); 7. selymgomba (*A. vaginata*)

1. cafrangos galóca (*Amanita strobiliformis*); 2. citromszínű galóca (*A. citrina*);
 3. szürke galóca (*A. spissa*); 4. légyölő galóca (*A. muscaria*); 5. sárga galóca
 (*A. junquillea*); 6. piruló galóca (*A. rubescens*); 7. párducgalóca (*A. pantherina*)

1. nagy őzláb gomba (*Lepiota procera*); 2. cingár őzláb gomba (*L. serena*);
 3. piruló őzláb gomba (*L. rhacodes*); 4. gyapjas őzláb gomba (*L. clypeolaria*);
 5. tüskés őzláb gomba (*L. acutesquamosa*); 6. tarló őzláb gomba (*L. naucina*);
 7. vörhenyes őzláb gomba (*L. helveola*); 8. бүдös őzláb gomba (*L. cristata*);
 9. rozsdás-őzláb gomba (*L. granulosa*)

1. májusi pereszke (*Tricholoma Georgii*); 2. szagos pereszke (*T. irinum*);
 3. keserű fakópereszke (*T. acerbum*); 4. csalóka pereszke (*T. truncatum*);
 5. gyűrűs pereszke (*T. constrictum*); 6. narancssárga övespereszke (*T. aurantium*);
 7. sárgászöld pereszke (*T. equestre*); 8. bűdös pereszke (*T. sulphureum*);
 9. rákízű pereszke (*T. terreum*)

1. szappanszagú pereszke (*Tricholoma saponaceum*); 2. bársonyos pereszke (*T. rutilans*); 3. ibolyás pereszke (*T. ionides*); 4. kesernyés pereszke (*T. albo-brunneum*); 5. lila pereszke (*T. nudum*); 6. laskapereszke (*T. ulmarium*)

PERESZKEGOMBÁK

1. szürke pereszke (*Tricholoma portentosum*); 2. csoportos pereszke (*T. conglabatum*); 3. lilatönkű pereszke (*T. personatum*); 4. gumós pereszke (*T. bulbigerum*); 5. pikkelyes pereszke (*T. luteovirens*); 6. foltosodó pereszke (*T. semitale*); 7. csipős fehérpereszke (*T. album*); 8. változékony pereszke (*T. melaleucum*)

1. gyökeres fülőke (*Collybia radicata*); 2. hosszúszerű fülőke (*C. longipes*);
 3. szürkelemezű fülőke (*C. inolens*); 4. vörösbarna fülőke (*C. fusipes*); 5. toboz-
 fülőke (*C. tenacella*); 6. széleslemezű fülőke (*C. platyphylla*); 7. bunkóslábú
 fülőke (*C. butyracea*); 8. rozsdásszerű fülőke (*C. dryophila*)

1. mezei szegfűgomba (*Marasmius oreades*); 2. változékony szegfűgomba (*M. Wynnei*); 3. pelyhestönkű szegfűgomba (*M. confluens*); 4. gyapjaslábú szegfűgomba (*M. peronatus*); 5. lószőr szegfűgombácska (*M. androsaceus*); 6. sárga szegfűgomba (*M. campanellus*); 7. apró szegfűgombácska (*M. epiphyllus*); 8. fokhagymagomba (*M. scorodonius*); 9. csoportos fülőke (*Collybia acervata*); 10. gyűrűs fülőke (*C. mucida*); 11. téli fülőke (*C. velutipes*)

1. barnásszürke kígyógomba (*Mycena metata*); 2. lúgszagú kígyógomba (*M. alcalina*); 3. rózsáslemezű kígyógomba (*M. galericulata*); 4. sárga ragadós kígyógomba (*M. epipterygia*); 5. barázdálttönkű kígyógomba (*M. polygramma*); 6. retek-szagú kígyógomba (*M. pura*); 7. cifra kígyógomba (*M. inclinata*); 8. piros nedűgomba (*Hygrocybe coccinea*); 9. sárga nedűgomba (*H. obrussea*); 10. vörös nedűgomba (*H. punicea*); 11. feketedő nedűgomba (*H. conica*); 12. zöldes nedűgomba (*H. psittacina*)

1. ánizsszagú zöld-tölcsérgomba (*Clitocybe odora*); 2. változékony pénzezskegomba (*C. laccata*); 3. ördögszekér tölcsérgomba (*C. Eryngii*); 4. szürkéslemezű tölcsérgomba (*C. inornata*); 5. nagy fehér-tölcsérgomba (*C. cerussata*); 6. rozsdasárga tölcsérgomba (*C. inversa*); 7. sereges tölcsérgomba (*C. infundibuliformis*); 8. mezei tölcsérgomba (*C. dealbata*); 9. parlagi tölcsérgomba (*C. corda*); 10. téli tölcsérgomba (*C. cyathiformis*)

1. szürke tölcsérgomba (*Clitocybe nebularis*); 2. óriás tölcsérgomba (*C. geotropa*); 3. óriás fehér-tölcsérgomba (*C. candida*); 4. narancsszínű tölcsérgomba (*C. aurantiaca*); 5. gyűrűs tölcsérgomba (*C. mellea*); 6. világító tölcsérgomba (*C. phosphorea*)

38. tábla **LASKAGOMBÁK, HASADTLEMEZŰ GOMBA
ÉS KACSKAGOMBÁK**

1. sörtés dücskógomba (*Pleurotus rudis*); 2. kis dücskógomba (*P. stipticus*);
3. késői laskagomba (*P. ostreatus*); 4. pihés laskagomba (*P. dryinus*); 5. földi
laskagomba (*P. petaloides*); 6. hasadtlemézű gomba (*Schizophyllum commune*);
7. kocsonyás kacsagomba (*Crepidotus mollis*); 8. változékony kacsagomba
(*C. variabilis*)

1. nyárfagomba (*Lentinus tigrinus*); 2. rőt fagomba (*L. cyathiformis*); 3. ánizszagú fagomba (*L. cochleatus*); 4. pikkelyes fagomba (*L. lepideus*); 5. élénk-színű nyirokgomba (*Camarophyllus pratensis*); 6. fehér nyirokgomba (*C. virgineus*); 7. barnásszínű nyirokgomba (*C. caprinus*)

1. elefántcsont-csigagomba (*Limacium eburneum*); 2. fagyálló csigagomba (*L. hypothejum*); 3. nagy csigagomba (*L. penarium*); 4. rózsás csigagomba (*L. pudorinum*); 5. olajbarna csigagomba (*L. olivaceoalbum*); 6. késői csigagomba (*L. arrbustivum*); 7. vörösfenyő csigagomba (*L. lucorum*); 8. vörös csigagomba (*L. russula*); 9. karsú csigagomba (*L. leucophaeum*)

1. nagy fehér-galambgomba (*Russula delica*); 2. szenes galambgomba (*R. nigricans*); 3. feketéllő galambgomba (*R. adusta*); 4. feketésvörös galambgomba (*R. atropurpurea*); 5. barnulóhúsú galambgomba (*R. xerampelina*); 6. sárguló piros-galambgomba (*R. luteotacta*)

1. hánytató galambgomba (*Russula emetica*); 2. szürkülő vörös-galambgomba (*R. vinosa*); 3. vérvörös galambgomba (*R. sanguinea*); 4. törékeny galambgomba (*R. fragilis*); 5. piros galambgomba (*R. lepida*); 6. bűdös galambgomba (*R. foetens*); 7. varas zöld-galambgomba (*R. virescens*)

1. sárga galambgomba (*Russula ochroleuca*); 2. mandulaízú galambgomba (*R. heterophylla*); 3. változékony galambgomba (*R. amoena*); 4. kis sárga-galambgomba (*R. lutea*); 5. fűzöld galambgomba (*R. aeruginea*); 6. ízletes nagy-galambgomba (*R. alutacea*); 7. többszínű galambgomba (*R. nauseosa*); 8. vörös galambgomba (*R. veternosa*)

GALAMBGOMBÁK, RÓKAGOMBÁK ÉS TROMBITAGOMBA

1. kékhátú galambgomba (*Russula cyanoxantha*); 2. barnásvörös galambgomba (*R. integra*); 3. aranyos galambgomba (*R. aurata*); 4. fenyő-galambgomba (*R. drimeia*); 5. sárga rókagomba (*Cantharellus cibarius*); 6. tölsérialakú rókagomba (*C. tubaeformis*); 7. sötét trombitagomba (*Craterellus cornucopioides*)

1. rizike (*Lactarius deliciosus*); 2. begöngyöltszélű keserűgomba (*L. insulsus*);
 3. borostás keserűgomba (*L. scrobiculatus*); 4. rőt keserűgomba (*L. rufus*);
 5. hamvas keserűgomba (*L. azonites*); 6. zöldes keserűgomba (*L. blennius*);
 7. gyöngyös keserűgomba (*L. pyrogalus*); 8. szörgomba (*L. torminosus*);
 9. sötét keserűgomba (*L. turpis*)

1. keserűgomba (*Lactarius piperatus*); 2. vöröspettyes tejelőgomba (*L. controversus*); 3. kenyérgomba (*L. volemus*); 4. sárgatejű keserűgomba (*L. chrysorrheus*); 5. vörösbarna tejelőgomba (*L. quietus*); 6. édeskés tejelőgomba (*L. subdulcis*); 7. lilásodó sárga-tejelőgomba (*L. aspideus*); 8. cikória-tejelőgomba (*L. camphoratus*)

1. szömöröcsög (*Phallus impudicus*); 2. lemezespöfeteg (*Secotium agaricoides*); 3. szemcsés nyelespöfeteg (*Tulostoma granulosum*); 4. öves nyelespöfeteg (*T. brumale*); 5. szitaszájú csillaggomba (*Geastrum coliforme*); 6. repedéses csillaggomba (*G. hygrometricum*); 7. közönséges csillaggomba (*G. fimbriatum*); 8. galléros csillaggomba (*G. Bryantii*); 9. csészes csillaggomba (*G. fornicatum*); 10. hármas csillaggomba (*G. triplex*); 11. rideg csillaggomba (*G. corollinum*); 12. csészéspöfeteg (*Disciseda Debreceniensis*); 13. szürke pöfeteg (*Bovista plumbea*); 14. feketedő pöfeteg (*B. nigrescens*); 15. törpepöfeteg (*Lycoperdon pusillum*); 16. szélesszájú pöfeteg (*L. hiemale*); 17. tömött pöfeteg (*L. furfuraceum*)

1. bimbospöfeteg (*Lycoperdon gemmatum*); 2. körtealakú pöfeteg (*L. piri-forme*); 3. üstökospöfeteg (*L. umbrinum*); 4. pikkelyespöfeteg (*Calvatia caelata*); 5. változékony pöfeteg (*C. saccata*); 6. lilabelű pöfeteg (*C. cyathiformis*); 7. óriáspöfeteg (*C. maxima*); 8. hasadt pöfeteg (*Mycenastrum corium*); 9. ál-trifla (*Scleroderma vulgare*); 10. nyeles áltrifla (*S. verrucosum*)

NÉVMUTATÓ

A

- Acetabula vulgaris 45, **1**
 Agancsgomba-félék 50—51, **3**
 Agancsgomba, bunkós 51, **3**
 Agaricaceae 76—160, **14—46**
 Álcölöpgomba, barnáslábú 109, **25**
 — borostás 109
 — keserű 109, **25**
 Aleuria vesiculosa 46, **1**
 Áltintagomba, gyenge 89, **18**
 Áltrifák 168, **48**
 Áltrifla 168, **48**
 — nyeles 168, **48**
 Amanita 114—117, **27—28**
 — caesarea 114, **27**
 — citrina 116, **28**
 — junquillea 116, **28**
 — muscaria 117, **28**
 — pantherina 116, **28**
 — phalloides 115, **27**
 — rubescens 117, **28**
 — spissa 116, **28**
 — strobiliformis 115, **28**
 — vaginata 115, **27**
 — verna 115

B

- Bocskorosgombák 113—114, **27**
 Bocskorosgomba, apró 113, **27**
 — csíkos 114, **27**

- óriás 114, **27**
 — ragadós 113, **27**
 Bokrosgomba 59, **6**
 Boletaceae 69—76, **10—14**
 Boletus 69—76, **10—14**
 — aestivalis 75
 — appendiculatus 75, **11**
 — auriporus 72, **14**
 — badius 76, **14**
 — bovinus 75, **12**
 — castaneus 69, **10**
 — chrysenteron 76, **11**
 — cyanescens 69, **10**
 — edulis 70, **10**
 — erythropus 73
 — felleus 71
 — flavus 70, **10**
 — granulatus 71, **11**
 — impolitus 72, **10**
 — lividus 75, **12**
 — luridus 73, **13**
 — luteus 70, **11**
 — pachypus 72, **12**
 — parasiticus 69
 — piperatus 72, **14**
 — pulverulentus 75, **13**
 — radicans 72, **13**
 — regius 75, **11**
 — rhodoxanthus 73, **13**
 — rimosus 74, **11**
 — rufus 74, **11**
 — sanguineus 76

A vastagabb számok a táblák számait jelzik.

— satanas 73, 13
— scaber 74, 12
— subtomentosus 76, 14
— variegatus 76, 10
— viscidus 70
Bovista 165—166, 47
— nigrescens 166, 47
— plumbea 165, 47
Börgomba, lilás 100, 21
— változékony 101, 21

C

Calocera viscosa 55, 4
Calvatia 163—164, 48
— caelata 164, 48
— cyathiformis 164, 48
— maxima 164, 48
— saccata 164, 48
Camarophyllus 144, 39
— caprinus 144, 39
— pratensis 144, 39
— virgineus 144, 39
Cantharellus 159—160, 44
— cibarius 160, 44
— tubaeformis 159, 44
Clavariaceae 52—55, 3—4
Clavaria pistillaris 52, 3
Clitocybe 134—140, 36—37
— aurantiaca 135, 37
— candida 137, 37
— cerussata 137, 36
— corda 137, 36
— cyathiformis 139, 36
— dealbata 137, 36
— Eryngii 140, 36
— geotropa 138, 37
— infundibuliformis 138, 36
— inornata 139, 36
— inversa 138, 36
— laccata 135, 36
— mellea 136, 37
— nebularis 140, 37
— odora 136, 36
— phosphorea 135, 37
Clitopilus 134, 135, 25
— prunulus 135, 25
Collybia 127—131, 33—34
— acervata 131, 34

— butyracea 130, 33
— dryophila 130, 33
— fusipes 128, 33
— inolens 129, 33
— longipes 128, 33
— maculata 128
— mucida 128, 34
— platyphylla 129, 33
— radicata 128, 33
— tenacella 129, 33
— velutipes 128, 34
Coprinus 87—90, 18
— atramentarius 88, 18
— comatus 87, 18
— ephemerus 90, 18
— fimetarius 89, 18
— lagopus 88, 18
— micaceus 89, 18
— picaceus 87, 18
— plicatilis 89, 18
— sterquilinus 88, 18
— tergiversans 89
Cortinarius 97—103, 21—23
— anomalus 100, 21
— brunneus 102, 23
— Bulliardi 99, 23
— caerulescens 98, 21
— calochrous 98, 22
— castaneus 102, 21
— cinnamomeus 101, 21
— cliduchus 102, 23
— collinitus 101, 22
— fulgens 99, 21
— hinnuleus 103, 23
— infractus 99, 22
— largus 100, 22
— multiformis 99, 21
— prasinus 98, 21
— purpurascens 98
— renidens 103, 23
— rigens 101, 22
— rufolivaceus 98
— salor 100, 22
— subferrugineus 102, 22
— sublanatus 101, 23
— torvus 100, 23
— traganus 100, 22
— vibratilis 99, 23
Cölpgombák 107—109, 25
Cölpgomba, bársonyostönkű 108, 25

- begöngyöltszélű 108, 25
- nyeletlen 108, 25
- Craterellus 159, 44
- cornucopioides 159, 44
- Crepidotus 141, 143, 144, 38
- mollis 144, 38
- variabilis 144, 38

Cs

- Császárgomba 114, 27
- Csengettyűgombák 112—113, 26
- Csengettyűgomba, sárga 112, 26
- sárgalábú 112, 26
- változékony 113, 26
- Csészegomba-félék 45—46, 1
- Csészegomba, barna 46, 1
- melegágyi 46, 1
- narancsvörös 46, 1
- piros 46, 1
- Csészéspöfeteg 165, 47
- Csigagombák 146—148, 40
- Csigagomba, elefántcsont 146, 40
- fagyálló 147, 40
- karsú 148, 40
- késői 148, 40
- nagy 146, 40
- olajbarna 147, 40
- rózsás 147, 40
- vörös 147, 40
- vörösfenyő 147, 40
- Csillaggombák 161—163, 47
- Csillaggomba, csészés 162, 47
- fésűs 162
- galléros, 162, 47
- hármás 163, 47
- közönséges 163, 47
- repedésszerű 163, 47
- rideg 163, 47
- szitaszájú 162, 47
- Csiperkék 77—80, 15
- Csiperke, erdei 77, 15
- erdőszéli 80, 15
- kerti 79, 15
- kis 79, 15
- nagy 79, 15
- óriás 79, 15
- réti 78, 15
- sárguló 80, 15
- tintaszagú 80, 15

D

- Daedalea 63, 8
- quercina 63, 8
- Disciotis venosa 46, 1
- Disciseda 165, 47
- Debreceniensis 165, 47
- Döggomba, lúgszagú 111
- nagy 112, 26
- sötétlemezű 111
- Dryodon cirrhatum 57, 5
- coralloides 56, 5
- erinaceus 57, 5
- Dücskögomba, kis 143, 38
- sörtés 143, 38

E

- Egyrétűtaplók 63—65, 8
- Egyrétűtapló, borostás 64, 8
- fenyő 65, 8
- púpos 64, 8
- rózsaszínes 65, 8
- Eutuberaceae 50, 2
- Évelőtaplók 66—68, 9

F

- Fagombák 140—141, 39
- Fagomba, ánizsszagú 140, 39
- pikkelyes 141, 39
- rőt 140, 39
- Fakógombák 103—104, 24
- Fakógomba, édesszagú 104, 24
- fátyolos 104, 24
- retkszagú 104, 24
- Fésűsgombák 55
- Fistulina 57, 60, 5
- hepatica 60, 5
- Flammula 93—94, 19
- alnicola 94, 19
- lenta 93, 19
- sapinea 94, 19
- spumosa 93, 19
- Foghagymagomba 131, 34
- Fomes 66—68, 9
- annosus 68, 9
- applanatus 68, 9
- fomentarius 68, 9
- marginatus 67, 9

- ribis 68, 9
- Fülőgombák 127—131, 33—34
- Fülőke, bunkóslábú 130, 33
- csoportos 131, 34
- foltos 128
- gyökeres 128, 33
- gyűrűs 128, 34
- hosszúszerű 128, 33
- rozsdásszerű 130, 33
- széleslemezű 129, 33
- szürkelemezű 129, 33
- téli 128, 34
- toboz 128, 33
- vörösbarna 128, 33

G

- Galactinia badia 46, 1
- Galambgombák 148—154, 41—44
- Galambgomba, aranyos 153, 44
- barnásvörös 154, 44
- barnulóhúsú 149, 41
- büdös 152, 42
- dióízű 151, 43
- feketéllő 149, 41
- feketésvörös 150, 41
- fenyő 153, 44
- fésűs 152
- fűzöld 153, 43
- hánytató 150, 42
- ízletes nagy 154, 43
- kékhátú 151, 44
- kis sárga 154, 43
- nagy fehér 148, 41
- piros 151, 42
- piruló 149
- sárga 152, 43
- sárguló piros 150, 41
- szenes 148, 41
- szürkülő vörös 149, 42
- többszínű 154, 43
- törékeny 150, 42
- változékony 151, 43
- varas zöld 152, 42
- vérvörös 150, 42
- vörös 154, 43
- Galócák 114—117, 27—28
- Galóca, cafrangos 115, 28
- citromszínű 116, 28
- gyilkos 115, 27

- légyölő 117, 28
- párdúc 116, 28
- piruló 117, 28
- ragadós 115
- sárga 116, 28
- szürke 116, 28
- Ganoderma 66, 67, 9
- lucidum 67, 9
- Gasteromycetes 160—168, 47—48
- Geastrum 161—163, 47
- bryantii 162, 47
- coliforme 162, 47
- corollinum 163, 47
- fimbriatum 163, 47
- fornicatum 162, 47
- hygrometricum 163, 47
- nanum 162
- triplex 163, 47
- Gerebongomba-félék 55—57, 5
- Gereben, cserepes 56, 5
- sárga 56, 5
- toboz 56, 5
- Gévagomba, sárga 81, 6
- Gomphidium 76—77, 14
- glutinosus 77, 14
- viscidus 77, 14
- Grandinia 55
- Gyromitra 48—49, 2
- esculenta 48
- gigas 49, 2
- infula 49, 2

H

- Hagymatönkű gomba, lila 100, 22
- Harmatgombák 81—82, 16
- Harmatgomba, félgömbalakú 82, 16
- pikkelyes 81, 16
- sárga 82, 16
- trágya 81, 16
- zöld 81, 16
- Hasadtlemezű gomba 141, 33
- Hasadt pöfeteg 168, 169, 48
- Hebeloma 103—104, 24
- crustuliniforme 104, 24
- fastibile 104, 24
- sacchariolens 104, 24
- Helvellaceae 48—49, 2
- Helvella 48—49, 2

- *crispa* 49, 2
- *elastica* 49, 2
- *lacunosa* 49, 2
- *monachella* 49, 2
- Hydnaceae 55—57, 5
- Hydnum imbricatum* 56, 5
- *repandum* 56, 5
- Hygrocybe* 145—146, 35
- *coccinea* 146, 35
- *conica* 145, 35
- *obrussea* 145, 35
- *psittacina* 145, 35
- *punicea* 145, 35
- Hypoholoma* 82—83, 16
- *capnoides* 82
- *fasciculare* 83, 16
- *sublateritium* 83, 16

I

- Inocybe* 104—107, 24
- *asterospora* 106, 24
- *Cookei* 106, 24
- *dulcamara* 105, 24
- *fastigiata* 107, 24
- *geophylla* 107, 24
- *jurana* 105, 24
- *lucifuga* 107, 24
- *obscura* 107
- *Patouillardi* 105, 24
- *piriodora* 106, 24

K

- Kacsagombák 141, 143, 144, 38
- Kacsagomba, kocsonyás 144, 38
- változékony 143, 38
- Kajszagomba 134, 25
- Kajsza lisztgomba 135, 25
- Káposztagomba, fodros 53, 3
- Kénvirággombák 82—83, 16
- Kénvirággomba, fenyő 82
- sárga 83, 16
- vörhenyes 83, 16
- Kenyérgomba 157, 46
- Kéreggerebenek 55
- Kérgestapló 66, 67, 9
- könnyező 67, 9
- Keserűgomba 157, 46
- begöngyöltszélű 158, 45

- borostás 155, 45
- gyöngyös 159, 45
- hamvas 156, 45
- pelyhes 157
- rőt 158, 45
- sárgatejű 156, 46
- sötét 155, 45
- zöldes 157, 45
- Kigyógombák 133—134, 35
- Kigyógomba, barázdálttönkű 134, 35
- barnásszürke 134, 35
- cifra 134, 35
- lúgszagú 134, 35
- retekszagú 133, 35
- rózsáslemezü 134, 35
- sárga ragadós 133, 35
- Korallgombák 53—55, 4
- Korallgomba, fésűs 54, 4
- halvány 54
- lila, 54, 4
- merev 54, 4
- moha 55, 4
- narancsszínű 54, 4
- narancsszínű enyves 55, 4
- rózsaszínű 53, 4
- sárga 53, 4
- zöldfogú 55
- Köldökögomba, sötét 110, 26
- Kucsmagomba-félék 46—49, 1—2
- Kucsmagombák 46—48, 1
- Kucsmagomba, cseh 47, 1
- fattyú 47, 1
- hegyes 47, 1
- izletes 48, 1
- sötét 48
- Kupakgomba, mezei 111, 26

L

- Labirintustapló 63, 8
- Lacrimaria 83, 17
- *lacrimabundum* 83, 17
- Lactarius 154—159, 45—46
- *azonites* 156, 45
- *blennius* 157, 45
- *camphoratus* 158, 46
- *chrysorrhoeus* 156, 46
- *controversus* 157, 46
- *deliciosus* 155, 45
- *insulsus* 158, 45

— piperatus 157, 46
 — pyrogalus 159, 45
 — quietus 156, 46
 — rufus 158, 45
 — scrobiculatus 155, 45
 — subdulcis 158, 46
 — torminosus 155, 45
 — turpis 155, 45
 — uvidus 156
 — vellereus 157
 — volemus 157, 46
Lakkostapló 66, 9
Lángombák 93—94, 19
Lángomba, fakó 93, 19
 — fenyő 94, 19
 — ragadós 93, 19
 — sárga 94, 19
Laskagombák 141—143, 38
Laskagomba, földi 142, 38
 — késői 143, 38
 — pihés 142, 38
Lemezsgombák 76—160, 14—16
Lemezspöfeteg 160, 47
Lemezestaplók 63, 65, 66, 8
Lemezestapló, fakó 66, 8
 — fehér 66
 — fenyő 65, 8
Lentinus 140—141, 39
 — cochleatus 140, 39
 — cyathiformis 140, 39
 — lepideus 141, 39
 — tigrinus 141, 39
Lenzites 63, 65, 66, 8
 — abietina 65, 8
 — albida 66
 — betulina 66, 8
Lepiota 117—120, 29
 — acutesquamosa 118, 29
 — clypeolaria 119, 29
 — cristata 120, 29
 — erminea 119
 — excoriata 119
 — gracilentia 118
 — granulosa 120, 29
 — helveola 120, 29
 — naucina 119, 29
 — procera 118, 29
 — rhacodes 118, 29
 — serena 119, 29
Likacsosgombák 57—63, 6—7

Likacsosgomba, domború 63, 7
 — fehéres 61
 — feketedő 62, 7
 — fenyő 62, 7
 — foszlós 61, 7
 — óriás 59, 6
 — szenes 61, 7
 — téli 60, 7
 — változékony 60, 7
Limacium 146—148, 40
 — arbustivum 148, 40
 — eburneum 146, 40
 — hypothejum 147, 40
 — leucophaeum 148, 40
 — lucorum 147, 40
 — olivaceoalbum 147, 40
 — penarium 146, 40
 — pudorinum 147, 40
 — russula 147, 40
Lycoperdon 164, 165, 166, 47—48
 — echinatum 166
 — furfuraceum 166, 47
 — gemmatum 166, 48
 — hiemale 167, 47
 — piriforme 167, 48
 — pusillum 167, 47
 — umbrinum 167, 48

M

Májpgomba 57, 60, 5
Marasmius 131—133, 34
 — androsaceus 133, 34
 — campanellus 131, 34
 — confluens 132, 34
 — epiphyllus 133, 34
 — impudicus 132
 — oreades 132, 34
 — peronatus 132, 34
 — scorodonius 131, 34
 — Wynnei 132, 34
Morchella 46—48, 1
 — conica 47, 1
 — esculenta 48, 1
 — hybrida 47, 1
 — vulgaris 48
Mozsárütőgomba 52, 3
Mycena 133—134, 35
 — alcalina 134, 35
 — epipterygia 133, 35

- galericulata 134, 35
- inclinata 134, 35
- metata 134, 35
- polygramma 134, 35
- pura 133, 35
- Mycenastrum 168, 169, 48
- corium 168, 48

N

- Naucoria 90—92, 19
- cucumis 91, 19
- escharioides 90, 19
- furfuracea 92, 19
- inquilina 92, 19
- semiorbicularis 91, 19
- sphagnum 91
- tenera 92, 19
- Nedűgombák 145—146, 35
- Nedűgomba, feketedő 145, 35
- piros 146, 35
- sárga 145, 35
- vörös 145, 35
- zöldes 145, 35

Ny

- Nyálkásgombák 76—77, 14
- Nyálkásgomba, barna 77, 14
- vöröses 77, 14
- Nyálkástönkűgomba, barna 101, 22
- kék 100, 22
- Nyárfagomba 141, 39
- Nyelepöfetegek 161, 47
- Nyelepöfeteg, öves 161, 47
- szemcsés 161, 47
- Nyirokgombák 144, 39
- Nyirokgomba, barnásszürke 144, 39
- élénk színű 144, 39
- fehér 144, 39

O

- Odontia 55
- Övesgomba, barna 102, 23
- rozsdás 103, 23
- sárga 103, 23
- szagos 100, 23
- Ózlábogombák 117—120, 29

- Ózlábogomba, бүдös 120, 29
- csipkés 119
- gyapjas 119, 29
- karcsú 118
- nagy 118, 29
- piruló 118, 29
- retek szagú 119
- rozsdás 120, 29
- tarló 119, 29
- tüskés 118, 29
- vörhenyes 120, 29
- Ózlábogombácska, cingár 119, 29

P

- Palánkgomba-félék 52—55, 3—4
- Panaeolus 83, 85, 86, 17
- campanulatus 86, 17
- foenicci 85, 17
- separatus 86, 17
- Papsapkgombák 48—49, 2
- Papsapkgomba, fodros 49, 2
- homoki 49, 2
- karcsú 49, 2
- szürke 49, 2
- Paxillopsis 107, 109, 25
- mundulus 109, 25
- scambus 109, 25
- tricholoma 109
- Paxillus 107—108, 25
- atrotomentosus 108, 25
- involutus 108, 25
- panuoides 108, 25
- Pecsétviaszgomba 67, 9
- Pénzecskegomba, változókéony 135, 36
- Pereszkegombák 120—127, 30—32
- Pereszke, bársonyos 121, 31
- бүдös 122, 30
- csalóka 123, 30
- csipős fehér 125, 32
- csoportos 121, 32
- foltosodó 126, 32
- gumós 124, 32
- gyűrűs 125, 30
- ibolyás 123, 31
- kesernyés 124, 31
- keserű fakó 125, 30
- laska 121, 31
- hila 123, 31

- lilatönkű 123, 32
- májusi 125, 30
- narancssárga öves 124, 30
- pikkelyes 122, 32
- rákízű 127, 30
- sárgászöld 122, 30
- sárgászöld keserű 123
- szagos 123, 30
- szappanszagú 122, 31
- szürke 127, 32
- változékony 126, 32
- Petrezselyemgomba 56, 5
- Pezizaceae 45—46, 1
- Peziza aurantia 46, 1
- Phallus 160, 47
 - impudicus 160, 47
- Pholiota 94—97, 20
 - aurivella 95, 20
 - cylindracea 97, 20
 - destruens 95, 20
 - erebia 97, 20
 - marginata 96, 20
 - mutabilis 96, 20
 - praecox 97, 20
 - spectabilis 95, 20
 - squarrosa 96, 20
- Pisztricgomba 60, 7
- Pitykegomba, fényes 111, 26
 - kékes 110, 26
 - zöldes 110, 26
- Placodes 66, 67, 9
 - dryadeus 67, 9
- Pleurodon auriscalpium 56, 5
- Pleurotus 141—143, 33
 - dryinus 142, 33
 - ostreatus 143, 33
 - petaloides 142, 33
 - rudis 143, 33
 - stipticus 143, 33
- Pluteus 112—113, 26
 - cervinus 113, 26
 - leontinus 112, 26
 - nanus 112, 26
- Pókhálógombák 97—103, 21—23
- Pókhálógomba, bíbor 98
 - epeízű 99, 23
 - földszagú 102, 23
 - kék 98, 21
 - keserű 99, 22
 - liláslemezű 98, 22
 - merev 102, 22
 - orsós 101, 22
 - pikkelyes 101, 23
 - sárga 99, 21
 - sárgásbarna 99, 21
 - selymes 102, 21
 - változékony 100, 22
 - vörös 98
 - vöröslábú 99, 23
 - zöld 98, 21
- Polyporaceae 57—69, 5—9
- Polyporus 57—63, 6—7
 - adustus 61, 7
 - albidus 61
 - brumalis 60, 7
 - frondosus 59, 6
 - giganteus 59, 6
 - lacteus 61, 7
 - ovinus 58, 6
 - rutilans 63, 7
 - Schweinitzii 62, 7
 - squamosus 60, 7
 - sulphureus 61, 6
 - umbellatus 59, 6
 - varius 60, 7
- Porhanyósgombák 83—86, 17
- Porhanyósgomba, barna 85, 17
 - fehér 86, 17
 - keskenylemezű 86, 17
 - pikkelyes 84, 17
 - sereges 84, 17
- Pöfeteggombák 160—168, 47—48
- Pöfeteg, bimbós 166, 48
 - feketedő 166, 47
 - körtealakú 167, 48
 - lilabelű 164, 48
 - óriás 164, 48
 - pikkelyes 164, 48
 - szálkásnyelű 161
 - szélesszájú 167, 47
 - szürke 165, 47
 - tömött 166, 47
 - törpe 166, 47
 - tiskés 166
 - üstökös 167, 48
 - változékony 164, 48
- Psalliota 77—80, 15
 - arvensis 80, 15
 - augusta 79, 15
 - campestris 79, 15

- comtula 79, 15
- edulis 79, 15
- hortensis 78, 15
- meleagris 80, 15
- silvatica 77, 15
- xanthoderma 80, 15
- Psathyrella 83—86, 17
- Candolleana 86, 17
- caput-Medusae 84, 17
- disseminata 84, 17
- gracilis 86, 17
- hydrophila 85, 17
- spadiceogrisea 86, 17

R

- Radulum 55
- Ramaria abietina 55
- amethystina 54, 4
- aurea 54, 4
- botrytis 53, 4
- cristata 54, 4
- corniculata 55, 4
- flava 53, 4
- pallida 54
- stricta 54, 4
- Ráspolygombák 55
- Redőgombák 48—49, 2
- Redőgomba, csúcsos 49, 2
- közönséges 48
- óriás 49, 2
- Réteggomba-félék 51—52, 3
- Réteggomba, borostás 52, 3
- lilás 52, 3
- Rhodophyllus 109—112, 26
- chalybeus 110, 26
- clypeatus 111, 26
- incanus 110, 26
- lividus 112, 26
- nidorosus 111
- parkensis 110, 26
- pascuus 111, 26
- porphyrophaeus 111
- sericeus 111, 26
- Rizike 155, 45
- Róka gombák 159—160, 44
- Róka gomba, sárga 160, 44
- tölcseralakú 159, 44
- Rozites 94, 25

- caperata 94, 25
- Rozsdás-likacsosgombák 57, 62, 7
- Russula 148—154, 41—44
- adusta 149, 41
- aeruginea 153, 43
- alutacea 154, 43
- amoena 151, 43
- atropurpurea 150, 41
- aurata 153, 44
- cyanoxantha 151, 44
- delicata 148, 41
- densifolia 149
- drimeia 153, 44
- emetica 150, 42
- foetens 152, 42
- fragilis 150, 42
- heterophylla 151, 43
- integra 154, 44
- lepida 151, 42
- lutea 154, 43
- luteotacta 150, 41
- nauseosa 154, 43
- nigricans 148, 41
- ochroleuca 152, 43
- pectinata 152
- sanguinea 150, 42
- veternosa 154, 43
- vinosa 149, 42
- virescens 152, 42
- xerampelina 149, 41

S

- Sarcoscypha coccinea 46, 1
- Sarcosphaera coronaria 45, 1
- Schizophyllum 141, 38
- commune 141, 38
- Scleroderma 168, 48
- verrucosum 168, 48
- vulgare 168, 48
- Secotium 160, 47
- agaricoides 160, 47
- Selyeggomba 115, 27
- Serleggomba, bordás 45, 1
- Sörénygomba, tüskés 57, 3
- Sötétedő-pöfetegek 165, 47
- Sparassis crispa 53, 3
- Stereum hirsutum 52, 3
- purpureum 52, 3

Strobilomyces 69, 74, 12
 — strobilaceus 74, 12
Stropharia 81—82, 16
 — aeruginosa 81, 16
 — coronilla 82, 16
 — merdaria 81, 16
 — semiglobata 82, 16
 — squamosa 81, 16
Susulykagombák 104—107, 24
Susulyka, barna 107, 24
 — borvörös 105, 24
 — csillagspórás 106, 24
 — gumós 106, 24
 — kerti 107, 24
 — körteszagú 106, 24
 — olajsárga 105, 24
 — selymes 107, 24
 — sötét 107
 — téglavörös 105, 24
Süngomba 57, 5

Sz

Szállkásgomba 83, 17
 — könnyező 83, 17
Szarvasagancsgomba 51, 3
Szarvasgomba-félék 50, 2
Szarvasgomba, nyári 50, 2
 — üreges 50, 2
Szegfűgombák 131—133, 34
Szegfűgomba, büdös 132
 — gyapjaslábú 132, 34
 — mezei 132, 34
 — pelyhestönkű 132, 34
 — sárga 131, 34
 — változékony 132, 34
Szegfűgombácska, apró 133, 34
 — lószőr 133, 34
Szemétgombák 90—92, 19
Szemétgomba, karsú 92, 19
 — réti 91, 19
 — szemcsés 90, 19
 — téli 92, 19
 — uborkaszagú 91, 19
Szemétgombácska, bordás 92, 19
Szemölcsogomba, talajlakó 52, 3
Szétesőpöfetegek 163—164, 48
Szögletespórás gombák 109—112, 26
Szömörösgomba 160, 47
Szörgomba 155, 45

T

Tapló-félék 57—69, 6—9
Tapló, bükkfa 68, 9
 — cser 62, 7
 — deres 68, 9
 — fenyő 65, 8
 — gyökér 68, 9
 — lepke 64, 8
 — ribizke 68, 9
 — szegett 67, 9
Tárcsagomba, ráncos 46, 1
Tejelógombák 154—159, 45—46
Tejelógomba, cikória 158, 46
 — édeskés 158, 46
 — lilásodó sárga 156, 46
 — vörösbarna 156, 46
 — vöröspettyes 157, 46
Thelephoraceae 51—52, 3
Thelephora terrestris 52, 3
Tinorú-félék 69—76, 10—14
Tinorúgombák 69—76, 10—14
Tinorú, arany 76, 11
 — aranybélésű 72, 14
 — barna 76, 14
 — barna gyűrűs 70, 11
 — bíbor 73, 13
 — borsos 72, 14
 — éger 75, 12
 — ehető 70, 10
 — élődi 69
 — epeizű 71
 — érdesnyelű 74, 12
 — farkas 72, 12
 — gesztenye 69, 10
 — gyökeres 72, 13
 — kékesedő 69, 10
 — ligeti 75, 13
 — molyhos 76, 14
 — pikkelyes 74, 12
 — piros 76
 — sárga érdesnyelű 74, 11
 — sárga gyűrűs 70, 10
 — sántántinorú 73, 13
 — szemcsésnyelű 71, 11
 — szürke gyűrűs 70
 — tarka 76, 10
 — tehén 75, 12
 — változékony 73, 13
 — vörös 73

— vörös érdesnyelű **11**
 Tintagombák 87—90, **18**
 Tintagomba, boeskoros 88, **18**
 — érdespórájú 89, **18**
 — gatyás 88, **18**
 — gyapjas 87, **18**
 — harkály 87, **18**
 — kérész 90, **18**
 — kerti 89, **18**
 — ráncos 88, **18**
 — trágya 89, **18**
 Tőkegombák 94—97, **20**
 Tőkegomba, aranysárga 95, **20**
 — déli 97, **20**
 — fenyő 96, **20**
 — nyárfa 95, **20**
 — ráncos 94, **25**
 — rozsdasárga 95, **20**
 — sötét 97, **20**
 — tavaszi 97, **20**
 — tüskés 96, **20**
 — változékony 96, **20**
 Tölcsérgombák 134—140, **36—37**
 Tölcsérgomba, ánizsszagú zöld 136, **36**
 — gyűrűs 136, **37**
 — mezei 137, **36**
 — nagy fehér 137, **36**
 — narancsszínű 135, **37**
 — óriás 138, **37**
 — óriás, fehér 137, **37**
 — ördögsekér 140, **36**
 — parlagi 137, **36**
 — rozsdasárga 138, **36**
 — sereges 138, **36**
 — szürke 140, **37**
 — szürkéslemezeű 139, **36**
 — téli 139, **36**
 — világító 135, **37**
 Tövisaljakomba 111, **26**
 Trágyagombák 83, 85, 86, **17**
 Trágyagomba, csipkés 86, **17**
 — gyűrűs 86, **17**
 — réti 85, **17**
 Trametes 63—65, **8**
 — abietina 65, **8**
 — confragosa 65, **8**
 — gibbosa 64, **8**
 — hirsuta 64, **8**
 — pini 65, **8**
 — versicolor 64, **8**

Tricholoma 120—127, **30—32**
 — acerbum 125, **30**
 — albobrunneum 124, **31**
 — album 125, **32**
 — aurantium 124, **30**
 — bulbigerum 124, **32**
 — conglobatum 121, **32**
 — constrictum 125, **30**
 — equestre 122, **30**
 — Georgii 125, **30**
 — ionides 123, **31**
 — irinum 123, **30**
 — luteovirens 122, **32**
 — melaleucum 126, **32**
 — nudum 123, **31**
 — personatum 123, **32**
 — portentosum 127, **32**
 — rutilans 121, **31**
 — saponaceum 122, **31**
 — sejunctum 123
 — semitale 126, **32**
 — sulphureum 122, **30**
 — terreum 127, **30**
 — truncatum 123, **30**
 — ulmarium 121, **31**
 Trombitagomba 159, **44**
 — sötét 159, **44**
 Tuber aestivum 50, **2**
 — excavatum 50, **2**
 Tulipángomba, lila 45, **1**
 Tulostoma 161, **47**
 — brumale 161, **47**
 — granulatum 161, **47**
 — squamosum 161
 Turjángomba 91
 Tücsökgomba, karesú 86, **17**
 Tüskegomba 59, **6**

V

Valódi pöfetegek 164, **47—48**
 Vargánya 70, **10**
 — király 75, **11**
 — nyári 75
 — okkerszínű 72, **10**
 — sárgahúsú 75, **11**
 Verpa 47, **1**
 — bohemica 47, **1**
 Volvaria 113—114, **27**

- bombycina 114, 27
- pusilla 113, 27
- speciosa 113, 27
- volvacea 114, 27

Zs

Zsemlyegomba, fakó 58, 6

X

- Xanthochrous 57, 62, 7
- hispidus 62, 7
- obliquus 62, 7
- Xylariaceae 50—51, 3
- Xylaria hypoxylon 51, 3
- polymorpha 51, 3

Felelős kiadó a Mezőgazdasági Kiadói igazgatója

Felelős szerkesztő Muraközy Tamás — Műszaki szerkesztő Csörgő István

A könyv tervező-grafikai munkáit Pap Klára készítette

Kézirat nyomdába adva 1955. IX. 3.

Megjelent 4100 példányban, 11,375 ív, + 48 tábla terjedelemben, 62 ábráva

— 0374 —

Készült a MNOSZ 5601—54 és 5602—50/Á szabványok szerint

Budapesti Szikra Nyomda, V., Honvéd utca 10. Felelős vezető Lengyel Lajos igazgató.

VERTSE ALBERT

MADÁRVÉDELEM

Népszerű könyv, de szakembereknek is szól. Valamennyi hasznos madarunk életét, megtelepítésének lehetőségeit tárgyalja. A legújabb kutatások adatai alapján ismereti a madarak életmódját, táplálkozását. Számos, eddig általában károsnak vélt madárról bizonyítja be ennek ellenkezőjét. Az egyre növekvő fontosságú biológiai növényvédelemhez rendkívül értékes segítséget ad. Színes képeivel, ügyes rajzaival minden madárkedvelő embernek kedves olvasmánya.

180 oldal, 4 színes tábla, 123 ábra

ára 28,— Ft

MEZŐGAZDASÁGI KIADÓ

ARA: 35,- FT

ÁRA: 35,— FT

